

ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2017

Volum 1. Transicions juvenils

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies**

JOVE

ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2017

Volum 1. Transicions juvenils

Col·lecció Estudis, núm. 36

ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2017

Volum 1. Transicions juvenils

Maria Caprile Elola-Olaso
Josep Lluís Condom Bosch
Aitor Domínguez i Aguayo
Anna Escobedo Caparrós
Jordi Estivill i Castany
Maribel García Gracia
Oriol Homs Ferret
Antonio Marín Saldo
Alberto Martín Pérez
Rafael Merino Pareja
Mireia Sala Torrent (suport tècnic)
Pablo Sanz de Miguel
Pau Serracant Melendres (coordinador)
Ona Valls Casas
Francesc Valls Fonayet

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball, Afers Socials
i Famílies**

Barcelona, octubre de 2018

Enquesta a la joventut de Catalunya 2017. – 1a edició. – (Col·lecció estudis ; núm. 36)
Bibliografia. – Conté: volum 1. Transicions juvenils -- volum 2. Experiències juvenils
i desigualtats socials
ISBN 9788439397847 (conjunt) -- 9788439397823 (volum 1) -- 9788439397830 (volum 2)
I. Serracant, Pau, editor literari II. Catalunya. Departament de Treball, Afers Socials
i Famílies III. Col·lecció: Estudis (Catalunya. Direcció General de Joventut) ; 36
1. Joves – Catalunya – Enquestes
316-053.7(460.23)"2017"(049.5)

Aquesta publicació es pot consultar a www.gencat.cat/joventut/observatori.
També es pot sol·licitar i/o consultar al Centre de Documentació Juvenil de la Direcció General de Joventut.

© Generalitat de Catalunya
Departament de Treball, Afers Socials i Famílies
Direcció General de Joventut

Avis legal:

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Observatori Català de la Joventut

1a edició: octubre de 2018

Disseny: Àrea d'innovació i programes estratègics. Unitat d'autoedició i disseny. Direcció General de Joventut
Maquetació: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions (EADOP)

DL B 25328-2018

ISBN de l'obra completa: 978-84-393-9784-7

ISBN del volum 1: 978-84-393-9782-3

ÍNDEX

VOLUM 1. TRANSICIONS JUVENILS

PRESENTACIONS	9
PART I. INTRODUCCIÓ	13
1. CONTEXT I OBJECTIUS DE L'ESTUDI	15
1.1. Joventut: una ruptura generacional	15
1.2. Objectius i estructura de l'informe	17
2. L'ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2017	21
2.1. Antecedents	21
2.2. Ús de l'EJC	23
2.3. Característiques de l'EJC17	24
2.4. L'informe general de l'EJC17	35
3. PERFIL DEMOGRÀFIC DE LA JOVENTUT CATALANA: CAP A L'ESTABILITZACIÓ DEMOGRÀFICA	39
3.1. Introducció	39
3.2. Estructura de la població jove	39
3.3. Dinàmica demogràfica de la joventut	52
3.4. Conclusions	63

PART II. TRANSICIONS JUVENILS	65
4. EDUCACIÓ. ITINERARIS I TRANSICIONS ESCOLARS: CANVIS I INÈRCIES EN UN CONTEXT DE CRISI	67
4.1. Introducció	67
4.2. Els estudis i la població jove	68
4.3. Les trajectòries formatives de la població jove	81
4.4. Les desigualtats educatives i les desigualtats socials	98
4.5. Conclusions	107
5. TREBALL. SITUACIÓ I NECESSITATS DE LA JOVENTUT	111
5.1. Introducció	111
5.2. La relació amb l'activitat	112
5.3. L'ocupació com a activitat principal	116
5.4. Les situacions d'estudi, atur i inactivitat	136
5.5. Transicions formació-ocupació	147
5.6. Mobilitat professional i trajectòries laborals	155
5.7. Conclusions	162
6. EMANCIPACIÓ I FAMÍLIA. UNA ANÀLISI DELS ARRANJAMENTS FAMILIARS I LES TRAJECTÒRIES D'EMANCIPACIÓ DELS JOVES CATALANS INCORPORANT LA PERSPECTIVA DE LA SATISFACCIÓ VITAL	165
6.1. Introducció	165
6.2. Panoràmica de les persones joves en relació amb l'emancipació a Catalunya	168
6.3. Les situacions de convivència dels joves	174
6.4. La formació familiar	176
6.5. El procés d'emancipació	180
6.6. Factors explicatius en els processos i les trajectòries d'emancipació	188
6.7. La relació entre el procés d'emancipació i la satisfacció vital	194
6.8. La situació dels joves relativa a l'habitatge	198
6.9. Les famílies de progenitors joves amb fills	210
6.10. Conclusions	222
7. INGRESSOS I DESPESES. LA SITUACIÓ ECONÒMICA DE LES PERSONES JOVES	233
7.1. Introducció	233
7.2. Ingressos	234
7.3. Despeses	248
7.4. Pobresa, percepció de dificultats econòmiques i privació	257
7.5. Conclusions	268
PERSONES QUE HAN ELABORAT AQUEST VOLUM	273

ÍNDEX REDUÏT

VOLUM 2. EXPERIÈNCIES JUVENILS I DESIGUALTATS SOCIALS

PART I. EXPERIÈNCIES JUVENILS

1. Cultura i oci
2. Salut
3. Participació i política
4. Llengua
5. Mobilitat quotidiana

PART II. DESIGUALTATS SOCIALS

6. Gènere
7. Immigració
8. Classe social
9. Territori

PART III. UNA MIRADA GLOBAL

10. Polítiques públiques
11. Una mirada global sobre la joventut de Catalunya

PRESENTACIÓ

Els cinc anys que separen l'Enquesta a la joventut de Catalunya de 2012 i la de 2017 han estat intensos tant a nivell de país com pel que fa a la situació de la joventut. Les seqüeles de la crisi econòmica segueixen afectant amb força la població jove, un dels col·lectius que històricament triga més en recuperar-se de recessions de la magnitud que hem viscut. En aquest context, les polítiques públiques adreçades a les persones joves són essencials per contribuir a ajudar aquest col·lectiu, però la complexitat de les polítiques de joventut fan difícil cobrir totes les necessitats.

En aquest sentit, estudis com el que teniu a les mans són bàsics per prendre decisions en base a evidències i maximitzar així l'impacte de les polítiques i els programes adreçats a les persones joves. Ja fa temps que les polítiques es dissenyen en base a la diagnosi prèvia de la situació del col·lectiu en qüestió i que, a més, se n'avaluen els resultats. Tot i així, ens cal continuar aprofundint en aquesta forma de treballar si volem aconseguir un impacte superior de les polítiques públiques en l'abordatge i la magnitud dels reptes actuals.

Per tant, és un plaer presentar-vos l'informe general de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2017. Aquest informe ofereix una mirada àmplia i aprofundida sobre la realitat juvenil que no només contribueix al seu coneixement sinó que també permet combatre alguns dels estereotips sobre les persones joves que malauradament encara existeixen. L'informe ha estat elaborat per un seguit d'especialistes en cadascuna de les temàtiques tractades, provinents de diverses universitats catalanes. El treball conjunt entre la comunitat investigadora i els responsables polítics és un element cabdal en la millora de les polítiques públiques a la qual feia esment i aquesta publicació n'és un exemple fructífer.

L'Enquesta a la joventut de Catalunya del 2017 constata diversos fenòmens que afecten el col·lectiu de persones joves, com el manteniment de la precarietat laboral i de la sobrequalificació, la problemàtica en l'accés a l'habitatge, el pes que té la transició educativa en la resta de transicions o les desigualtats produïdes pel lloc de naixement o l'origen social. Aquesta enquesta ens indica els problemes dels joves de Catalunya i ens dona pistes per a treballar el Pla nacional de joventut de Catalunya 2030 per establir i abordar els reptes vinculats a la població juvenil per a la propera dècada.

CHAKIR EL HOMRANI

Conseller de Treball, Afers Socials i Famílies

PRESENTACIÓ

L'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC) arriba a la seva quarta edició des que l'any 2002 esdevingué una estadística oficial de la Generalitat de Catalunya. Es tracta d'un projecte estadístic ambiciós i importantíssim que ens ofereix resultats rellevants, fiables i actualitzats sobre la situació i les necessitats de les persones joves a Catalunya, tot fent una mirada a les trajectòries juvenils i als principals reptes d'aquest col·lectiu.

Sens dubte, l'etapa de la joventut és aquell moment en el qual es prenen moltes de les decisions principals d'una persona i tot allò que ocorre en aquesta fase pot tenir un impacte al llarg de la vida. En aquest sentit, conèixer d'una manera empírica la situació i el context d'aquest trajecte de la infància a la vida adulta ens proporciona la possibilitat de dissenyar, adaptar i impulsar les polítiques públiques necessàries per facilitar als i les joves del nostre país les oportunitats que es mereixen i que el país ha de garantir.

D'aquesta EJC voldria destacar-ne tres aspectes: en primer lloc, cal destacar-ne la seva naturalesa dinàmica. En incorporar un seguit de preguntes retrospectives sobre la vida de les persones joves, l'EJC permet analitzar no només la situació d'un individu sinó els processos a través dels quals hi ha arribat. Aquest és un element cabdal ja que la comprensió de les casuístiques de determinades situacions socials facilita la formulació de les polítiques i els programes públics. En segon lloc, l'EJC és representativa pels àmbits del Pla territorial de Catalunya, de manera que permet obtenir una mirada territorialitzada sobre la joventut catalana i veure com determinats territoris s'allunyen o s'aproximen a la mitjana de Catalunya, molt marcada per l'àmbit Metropolità. I finalment, fa un esforç especial en representar adequadament les persones nascudes a l'estranger, especialment nombroses entre el col·lectiu jove, de manera que els resultats són molt més representatius que altres estudis o estadístiques socials, on la mostra no hi té aquesta mirada.

Val la pena destacar que l'EJC nodreix de contingut altres projectes, de manera que serveix per actualitzar el Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya, la segona estadística oficial impulsada per l'Observatori Català de la Joventut; permet l'elaboració d'un seguit d'informes territorials sobre la situació de la joventut; les seves dades també s'empren per fer un seguit d'informes *ad hoc*, tant sobre els serveis de la Direcció General de Joventut com sobre altres aspectes concrets de la vida de les persones joves; i sobretot, la seva matriu de dades es troba disponible per a la comunitat investigadora.

Així mateix, aquest informe general que teniu a continuació, tindrà un paper destacat en l'elaboració del nou Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2030, que ha d'esdevenir el

principal instrument per dissenyar, desenvolupar i avaluar les actuacions adreçades a les persones joves des de les institucions que treballem amb i per a aquest col·lectiu.

Espero doncs, que els resultats que es desprenen de l'informe, en els successius capítols, ens ajudin a posar llum en la nostra tasca per garantir la igualtat d'oportunitats del jovent del nostre país i que siguin també útils per al conjunt d'agents de l'àmbit de la joventut, així com per a les persones interessades en apropar-se a la realitat juvenil.

NORMA PUJOL I FARRÉ

Directora general de Joventut

Enquesta a la joventut de Catalunya 2017

Transicions juvenils

PART I. INTRODUCCIÓ

Context i objectius de l'estudi

L'Enquesta a la joventut de Catalunya 2017

Perfil demogràfic de la joventut catalana: cap a l'estabilització demogràfica

1. CONTEXT I OBJECTIUS DE L'ESTUDI

1.1. Joventut: una ruptura generacional

Al seu provocador estudi sobre la situació actual de la joventut, J. F. Tezanos i V. Díaz es pregunten fins a quin punt la “qüestió social”, que durant els segles XIX i XX havia estat protagonitzada per la classe treballadora, podia haver esdevingut una qüestió juvenil a inicis del segle XXI: *“¿Estando ante una especie de nuevo proletariado, sin prole, sin suelo económico y sin ni siquiera espacio donde poder ser explotados, ante un grupo social excluido y prescindible, sin sueños, ni posibilidades? [...] Los datos avalan la pertinencia de considerar a los jóvenes como un nuevo grupo social infraposicionado en el conjunto social. Con lo que los sistemas de estratificación de muchas de las sociedades actuales tienden a diversificarse, con brechas que no solo tienen un carácter económico en sí (clases económicas) [...] sino también de carácter generacional (grupos de edad). [...] Nuestras sociedades van a conocer uno de los procesos más rápidos, radicales y extendidos de movilidad social descendente que se han dado en las sociedades modernas”* (Tezanos i Díaz, 2017: 31, 33 i 36).

La possibilitat que s'estigui produint una ruptura generacional al conjunt de l'Estat ja havia estat plantejada per Petras (1996) i recollida per al cas català per Salvadó i Serracant (2003). Vint anys més tard, tot i el deteriorament de les oportunitats vitals i les condicions de vida de les noves generacions, la qüestió amb prou feines es planteja obertament a l'agenda política. En bona part, les fluctuacions de l'economia (amb la crisi dels anys noranta, la posterior fase expansiva i l'esclat de la bombolla immobiliària iniciat el 2007) han provocat les consegüents variacions de la situació de les persones joves. No obstant això, fins i tot en les fases més àlgides del creixement econòmic (un gegant, ara sabem, amb peus de fang) les persones joves es trobaven en una clara situació de vulnerabilitat. També és clar que la precarització de les noves generacions no ha arribat al conjunt de la classe mitjana i que la mobilitat social ascendent continua produint-se, fins i tot entre joves de classe treballadora (Martínez-Celorio i Marín, 2013); aquestes situacions ajuden a difuminar un procés de desclassament generacional a bastament documentat pels autors esmentats. Finalment, des d'una perspectiva europea, aquests plantejaments només són evidents als països del sud i de l'est d'Europa, on el nou model econòmic generat per la globalització (externalització

de processos productius, arribada d'importants fluxos migratoris, robotització, *sorpasso* de l'economia financera respecte de l'economia productiva, etc.) ha afeblit encara més uns *règims de benestar juvenils* (Stauber i Walther, 2006; Van de Velde, 2008) que, en aquests països, tenen un clar biaix *etari*: és a dir, tendeixen a prioritzar les polítiques i les prestacions contributives (com les prestacions per desocupació, les pensions o la sanitat, que beneficien principalment els col·lectius de més edat) per sobre de les no contributives (com les polítiques actives d'ocupació, les beques o la construcció d'habitatge de protecció oficial, que beneficien les generacions més joves). En definitiva, els processos de concentració de la riquesa característics de les darreres dècades (Piketty, 2014) estan canviant el context social en què creixen i viuen les generacions noves, i això afecta directament la situació, les oportunitats, les expectatives i els comportaments de les persones joves.

Efectivament, en aquest nou context les trajectòries juvenils es veuen afectades: en el cas català, la creixent incertesa i la vulnerabilitat de la joventut ha reforçat les trajectòries tradicionals de transició a la vida adulta i ha afeblit les trajectòries experimentals, basades en un augment de la capacitat d'elecció, ja iniciades fa dècades al centre i nord d'Europa (Serracant, 2015). L'existència d'un gran volum d'ocupacions precàries, mal pagades i poc qualificades permet a bona part del col·lectiu juvenil accedir a uns recursos materials escassos que no permeten l'emancipació ni la construcció d'un projecte de vida propi. En paraules de Tezanos i Díaz (*op. cit.*), davant la manca d'expectatives laborals i d'emancipació es veuen abocats a una "austeritat hedonista": els espais extralaborals i d'oci serien aquells on les persones construirien les seves identitats, però ho farien a partir d'uns recursos escassos. Això té repercussions en el camp de l'oci, on es produeix una substitució dels consums de pagament, que es veuen desplaçats per uns consums gratuïts i en línia, i on una part important de la població jove (especialment les dones d'origen immigrant) queda exclosa dels consums i les pràctiques d'oci (López *et al.*, 2013), i també en el camp de la salut, on els comportaments de risc característics d'una part de la joventut queden reforçats però, sobretot, emergeixen problemàtiques psicosocials vinculades a la manca de feina, als baixos ingressos i als sentiments d'angoixa provocats per la duresa de les condicions de vida i la manca d'expectatives (Espluga i Bosso, 2013).

Certament, aquesta situació de trobar-se *al marge* de la centralitat política i social ha provocat diverses reaccions entre les noves generacions: a Catalunya i al conjunt d'Europa, les noves formes de participació política i les mobilitzacions socials iniciades en la segona dècada del s. XXI han estat protagonitzades per persones joves que cerquen alternatives als models tradicionals de participació i/o tracten d'influir en les decisions que les afecten a partir dels mecanismes tradicionals. No obstant això, la passivitat, la desafecció i la desmobilització també són elements força presents en el col·lectiu (Soler-i-Martí, 2013), que veu com els seus esforços no cristal·litzen en transformacions que tinguin un impacte directe en la seva situació; complementàriament, els moviments populistes i la radicalització també troben un context propici per créixer.

Tots aquests elements quedaven relativament camuflats en l'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC) de l'any 2007, en plena etapa de creixement econòmic; l'EJC12 va mostrar un panorama molt diferent, en què aquests processos de fons quedaven igualment dissimulats per l'impacte directe de la crisi econòmica; per contra, l'EJC17 es troba en un

punt mitjà, perquè els moments més durs de la crisi econòmica sembla que han quedat enrere, però no queda clar que això hagi repercutit favorablement sobre el col·lectiu jove: la taxa d'atur segueix sent elevada, l'emancipació continua baixant i les incerteses econòmiques, polítiques i socials es mantenen. Per aquests motius l'anàlisi de l'EJC17 és una bona oportunitat per copsar les característiques d'aquest moment d'impàs i aportar coneixement rellevant per alimentar el debat públic sobre el paper de les noves generacions en la societat.

1.2. Objectius i estructura de l'informe

Relacionat amb el que acabem d'exposar, l'informe general de l'EJC17 té els objectius generals següents:

- **Situació actual i necessitats.** L'objectiu fonamental de l'anàlisi és oferir una descripció de la situació actual de la joventut i de les seves necessitats, per tal de fomentar la formulació d'intervencions adreçades a facilitar-ne l'assoliment. Tot i que l'EJC és una enquesta centrada en el col·lectiu jove i per tant no permet observar la posició relativa de la joventut respecte d'altres grups d'edat, sí que permet copsar la situació en termes absoluts i oferir una diagnosi acurada de les seves necessitats.
- **Evolució.** L'informe ofereix una comparativa entre 2012 i 2017 a partir dels resultats de les dues darreres EJC, per veure fins a quin punt l'aparent superació de la crisi ha impactat positivament en la situació i les necessitats del col·lectiu jove o aquest n'ha quedat, ni que sigui provisionalment, al marge. Aquests dos primers punts han de proporcionar una visió de fins a quin punt es pot estar produint una ruptura generacional.
- **Desigualtats.** Un altre objectiu de l'informe és explicar el pes de determinats factors (com la classe social, el sexe, el territori o la nacionalitat) en la situació i les oportunitats de les persones joves; és a dir, analitzar com es concreten les desigualtats socials entre les persones joves, quin impacte tenen en les seves vides i com s'han transformat en els darrers anys.
- **Processos i causalitats.** L'EJC permet no només descriure la situació actual de la joventut en relació amb determinades temàtiques i la seva evolució des de 2012, sinó, en part, entendre els processos a través dels quals s'hi ha arribat. Això, com s'explica al capítol següent, s'aconsegueix a través de la dimensió dinàmica del qüestionari i també de l'aplicació de tècniques d'anàlisi estadística que, com també s'explica al capítol 2, permeten establir associacions entre variables. La joventut no només és un grup d'edat, sinó també una etapa de la vida en què es produeixen una sèrie d'esdeveniments que fan que la situació de partida de l'adolescent es vagi modificant a mesura que avança per la joventut. L'EJC permet, en part, reconstruir aquestes trajectòries i veure quins són els moments clau perquè es compleixin o no amb èxit.
- **Transformacions materials i culturals.** Aquest informe també té per objectiu esbossar alguns lligams entre allò que està passant en l'àmbit material (com les dificultats

d'emancipació) i l'àmbit cultural (com les pràctiques d'oci). Sovint les ciències socials tracten aquests dos mons de manera independent; el present estudi vol detectar les possibles influències entre aquestes dues esferes. Per exemple, l'EJC hauria de permetre observar l'impacte de l'endarreriment de l'emancipació sobre les pràctiques d'oci de les persones joves, i validar o refutar la hipòtesi de l'"hedonisme auster"¹ que formulen Tezanos i Díaz (*op. cit.*).

- **Polítiques socials.** Finalment, les dades de l'EJC han de permetre fer una avaluació general de la capacitat de les polítiques socials per incidir en la situació de les persones joves. Com s'ha dit, els *règims de benestar familistes* es caracteritzen per una baixa incidència de l'Administració en la modificació de trajectòries i a l'hora d'oferir recursos a les persones joves per construir un projecte autònom de vida. Això va quedar palès amb les dades de l'EJC de 2007 (Miret *et al.*, 2008), en un moment en què la inversió pública era superior que ara; l'anàlisi de les dades de 2017 ens hauria de mostrar com s'han adaptat les polítiques que afecten les persones joves al nou context i quin impacte ha tingut això sobre el col·lectiu.

L'informe general de l'EJC17 s'estructura en dos volums. En la Part I del primer volum s'explica la situació general de la joventut i els objectius de l'estudi (Capítol 1), es presenta l'Enquesta a la joventut de Catalunya (Capítol 2) i s'ofereix una síntesi del perfil demogràfic de la joventut (Capítol 3). La Part II se centra en les anomenades "transicions a la vida adulta" (Casal, 2000), tradicionalment estudiades a través dels àmbits de l'educació (Capítol 4), l'activitat laboral (Capítol 5) i la família (Capítol 6). Aquests tres àmbits, juntament amb els ingressos i les despeses (Capítol 7), configuren les condicions materials d'existència de les persones joves i la seva posició en l'estructura social, aspectes en què se centra aquest primer volum.

El segon volum tracta tres aspectes diferenciats. La Part I analitza els aspectes no materials de la situació de les persones joves: les seves pràctiques i consums culturals i d'oci (Capítol 1), el seu estat de salut (Capítol 2), les seves actituds i comportaments en relació amb la participació (Capítol 3), les seves pràctiques lingüístiques (Capítol 4) i la mobilitat geogràfica (Capítol 5). La Part II analitza les diferències i desigualtats que es donen en tots els àmbits estudiats en els capítols precedents (tant del Volum 1 com del 2) a partir de quatre variables clàssiques d'estructuració social: el gènere (Capítol 6), l'origen geogràfic (Capítol 7), la classe social (Capítol 8) i el territori (Capítol 9). Finalment, la Part III ofereix una mirada global sobre la joventut, tant pel que fa a les diferents polítiques i serveis públics que utilitzen les persones joves i la incidència que tenen en la seva situació (Capítol 10) com pel que fa al conjunt de les seves transicions a la vida adulta (Capítol 11).

---

1 Aquests autors sostenen que, davant la manca de recursos materials i expectatives que pateixen moltes persones joves, una part d'aquestes utilitzen els "diners de butxaca" de què disposen per centrar-se en l'oci, però a partir d'uns consums de mínims marcats per aquestes mateixes limitacions pressupostàries.

Bibliografia

CASAL, J. (2000). "Capitalismo informacional, trayectorias sociales de los jóvenes y políticas de juventud", a L. Cachón (ed.). *Juventudes y empleos: perspectivas comparadas*, Madrid, MTAS.

ESPLUGA, J., i BOSO, À. (2013). "Salut. Entre la satisfacció vital i els impactes de la precarietat sobre la salut de la joventut de Catalunya", a P. Serracant (coord.). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2012*, Barcelona, Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya, 2(34), p. 83-116.

LÓPEZ, J.; CEBOLLADA, À., i GARCÍA, E. "Cultura i oci. Les activitats de lleure de les persones joves", a P. Serracant (coord.). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2012*, Barcelona, Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya, 2(34), p. 53-81.

MARTÍNEZ CELORRIO, X., i Marín, A. (2013). "Orígens de classe, educació i mobilitat social. Ascens i descens social de les persones joves en el context de crisi", a P. Serracant (coord.). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2012*, Barcelona, Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya, 2(34), p. 267-314.

MIRET, P.; SALVADÓ, A.; SERRACANT, P., i SOLER-i-MARTÍ, R. (2008). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007*, Barcelona, Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

PETRAS, J. (1996). «Padres-hijos: dos generaciones de trabajadores españoles», a *Ajoblanco*, núm. 3.

PIKETTY, T. (2014). *El capital en el siglo XXI*, Mèxic, Fondo de Cultura Económica.

SALVADÓ, A., i SERRACANT, P. (2003). *For ever young? Vulnerabilitat social juvenil o vulnerabilitat social generacional?* [en línia] <http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/content/JOVENTUT_observatori_catala_de_la_joventut/documents/arxiu/salvado_serracant_foreveryoung.pdf> [Consultada el gener de 2018].

SERRACANT, P. (2015). "The Impact of the Economic Crisis on Youth Trajectories. A Case Study from Southern Europe", a *YOUNG. Nordic Journal of Youth Studies*, 23(1), p. 39-58.

SOLER-i-MARTÍ, R. (2013). *Democràcia, participació i joventut. Una anàlisi de l'Enquesta de participació i política 2011*, Barcelona, Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

STAUBER, B., i WALTHER, A. (2006). "De-standarised pathways to adulthood: European perspectives of informal learning on informal networks", a *Papers: Revista de Sociologia*, núm. 79.

TEZANOS, J. F., i DÍAZ, V. (2017). *La cuestión juvenil. ¿Una generación sin futuro?*, Madrid, Biblioteca Nueva.

VAN de VELDE, C. (2008). *Fer-se adult. Sociologia comparada de la joventut a Europa*, Barcelona, Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

2. L'ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2017

2.1. Antecedents

Les enquestes a la joventut neixen, a Catalunya, a finals del franquisme i durant la Transició, en una època marcada pels moviments estudiantils arreu d'Europa i en un moment en què les noves generacions són vistes com l'avantguarda d'una necessària transformació social. Aquestes investigacions es fan amb la voluntat de conèixer la situació i les necessitats d'un col·lectiu que, en les dècades anteriors, havia estat negligit tant per les ciències socials com per les polítiques públiques: les enquestes havien de servir per generar coneixement per dissenyar i implementar polítiques adreçades a les persones joves, i en alguns casos actuaren de fonamentació d'unes incipients polítiques de joventut.

La primera enquesta específica per analitzar la joventut catalana la va realitzar l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona el 1973; de l'estudi resultant només es conserva un informe preliminar. Aquesta enquesta només es va adreçar als nois: es considerava que nois i noies eren massa "culturalment heterogenis" i que la majoria de noies eren laboralment inactives i que, per tant, caldria dissenyar dos qüestionaris diferents i doblar la mostra, però com que no hi havia prou pressupost per fer-ho "les necessitats d'economia i de simplificació de la mostra recomanaven expressament de reduir la mostra a la població masculina" (Pinilla, 1974: 2). Més endavant, el Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC) impulsà l'estudi *La joventut avui a Catalunya* (Bordes, 1981), en què es va fer una enquesta al conjunt de la població jove. No es conserva informació, però, sobre el disseny mostral i altres aspectes tècnics de l'enquesta.

L'estudi del CNJC estimulà la Generalitat de Catalunya per tal que el 1985 realitzés la primera enquesta institucional adreçada al col·lectiu jove. L'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC) de 2017 és la setena edició d'aquesta enquesta, després de les de 1985, 1990, 1998, 2002, 2007 i 2012.

A partir de l'any 2002 l'EJC incorpora dos aspectes importants que s'han mantingut fins a l'actualitat. D'una banda, les EJC esdevenen una estadística oficial de la Generalitat de Catalunya, realitzades amb la cooperació i supervisió de l'Institut d'Estadística de Catalu-

nya. D'acord amb això, l'EJC17 està recollida al Programa Anual d'Actuació Estadística de 2017. En aquest marc, l'execució i la difusió de l'EJC17 és responsabilitat del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, a través de l'Observatori Català de la Joventut (OCJ) de l'Agència Catalana de la Joventut (ACJ). Per tal de regular aquesta col·laboració, se signà un conveni entre ambdós organismes segons el qual l'ACJ es responsabilitza de la realització del treball de camp, de la depuració i codificació de la matriu i de la tabulació bàsica de la matriu de dades, i l'Idescat es responsabilitza del disseny de la mostra i del calibratge de la matriu.

D'altra banda, tot i que els qüestionaris segueixen incloent preguntes sobre els diferents àmbits de la vida de les persones joves, des del 2002 l'EJC passa a centrar-se en les transicions educatives, laborals i familiars de les persones joves (Casal, 2000); relacionat amb això, per tal de copsar millor aquests processos dinàmics, l'EJC incorpora tres bateries de preguntes retrospectives sobre aquests aspectes de la vida de les persones joves, de manera que es pot reconstruir, a grans trets, la trajectòria educativa, laboral i familiar seguida per cada individu enquestat. Això permet analitzar no només la situació de les persones joves sinó també els processos a través dels quals hi han arribat.

Posteriorment, des de l'edició de 2012, l'EJC ha fet un esforç important per tenir una submostra representativa de la població de nacionalitat estrangera, un col·lectiu amb molta presència entre la població jove i habitualment poc representat a les mostres de les enquestes, per la dificultat que suposa contactar amb persones que es troben en situacions no estables.

L'EJC17 introdueix tres novetats destacades, dues referents als continguts i una a la metodologia. Pel que fa als continguts, s'introdueixen dues bateries de preguntes noves: una fa referència a les agressions o discriminacions que pugui haver patit la persona jove: tipus d'agressió, freqüència, motiu autopercebut i persona amb qui es va tenir l'incident. Tot i que es tracta només de tres preguntes, disposar d'aquestes dades, juntament amb les de la resta de l'enquesta, pot oferir resultats interessants sobre la situació de la joventut respecte a una temàtica poc abordada en les estadístiques oficials. L'altra bateria de preguntes noves fa referència al desig de les persones joves que viuen en municipis urbans de tornar o anar a viure a un municipi rural, i als motius per desitjar fer-ho o no. La despoblació dels territoris rurals i la manca d'oportunitats de les persones joves en aquests indrets és una temàtica clau en l'estructuració territorial de Catalunya, i disposar d'aquestes dades servirà per conèixer millor què està succeint i com intervenir-hi.

Finalment, i tal com es comentarà més endavant, l'edició de 2017 s'ha realitzat a través d'una enquesta multicanal: la persona entrevistada ha pogut decidir si responia l'enquesta presencialment, per telèfon o per internet. L'objectiu d'oferir aquesta possibilitat era facilitar la resposta del qüestionari a les persones seleccionades i augmentar així la qualitat de la mostra final, reduint el nombre de persones substituïdes.

2.2. Ús de l'EJC

L'EJC proporciona informació exhaustiva sobre una mostra àmpliament representativa de la població jove de Catalunya. Per aquest motiu l'OCJ s'encarrega d'impulsar l'elaboració dels productes i accions següents a partir de la matriu de dades de l'EJC:

- **Tabulació de les dades.** Explotació de les principals dades de l'EJC17 creuades per les següents variables independents: sexe, grup d'edat i àmbit del pla territorial. És una explotació estadística sense cap interpretació de les dades. L'OCJ és l'encarregat de definir i executar el Pla de tabulació. El document es pot trobar a la pàgina web de l'OCJ (www.gencat.cat/joventut/observatori).
- **Actualització del Sljove.** El *Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya* (Sljove) és una estadística oficial de la Generalitat de Catalunya gestionada per l'OCJ. A partir de 103 indicadors clau provinents de diverses fonts, permet fer el monitoratge de l'evolució de la situació de la realitat juvenil. Una de les principals fonts per actualitzar el Sljove és l'EJC. El Sljove es pot consultar a: www.gencat.cat/joventut/sjove.
- **Informe general.** L'informe general consisteix en una anàlisi exhaustiva feta per especialistes en les temàtiques tractades en cada capítol. Aquesta publicació és el principal producte resultant de l'EJC. L'informe forma part de la col·lecció «Estudis» de la DGJ; igualment, també s'edita un resum dels principals resultats de l'informe dins la col·lecció «Aportacions» de la DGJ. Ambdues publicacions estan editades en paper i en format electrònic (disponible a la pàgina web de l'OCJ).
- **Informes territorials.** Informes sobre la realitat juvenil dels àmbits del pla territorial de Catalunya (Metropolità, Penedès, Comarques Gironines, Alt Pirineu i Aran, Ponent, Comarques Centrals, Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre). Per raons pressupostàries, els àmbits de Ponent i de l'Alt Pirineu i Aran han hagut de ser agrupats en la mostra i per tant es farà un únic informe sobre ambdós territoris.
- **Elaboració d'informes específics.** Explotacions complementàries realitzades per l'OCJ sobre qüestions que no han pogut ser tractades en l'informe general.
- **Cessió de la matriu.** El fitxer de microdades de l'EJC17 es posa a disposició de les administracions públiques i de la comunitat investigadora per a l'elaboració d'informes i anàlisis sobre la realitat juvenil de la joventut catalana. Des de la pàgina web de l'OCJ pot obtenir-se més informació sobre les condicions de la cessió.

2.3. Característiques de l'EJC17

2.3.1. Fitxa tècnica

A continuació es presenten les principals característiques tècniques de l'EJC17. En les seccions posteriors se'n proporciona informació més detallada.

- Àmbit geogràfic: Catalunya
- Univers: població de 15 a 34 anys resident a Catalunya
- Mostra: 3.423 individus
- Tipus de mostreig: mostreig en dues etapes per conglomerats amb estratificació prèvia. Unitats de primera etapa: els municipis; unitats de segona etapa: joves a entrevistar.
- Tipus de mostra: nominal (mostreig aleatori simple)
- Tipus d'entrevista: segons elecció de la persona entrevistada: presencial a la llar de l'individu, telefònica o per internet.
- Treball de camp: del 2 de febrer al 30 de juny de 2017.
- Error mostral: $\pm 1,67\%$. Tots els errors han estat calculats amb un nivell de confiança del 95% i una $p=q=0,5$.

2.3.2. Població objecte d'estudi

La població objecte de l'enquesta són les persones joves de 15 a 34 anys residents a Catalunya. Abans del 2007 l'EJC s'adreçava a les persones joves fins als 29 anys, la qual cosa impedia que es poguessin estudiar en detall alguns dels processos que configuren l'etapa juvenil: l'allargament de la joventut implica un endarreriment important en l'edat de compleció de determinades transicions i l'EJC s'ha hagut d'adaptar a aquesta situació. L'any 2007 es va ampliar la població objecte d'estudi fins als 34 anys. Certament, els límits de la joventut s'estan difuminant i algunes de les seves característiques esdevenen estructurals al llarg de la vida de part dels individus; en aquest sentit, ja fa temps que s'ha posat de manifest la necessitat de reflexionar sobre el concepte mateix de *joventut*, la seva utilitat analítica i l'expansió de les franges d'edat estudiades en els estudis sobre el col·lectiu. No obstant això, la decisió d'allargar l'EJC fins als 34 anys va generar uns resultats satisfactoris, en el sentit que s'han pogut analitzar trajectòries fins a etapes més avançades. Creiem encertat mantenir aquesta decisió fins que no es disposi d'instruments alternatius (com una enquesta panel al conjunt de la població).

2.3.3. Tipus de preguntes

Les preguntes de l'EJC17 segueixen la mateixa estructura des del 2002, quan l'EJC va esdevenir entrevista oficial. La majoria de preguntes són objectives i sobre la situació present, però també hi trobem preguntes subjectives (es demana una valoració o projecció a

la persona entrevistada) i sobre el passat (principalment les bateries de preguntes sobre la trajectòria educativa, laboral i familiar de la persona).

Les preguntes subjectives es poden classificar en dos blocs: un se centra en la valoració dels serveis i dels programes rebuts, i l'altre, en les opinions i actituds sobre temes polítics, educatius o socials, com poden ser preguntes relacionades amb l'educació rebuda, les característiques de l'ocupació, els motius per prendre determinades decisions en relació amb l'habitatge o la paternitat i la maternitat.

Les preguntes retrospectives són una manera senzilla i directa d'obtenir informació de tipus panel. Les principals limitacions d'aquesta opció són tres: en primer lloc, únicament aquests tres blocs de preguntes permeten resseguir l'evolució de l'individu (a diferència d'una enquesta tipus panel, en què totes o bona part de les preguntes es repeteixen cada any). En segon lloc, la informació recollida de manera retrospectiva és menys fiable, ja que la persona entrevistada ha de remuntar-se al passat (sovint llunyà) per tal de respondre (Giele i Elder, 1998). Finalment, algunes persones entrevistades, de manera inconscient, poden "reconstruir el passat a partir del present": per exemple, si es pregunta a algú que va començar la universitat (però la va abandonar a primer curs perquè no se'n sortia o no s'hi trobava còmode/a) sobre les seves expectatives educatives als 16 anys, és possible que acabi dient que mai no va donar gaire importància als estudis.

Per evitar, en la mesura del possible, els dos darrers inconvenients, cal que les preguntes siguin sobre aspectes senzills de recordar, d'una banda, i objectius, de l'altra. Això és el que les EJC intenten fer; de fet, les anàlisis de les dades retrospectives de les EJC des de 2002 mostren la solidesa d'aquesta opció i han generat coneixement útil sobre els processos de transició.

2.3.4. Estructura del qüestionari

A continuació es presenten els principals blocs temàtics del qüestionari:

- Dades sociodemogràfiques de la persona entrevistada i dels seus pares
- Educació
- Activitat laboral
- Mobilitat quotidiana (10 preguntes)
- Emancipació i família
- Habitatge (18 preguntes)
- Oci
- Programes o presentacions públiques rebudes o utilitzades
- Satisfacció amb la vida
- Llengua

- Discriminacions, agressions i amenaces
- Situació econòmica
- Participació social i política
- Salut, risc i benestar
- Ingressos

Es pot consultar la totalitat del qüestionari a la pàgina web de l'OCJ: gencat.cat/joventut/informacio-tecnica-EJC17

2.3.5. Tipus d'enquesta

Com s'ha esmentat anteriorment, l'EJC17 incorpora una novetat que de mica en mica es va introduint a les estadístiques oficials: oferir a la persona entrevistada la possibilitat d'escollir el mètode d'enquestació, que pot ser presencial (Computer Assisted Personal Interview, CAPI), telefònic (Computer Assisted Telephone Interview, CATI) o via web (Computer Assisted Web Interview, CAWI).

La llargada del qüestionari i la complexitat d'algunes preguntes havien fet que en edicions anteriors només es considerés l'entrevista CAPI. No obstant això, amb l'objectiu de reduir costos, donar facilitats a la persona a entrevistar i millorar la qualitat de l'operació estadística, reduint el nombre de refusos o d'enquestes incompletes, es va decidir fer una prova pilot amb el tipus d'enquestació que, per la llargada del qüestionari, plantejava més dubtes: la telefònica. La prova va resultar positiva: entre els comentaris recollits, els enquestats valoraven el fet de no haver de rebre a casa la visita d'una persona desconeguda i van considerar que algunes preguntes sobre qüestions personals (sexualitat, satisfacció amb la vida, etc.) haurien estat més incòmodes de respondre cara a cara.

En aquest sentit, tot i que tradicionalment es desaconsella fer enquestes telefòniques llargues, es va considerar que: a) era la mateixa persona entrevistada qui escollia el mètode i el moment de l'entrevista, i se l'avisaria prèviament de la durada estimada de la trucada; b) l'entrevista es podia interrompre en qualsevol moment i ser continuada més endavant; c) la prova pilot apuntava la possibilitat d'una disminució de les no respostes i de les respostes no sinceres a les preguntes de caire personal (disminuïa l'anomenat efecte "desitjabilitat social", és a dir, la tendència a donar la resposta socialment més acceptable). Per aquests motius es va decidir oferir a la persona seleccionada la possibilitat de respondre l'enquesta telefònicament.

Prendre la decisió d'afegir el mètode d'enquestació en línia va ser més senzill: els punts a favor del mètode CATI també eren vàlids per al mètode CAWI i, a més, el col·lectiu jove està molt familiaritzat amb l'ús d'internet. Tot i això, calia tenir en compte els inconvenients habitualment citats per al mètode CAWI (Díaz, 2012) i intentar reduir-ne els efectes. Els principals problemes són: a) les dificultats de trobar mostres representatives, el fet que determinats grups tenen més accés a internet que d'altres o la menor taxa de resposta de les enquestes d'internet, però aquestes qüestions quedaven solucionades tenint en compte que la mostra era nominal i que es donava a la persona seleccionada la possibilitat d'escollir el mètode d'enquestació;

b) el fet que la pantalla de l'ordinador tendeix a llegir-se més ràpidament que si s'escolten les preguntes d'una altra persona, i que la persona pot estar fent una altra cosa al mateix temps; aquest desavantatge es va intentar mitigar simplificant les preguntes i reduint el text respecte a les edicions anteriors; c) una major proporció de les opcions de resposta “No ho sé” o “No contesto”. Aquesta qüestió haurà de ser analitzada específicament amb posterioritat al present estudi. No obstant això, s'intueix que el fet que en l'enquesta per internet apareguin aquestes opcions de resposta (no es volia permetre que l'entrevistat canviés de pàgina sense clicar una opció de resposta), mentre que en el CAPI i el CATI l'entrevistador no les llegeix, combinat amb l'absència de l'entrevistador, hagi generat un nombre més alt de no respostes en el mètode en línia, i d) l'enquestació resulta més complexa i es produeixen més errors degut al fet que no hi ha enquestador, sinó només enquestat. Aquest és el problema més gran del mètode CAWI, especialment en una enquesta amb parts complexes com l'EJC. Per reduir-ho, es van establir una sèrie de filtres que impossibilitaven les respostes inconsistents, però tot i així en la depuració de la matriu es van detectar altres inconsistències. Per això en els casos en què va ser possible es va contactar de nou la persona per esmenar l'error; tot i així, com es veurà més endavant, hi ha hagut errors que no ha estat possible esmenar i les variables s'han hagut d'eliminar.

El fet que es tracti d'una enquesta multicanal ha obligat a prendre alguna decisió respecte a la formulació d'algunes preguntes, especialment les de resposta no induïda. Per exemple, a l'EJC12 es preguntava pel sentiment nacional de la persona entrevistada i es donaven les següents opcions de resposta “només català”, “més català que espanyol”, “tan català com espanyol”, “més espanyol que català” i “només espanyol”, però si l'enquestat responia “ciutadà del món” o “una altra nacionalitat”, el qüestionari permetia recollir aquestes respostes. En aquest tipus de preguntes, al qüestionari en línia es va optar per afegir la categoria “Altres”, la qual, en clicar-se, oferia les dues opcions de resposta esmentades.

2.3.6. Univers de l'estudi i grandària mostral

L'univers està format per la població de 15 a 34 anys d'edat resident a Catalunya, que representa un total d'1.594.439 persones segons les dades del Padró continu d'habitants amb data 1 de gener de 2017. La unitat de mostreig és la persona d'edat compresa entre els 15 i 34 anys resident a Catalunya. La mostra està formada per 3.423 individus per tal d'obtenir submostres representatives per àmbits del Pla territorial de Catalunya.

2.3.7. Disseny mostral

Variables d'estratificació

Una enquesta representativa de la població de Catalunya ha de tenir en compte l'heterogeneïtat de la distribució dels seus habitants. En aquest sentit, com en les edicions anteriors de l'EJC, el disseny mostral defineix una selecció d'individus utilitzant dues variables d'estratificació: l'àmbit territorial (segons el Pla territorial de Catalunya) i la grandària de població del municipi.

El disseny mostral consisteix en un mostreig en dues etapes per conglomerats amb estratificació prèvia, on les unitats de primera etapa són els municipis o les seccions censals (en funció de si tenen menys o més de 50.000 habitants, respectivament) i les unitats de segona etapa els joves. Seguidament es descriuen les dues variables d'estratificació utilitzades:

- Àmbit territorial. Segons el Pla territorial de Catalunya, aquesta es divideix en els àmbits territorials següents: Alt Pirineu i Aran, Ponent, Metropolità, Penedès, Camp de Tarragona, Comarques Centrals, Comarques Gironines i Terres de l'Ebre. Per qüestions tècniques i pressupostàries, l'Alt Pirineu i Aran i l'àmbit de Ponent han estat agrupats en el disseny mostral.
- Grandària del municipi. Els estrats de la variable "grandària municipal" utilitzats en l'àmbit de l'estadística oficial són els següents: fins a 2.000 habitants; de 2.001 a 10.000 habitants; de 10.001 a 50.000 habitants; més de 50.000 habitants, i la ciutat de Barcelona.

Segons aquestes dues variables, la població de joves residents a Catalunya segons el Padró continu d'habitants es distribueix de la manera següent l'1 de gener de 2015 (any d'afixació de la mostra):

TAULA 2.1. Població jove segons àmbit territorial, per grandària municipal. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2015

Àmbit territorial	Grandària del municipi				Total
	Fins a 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.	
Metropolità	—	62.348	224.653	781.908	1.068.909
Comarques Gironines	17.450	35.635	90.794	24.276	168.155
Camp de Tarragona	9.181	22.198	31.389	53.475	116.243
Terres de l'Ebre	5.275	16.381	18.216	—	39.872
Ponent i Alt Pirineu i Aran	20.265	31.198	13.987	32.333	97.783
Comarques Centrals	7.810	37.509	23.435	15.688	84.442
Penedès	4.747	22.743	55.780	13.896	97.166
Total	64.728	228.012	458.254	921.576	1.672.570

Font: Padró continu d'habitants. Idescat

Selecció dels municipis o seccions censals i distribució de la mostra

Un cop presa la decisió sobre la distribució de la mostra s'ha fet la selecció de les unitats mostrals. Dins de cada estrat (format pel creuament de les variables "àmbit territorial" i "grandària de municipi") s'han seleccionat, mitjançant un mostreig aleatori sistemàtic, les seccions censals i *els municipis* que integren la mostra. L'enquesta s'ha realitzat a un total de 89 municipis. Per la seva importància poblacional, s'ha volgut garantir la presència de la ciutat de Barcelona en els municipis que conformen la mostra.

TAULA 2.2. Nombre de municipis seleccionats segons àmbit territorial, per grandària municipal. Catalunya, 2015

Àmbit territorial	Grandària del municipi				Total
	Fins a 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.	
Metropolità	—	3	2	11	16
Comarques Gironines	4	3	2	1	10
Camp de Tarragona	4	3	2	2	11
Terres de l'Ebre	6	6	3	—	15
Ponent i Alt Pirineu i Aran	8	5	2	1	16
Comarques Centrals	4	6	2	1	13
Penedès	2	3	2	1	8
Total	28	29	15	17	89

Font: Idescat

Finalment, la distribució dels efectius mostrals segons l'àmbit territorial i la mida del municipi és la següent:

TAULA 2.3. Població jove a entrevistar segons àmbit territorial, per grandària municipal. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2015

Àmbit territorial	Grandària del municipi				Total
	Fins a 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.	
Metropolità	—	69	228	789 ¹	1.086
Comarques Gironines	41	85	196	56	378
Camp de Tarragona	41	77	115	166	399
Terres de l'Ebre	49	150	183	—	382
Ponent i Alt Pirineu i Aran	76	127	61	126	390
Comarques Centrals	32	183	107	79	401
Penedès	23	94	213	57	387
Total	262	785	1.103	1.273	3.423

Font: Idescat

Marge d'error

El marge d'error per a Catalunya amb un interval de confiança del 95% i variància màxima és del $\pm 1,67\%$, i del $\pm 5\%$ per als àmbits territorials. Tots els errors han estat calculats amb un nivell de confiança del 95,5% (2 sigmes) i una $p=q=0,5$.

Selecció de les persones a entrevistar

Per a la selecció de les unitats de segona etapa o finals (les 3.423 persones a entrevistar) s'ha realitzat un mostreig aleatori simple a partir de dos factors: el sexe i el grup d'edat quinquennal. A diferència de l'edició anterior de l'EJC, la nacionalitat no ha estat un factor que s'hagi introduït com a criteri d'extracció de la mostra, sinó que el mostreig aleatori simple ja ha distribuït de forma natural la mostra entre persones de nacionalitat espanyola i estrangera.

Igualment, s'han seleccionat tres substituïts per a cada un dels individus titulars. Així, s'han creat grups de quatre individus (un titular i tres substituïts) amb les mateixes característiques de sexe, grup d'edat quinquennal i nacionalitat espanyola o estrangera que el titular. La mostra inicial es distribueix d'acord amb el quadre següent:

TAULA 2.4. Distribució de la mostra inicial segons sexe i grup d'edat. Catalunya, 2015.
Percentatge

Variable	Categoria	%
Sexe	Homes	50,6
	Dones	49,4
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	24,0
	De 20 a 24 anys	21,1
	De 25 a 29 anys	25,4
	De 30 a 34 anys	29,5
Total		100

Font: Idescat

La mostra s'ha extret del Registre de població de Catalunya en data 1 de gener de 2015. No obstant això, la data de referència per calcular l'edat ha estat l'1 d'abril de 2015 perquè s'ajusti millor al període de l'operació de camp.

2.3.8. Treball de camp

El treball de camp el va realitzar Aplica Investigació Social SL entre el 2 de febrer i el 30 de juny de 2017.

En primer lloc, es va enviar una carta a les persones seleccionades en què se'ls demanava respondre l'enquesta i ja se'ls proporcionava una adreça electrònica i una contrasenya per respondre-la en línia, si així ho desitjaven. En segon lloc, es va buscar el contacte telefònic per tal de concertar les entrevistes presencials o telefòniques. En aquest sentit, es va comptar amb la base de dades de telèfons del Registre central d'assegurats de la Seguretat Social (RCASS), que va proporcionar a l'Idescat els números de telèfon disponibles de les persones seleccionades a la mostra, i es van buscar per altres vies els números de telèfon que no hi constaven.

Tot i això, el fet de tractar-se d'una mostra de persones joves (col·lectiu amb una alta mobilitat, per raó d'estudis, emancipació, etc.), amb una proporció important de persones de nacionalitat estrangera (col·lectiu que afegeix, a la mobilitat pròpia de la condició juvenil, la mobilitat de la condició d'immigrant) i en un context de crisi econòmica (en què hi ha hagut migració de les persones joves), ha fet que no fos possible contactar amb tots els individus de la mostra. Per això, en un segon moment, es van fer dues visites presencials i sense avís previ, en dies i hores diferents, a la llar de la persona a entrevistar. No obstant això, la no localització de l'individu titular de la mostra, juntament amb el refús d'aquest a respondre l'enquesta, ha estat el principal motiu per substituir-lo.

Amb aquestes estratègies es va aconseguir contactar i entrevistar 1.834 persones titulars (53,6% de la mostra final) o bé algun dels seus substituïts (36,1% de la mostra final). Per poder completar el nombre d'entrevistes es va optar principalment (4,4% de les entrevistes realitzades) per una persona substituïda d'un grup ja tancat, és a dir, un grup en què ja s'havia fet l'entrevista. No obstant això, es van haver de fer canvis en alguna de les variables (sexe, grup d'edat, nacionalitat i grandària del municipi o àmbit territorial) per acabar de tancar la mostra. A la taula es detallen la resta d'estratègies i la freqüència amb què es van emprar. Aquestes variacions han implicat que, respecte a la mostra inicial, hagi baixat la proporció de persones de nacionalitat estrangera entrevistades finalment. Aquesta qüestió i les altres variacions respecte a la mostra original van ser notificades a l'Idescat, que les va tenir en compte en les tasques de calibratge de la matriu.

Durant el treball de camp, per tal de verificar que les enquestes s'havien realitzat correctament, es va fer un control de qualitat mitjançant la reformulació d'un seguit de preguntes clau als entrevistats.

TAULA 2.5. Tipus de canvi en les característiques de la persona finalment entrevistada respecte a les característiques de la persona seleccionada en la mostra

Tipus de canvi	Nombre	%
Sense canvis	3.071	89,7
Canvi de grup mostral (a)	150	4,4
Canvi en una variable	86	2,5
Canvi en dues variables	45	1,3
Canvi en tres variables	19	0,6
Canvi en el tram d'edat i en altres variables (b)	37	1,1
Fora de mostra (c)	15	0,4
Total	3.423	100

Font: Elaboració pròpia

(a) S'entrevista una persona de les mateixes característiques que la persona a qui no es pot entrevistar, però provinent d'un grup mare (persona titular + persones substituïdes) en què ja s'havia realitzat l'entrevista.

(b) Canvi en el grup d'edat per més d'un tram de diferència, més una altra variable.

(c) Enquestes realitzades de més.

2.3.9. Resultats de l'enquestació multicanal

Com s'ha explicat en l'apartat 2.3.3, l'EJC17 s'ha fet a través d'una enquestació multicanal: la persona seleccionada aleatòriament per l'Idescat ha pogut escollir si respondre l'enquesta presencialment (CAPI), telefònicament (CATI) o en línia (CAWI). La durada mitjana de les entrevistes va ser:

CAPI: 62 minuts i 20 segons.

CATI: 62 minuts i 36 segons.

CAWI: 59 minuts i 35 segons.

A continuació presentem el mètode escollit per la persona entrevistada en funció de les variables utilitzades per a la primera etapa del disseny mostral (àmbit territorial i grandària del municipi) i per calibrar la matriu de dades (sexe, grup d'edat, nacionalitat i nivell d'estudis).

TAULA 2.6. Tipus d'enquestació segons variables d'estratificació de la mostra i de calibratge de la matriu. Percentatge

Variable	Categoria	Tipus d'enquestació*			Total
		CAWI	CATI	CAPI	
Àmbit territorial	Metropolità	72,4	23,8	3,8	100
	Comarques Gironines	68,5	27,0	4,5	100
	Camp de Tarragona	68,4	29,3	2,3	100
	Terres de l'Ebre	72,5	26,2	1,3	100
	Alt Pirineu i Aran i Ponent	73,8	24,1	2,1	100
	Comarques Centrals	74,3	22,7	3,0	100
	Penedès	65,9	28,4	5,7	100
Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab.	69,1	29,0	1,9	100
	De 2.001 a 10.000 hab.	73,0	25,0	2,0	100
	De 10.001 a 50.000 hab.	70,4	25,5	4,1	100
	Més de 50.000 hab.	70,7	25,9	3,4	100
Sexe	Homes	70,3	26,0	3,7	100
	Dones	72,0	25,0	2,9	100
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	74,4	22,6	3,0	100
	De 20 a 24 anys	72,3	24,3	3,4	100
	De 25 a 29 anys	69,8	26,9	3,2	100
	De 30 a 34 anys	68,5	27,7	3,7	100
Nacionalitat	Espanyola	74,1	23,3	2,5	100
	Estrangera	58,9	34,4	6,7	100
Nivell d'estudis màxim finalitzat	Obligatoris o inferiors	64,4	31,6	4,0	100
	Secundaris postobligatoris	73,5	23,0	3,5	100
	Superiors	79,9	18,4	1,7	100
Total		71,2	25,5	3,3	100

* En els casos en què la persona va començar l'enquesta a través d'un mitjà i la va finalitzar en un altre, s'ha escollit el mitjà amb què la va acabar.

Font: Elaboració pròpia

Com pot observar-se, el 71,2% de les persones que van respondre a l'enquesta van fer-ho en línia, el 25,5% telefònicament i el 3,3% presencialment a la llar de la persona entrevistada. En funció de les variables de disseny de la mostra, i prenent l'enquestació en línia com a diferència, destaca el fet que l'àmbit territorial amb més proporció de joves que han respost emprant aquest mètode són les Comarques Centrals (74,3%), i amb menys, el Penedès (65,9%).

La mida del municipi no sembla afectar la forma de resposta de l'enquesta, ja que les diferències són menys grans; els municipis on menys s'ha respost amb el mètode en línia són els més petits (de menys de 2.000 habitants: 69,1% de la mostra), però els que ho han fet més no són els més grans, sinó els segons més petits (entre 2.000 i 10.000 habitants: 73% de la mostra).

Per sexes, les proporcions són molt semblants (70,3% els homes i 72% les dones), mentre que per grups d'edat, tot i que les diferències no són grans, hi ha una gradació des dels més joves (74,4% de les enquestes són en línia) fins als més grans (68,5%). On les diferències són més importants és entre els joves de nacionalitat espanyola (el 74,1% responen en línia) i estrangera (58,9%), fenomen segurament relacionat amb l'accés a internet a casa. Finalment, ocorre una cosa similar entre les persones joves en funció del seu nivell d'estudis: els joves amb menys estudis són els qui menys responen en línia (64,4%), mentre que els joves amb estudis superiors són els qui més ho fan (79,9%).

L'enquestació multicanal és impulsada pels organismes estadístics per diversos motius: estalvi econòmic, adaptació a les preferències de la persona entrevistada i millora de la qualitat dels resultats. No obstant això, encara està en una fase inicial i les dades mostrades en aquest apartat indiquen que cal aprofundir en l'estudi de les casuístiques d'aquest tipus d'enquestació.

2.3.10. Preparació de la matriu

L'empresa adjudicatària va fer la codificació de les preguntes obertes i la depuració de la matriu de dades a partir dels criteris establerts per l'Observatori Català de la Joventut (OCJ). Les tasques de depuració han consistit a comprovar la coherència de les dades, verificar tots els filtres per tal de garantir que les respostes coincideixin amb les característiques previstes en el disseny del qüestionari, revisar els formats i recodificar les categories d'algunes variables obertes.

La matriu depurada va ser entregada a l'Idescat, que va fer el calibratge de les dades perquè el factor d'elevació s'ajustés a les dades poblacionals oficials provinents d'una font externa. D'acord amb això, les dades poblacionals que s'han pres com a referència són les contingudes en el Registre de població de Catalunya, actualitzat a la data 1 de gener de 2016, referents al sexe, el grup d'edat i la nacionalitat de l'individu, i les dades de l'Enquesta de població activa del primer trimestre de 2017 referents al nivell d'estudis màxim finalitzat de l'individu.

Un cop finalitzat el calibratge, l'Idescat va entregar la matriu de dades a l'OCJ. A partir d'aquí, l'empresa adjudicatària va executar l'explotació bàsica dels resultats de l'EJC a partir del disseny elaborat per l'OCJ. Aquesta explotació és preceptiva per a totes les estadístiques oficials i el document on es troben recollits aquests resultats pot consultar-se a la pàgina web de l'OCJ. Paral·lelament, l'OCJ va iniciar els passos perquè es pogués fer l'estudi sociològic que ha donat lloc a aquesta publicació.

2.4. L'informe general de l'EJC17

L'OCJ va entregar la matriu de dades definitiva de l'EJC17 a les persones encarregades de la redacció de cadascun dels capítols d'aquest informe. Aquestes persones van ser seleccionades per la seva condició d'expertes en la temàtica que havien de tractar. La llista i una presentació breu dels investigadors i de les investigadores que han realitzat aquest informe es pot consultar al final de la publicació.

Aquestes persones van proposar i consensuar amb l'OCJ un pla d'explotació de les dades i, un cop rebuda la matriu, van elaborar els capítols de l'informe, que té l'estructura explicada al Capítol 1, dissenyada per assolir els objectius de l'informe, també ressenyats al capítol anterior.

Per aconseguir els objectius analítics esmentats, la majoria de capítols fan diversos tractaments de les dades de l'EJC17. A continuació s'expliciten els més usats:

- **Anàlisi descriptiva.** En l'anàlisi descriptiva es proporciona una visió estàtica i directa de la situació de la joventut a partir dels principals indicadors de l'EJC17. Aquestes dades ens diuen el nombre o la proporció de persones joves en una determinada situació, i normalment es desagreguen en taules de contingència per veure les diferències entre determinats col·lectius (homes/dones, etc.).
- **Anàlisi comparativa.** Els principals indicadors de l'EJC17 es comparen, quan és possible, amb les dades de l'EJC12.
- **Anàlisi longitudinal.** La informació retrospectiva de l'EJC17 referent a la trajectòria educativa, laboral, domiciliària i familiar permet complementar l'anàlisi descriptiva i comparativa amb la longitudinal. L'anàlisi descriptiva ofereix una *fotografia* d'un moment donat; amb la comparativa amb el passat, aconseguim comparar dues fotografies; amb l'anàlisi longitudinal ens aproximem a la *pel·lícula* d'allò que investiguem i podem obtenir informació sobre els processos que condueixen a determinades situacions.
- **Anàlisi agregada.** El qüestionari de l'EJC17 és extens i, per tant, genera molta informació. Tot i dividir l'explotació en capítols temàtics, sovint es disposa de tantes dades que costa fer-se una idea global d'allò que ocorre en aquella àrea. Per aquest motiu, en bona part dels capítols s'ha optat per fer servir tècniques estadístiques de síntesi de la informació. L'aplicació de tècniques com l'anàlisi de correspondències múltiples o l'anàlisi factorial permet sintetitzar la informació disponible i generar agrupacions que permeten detectar processos de fons que altrament passarien desapercebuts.
- **Anàlisi multivariable.** Les anàlisis prèvies permeten saber, amb més o menys complexitat, *què* està passant entre la població juvenil. Les ciències socials, però, també han d'intentar esbrinar *per què* es produeixen determinades situacions entre determinats joves i no entre d'altres o, si més no, identificar els *factors associats* a trobar-se en una situació o en una altra. Per fer-ho, s'han seleccionat una sèrie de variables independents o explicatives que s'han creuat de manera sistemàtica amb els indicadors clau sobre

la situació de les persones joves. L'objectiu és veure la influència d'aquests factors estructurals (com el sexe o la nacionalitat) en els indicadors que es pretenen estudiar (com el nivell d'estudis). La tècnica utilitzada per fer-ho és l'anàlisi multivariable, que consisteix en una *ficció teòrica* que construeix un model estadístic amb els valors que s'haurien observat a cada variable independent si s'haguessin mantingut immutables les altres variables incloses en el model. És en aquest sentit que es diu que l'anàlisi multivariable "neutralitza" l'efecte d'aquestes últimes i permet observar "l'efecte net" de la primera. Així, per exemple, l'anàlisi bivariante suggereix i la multivariable confirma que el nivell d'estudis d'una persona jove està relacionat amb el nivell d'estudis de la seva llar d'origen, independentment de si el nivell d'estudis dels pares implica una millor o pitjor posició econòmica.

La taula següent mostra les variables independents comunes per a tots els autors i les autores d'aquest informe. Lògicament, cada autor i autora ha utilitzat les variables independents addicionals que ha considerat oportunes per completar la seva anàlisi.

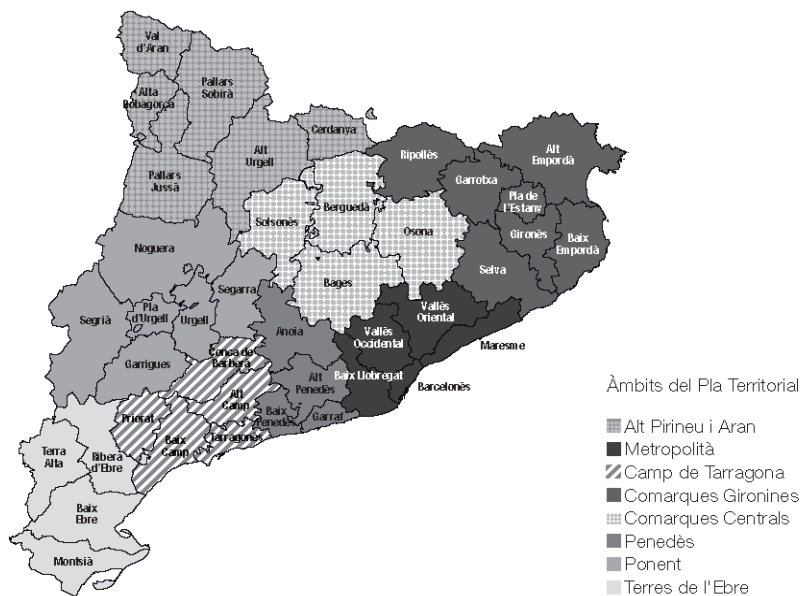
TAULA 2.7. Variables independents utilitzades per a l'anàlisi dels indicadors clau

Tipus de variable	Variable	Categories
Variables demogràfiques	Grup d'edat	De 15 a 19 anys / De 20 a 24 anys / De 25 a 29 anys / De 30 a 34 anys
	Sexe	Homes / Dones
	Nacionalitat	Espanyola / Estrangera
Variables d'origen social (de la família d'origen)	Nivell màxim d'estudis finalitzat	Estudis obligatoris o inferiors / Estudis secundaris post-obligatoris / Estudis superiors
	Ocupació més alta	Ocupacions directives i gerencials / Ocupacions tècniques i professionals / Ocupacions mitjanes / Ocupacions elementals
	Llengua d'origen	Català / Tant català com castellà / Castellà / Altres llengües o combinacions
Variables territorials	Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab. / De 2.001 a 10.000 hab. / De 10.001 a 50.000 hab. / Més de 50.000 hab.
	Àmbit territorial	Ponent i Alt Pirineu i Aran / Metropolità / Penedès / Camp de Tarragona / Comarques Centrals / Comarques Gironines / Terres de l'Ebre

Font: Elaboració pròpia

Finalment, en relació amb la darrera variable independent (l'àmbit territorial), el següent mapa mostra quines comarques formen cada àmbit.

MAPA 2.1. Àmbits territorials i comarques catalanes.

Font: Elaboració pròpia

Bibliografia

BORDES, P. (1981). *La joventut avui a Catalunya. 1981*, Barcelona, Departament de la Presidència, Generalitat de Catalunya.

CASAL, J. (2000). "Capitalismo informacional, trayectorias sociales de los jóvenes y políticas de juventud", a L. Cachón (ed.). *Juventudes y empleos: perspectivas comparadas*, Madrid, Instituto Nacional de la Juventud, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

DÍAZ, V. (2012). "Ventajas e inconvenientes de las encuestas por Internet", a *Papers. Revista de Sociologia*, 97(1), p. 193-223.

GIELE, J. Z.; Elder, G. H. (1998). *Methods of Life Course Research: Qualitative and Quantitative Approaches*, Thousand Oaks, SAGE Publications.

PINILLA, E. (1974). *Informe provisional sobre els primers resultats de l'enquesta sobre la joventut de Catalunya*, Barcelona, Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona (ICESB).

3. PERFIL DEMOGRÀFIC DE LA JOVENTUT CATALANA: CAP A L'ESTABILITZACIÓ DEMOGRÀFICA

Jordi Estivill i Castany

3.1. Introducció

Abans d'entrar en l'anàlisi detallada de les diferents dimensions del fet juvenil que ofereix l'informe general de l'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC) de 2017, és pertinent estudiar quines són les característiques demogràfiques de la població jove i els canvis o continuïtats que presenta en els darrers anys.

Malgrat la intenció de centrar l'anàlisi en les especificitats del col·lectiu jove i del període temporal recent, les tendències que es poden observar estan fortament condicionades per un context més general. D'una banda, la realitat demogràfica de la població catalana en conjunt, impossible de deslligar d'un entorn geogràfic més gran, el sud d'Europa i la Mediterrània. I de l'altra, un context històric més ampli, marcat per enormes canvis socials i demogràfics durant el segle XX i, especialment, durant les darreres dècades. De fet, l'etapa actual, malgrat els matisos, continua fortament explicada per allò que s'anomena segona transició demogràfica, i que als països de la Mediterrània començà amb vint anys de retard respecte a la resta de països occidentals.

Així doncs, en aquest capítol es fa, en un primer apartat, una anàlisi de l'estructura de la població jove, la seva evolució, la distribució territorial i la composició interna sobre la base de diverses variables d'anàlisi: l'edat, el sexe, la nacionalitat i el lloc de naixement. El segon apartat se centra en les característiques demogràfiques dinàmiques: els fluxos migratoris, la nupcialitat, la fecunditat i la mortalitat del col·lectiu juvenil.

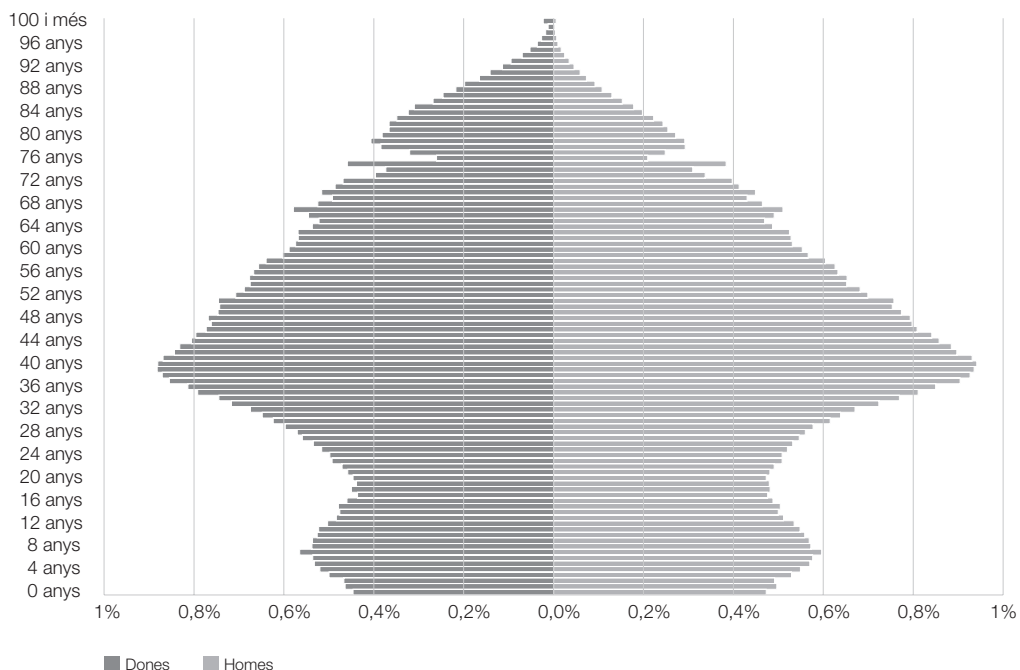
3.2. Estructura de la població jove

3.2.1. Volum de la població jove i pes en l'estructura de població

La piràmide de població de Catalunya mostra els canvis sociodemogràfics entre diferents generacions i èpoques i la tendència a l'envelliment. En el cas de la població jove, conté algunes de les cohorts menys nombroses i, alhora, algunes de les més amples. Per una

banda, destaca que les persones joves que el 2017 tenien 17 anys són la generació més petita de totes les que tenien menys de 72 anys. Durant els anys propers al tombant del segle les taxes de natalitat van tocar mínims, i és per això que l'actual grup de joves al voltant d'aquesta edat presenta un volum tan petit. En canvi, les persones que tenen 34 anys estan entre les 16 cohorts més voluminoses.

GRÀFIC 3.1. Piràmide de població. Catalunya, 2017. Percentatge

Nota: Dades provisionals.

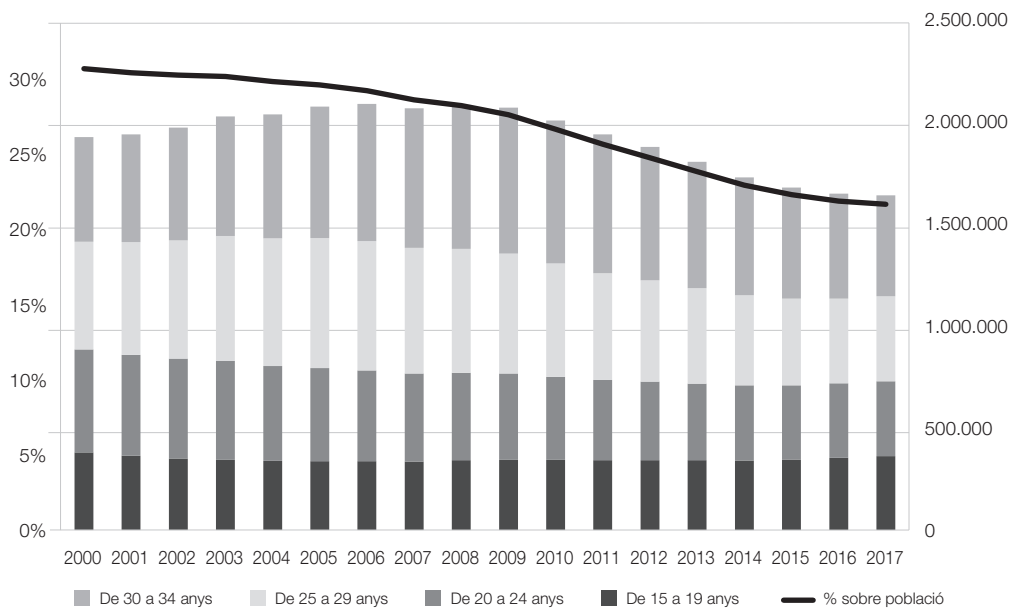
Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

Així doncs, el recanvi generacional entre la població jove s'està donant en dues direccions oposades: mentre grups força nombrosos deixen l'etapa juvenil i aniran sent substituïts per cohorts molt més petites, les generacions que s'estan incorporant per baix a aquest grup ho fan amb més efectius que les seves antecessores. De fet, hi ha quasi un 30% més de població entre els 25 i els 34 anys que entre els 15 i els 24, però també són un 13% més que aquests els que en tenen entre 5 i 14. La recent davallada de la natalitat, coincident amb la crisi, farà que les properes cohorts tornin a ser menys nombroses de nou.

Aquests desequilibris interns dins de la població jove fan que sigui necessari observar amb certa precaució els fenòmens que afecten el conjunt de la joventut. Les persones joves de més edat tenen més pes en el conjunt, i això pot suposar una certa distorsió que cal tenir en compte controlant els diferents grups d'edat.

Per sexes, la població jove presenta una situació de gran equilibri. El 50,5% de les persones de 15 a 34 anys són homes, i la resta, dones. L'any 2008 els homes eren el 52%, fet que s'explica pel major pes que en aquell moment tenia la població d'origen estranger i pel caràcter lleugerament masculinitzat del fenomen de la immigració.

GRÀFIC 3.2. Joves de 15 a 34 anys per grups d'edat. Catalunya, 2000-2017. Percentatge i nombre de joves

Nota: Les dades de 2017 són provisionals.

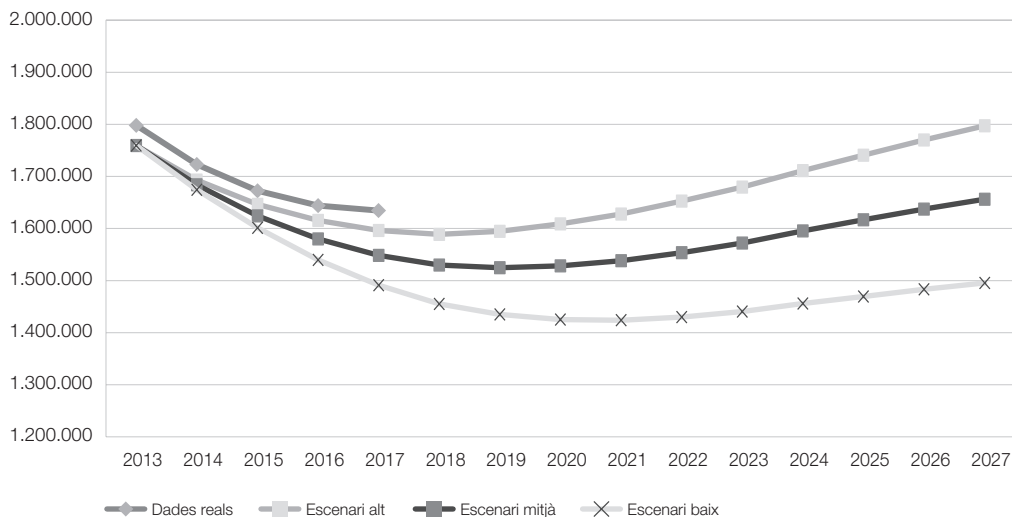
Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

Si observem la tendència dels darrers anys en termes absoluts i en termes relatius, podem fixar-nos en dos fenòmens paral·lels. El nombre total de joves va créixer des de l'any 2000 fins al 2008, degut al període d'expansió econòmica que va atraure al nostre país persones joves d'altres llocs del món que buscaven oportunitats laborals. Però a partir de l'inici de la crisi econòmica aquesta arribada no només es va aturar, sinó que una part de les persones novingudes, i també altres joves, van marxar a altres indrets. Aquest procés es va produir en el context d'un recanvi generacional per part de cohorts més reduïdes, la qual cosa ha provocat una reducció important del volum de la població jove, d'un 22,3% entre 2008 i 2017.

Però el pes de la joventut dins el conjunt de la població catalana no ha deixat de reduir-se des de l'inici del segle XXI, d'un 30,7% l'any 2000 a un 21,6% el 2017. Això és degut, en primer lloc, al fet que durant els anys de bonança el creixement encara va ser més accentuat en el total de la població (un milió de persones entre 2000 i 2007), en segon lloc, a la reducció d'efectius joves a partir de 2009 i finalment a l'augment de l'esperança de vida.

No obstant això, aquesta tendència sembla desaccelerar-se en els darrers anys, amb una disminució de només dues dècimes de 2016 a 2017.

GRÀFIC 3.3. Projeccions de joves de 15 a 34 anys segons escenaris probables. Catalunya, 2013-2027. Nombre de joves

Font: Projeccions de població 2013-2051 (Idescat)

L'any 2013 l'Idescat va publicar les darreres projeccions de població, unes estimacions futures de població basades en les previsions sobre naixements, defuncions i moviments migratoris. Es calculen tres escenaris en funció de tres nivells d'estimació: baix, mitjà i alt. Segons tots ells, la població jove havia de caure fins a l'any 2018 o el 2020 per després recuperar-se lentament fins al 2027. Només en l'escenari alt es recuperarien els valors de 2013 d'aquí a deu anys. Però atenent a les dades reals des de 2013, s'observa que, si bé s'ha donat aquest descens, ha estat menys pronunciat del que preveïen tots tres escenaris, fins al punt que l'últim any el nombre de joves només s'ha reduït en 10.000 persones. Les migracions són un element menys previsible, però sembla que actualment el col·lectiu jove estaria tocant fons en termes quantitativus, i que els anys vinents seria, de nou, progressivament més nombrós.

3.2.2. Distribució territorial

Aquesta disminució del pes de la població jove dels darrers anys coincideix amb les dinàmiques demogràfiques de molts països europeus, relacionades amb l'envelliment i amb la caiguda de la natalitat a partir dels anys vuitanta. És una tendència també homogènia al conjunt del país, ja que s'ha produït en la mateixa direcció a tots els àmbits territorials catalans.

TAULA 3.1. Proporció de joves de 15 a 34 anys sobre la població total segons àmbit territorial. Catalunya, 1986-2016. Percentatge

Àmbit	Any						
	1986	1991	1996	2001	2006	2011	2016
Metropolità	30,5	32,1	32,2	30,8	29,4	25,6	22,0
Comarques Gironines	29,8	31,1	30,9	29,5	29,0	26,1	22,2
Camp de Tarragona	30,6	31,9	32,1	30,8	30,0	26,6	22,1
Terres de l'Ebre	27,0	27,8	28,4	28,2	28,1	25,4	21,1
Ponent	29,1	29,9	30,1	28,5	28,5	26,0	21,9
Comarques Centrals	29,6	30,0	29,7	28,4	27,6	24,5	20,8
Alt Pirineu i Aran	27,9	28,9	28,6	27,5	27,5	25,2	21,4
Penedès	29,7	31,3	31,8	30,6	32,1	24,9	20,4

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

No obstant això, hi ha petites diferències en les intensitats i els ritmes d'aquesta caiguda entre els diferents territoris, fet que explica dinàmiques demogràfiques internes. En primer lloc, és destacable la reducció de les diferències entre els àmbits del pla territorial pel que fa al pes de la població jove dins el conjunt. Si l'any 1986 hi havia una diferència de 3,6 punts entre els dos territoris més dispars, l'any 2016 s'havia reduït a la meitat.

Els dos territoris que tenien menys percentatge de població jove a l'inici d'aquesta sèrie, l'Alt Pirineu i Aran i les Terres de l'Ebre, són també els que han tingut un descens menys acusat. Són els que tenen menys població i comprenen entorns bàsicament rurals. Probablement, el despoblament del món rural, que ja ve de lluny, va fer que partissin d'una població ja més envellida. Per altra banda, territoris amb més població urbana, com el Camp de Tarragona o l'àmbit Metropolità, continuen mantenint-se com uns dels territoris menys envellits, però han patit una caiguda més brusca, especialment des de 2006. Amb l'arribada de la crisi, la reducció dels fluxos migratoris d'entrada, que incorporaven contingents de joves, pot haver tingut més efecte sobre l'estructura de les poblacions de les zones més dinàmiques econòmicament.

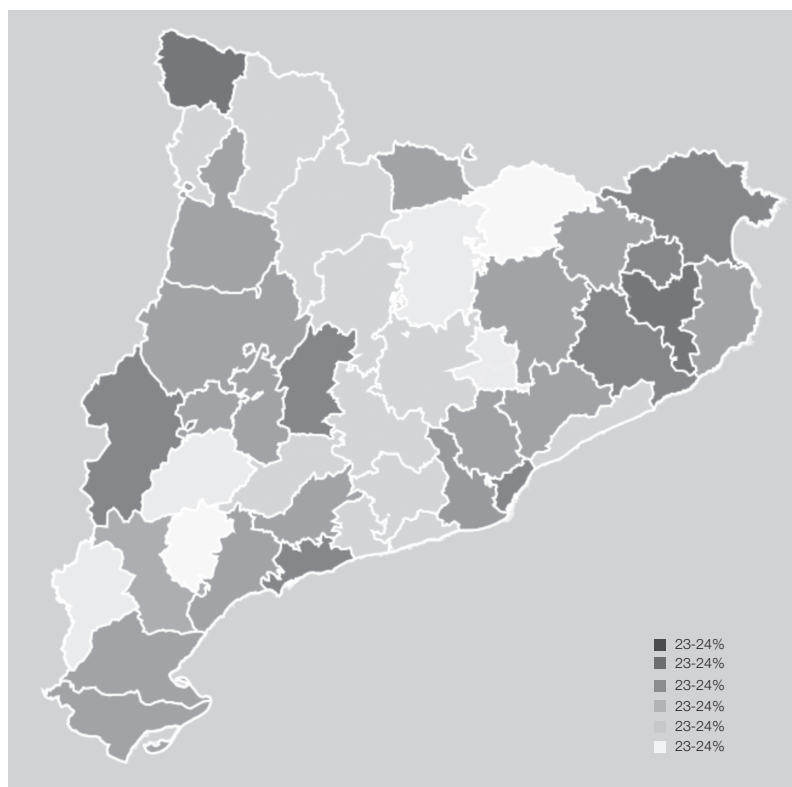
En qualsevol cas, no es pot obviar l'enorme desequilibri en la distribució de la població a Catalunya (taula 3.2), i en concret de la població jove. El 64,2% de les persones joves viuen a l'àmbit Metropolità de Barcelona. No hi ha cap altre dels vuit àmbits territorials que arribi a reunir el 10% del total. Les Comarques Gironines i el Camp de Tarragona superen els 100.000 individus joves, i Ponent, les Comarques Centrals i el Penedès es queden entre els 50.000 i els 100.000. Finalment, les Terres de l'Ebre i sobretot l'Alt Pirineu i Aran són els territoris amb menys població jove.

TAULA 3.2. Joves de 15 a 34 anys segons àmbit territorial de residència. Catalunya, 2016. Nombre de joves i percentatge

Àmbit	Nombre de joves	%
Metropolità	1.055.945	64,2
Comarques Gironines	164.106	10,0
Camp de Tarragona	113.009	6,9
Terres de l'Ebre	38.198	2,3
Ponent	79.619	4,8
Comarques Centrals	82.650	5,0
Alt Pirineu i Aran	15.503	0,9
Penedès	95.072	5,8
Catalunya	1.644.102	100,0

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

MAPA 3.1. Joves de 15 a 34 anys segons comarques. Catalunya, 2016. Percentatge

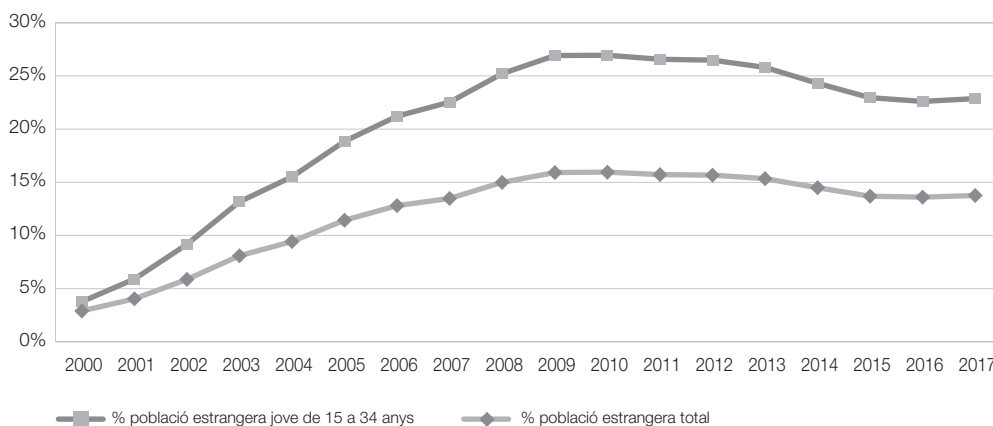
Font: Elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat)

Des del punt de vista comarcal (mapa 3.1), el pes de la joventut dins el conjunt de la població no dibuixa diferències excessivament grans entre territoris, amb un rang entre el 18,1% i el 23,9%. Però sí que ofereix també conclusions interessants. Després de l'Aran (23,9%), les quatre comarques amb més població jove en termes relatius (colors més foscos al mapa) són el Gironès (23,8%), el Barcelonès (22,8%), el Tarragonès (22,7%) i el Segrià (22,5%). A l'altre extrem, les comarques amb el percentatge més baix són el Berguedà (19,3%), la Terra Alta (19,1%), el Priorat (18,7%) i el Ripollès (18,1%). S'evidencia, per una banda, que les quatre capitals de demarcació són pols d'atracció per a la població jove, sigui per motiu d'estudis o laborals, mentre que les comarques rurals més allunyades de les capitals tenen més dificultats per mantenir les persones joves al territori.

3.2.3 Origen i nacionalitat

El 22,9% dels i les joves catalans tenen nacionalitat estrangera. El lleuger augment d'aquesta xifra de 2016 a 2017 ha suposat un canvi de tendència respecte als últims anys, marcats per un lleuger descens del volum de població jove estrangera, tant en termes absoluts com relatius.

GRÀFIC 3.4. Pes de la població estrangera segons l'edat. Joves de 15 a 34 anys i població total. Catalunya, 2000-2017. Percentatge

Nota: Les dades de 2017 són provisionals.

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

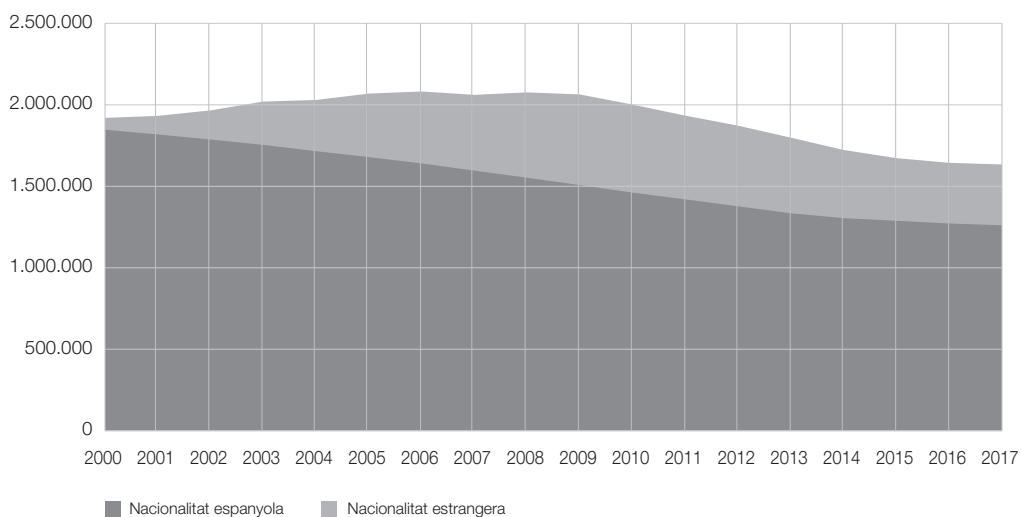
Durant els primers deu anys del segle, la situació econòmica i diversos fenòmens globals van afavorir els moviments migratoris d'arribada de persones d'altres països i continents a casa nostra. Aquest moviment voluminós i accelerat va transformar la nostra societat, com abans ho van fer altres fluxos migratoris. En el cas concret de la joventut, aquest impacte en termes relatius va ser força superior. Per una banda, perquè les persones que emigren

per motius laborals ho acostumen a fer en edat activa, en molts casos essent joves. I, per l'altra, per l'evolució negativa paral·lela del volum de joves de nacionalitat espanyola, degut als recanvis generacionals protagonitzats per cohorts menys nombroses.

Així, l'any 2000 el baix percentatge de persones joves de nacionalitat estrangera (3,8%) era molt similar al del conjunt de la població; no obstant això, l'increment de la immigració va ser més accentuat en el col·lectiu jove, de manera que en el moment àlgid dels anys 2009 i 2010 (26,9% de joves estrangers) la diferència era d'onze punts percentuals.

La crisi econòmica va frenar la tendència creixent del pes de la població de nacionalitat estrangera dins el conjunt de la joventut catalana. Després d'estancar-se durant els primers anys de la crisi, va arribar a baixar lleugerament entre 2012 i 2015, per mantenir-se des de llavors i sumar, l'any 2017, un 13,8% del total de població i un 22,9% de la població jove.

GRÀFIC 3.5. Joves de 15 a 34 anys segons nacionalitat. Catalunya, 2000-2017. Nombre de joves

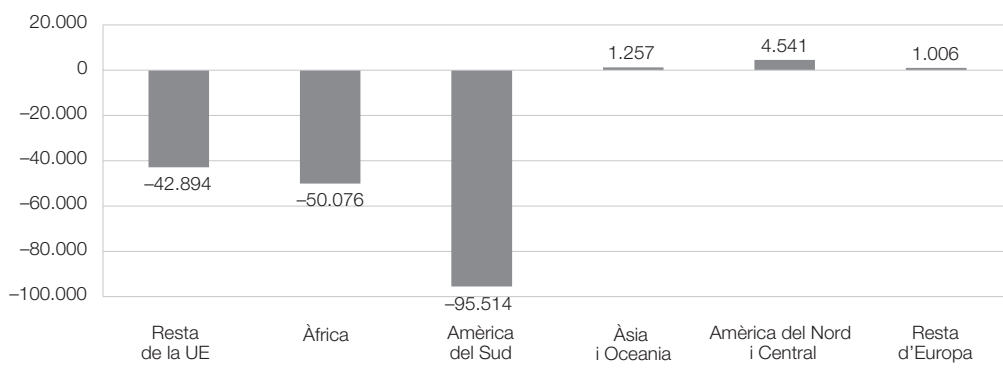
Nota: Les dades de 2017 són provisionals.

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

Si s'observa el mateix fenomen en termes absoluts s'aprecia que, si l'any 2000 hi havia a Catalunya 72.345 persones de 15 a 34 anys de nacionalitat estrangera, l'any 2009 aquesta xifra s'havia multiplicat quasi per vuit, i arribava als 555.377. L'any 2017, les persones joves de nacionalitat estrangera s'havien reduït un terç respecte a 2009, i es quedaven en 373.697 efectius.

La reducció en el període 2009-2017 no ha afectat de la mateixa manera totes les comunitats de joves nouvinguts. El 2009 l'Amèrica del Sud era el continent d'on provenia un volum més gran d'aquestes persones, però avui, a casa nostra, hi ha 95.514 persones menys d'entre 15 i 34 anys amb nacionalitats d'aquests països. En el cas de les persones provinents de l'Àfrica i de la resta de la UE, els descensos d'efectius estrangers també són molt importants, d'entre 40.000 i 50.000 joves. En canvi, les regions del món d'on hi havia originàriament menys migrants joves han viscut, fins i tot, un lleu increment en aquests anys.

GRÀFIC 3.6. Variació de la població jove de 15 a 34 anys de nacionalitat estrangera segons continent d'origen. Catalunya, 2009 i 2017. Nombre de joves

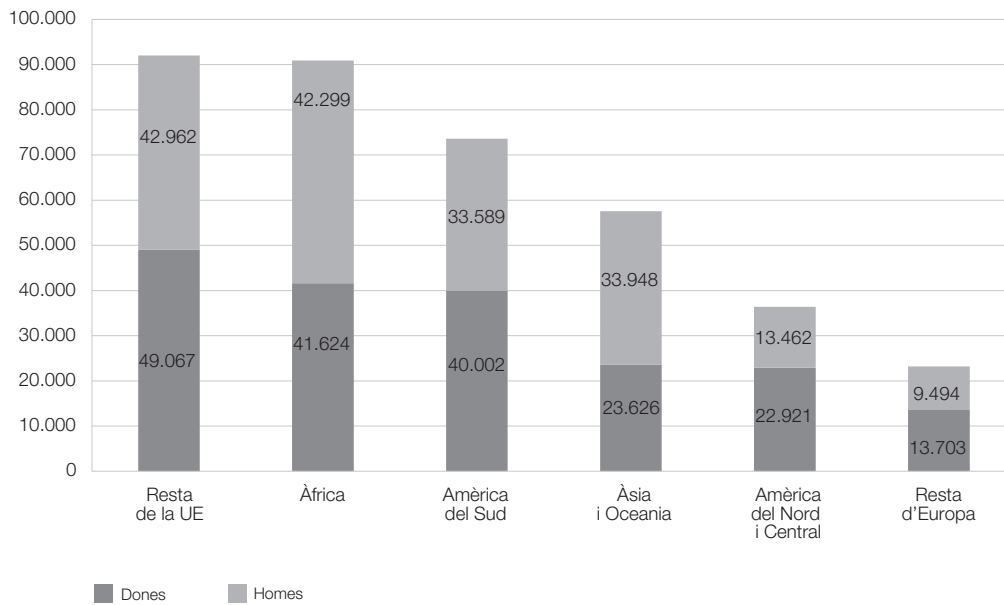

Nota: Les dades de 2017 són provisionals.

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

Això ha fet que la resta de països de la UE siguin actualment la regió del món d'on provenen més joves estrangers residents a Catalunya, en detriment de l'Amèrica del Sud i de l'Àfrica. És probable que la caiguda de l'economia i de les oportunitats laborals hagin portat més joves llatinoamericans a tornar als seus països d'origen, en comparació amb joves d'altres comunitats. Però també han estat anys en què un nombre important d'aquestes persones han aconseguit la nacionalitat espanyola. De fet, de 2009 a 2016 un 63% del total de concessions de nacionalitat espanyola a Catalunya van ser atorgades a persones de nacionalitat llatinoamericana, i un 29%, a persones de l'Àfrica. I és sabut que els i les joves de nacionalitats europees tenen molts menys incentius per mirar d'aconseguir la nacionalitat espanyola en relació amb els que provenen d'aquestes altres latituds.

GRÀFIC 3.7. Joves de 15 a 34 anys de nacionalitat estrangera segons sexe, per continent d'origen. Catalunya, 2017. Nombre de joves

Nota: Les dades són provisionals.

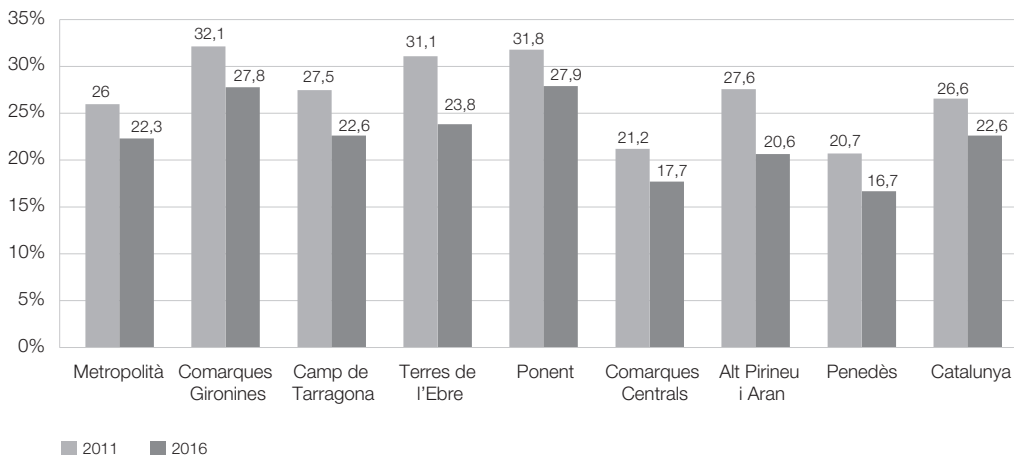
Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

Pel que fa a la distribució per sexes, també es veuen algunes diferències significatives en funció de l'origen en el col·lectiu jove immigrant. En el cas de les persones provinents de països de la resta de la UE (53,3%), de l'Amèrica del Sud (54,4%), de l'Amèrica del Nord i Central (63%) i de la resta d'Europa (59,1%), la majoria són dones. Per altra banda, tant entre el col·lectiu africà (45,8%) com pel que fa a la regió d'Àsia i Oceania (41%) les dones són minoria en detriment dels homes. Això dona un panorama global amb un lleuger predomini de les dones entre la població jove nouvinguda, d'un 51,1%. Però aquest fet també és nou: fins al 2014 el volum d'homes havia estat majoritari dins el total de joves de nacionalitat estrangera, amb un màxim d'un 56,6% el 2003. Això ens remet a una taxa d'activitat tradicionalment més alta en el cas dels homes i al context econòmic expansiu de principis de segle, marcat per una demanda molt important de mà d'obra en sectors molt masculinitzats, com la construcció.

Hi ha diferències prou rellevants en el territori pel que fa a la distribució de la població jove de nacionalitat estrangera. Amb les darreres dades disponibles, les de 2016, Ponent era l'àmbit territorial amb una proporció més elevada de joves estrangers, seguit per les Comarques Gironines, tots dos amb valors propers al 28%. A l'altre extrem trobem les Comarques Centrals (17,7%) i el Penedès (16,7%), amb valors deu o onze punts més baixos.

És molt probable que l'estructura econòmica, amb presència de sectors amb més o menys demanda de mà d'obra de mitjana i baixa qualificació, determini aquest fet.

GRÀFIC 3.8. Pes de la població jove de 15 a 34 anys de nacionalitat estrangera segons àmbits territorials. Catalunya, 2011 i 2016. Percentatge

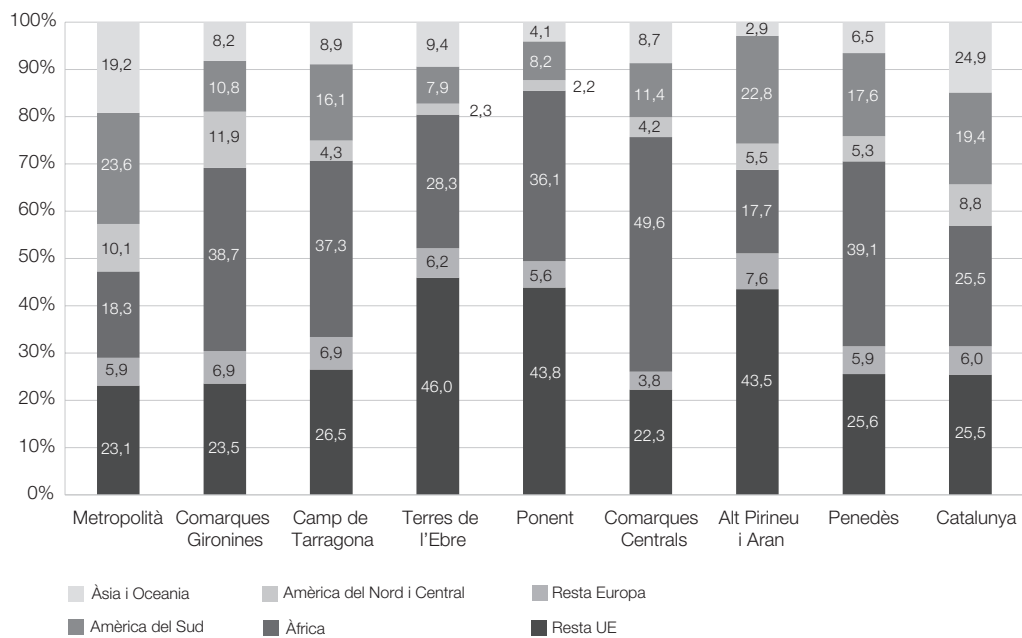

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

Respecte a l'any 2011, hi ha diferències notables en la intensitat del descens a cada zona de Catalunya. Les caigudes més importants, de l'entorn de set punts percentuals, s'han donat a l'Alt Pirineu i Aran i a les Terres de l'Ebre, mentre que a les Comarques Centrals, l'àmbit Metropolità i Ponent és on la davallada ha estat més baixa que la que ha tingut lloc al conjunt de Catalunya (3,9%). El 2011 les Comarques Gironines (32,1%) i Ponent (31,8%) ja eren els dos territoris amb més població estrangera, però en el cas de les Terres de l'Ebre el descens d'aquests anys l'ha fet situar-se en posicions més properes a la mitjana.

El volum de joves de les diferents comunitats de nouvinguts ha variat força en els darrers temps a Catalunya, i la distribució en el territori d'aquestes comunitats també és desigual. Cal tenir en compte que els volums en termes absoluts són molt diferents entre ells, per les enormes diferències demogràfiques entre els àmbits territorials, però si posem aquesta variable en relació amb la població de cada zona apareixen dades interessants. Amb xifres de 2016, l'Àfrica era el continent d'on més persones joves de nacionalitat estrangera provenien als àmbits territorials del Camp de Tarragona, les Comarques Gironines, el Penedès i les Comarques Centrals. En aquest últim cas, quasi la meitat de totes les persones nouvingudes eren africanes.

GRÀFIC 3.9. Pes de la població jove de 15 a 34 anys de nacionalitat estrangera segons continents d'origen, per àmbits territorials. Catalunya, 2016. Percentatge

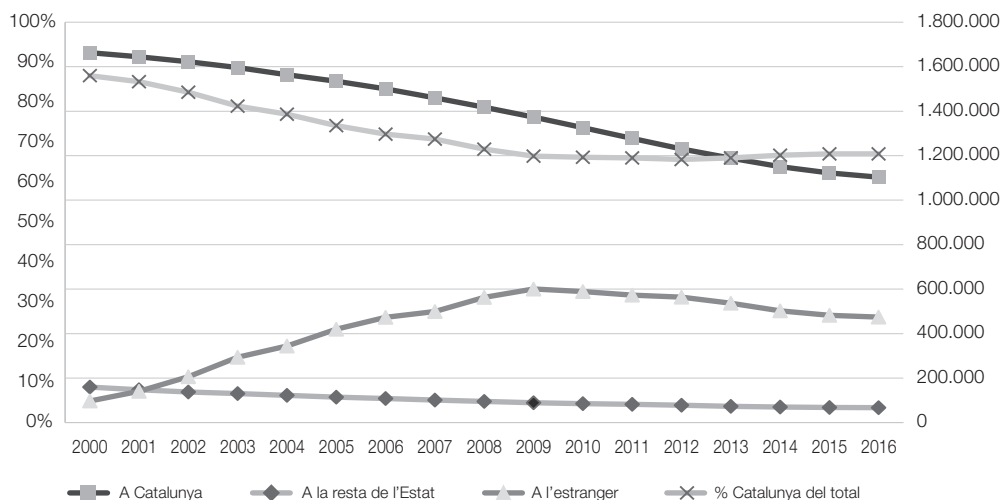

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

Els i les joves de països de la resta de la UE eren el col·lectiu majoritari a Ponent, a l'Alt Pirineu i Aran i a les Terres de l'Ebre, amb valors entre el 43% i el 45% del total. A l'àmbit Metropolità és l'únic on destaca en primer lloc l'Amèrica del Sud (23,6%), tot i que també és una comunitat amb forta presència a l'Alt Pirineu i Aran. L'Amèrica del Nord i Central i Àsia i Oceania tenen un pes més petit i molt desigual entre els diferents territoris catalans. A l'àmbit Metropolità un important 19,2% de la població jove estrangera procedeix de països asiàtics, mentre que a la resta no arriba al 10%, i en el cas de l'Alt Pirineu i Aran no arriba al 3%.

Al marge de la nacionalitat, per conèixer la composició i la diversitat d'òrgens i identitats de la joventut és rellevant observar una altra informació que ofereix el padró municipal d'habitants: el lloc de naixement. L'any 2016 el 67,1% de les persones d'entre 15 i 34 anys empadronades a Catalunya també hi havien nascut; l'any 2000 aquest percentatge era del 86,6%. De nou les xifres expressen els canvis importants que hi ha hagut en la composició de la població jove des del tombant de segle.

GRÀFIC 3.10. Joves de 15 a 34 anys segons lloc de naixement. Catalunya, 2000-2016.
Nombre de joves i percentatge

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat)

Durant aquests anys la quantitat de persones nascudes a la resta de l'Estat s'ha reduït a menys de la meitat. Si l'any 2000 eren quasi 160.000 individus, l'any 2016 eren 67.101. La quantitat de persones joves nascudes a Catalunya també ha patit una davallada ininterrompuda important. En total s'ha reduït una tercera part des de l'any 2000; es tracta de la disminució que ja hem vist, pel recanvi generacional per part de cohorts amb menys efectius. Pel que fa a les persones nascudes a l'estranger, s'observa la mateixa tendència que en l'evolució del percentatge de població jove de nacionalitat estrangera: un augment molt ràpid de 2000 a 2009, en què van passar de no arribar a les 100.000 persones a ser 600.000, i a partir de llavors aquest volum ha anat disminuint, especialment des de 2012, fins a quedar-se en 473.753 joves.

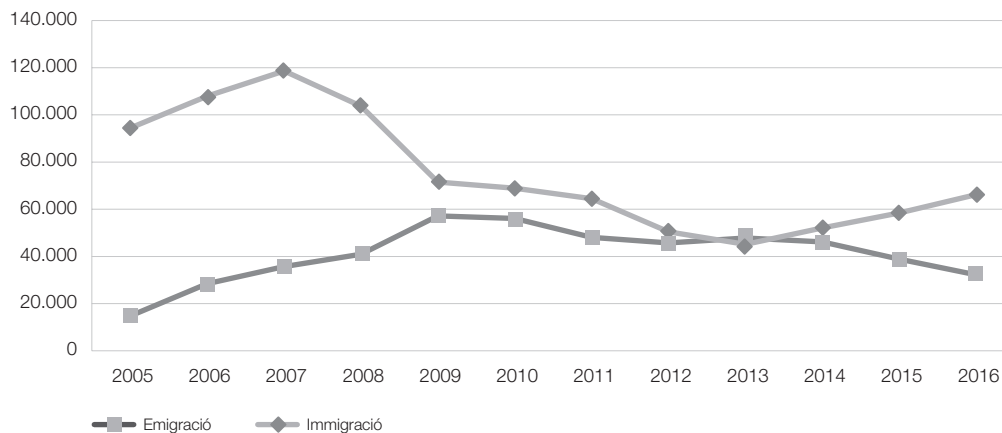
Tot això ha fet que el percentatge de joves nascuts a Catalunya hagi passat per dues etapes clarament diferenciades. Amb l'augment de població jove nascuda a l'estranger i la davallada de les persones joves nascudes a Catalunya de la primera dècada del segle XXI, aquest percentatge es va reduir vint punts. Però quan el volum de joves nascuts a l'estranger es va estabilitzar, aquesta caiguda es va frenar. Així, des de 2009 s'ha mantingut al voltant de les dues tercers parts del col·lectiu jove.

3.3. Dinàmica demogràfica de la joventut

3.3.1. Moviments migratoris

Com hem anat veient, la reducció del nombre d'efectius de la joventut catalana dels primers anys d'aquest segle només ha pogut ser parcialment compensada per l'arribada de població jove des d'altres indrets del món. L'evolució dels fluxos (els moviments migratoris per a la franja d'edat dels 15 als 34 anys) confirma aquesta realitat: fins a l'any 2007 el saldo migratori anual amb l'estranger era d'unes 80.000 persones de mitjana, amb volums d'entrada que van arribar quasi a les 120.000. A partir de 2008, i sobretot de 2009, el nombre d'altres de persones joves al padró provinents d'altres països va caure fins a entre 60.000 i 70.000, i l'emigració jove es va situar entre les 50.000 i les 60.000 persones. No va ser fins al 2012 i sobretot el 2013 que una nova caiguda de la xifra d'immigrants joves fins a un mínim històric per a aquesta sèrie de 45.119 va situar el saldo migratori en xifres negatives. L'any 2013 és l'únic en què van marxar de Catalunya cap a altres països del món més persones joves de les que van arribar. A partir de llavors les dades d'immigració van tornar a repuntar i les d'emigració s'han anat moderant lleugerament, fins a assolir el 2016 un saldo migratori positiu de 33.955 individus joves.

GRÀFIC 3.11. Moviments migratoris de la població jove de 15 a 34 anys segons sentit del flux. Catalunya, 2005-2016. Nombre de joves

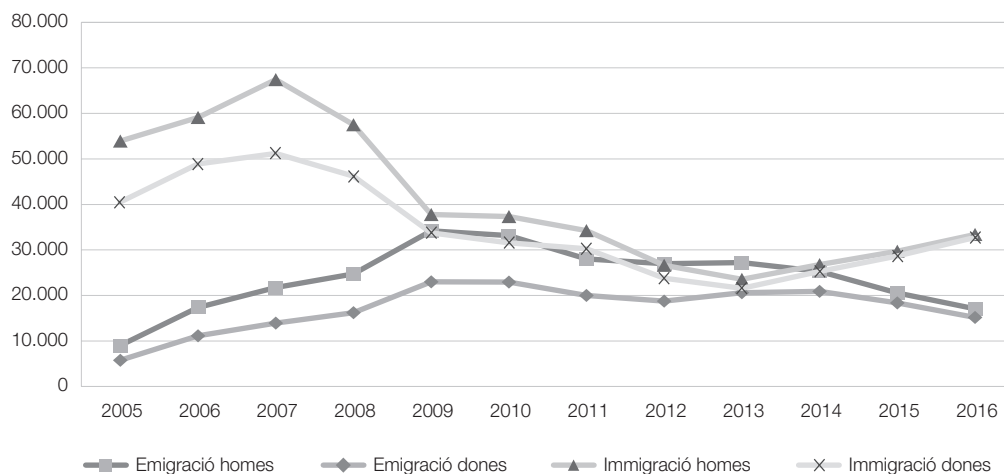
Font: Idescat a partir de l'Estadística de variacions residencials (EVR)

És fàcil de nou reconèixer els dos (o tres) grans cicles econòmics viscuts des de l'any 2000 a Catalunya, que han modelat especialment els fluxos d'immigració. Sembla, però, que l'emigració és menys sensible a aquests cicles, ja que va anar augmentant en paral·lel a la immigració durant els anys d'expansió econòmica i justament va deixar d'augmentar amb l'arribada de la crisi. Pot ser que les persones més afectades per la crisi econòmica en el nostre context, malgrat patir dificultats severes, no hagin optat per l'emigració com a principal estratègia per fer-hi front. La solidaritat intrafamiliar, una resiliència important o la interpretació de l'emigració com un fracàs personal en poden ser explicacions. En tot cas, el fet que el pes intern de les persones joves de més edat dins el col·lectiu jove hagi disminuït en els darrers anys també explica aquest fet. Són justament aquests els que més clarament protagonitzen aquests moviments, i si hi ha menys individus en termes absoluts, és lògic que també n'hi hagi menys que marxïn.

Però també cal tenir molt en compte les deficiències del registre padronal a l'hora de mesurar les migracions, especialment en el cas de l'emigració. Si bé empadronar-se presenta força avantatges pràctics per a una persona que arriba al nostre país, comunicar la baixa padronal després d'haver-se establert en un altre país en té més aviat pocs. Això fa que la subrepresentació de l'emigració en l'*Estadística de variaciones residenciales* (EVR) de l'INE sigui molt important. A partir de l'any 2006 s'hi inclouen les baixes per caducitat de les persones estrangeres no comunitàries que no renoven la seva inscripció padronal cada dos anys, tal com estableix la llei des de 2003. Malgrat no saber-se'n el destí, es recompten com a emigració.

Pel que fa als estocs, hem vist com la població jove nouvinguda estava clarament masculinitzada i, per tant, protagonitzava els fluxos d'entrada durant aquest període de gran arribada de persones de nacionalitat estrangera. Però també protagonitzava els fluxos d'emigració, segurament pel mateix predomini en el volum de població de nacionalitat estrangera ja arribada i per una major predisposició tradicional a la mobilitat dels homes. En tot cas, a partir de 2009 el volum d'immigració jove es va igualar força entre homes i dones, mentre que l'emigració masculina va mantenir-se força més alta que la femenina. És per això que el saldo migratori femení jove de 2008 a 2016 ha estat de 68.009 persones, quasi el doble que el masculí, de 36.969. És en part per això que des de 2014 les dones joves de nacionalitat estrangera han passat a ser més que els homes.

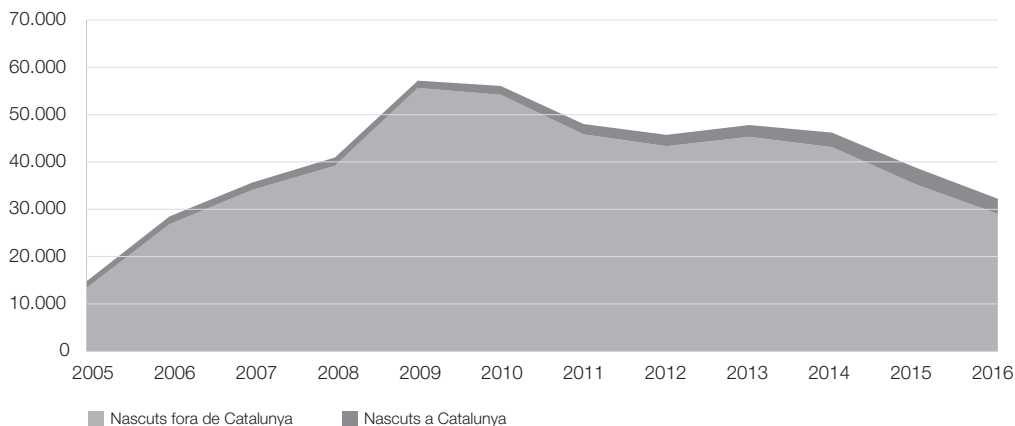
GRÀFIC 3.12. Moviments migratoris de la població jove de 15 a 34 anys segons sentit del flux, per sexe. Catalunya, 2005-2016. Nombre de joves

Font: Idescat a partir de l'Estadística de variacions residencials (EVR)

Un moviment migratori juvenil específic que ha captat certa atenció social els darrers anys és la marxa de joves a altres països per buscar millors oportunitats laborals. Aquest fenomen, directament relacionat amb la crisi i la destrucció d'ocupació juvenil, ha estat definit de diferents maneres segons la visió de qui el valora: des de mobilitat exterior a èxode juvenil, passant per fuga de cervells. Independentment de la interpretació social que se'n faci i de la preocupació que pugui generar en termes qualitius, des del punt de vista demogràfic cal assenyalar que no es tracta d'un moviment migratori especialment nombrós ni excepcional.

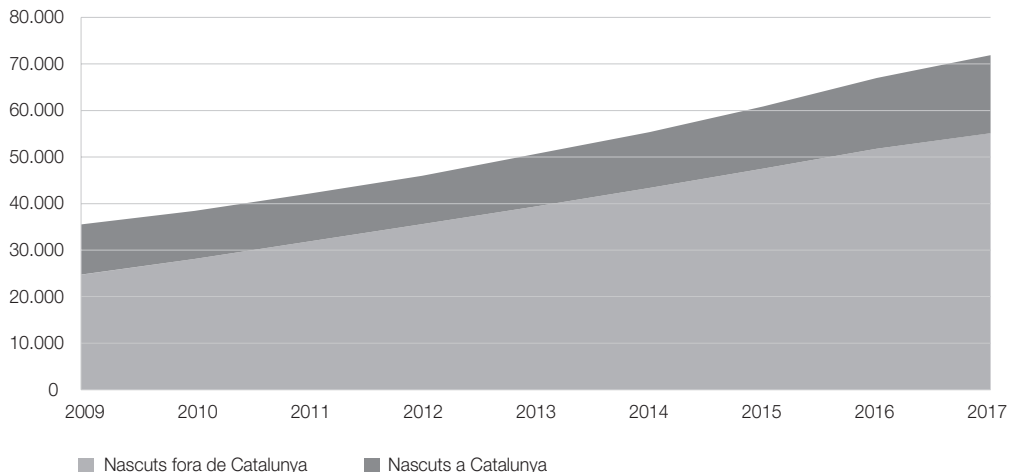
GRÀFIC 3.13. Emigració externa de joves de 15 a 34 anys segons lloc de naixement. Catalunya, 2005-2016. Nombre de joves

Font: Idescat a partir de l'Estadística de variacions residencials (EVR)

Malgrat que les dades de l'*Estadística de variacions residencials*, basada en les altes i les baixes padronals, mesuren de manera parcial i esbiaixada els moviments migratoris reals, si observem aquest flux podem extreure'n claus interpretatives. Atenent a les dades en funció del lloc de naixement de les persones joves que han emigrat entre 2007 i 2017, s'observa que la gran majoria són persones nascudes fora de Catalunya. Les dades són molt semblants si en comptes del lloc de naixement s'observa la nacionalitat. S'evidencia, doncs, que les persones joves que majoritàriament marxen a viure a l'estranger són persones que en algun moment van fer un recorregut d'arribada i que per tant van immigrar. Són persones amb una predisposició a la mobilitat més alta, sigui per retornar als seus països d'origen o per reemigrar a països tercers. Els nascuts a Catalunya, que coincideixen més amb l'imaginari social de la joventut que ha hagut d'emigrar en aquest període, són una petita part, tot i que semblen augmentar tímidament. El 2016 van representar l'11,2% del total de joves que van marxar de Catalunya.

GRÀFIC 3.14. Joves de 15 a 34 anys residents a l'estranger segons lloc de naixement. Catalunya, 2009-2017. Nombre de joves

Font: Padró d'habitants residents a l'estranger (Idescat)

Des de 2010 s'ha doblat el nombre de joves catalans inscrits al Padró d'Habitants Residents a l'Estranger (PHRE).¹ Això indica que possiblement sí que ha existit un moviment en aquesta direcció des de l'inici de la crisi econòmica. Però, tot i això, el 2017 són en total 27.077 joves d'entre 15 i 34 anys, xifra que representa un volum petit, d'un 1,7%, en relació amb la població jove total. És cert que si pensem específicament en aquest col·lectiu que marxa del país sabem que pateix un subregistre accentuat. Una part substancial d'aquestes persones joves no es registren perquè projecten una estada a l'estranger amb una data de finalització, i també pel tipus de destins als quals es desplacen, ja que els països de la UE faciliten la mobilitat i els permisos de residència i treball.

3.3.2. La nupcialitat de les persones joves

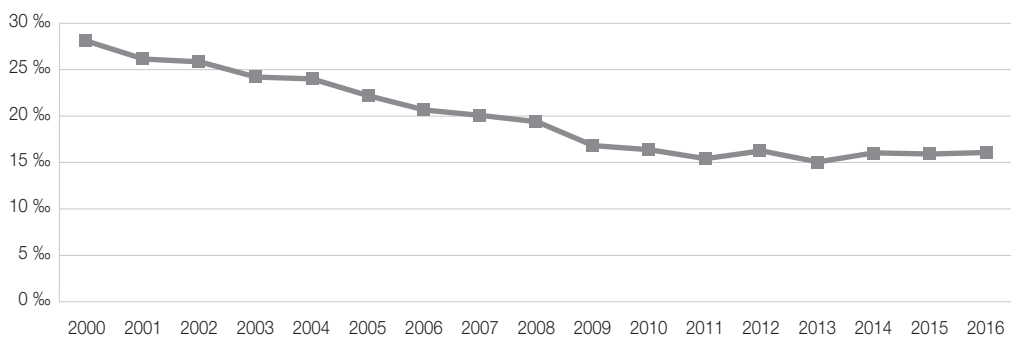
La nupcialitat és un element clàssic de l'anàlisi demogràfica. Malgrat que ha anat perdent rellevància en les últimes dècades, la situació de la nupcialitat en un context social concret ajuda a explicar altres fenòmens demogràfics com l'emancipació domiciliària, la formació de nous nuclis familiars o la fecunditat. Històricament ha estat un fenomen molt sensible als cicles econòmics, ja que en èpoques favorables s'avança i en èpoques de dificultats es retarda i s'afebleix.

¹ Persones d'entre 15 i 34 anys residents a l'estranger i no nascudes al país on resideixen. Separar el col·lectiu de persones joves inscrites al PHRE nascudes al país on resideixen (que representa el 70% del total) és pertinent perquè en molts casos es tracta de persones que han adquirit la nacionalitat espanyola i el veïnatge administratiu català gràcies a la Llei 52/2007 de memòria històrica i que, per tant, és possible que no hagin viscut mai a Catalunya.

A Catalunya l'evolució de la nupcialitat entre 1960 i 1975 es va caracteritzar per una gran quantitat de matrimonis i per l'avançament de l'edat mitjana de nupcialitat. Però a partir de 1975 la nupcialitat va caure, i per tant l'edat mitjana del primer matrimoni va augmentar. Entre la segona meitat dels anys vuitanta i principis dels anys noranta va tenir lloc un procés de més estabilitat del volum de matrimonis, tot i que es va continuar allargant l'edat mitjana. A partir de llavors i fins al 1996 va tornar a caure el nombre de matrimonis i a créixer l'edat mitjana del primer matrimoni, que es va situar ja en els 29 anys. Durant els últims anys del segle passat, la nupcialitat va recuperar-se lleugerament, malgrat que l'edat mitjana va pujar, però de forma moderada. Si l'any 1975 es va produir la xifra rècord de matrimonis celebrats a Catalunya, 45.863, l'any 2011 va tocar mínims, amb 24.833 unions de parelles de diferent sexe i quasi un miler de matrimonis més del mateix sexe.

Són diverses les causes que expliquen aquesta davallada tan important, i moltes tenen a veure amb la segona transició demogràfica. A grans trets es podria parlar, d'una banda, de l'erosió de la parella tradicional com a únic model de convivència. De forma més accentuada en el cas de la joventut, les persones viuen etapes de la vida en parella i altres sense, alhora que sorgeixen noves formes de construir relacions sexoafectives i de convivència. D'altra banda, malgrat que la parella continua sent una forma de relació molt present a la nostra societat, el que sobretot ha succeït és la pèrdua de rellevància del matrimoni per formalitzar les relacions de parella. Les unions consensuals, fins i tot amb reconeixement legal, i la cohabitació sense regularització de cap mena esdevenen alternatives més atractives per a una quantitat cada cop més gran de persones joves. Finalment, també cal esmentar l'impacte del cicle econòmic sobre l'evolució a curt termini de la nupcialitat, que es redueix en períodes de crisi.

GRÀFIC 3.15. Taxa específica de nupcialitat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2000-2016. Tant per mil

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Estadística de matrimonis (Idescat)

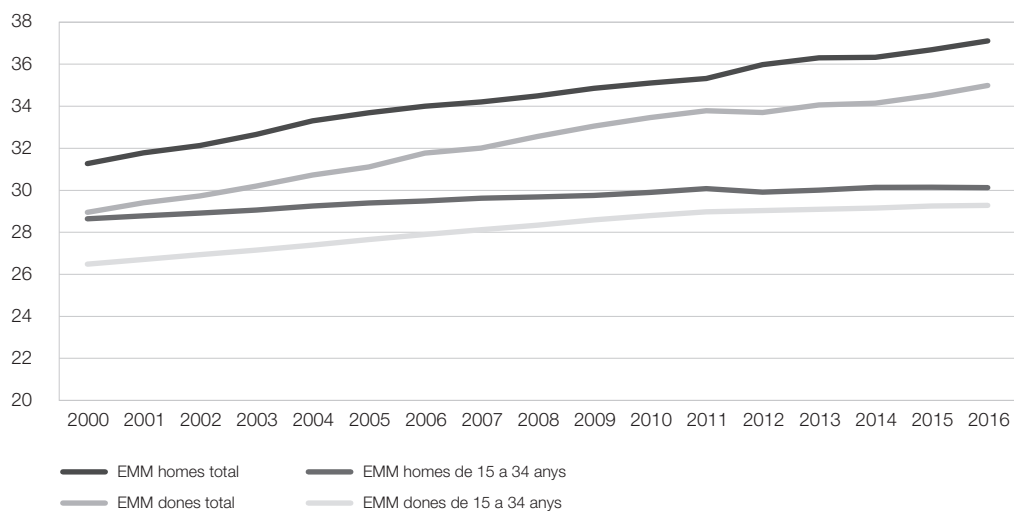
L'any 2016 la taxa de nupcialitat de les persones de 15 a 34 anys es va situar en 16,08 matrimonis per cada mil joves. Aquesta xifra confirma una etapa de certa estabilitat en la nupcialitat jove des de 2011, malgrat suposar les taxes més baixes de la història recent. Abans, i des de l'any 2000, la proporció de matrimonis en relació amb la població jove no

havia parat de caure de forma accelerada des de les 28,06 unions per cada mil joves de 15 a 34 anys d'aquell any. És especialment significatiu el descens brusc de dos punts i mig de la taxa de nupcialitat entre els anys 2008 i 2009. Tot i que la tendència ja era clarament a la baixa, es confirma la sensibilitat d'aquesta dada als cicles econòmics, ja que amb l'esclat de la crisi financera es van reduir els matrimonis entre joves.

La legalització del matrimoni entre persones del mateix sexe l'any 2005 no sembla haver condicionat excessivament aquestes tendències. A partir de 2008, les persones joves que s'han casat amb persones del mateix sexe han suposat entre un 2 i un 3% del total, amb un màxim l'any 2016 del 2,9%. És destacable assenyalar com els primers anys, fins al 2012, eren més els homes joves els que es casaven amb altres homes, però a partir de llavors sempre han estat més els matrimonis entre dones joves.

Així doncs, la taxa de nupcialitat baixa perquè menys persones joves decideixen casar-se, però també perquè les que fan aquest pas el posterguen. Tant l'edat mitjana al matrimoni de la població jove com la de la població en general ha augmentat des de l'inici del segle XXI, seguint la mateixa tendència. En el cas de les dones de 15 a 34 anys, el 2016 es va situar en 29,28 anys, i en el cas dels homes, en 30,13 anys.

GRÀFIC 3.16. Edat mitjana al matrimoni segons franges d'edat, per sexes. Catalunya, 2000-2016. Anys

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Estadística de matrimonis (Idescat)

Aquesta diferència de menys d'un any entre homes i dones s'ha anat reduint força des de l'any 2000, quan era de més de dos anys. Tradicionalment ha existit una diferència destacable entre el comportament d'homes i dones en aquest sentit. En les parelles heterosexuales les dones són de mitjana una mica més joves que els homes. Però sembla que, de moment,

de forma més clara entre la gent jove, els canvis en les relacions de gènere també estarien superant aquest model tradicional, donant pas a una edat mitjana de matrimoni equilibrada.

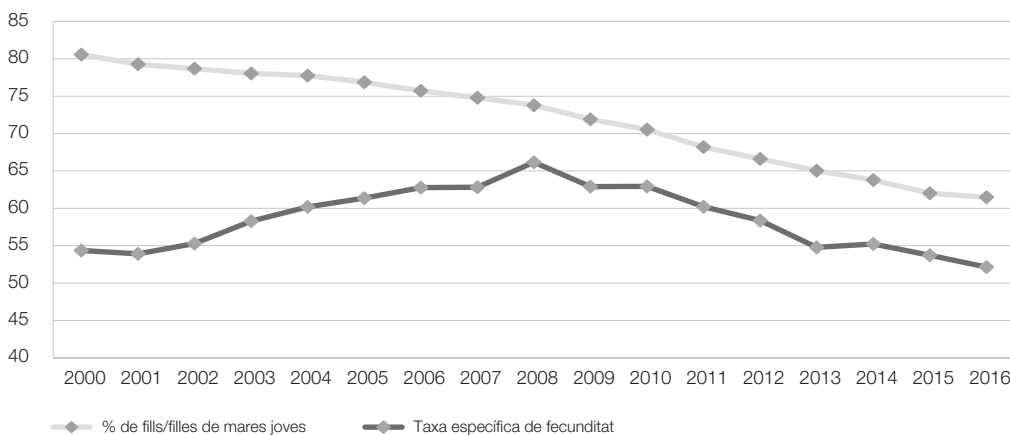
3.3.3. La fecunditat de les persones joves

Després de l'etapa del *baby-boom* de principis dels anys setanta, la natalitat (nombre de naixements) va disminuir de forma sostinguda fins a mitjans dels noranta, degut a la important disminució de la fecunditat (fills per dona). Durant la dècada dels anys noranta es van registrar xifres excepcionalment baixes a Catalunya, amb un mínim d'1,14 fills per dona el 1995, que van situar la fecunditat catalana entre les més baixes del món. Entre 1995 i 2008 la natalitat va augmentar, d'una banda per l'augment del nombre de fills per dona, de l'altra per la immigració exterior, que va fer créixer el nombre de dones en edat fèrtil.

A partir de 2008 aquesta tendència es va trencar. El nombre total d'infants nascuts a Catalunya va començar a caure ràpidament per diversos motius. Per una banda, l'adveniment de la crisi econòmica va afectar en la decisió d'algunes dones de ser mares aleshores. A més, des d'aquell moment han minvat progressivament les dones en edat fèrtil, degut al recanvi generacional per part de cohorts menys nombroses, un cop s'ha acabat l'etapa fèrtil de les dones nascudes en el *baby-boom*. Com hem vist, a partir de llavors també es va reduir de forma intensa el flux d'immigració i va augmentar el d'emigració.

L'any 2016 van néixer 68.974 nadons a Catalunya, dels quals el 61,5% (42.407) eren fills i filles de dones d'entre 15 i 34 anys. L'any 2009 van ser 89.024 en total, dels quals el 73,8% eren fills i filles de mares joves; el 2000, les mares joves representaven el 80,6%, i vint anys abans eren al voltant del noranta per cent del total de dones que donaven a llum.

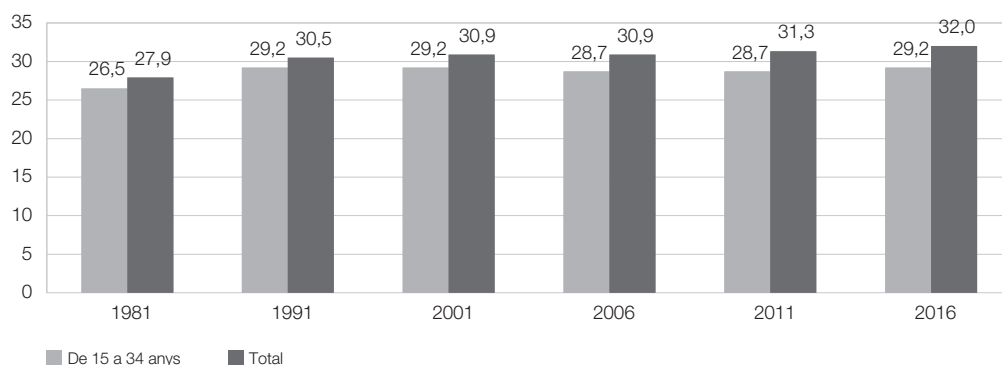
GRÀFIC 3.17. Taxa específica de fecunditat de les dones joves de 15 a 34 anys i proporció de fills/filles de mares joves respecte del total. Catalunya, 2000-2016. Tant per mil i percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de 1975-2011: Moviment natural de la població (Idescat), 2012-2015: Moviment natural de la població (Idescat) i 2016: Estadística de naixements (Idescat)

Pel que fa a l'edat mitjana de maternitat (EMM), la variació en els últims 25 anys ha estat menor entre la població femenina jove, tot i que el 2016 sí que ha marcat el màxim històric amb 29,2 anys. En canvi, en el cas del conjunt de les dones, l'increment ha sigut més continu i el 2016 ja ha estat de 32 anys, tot i que l'edat mitjana al primer fill era de 30,8. El valor modal, és a dir, l'edat en què més dones tenen fills, són els 34 anys. A tall comparatiu, l'any 1975 eren els 24 anys. Per grups quinquennals, les dones de 30 a 34 anys són les que tenen més fills, i el 2016 va ser el segon any on les dones de 35 a 39 van tenir una taxa específica de fecunditat més elevada que les de 25 a 29.

GRÀFIC 3.18. Edat mitjana a la maternitat segons franja d'edat. Catalunya, 1981, 1991, 2001, 2006, 2011 i 2016. Anys

Font: Estadística de naixements (Idescat)

Finalment, la proporció de fills de mares no casades és un indicador que també expressa els canvis en els patrons de convivència i formació de famílies entre les persones joves. L'any 1986 eren només el 6,9% del total i el 1996 havien augmentat fins al 13%. Deu anys després aquest percentatge havia crescut de forma molt notable, fins al 31,2%, i l'any 2016, amb un 50,1% del total, ja eren més els fills i filles nascuts de mares no casades que de mares casades. Si ens fixem en la situació de convivència d'aquestes mares no casades, trobem que prop de la meitat, tot i no estar casades, conviuen en una unió estable, mentre que una de cada cinc no està casada ni conviu en unió estable. De la resta no se'n sap la situació concreta de convivència. Per tant, es confirma de nou la pèrdua progressiva de rellevància del matrimoni com a marc per a la formació de famílies, però en bona mesura substituït per altres formes de mediació de les relacions de parella i de convivència.

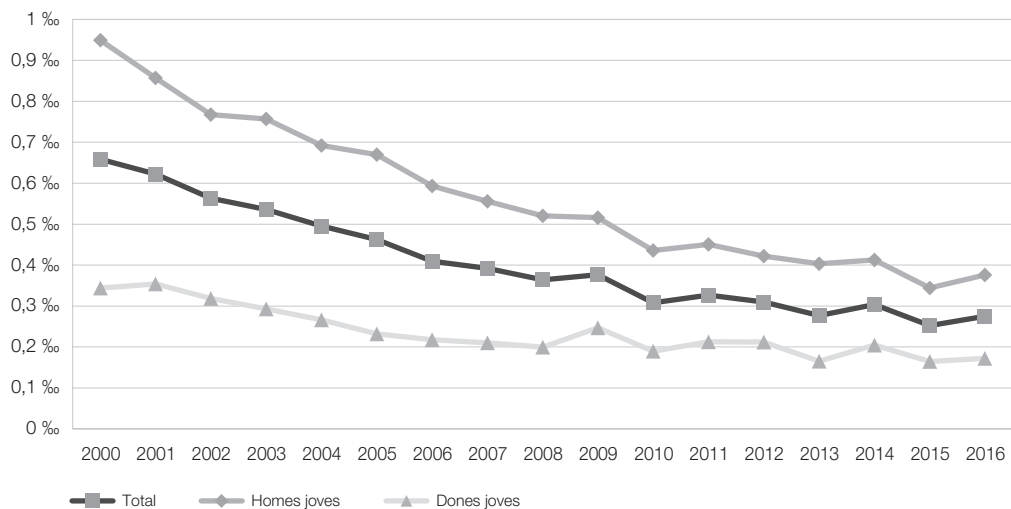
3.3.4. La mortalitat i l'esperança de vida

L'últim aspecte de la dinàmica demogràfica de la joventut catalana sobre el qual és pertinent parar atenció és la mortalitat, les seves causes principals i la seva relació amb l'esperança de vida. La mortalitat de les persones joves ha evolucionat positivament durant els darrers anys, ja que ha disminuït de forma notable. L'any 2000, la taxa específica de mortalitat dels

joves i les joves de 15 a 34 anys era de 0,66 defuncions per cada mil joves. En 16 anys s'ha reduït quasi un 60%, fins a situar-se el 2016 al 0,27‰ (el 2015 va ser un xic menor). El període de caiguda important fou fins a l'any 2010, i des de llavors s'ha moderat força. Aquesta davallada s'explica sobretot per la caiguda de la taxa específica masculina, des del 0,95‰ el 2000 al 0,36‰ el 2016. En el cas de les dones joves, la taxa específica de mortalitat també s'ha reduït, però en partir de valors molt més baixos la tendència és menys acusada. La sobremortalitat masculina es dona en totes les franges d'edat (fet que resulta en una esperança de vida inferior per als homes), i en el cas de les persones joves es manté en més del doble de morts masculines, malgrat l'evolució a la baixa general.

Aquesta reducció de la mortalitat juvenil té a veure amb millores generals en l'estat de salut i en algunes patologies concretes, però especialment amb el dràstic descens de les defuncions per accidents de trànsit. Durant els anys noranta i fins al canvi de segle, la mortalitat viària entre la joventut catalana, i especialment entre els homes joves, era molt alta. L'any 2000 el 40% de les defuncions de joves van ser per aquest motiu, fins a 376, dels quals 304 eren homes. L'any 2010 van ser 90 en total, cosa que representa un 15% del total de morts. El 2015, l'últim any del qual es disposa de dades, van ser 64, i van representar també poc més d'un 15% del total.

GRÀFIC 3.19. Taxa específica de mortalitat. Joves de 15 a 34 anys, per sexe. Catalunya, 2000-2016. Tant per mil

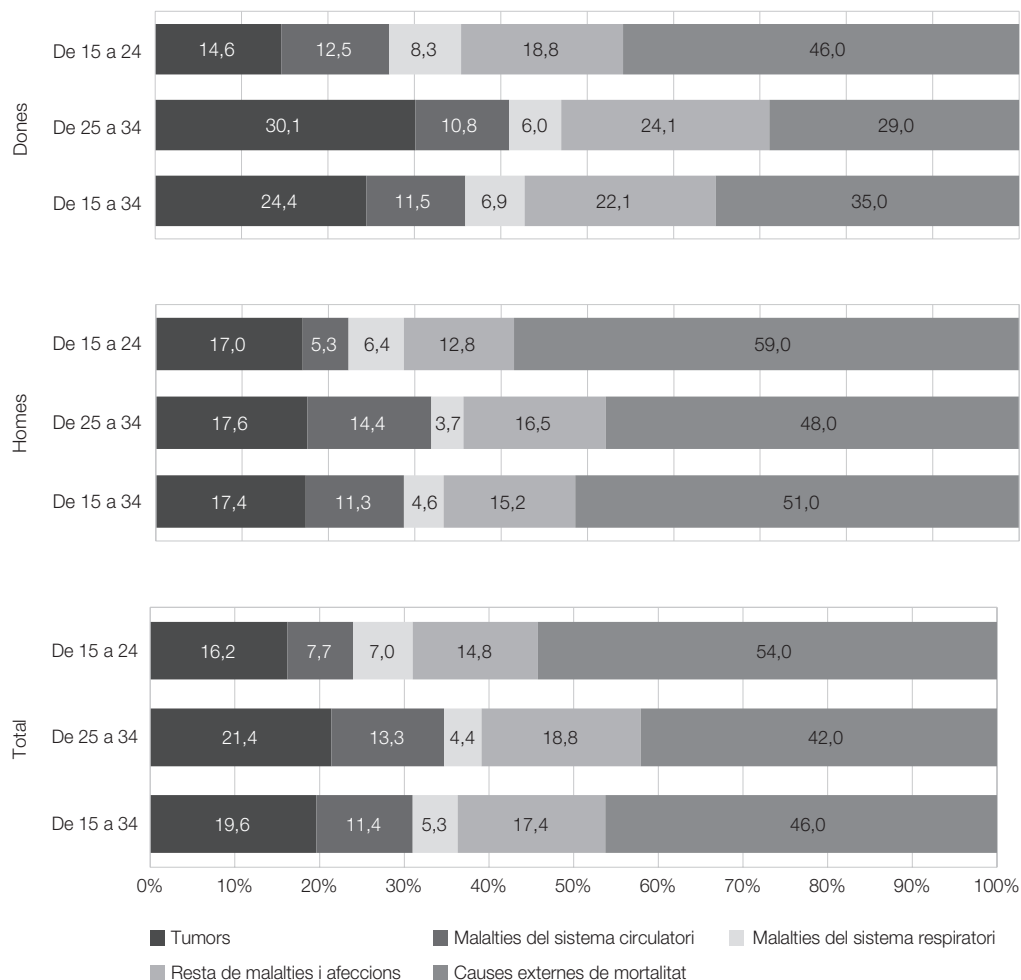

Font: Elaboració pròpia a partir de Moviment natural de població de l'INE (Idescat)

Tot i aquesta notable reducció, les causes externes de mortalitat (entre les quals es troben els accidents de trànsit) han continuat sent el gran grup de causes de mort més important entre la joventut (expliquen el 46,2% del total de defuncions). Un dels motius és l'augment dels suïcidis en aquest grup de població, que el 2015 fins i tot van superar

les morts per accidents. L'elevada prevalença entre els homes joves (més del doble de casos) també explica que es mantingui la diferència en la taxa de mortalitat respecte de les dones joves.

GRÀFIC 3.20. Distribució de les principals causes de mort de la població jove de 15 a 34 anys segons grups d'edat, per sexe. Catalunya, 2015. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre de mortalitat de Catalunya (Departament de Salut)

La millora d'aquests indicadors, junt amb la millora de la salut de la població en general, ha comportat també un augment progressiu de l'esperança de vida de les persones joves. Si observem en concret l'esperança de vida als 15 anys, podem constatar que darrerament

ha seguit augmentant de forma regular: entre 2012 i 2015 ha passat de 65,1 a 65,7 anys entre els homes i de 70,7 a 71,1 entre les dones.

3.4. Conclusions

Després de repassar l'evolució dels principals paràmetres demogràfics de la joventut catalana, es poden descriure els primers anys d'aquest segle com un període demogràficament convuls pel que fa a la població jove. Convuls en el sentit que es va viure una transformació molt ràpida d'algunes de les característiques d'aquest col·lectiu, transformació experimentada en dues fases contraposades: els primers vuit o nou anys del segle van estar marcats per un context socioeconòmic de creixement i la resta han estat condicionats per un període de crisi econòmica de profundes conseqüències socials.

Un tret general, per exemple, que va marcar tot aquest període va ser la disminució en termes absoluts i relatius del nombre de joves, especialment dels joves i les joves nascuts aquí. L'arribada d'un volum important de persones d'altres latituds va fer créixer el pes de les persones de nacionalitat estrangera i de les nascudes a l'estranger i va frenar la disminució general del pes relatiu de la població jove dins el total. També va fer que la població jove dels trams d'edat més avançada fos molt més nombrosa que la de les generacions més joves. A partir de l'adveniment de la crisi algunes coses van canviar. El fet més destacat fou la davallada en l'arribada de persones joves migrants, que va fer equilibrar el saldo migratori. Això va fer estabilitzar la proporció de persones de nacionalitat estrangera i de les nascudes a Catalunya dins el total.

L'arribada a la joventut de les primeres generacions d'adolescents més nombroses que les seves antecessores (les més estretes de la història recent) ha fet que es comenci a estabilitzar el nombre total de joves i el seu pes dins la població total, i ha contribuït a augmentar l'equilibri intern del pes que tenen els diversos grups d'edat joves. Sigui perquè aquestes dinàmiques es traslladen a altres variables demogràfiques, per la tímida millora de la situació econòmica, o perquè el context de crisi s'ha assumit i està deixant de condicionar decisions personals (emigració, emancipació, formació de nuclis familiars, maternitat, etc.), la qüestió és que moltes tendències iniciades amb la crisi s'han anat desdibuixant. Força indicadors s'estabilitzen des de 2015 i recuperen valors previs al període d'expansió o, encara que toquen mínims històrics, es mantenen d'un any a l'altre, com la nupcialitat o la mortalitat.

També es constata una certa harmonització interna com a col·lectiu i des del punt de vista territorial. Es redueix, per exemple, la diferència entre homes i dones en l'edat mitjana al matrimoni o el seu pes dins el col·lectiu estranger.

Com hem vist, les característiques de la població són molt sensibles als cicles econòmics i les migracions són un fet poc previsible a mitjà termini. Això podria provocar canvis més significatius, però sembla que l'etapa actual i l'escenari per als anys vinents és de més estabilitat i de canvis menys abruptes en el context demogràfic juvenil català. Caldrà veure si això també es trasllada a altres àmbits d'anàlisi de la joventut i de les condicions de vida de les persones joves o no.

Enquesta a la joventut de Catalunya 2017
Transicions juvenils

PART II. TRANSICIONS JUVENILS

Educació

Treball

Emancipació i família

Ingressos i despeses

4. EDUCACIÓ

Itineraris i transicions escolars: canvis i inèrcies en un context de crisi

Rafael Merino Pareja, Maribel García Gracia i Ona Valls Casas

4.1. Introducció

Des de la darrera edició de l'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC), l'any 2012, han passat cinc anys plens d'esdeveniments i de processos que han afectat i afectaran la condició i la situació social de la joventut. Ja és un lloc comú parlar del fet que la crisi econòmica iniciada l'any 2008 ha tingut en la població juvenil un dels principals afectats. Un dels efectes d'aquesta crisi que ha estat recollit per molts estudis (el més recent, Albaigés i Pedró, 2017) ha estat precisament l'augment de la retenció o permanència en el sistema educatiu, i també del retorn a la formació, degut a la baixada dels costos d'oportunitat que representa la disminució de l'oferta de feina per als joves, especialment en el segment menys qualificat del mercat de treball. Aquest augment de les taxes d'escolarització té una lectura ambivalent. Pot ser vist com un reforç de la funció de moratòria o espera del sistema educatiu, o bé com una oportunitat de millorar la qualificació de la mà d'obra. A l'EJC17 es pot veure com ha afectat diferents generacions l'opció de continuar els estudis o de retornar-hi.

A més de la crisi econòmica, altres qüestions de la política educativa han estat a l'agenda aquests darrers anys, com ara el rendiment de l'alumnat, l'abandó escolar prematur o les reformes educatives. No és que siguin temes nous; fa molts anys que el sistema educatiu català està subjecte a debats de com millorar l'eficiència i l'equitat. Es podria dir que són debats inherents a les societats complexes i amb actors socials i educatius que defensen interessos diferents i sovint contradictoris. Un exemple el tenim en l'impacte dels informes PISA sobre el rendiment a l'ESO i l'aprenentatge de les competències bàsiques (Carabaña, 2015), que tant poden servir per posar èmfasi en l'avaluació externa com en la innovació educativa en els models d'ensenyament i aprenentatge. La reducció de l'abandó escolar prematur ha esdevingut un objectiu compartit en l'àmbit europeu, si bé encara no existeix un consens ni una evidència clara de com assolir aquest objectiu. Una de les propostes del procés participatiu "Ara és demà", engegat el curs 2016-2017 pel Consell Escolar de Catalunya va ser allargar l'escolarització obligatòria fins als 18 anys (Mateo, 2016). El que sí que sembla que ha contribuït a la reducció d'aquest abandó ha estat l'augment progressiu de la taxa de graduació de l'ESO dels darrers anys (Martínez García, 2016) i l'augment de

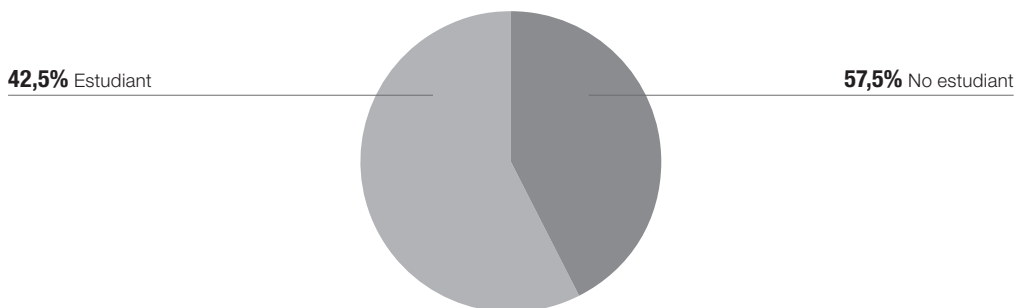
la connexió entre els cicles formatius de grau mitjà (CFGM) i els cicles formatius de grau superior (CFGS) (Consell General de Cambres de Catalunya, 2016), un dels temes menys controvertits de la congelada LOMCE. Finalment, el tema de l'equitat també ha estat a l'agenda aquests darrers anys, amb la pujada de taxes i la restricció de les beques, sobretot en l'accés a la universitat (també als CFGS). Tot i que l'EJC17 no ha estat dissenyada ni té com a objectiu analitzar aquestes qüestions de política educativa, sí que permet il·lustrar alguns dels canvis que han operat en la construcció dels itineraris formatius dels i les joves, que tenen relació directa o indirecta amb els canvis en l'estructura d'oportunitats educatives.

Hem dividit l'explotació del bloc d'educació de l'EJC17 en tres apartats amb lògiques clarament diferenciades, tot i que connectades. En primer lloc, es fa una anàlisi descriptiva dels principals paràmetres que configuren la relació dels i les joves amb l'educació formal i la no formal, a partir bàsicament de l'anàlisi sincrònica de freqüències dels diferents indicadors recollits a l'enquesta, amb una comparativa amb les dades de l'EJC12. En segon lloc, es realitza una anàlisi longitudinal per reconstruir els diferents itineraris formatius que han seguit els i les joves. Aquest és un dels punts forts de l'enquesta, ja que recull de forma retrospectiva els diferents esdeveniments respecte a les diferents opcions que tenen les persones joves en la construcció dels seus itineraris formatius. L'anàlisi longitudinal té dues dimensions: una d'itineraris —a partir de l'anàlisi de seqüències s'han pogut reconstruir els principals itineraris de la població jove respecte als estudis—, i una segona dimensió de fluxos, és a dir, de transicions entre els diferents punts de cruïlla del sistema educatiu. En tercer lloc, es fa una anàlisi sobre la desigualtat d'oportunitats educatives entre la població jove i la incidència de factors familiars, socials, personals i escolars en la desigual distribució d'aquestes oportunitats. L'anàlisi de desigualtats està fonamentada empíricament per models bivariats i multivariats (regressions logístiques). El capítol acaba amb un resum de les principals dades a retenir, així com algunes reflexions per a la recerca futura i per a les possibles implicacions en les polítiques educatives i de joventut.

4.2. Els estudis i la població jove

En aquest apartat, com s'ha dit, es fa una anàlisi descriptiva, introductòria, de la relació de la població jove amb els estudis, a partir de les freqüències obtingudes de les preguntes sobre educació de l'enquesta. La primera variable fonamental a analitzar és justament la situació respecte als estudis en el moment de fer l'enquesta.

GRÀFIC 4.1. Situació respecte als estudis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

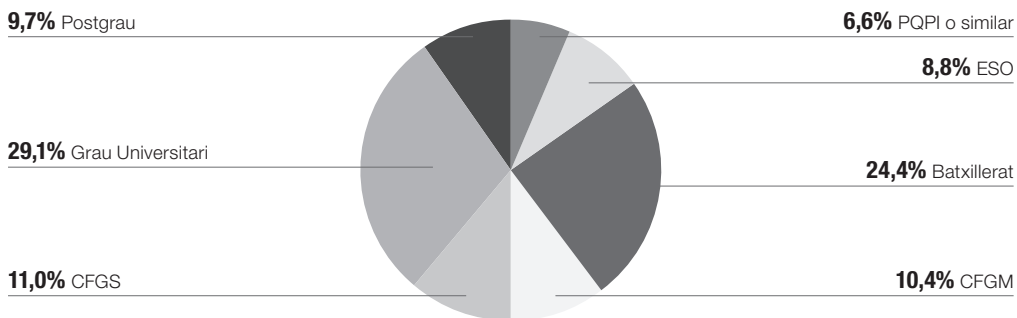

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Com es pot observar, 4 de cada 10 joves estan estudiant en el moment de fer l'enquesta. Aquí ja trobem un primer indicador de l'augment de l'escolarització que es comentava a la introducció, ja que el percentatge de joves que estaven estudiant a l'EJC12 era del 35,3. És evident que en tractar-se d'una mostra de joves entre 15 i 34 anys la situació respecte als estudis varia molt entre els joves que estan a l'edat habitual d'estudiar i els joves adults, però aquest serà el punt principal de l'anàlisi de l'apartat següent.

La segona variable a comentar és el tipus d'estudi, què estan estudiant els joves de Catalunya.

GRÀFIC 4.2. Tipus d'estudis en curs. Joves de 15 a 34 anys segons el que estan estudiant. Catalunya, 2017. Percentatge

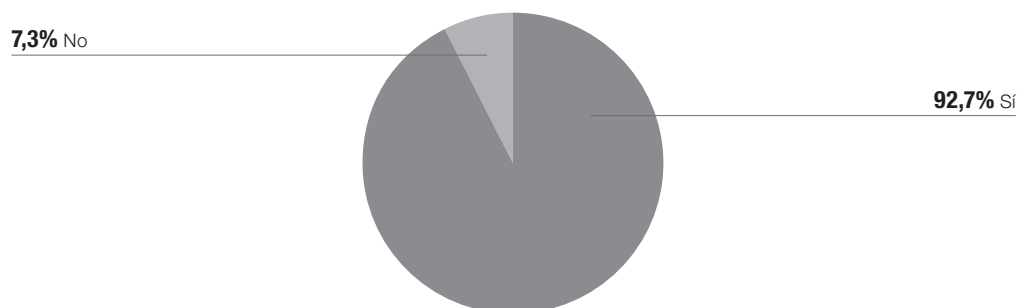
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

De nou l'estructura d'edat de la mostra fa que les dades no es corresponguin al nivell d'instrucció dels joves, ja que com hem vist molts encara estan estudiant. Al tercer apar-

tat es farà una anàlisi específica sobre el nivell d'instrucció dels i les joves entre 26 i 34 anys, que és quan pràcticament ha acabat l'itinerari formatiu. En qualsevol cas, aquestes dades ens diuen que gairebé el 40% dels i les joves que estan estudiant ho estan fent al sistema universitari. Si hi afegim les persones que estan estudiant un CFGS, tenim que la meitat estan cursant estudis de nivell superior. Fent una altra lectura, pràcticament un 30% estan cursant estudis professionalitzadors als diferents nivells (PFI, CFGM o CFGS); aquest fet, tot i que no es correspon amb el nivell d'instrucció, com s'ha dit abans, sí que aporta una dada rellevant sobre la presència d'aquest tipus d'estudis entre la població jove. El percentatge de joves que estan estudiant ESO o batxillerat està clarament vinculat amb la franja de població entre 15 i 18 anys de la mostra. En l'apartat següent s'analiza la probabilitat d'acabar l'ESO amb títol i de triar l'opció acadèmica o professional, després de l'ESO i després del batxillerat.

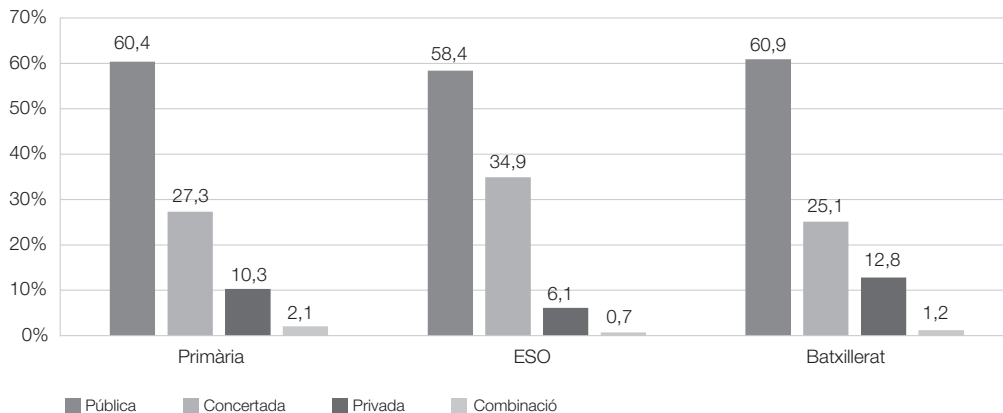
Respecte a l'escolarització a l'educació infantil i primària de la població jove, l'EJC17 ens ofereix informació sobre dos aspectes.

GRÀFIC 4.3. Haver assistit a l'escola infantil (3 a 5 anys). Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 4.4. Titularitat del centre de primària, secundària i batxillerat al qual s'ha assistit. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

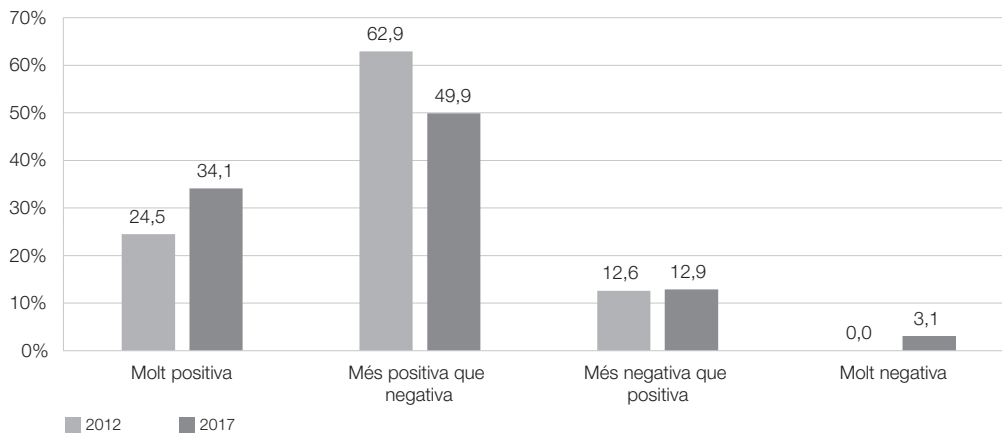

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En primer lloc, l'escolarització al segon cicle d'educació infantil és pràcticament universal, com han corroborat altres estudis i l'estadística d'ensenyament. L'enquesta no permet diferenciar en funció de l'edat, per la qual cosa és probable que el petit percentatge de joves que no van fer aquest cicle d'educació infantil fos degut a una escolarització tardana als 4 o 5 anys. L'enquesta no recull l'escolarització al primer cicle d'educació infantil, que és on hi ha més diferències entre els i les joves, o més ben dit, entre les famílies, diferències que poden tenir efectes en l'escolarització posterior i també efectes a més llarg termini. La segona variable és la titularitat del centre on es va cursar l'educació primària. Les dades revelen el pes superior de les escoles de titularitat pública, i l'escassa presència de canvis de centre durant aquesta etapa educativa. Per veure més canvis en la distribució entre escola pública i privada s'han afegit dues columnes: la titularitat del centre on es va fer l'ESO i la del centre on es va fer el batxillerat. Es pot veure una lleugera disminució del pes de l'escola pública en el pas de primària a secundària, una transició problemàtica per a algunes famílies. També es pot veure una redistribució dintre de l'escola privada, amb un pes menor de la privada no concertada en la secundària obligatòria, pes que torna a recuperar al batxillerat, una etapa no obligatòria i més selectiva.

Un altre aspecte que recull l'EJC17 és la valoració de l'experiència escolar per part dels i les joves. Hi ha unes quantes preguntes del qüestionari que permeten analitzar com veuen els i les joves el seu pas per la institució escolar. La primera és una valoració general.

GRÀFIC 4.5. Valoració dels estudis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012 i 2017.
Percentatge

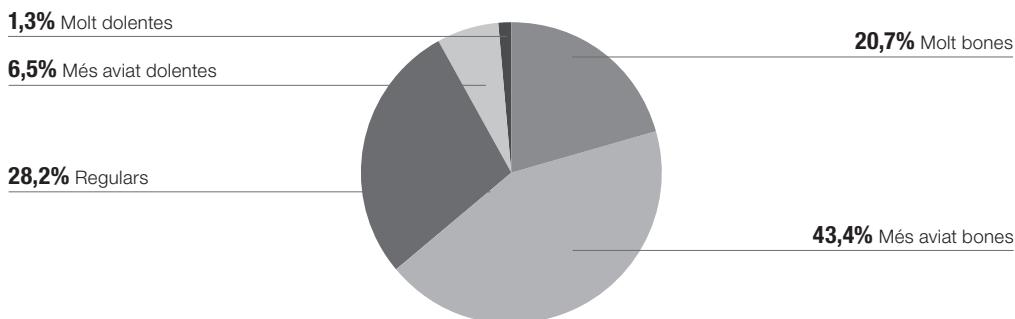

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Com es pot veure, la gran majoria de joves en tenen un record positiu, i això contrasta amb un cert discurs generalitzat sobre la manca de sentit de l'escola i els estudis entre la població jove. Tot i que l'enquesta no permet anar més enllà en les motivacions per a l'estudi, ni en una diferenciació entre diferents aspectes de la vida escolar, el cas és que la valoració global és fortament positiva. També és possible que hi hagi una tendència a endolcir l'experiència viscuda pels joves adults (el 36,8% dels i les joves entre 30 i 34 anys en té una valoració molt positiva, i el percentatge baixa al 30,6% entre els i les joves de 15 a 19 anys), o que en aquesta valoració s'incloguin aspectes més relacionals que estrictament acadèmics. Respecte a l'enquesta del 2012 es pot veure una certa polarització: augmenten una mica els i les joves que en tenen un record molt negatiu, i també augmenten força els i les joves que en tenen un record molt positiu.

Des del punt de vista més acadèmic, tenim l'autopercepció del rendiment dels i les joves.

GRÀFIC 4.6. Notes que va treure a l'institut. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

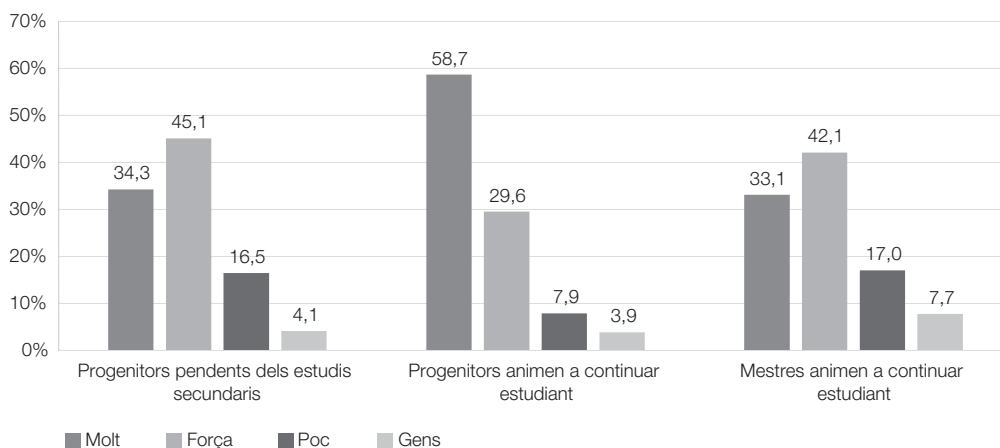

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Aquí, de nou, hi pot haver elements que marquin un biaix en el record sobre les notes que van treure a l'institut, ja que es tracta d'una autopercepció que no podem contrastar amb les notes que realment van treure, tot i que és de suposar que hi ha una certa correlació entre els resultats objectivats en els butlletins de notes i la percepció que té una persona jove sobre les seves capacitats cognitives.

Dintre d'aquest bloc de valoració de l'experiència escolar, es pot incloure la visió que tenen els i les joves respecte al paper de la família i l'escola com a institucions que contribueixen a aquesta experiència escolar.

GRÀFIC 4.7. Suport dels progenitors i mestres durant els estudis secundaris. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

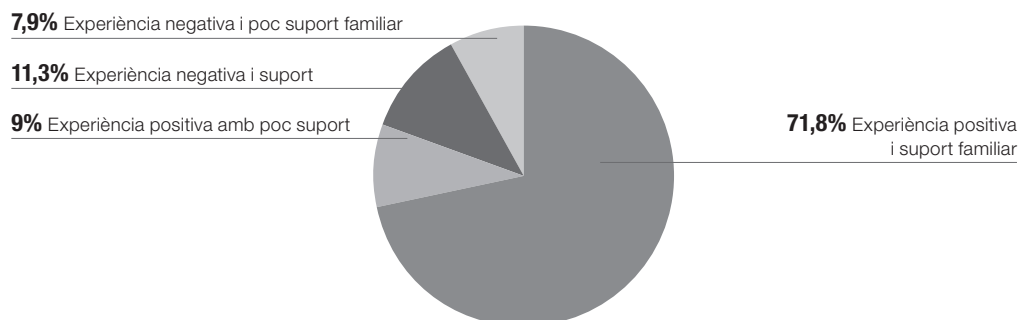

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En aquest sentit, tal com mostra el gràfic anterior, tant el suport de la família com l'orientació a continuar estudiant de la família i del professorat són clarament majoritaris (també ho era al 2012, no hi ha gaires canvis). Més endavant s'analitza la relació que té el suport familiar i escolar amb les característiques dels joves.

Per resumir aquestes variables respecte a l'experiència escolar i el suport rebut, hem fet una anàlisi factorial i de clústers que ens ha donat quatre grups clarament diferenciats:¹

GRÀFIC 4.8. Tipologia d'experiència escolar i suport familiar. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Els dos eixos (factors) que han sortit amb més força han estat, d'una banda, l'experiència global respecte a la institució escolar i, d'altra banda, el suport familiar. Així, la combinatòria d'aquests dos factors dona quatre grups diferenciats, com es veu al gràfic. El primer grup en termes quantitius és el que té puntuacions positives en els dos eixos, pràcticament un 72%. Cal destacar el grup més desfavorit: un 8% dels joves tenen un record negatiu i una valoració negativa del suport que han rebut de la seva família. Més endavant s'analitza l'impacte d'aquesta experiència en els itineraris formatius de les persones joves.

De l'experiència viscuda es pot passar a l'aspiració de cara a l'experiència futura. L'enquesta pregunta als i les joves quin nivell d'estudis màxim voldrien tenir. Com que és evident que el nivell d'estudis depèn del nivell d'estudis que ja s'ha assolit, es presenten les dades sobre les aspiracions educatives en funció del títol que es posseeix.

¹ Les variables introduïdes a l'anàlisi són la valoració de l'estudi, les notes, el suport i l'animació dels progenitors a continuar estudiant. Primer s'ha fet una anàlisi factorial amb el mètode de components principals i rotació varimax. L'anàlisi ha donat dos components principals amb un 70% de variances acumulada, un component que aglutina les variables d'experiència escolar (valoració i notes) i el segon component aglutina el suport familiar (durant els estudis secundaris i a continuar estudiant després). Amb aquests dos components s'ha procedit a fer l'anàlisi de conglomerats, i hem decidit quedar-nos amb els quatre grups que s'expliquen a la taula.

TAULA 4.1. Nivell màxim d'estudis desitjat segons nivell d'estudis assolit. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012 (en cursiva) i 2017. Percentatge

Nivell d'estudis finalitzat	Nivell d'estudis desitjat									
	Cap títol	Graduat escolar	Batxillerat	FP1/ CFGM	FP2/ CFGS	Diplomat	Llicenciat	Postgrau	Doctorat	Total
No he acabat ESO	8,7	14,1	8,3	11,6	19,1	10,0	14,4	8,7	5,2	100
	<i>32,4</i>	<i>21,7</i>	<i>6,1</i>	<i>0,0</i>	<i>21,2</i>	<i>5,1</i>	<i>12,5</i>	<i>0,7</i>	<i>0,4</i>	100
ESO/EGB		11,4	6,5	5,5	22,7	11,5	15,6	17,5	9,3	100
		<i>36,4</i>	<i>8,3</i>	<i>0,0</i>	<i>22,0</i>	<i>5,4</i>	<i>25,0</i>	<i>1,1</i>	<i>1,8</i>	100
BUP/COU/Bat			4,4	1,0	7,5	11,3	20,3	42,5	13,1	100
			<i>18,2</i>	<i>0,0</i>	<i>13,3</i>	<i>7,1</i>	<i>43,9</i>	<i>14,9</i>	<i>2,5</i>	100
FP1/CFGM			0,8	18,9	33,3	16,2	17,4	8,9	4,5	100
			<i>0,8</i>	<i>25,3</i>	<i>35,3</i>	<i>2,6</i>	<i>32,9</i>	<i>2,3</i>	<i>0,8</i>	100
FP2/CFGS					27,1	22,0	19,2	23,8	7,9	100
					<i>41,7</i>	<i>11,0</i>	<i>37,7</i>	<i>8,6</i>	<i>1,1</i>	100
Diplomatura					0,0	34,0	4,5	46,0	15,4	100
					<i>2,1</i>	<i>40,8</i>	<i>21,9</i>	<i>30,7</i>	<i>4,5</i>	100
Llicenciatura					0,7		32,0	48,5	18,8	100
					<i>0,4</i>		<i>38,6</i>	<i>40,8</i>	<i>20,2</i>	100
Postgrau							1,4	59,3	39,3	100
							<i>5,0</i>	<i>75,1</i>	<i>20,0</i>	100
Doctorat									100,0	100
									<i>100,0</i>	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

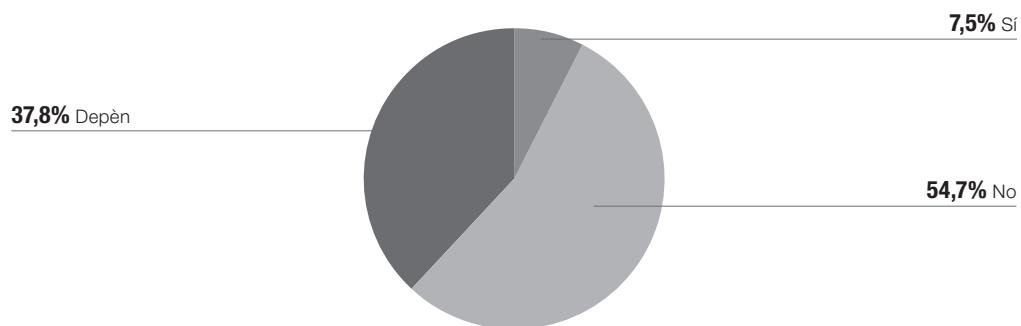
D'aquesta taula se'n desprèn una evidència, i és que és altament improbable que un jove vulgui tenir un títol per sota del que ja té (els petits percentatges que apareixen a la taula poden ser errors o casos molt anecdòtics). Una altra evidència és que a mesura que es puja el nivell en la piràmide educativa augmenta el grau de conformitat amb el nivell que es té. A partir d'aquí, hi ha algunes lectures parcials que poden ser d'interès. Els i les joves que no han acabat l'ESO són les persones que tenen unes aspiracions més distribuïdes per totes les possibilitats, algunes molt conformistes (un 8,7% es quedarien així, un 14,1% com a molt aspiren a tenir el graduat en secundària) i d'altres tenen unes expectatives molt altes (un 13,9% voldrien tenir estudis de postgrau). També es pot veure la clara orientació acadèmica dels i les joves que tenen el títol de batxillerat, ja que més de la meitat voldrien anar més enllà del grau universitari. Pel que fa als i les joves que tenen un títol de formació professional, destaca el pes de l'aspiració universitària, però també el de continuïtat formativa en la FP (un 33% dels i les joves que tenen un títol de CFGM voldrien tenir el títol de CFGS). Finalment, és molt majoritària l'opinió dels i les joves amb estudis de grau de voler

continuar i obtenir un títol de postgrau (entre el 60% i el 70%). Aquest fenomen pot tenir dues lectures. La primera és el pes del credencialisme i la possible devaluació dels títols de grau (una de les grans queixes del moviment estudiantil contra el Pla Bolonya), que fa que augmenti la demanda potencial dels estudis de postgrau. La segona lectura és que les amenaces del discurs sobre la sobrequalificació dels i les joves no els fa desistir de voler arribar fins a la cúspide de la piràmide educativa.

Respecte a la resposta d'aquesta pregunta a l'EJC12 (les dades en cursiva), hi ha hagut algunes variacions en les expectatives del nivell màxim d'estudis interessants per comentar. En primer lloc, l'augment d'aquestes expectatives en els i les joves de les franges més baixes pel que fa al títol ja obtingut ja redueix substancialment l'opció de quedar-se amb el que tenen. També hi ha un augment de les expectatives en les franges mitjanes i altes, que es veu amb el percentatge més gran que té l'opció de postgrau com a màxima expectativa. En el cas dels i les joves amb titulacions de formació professional, es veu com també augmenta la propensió a voler anar a la universitat, si bé a la taula hi ha una certa confusió entre diplomatura i llicenciatura, ja que des de l'aplicació del Pla Bolonya ha desaparegut aquesta distinció, però potser encara no està clar, quan tradicionalment la continuïtat educativa de la formació professional era una diplomatura. Les causes (motivacions) i conseqüències (sobrequalificació, frustració) d'aquest augment d'expectatives són un àmbit d'estudi a aprofundir en el futur.

Es comentava en la introducció que hi ha una relació entre les oportunitats de feina i la motivació a l'abandó escolar. Durant els anys de l'expansió econòmica una part de l'explicació de la no continuïtat després de l'ESO i de l'abandó de la formació professional venia donada precisament per la facilitat d'accés al mercat de treball. Una pregunta de l'EJC17 pot aclarir una mica la posició dels joves respecte d'aquesta qüestió.

GRÀFIC 4.9. Opinió sobre si és bona idea deixar els estudis inacabats per incorporar-se a una feina. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

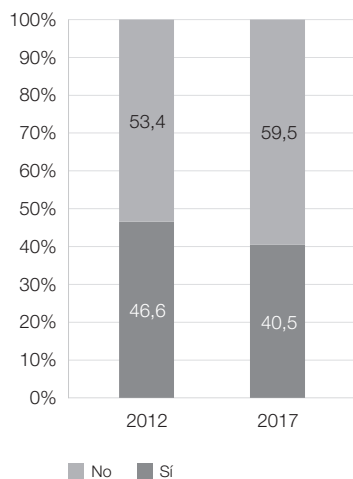

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La majoria de les persones joves no estan d'acord que deixar els estudis per anar a treballar sigui una bona idea. Una mica més de la tercera part ho condicionen a determinades circumstàncies, que l'enquesta no recull, però que podem atribuir a efectes *push* (si els estudis no valen la pena) o a efectes *pull* (si l'oferta és prou atractiva). Un 7,5% de joves contesten que sí, que és una bona idea. La primera hipòtesi explicativa seria que es tracta de joves amb una mala experiència escolar, i en part és així (aquest percentatge puja a l'11,1% en el cas de joves amb males notes, i al 17,8% en el cas de joves amb una valoració molt negativa). En aquest cas, ens trobem clarament davant d'un efecte *push* que hauria de ser motiu de reflexió dintre de la comunitat educativa, perquè la mala experiència educativa es genera i s'acumula al llarg de la piràmide educativa.

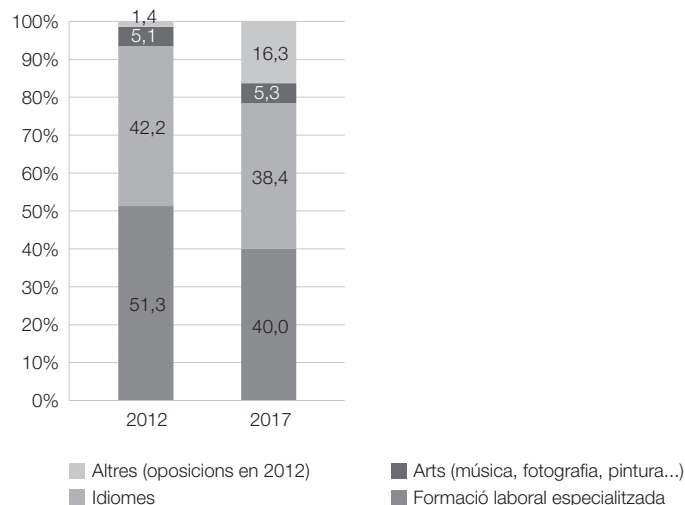
Més enllà de la formació vinculada al sistema educatiu, l'anomenada educació formal, les persones joves també fan formació fora del sistema educatiu. L'EJC17 recull en una bateria de preguntes aquesta formació complementària, en terminologia de la mateixa enquesta. Si bé aquestes preguntes no estan incorporades amb una perspectiva longitudinal, donen una idea aproximada del pes que té el bagatge formatiu de les persones joves.

GRÀFIC 4.10. Assistència a un curs de formació complementària el darrer any. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

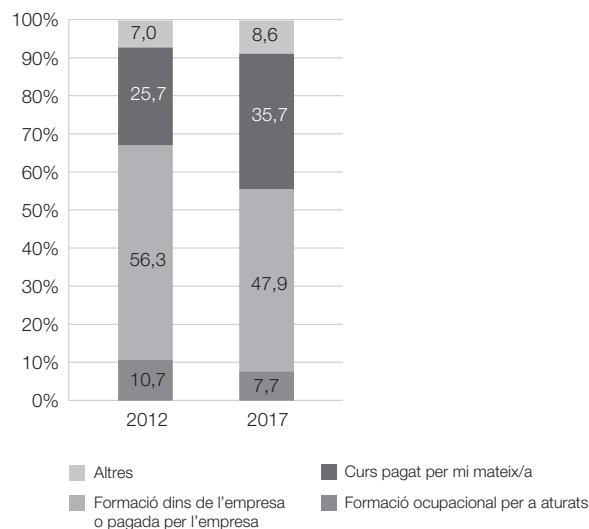
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 4.11. Tipus de formació complementària realitzada. Joves de 15 a 34 anys que han fet un curs de formació complementària el darrer any. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

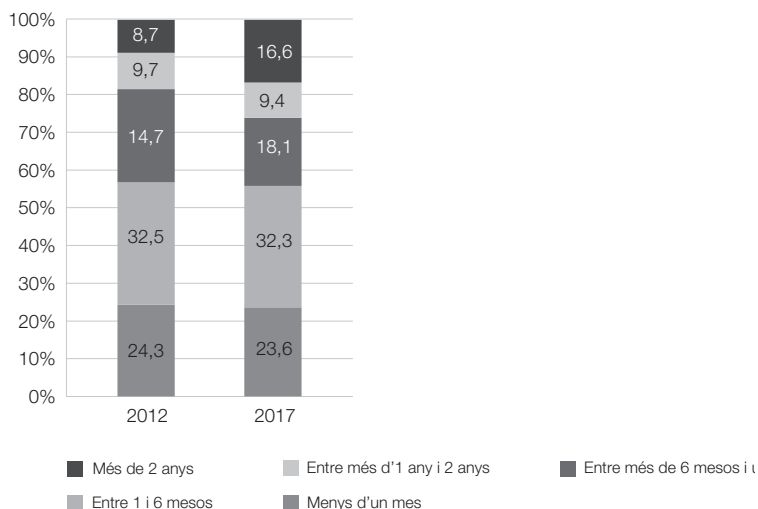
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 4.12. Tipus de formació laboral complementària realitzada. Joves de 15 a 34 anys que han fet un curs de formació complementària de caràcter laboral el darrer any. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 4.13. Durada de la formació laboral complementària realitzada. Joves de 15 a 34 anys que han fet un curs de formació complementària el darrer any. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

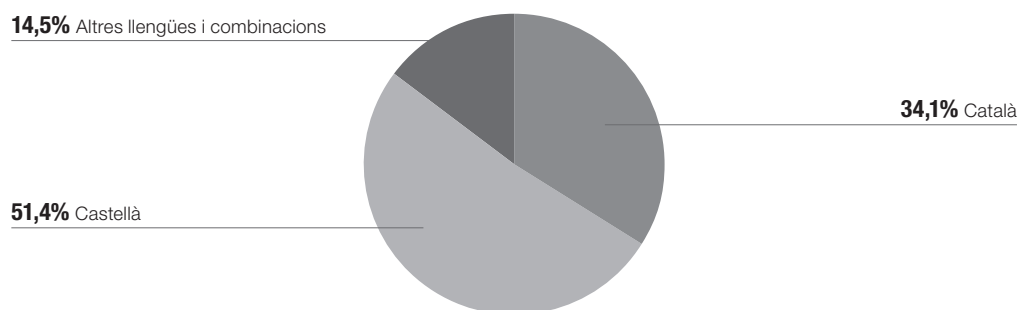
Un 40% de les persones que han contestat l'enquesta afirmen que estan fent o han fet en el darrer any una activitat formativa complementària (ha baixat sis punts respecte a l'any 2012). Per les respostes, sembla evident que la motivació principal a l'hora de fer aquest tipus de formació és la instrumental, molt vinculada a la millora de les condicions laborals, com la formació continuada; també es pot considerar en aquesta categoria la formació en idiomes, ja que, si bé es poden aprendre idiomes per raons expressives (per viatjar, per ampliar relacions socials, etc.), és una competència que fa créixer sensiblement les oportunitats de millorar l'ocupabilitat. Només un 5,3% dels i les joves que fan una formació complementària es dediquen a activitats netament expressives, en el camp de les arts. La comparativa amb l'EJC12 queda distorsionada perquè llavors es va incloure un ítem pel qual no es va preguntar l'any 2017 (estudiar oposicions).

La formació laboral, com s'ha comentat, consisteix en gairebé la meitat de casos en formació continuada vinculada a l'empresa on es treballa, si bé cal fer notar que una de cada tres persones s'ha finançat aquesta formació al marge de l'empresa, quan l'any 2012 només era una de cada quatre. La durada de la formació complementària té una gran diversitat: la meitat dels cursos duren menys de sis mesos, però també és de destacar que una quarta part duren més d'un any, és a dir, que les persones que opten per aquesta formació de llarga durada fan un esforç i una inversió considerables. És de destacar que s'ha doblat el nombre de joves que realitzen una formació complementària de llarga durada (2 anys o més) des de l'anterior enquesta a la joventut. En l'apartat sobre desigualtats educatives s'analitza si aquesta formació complementària beneficia més els

i les joves amb més formació inicial o pot servir en alguns casos de compensació de la falta d'aquesta formació inicial.

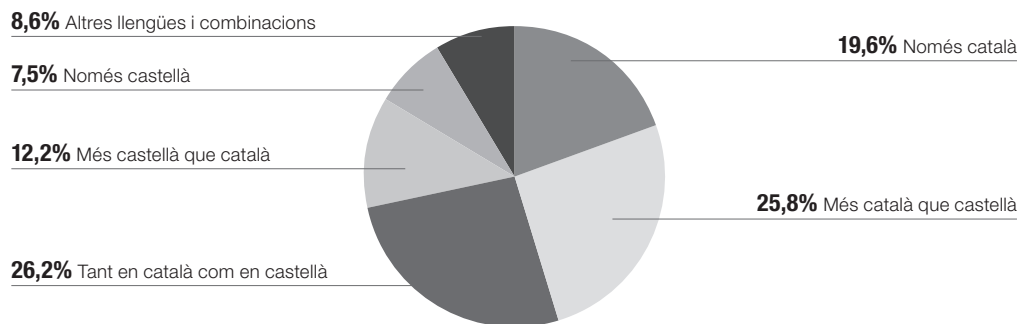
Finalment, per acabar aquest apartat descriptiu s'analitza un tema sensible com és la llengua. L'EJC17 permet comparar la llengua materna —la que es parlava a casa quan els i les joves eren petits— amb la llengua utilitzada a l'institut.

GRÀFIC 4.14. Llengua materna. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 4.15. Llengua parlada a l'institut o universitat. Joves de 15 a 34 anys que estan estudiant. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En aquests dos gràfics es pot veure com el català és la llengua materna del 34,1% dels i les joves; també es pot veure l'efecte de la immigració exterior dels darrers 15 anys, amb un 14,5% de joves que no tenen ni el català ni el castellà com a llengua materna. El percentatge de joves amb el català com a llengua materna contrasta amb el percentatge inferior,

19,6%, de joves que només parlen català al sistema educatiu (institut o universitat). Per l'altra banda, també és de destacar que, del 51,4% de joves que declaren tenir el castellà com a llengua materna, es passa a un 19,7% de joves que utilitzen preferentment el castellà o només el castellà a les institucions educatives. Aquests dos contrastos són un reflex dels èxits però també de les mancances del sistema d'immersió lingüística, tema prou complex que es tracta en un altre capítol de l'informe.

4.3. Les trajectòries formatives de la població jove

Per tal de descriure i caracteritzar les trajectòries educatives dels i les joves a Catalunya s'ha procedit a una aproximació longitudinal dels itineraris formatius dels joves, des dels 15 anys fins al moment en què es va realitzar l'enquesta. Atesa l'heterogeneïtat dels joves de l'enquesta pel que fa a les edats i als moments d'escolarització, i la incidència del factor temps en la construcció dels seus itineraris formatius, s'ha procedit a segmentar l'anàlisi. En un primer moment es descriuen els itineraris formatius bàsics dels joves més grans, els compresos entre 25 i 34 anys, ja que la majoria han tingut prou temps per finalitzar els seus estudis, fins i tot els que fan itineraris més llargs.

En un segon moment s'analitzen les transicions dels joves, mitjançant una anàlisi de les probabilitats de transitar d'un nivell formatiu a un altre, o a una situació d'abandonament educatiu. En aquest cas s'ha optat per analitzar, d'una banda, les probabilitats en la primera transició, és a dir, el pas de l'ensenyament obligatori a l'ensenyament postobligatori. La població de referència ha estat el total de joves de l'enquesta que en el moment de respondre-la havien completat l'ensenyament secundari obligatori (secundària inferior). Les persones joves arribades a Catalunya amb més de 15 anys no s'analitzen en aquest apartat sinó al 4.3.4. D'altra banda, s'analitzen les probabilitats de la segona transició, en l'educació postobligatòria, és a dir, la circulació dels joves en l'ensenyament secundari superior i les probabilitats de transició cap a estudis universitaris, o l'abandonament educatiu amb i sense titulació per aquests nivells.

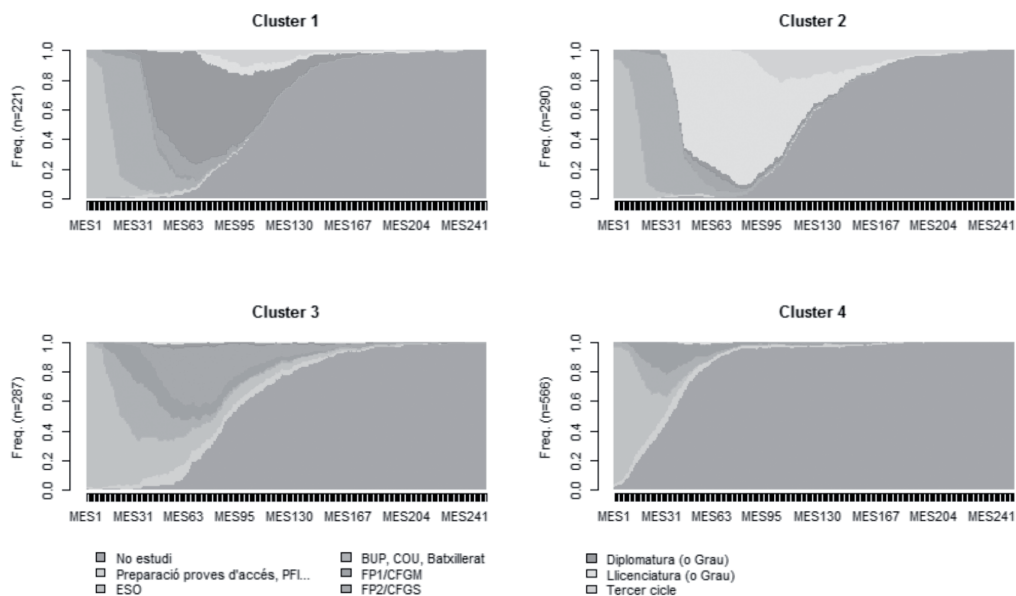
S'incorpora també una anàlisi específica de les desiguals probabilitats de transició segons grups d'edat, que ens permet una aproximació segons cohorts (o generacions) a l'anàlisi dels efectes de la conjuntura educativa i laboral (efecte període) sobre les trajectòries formatives dels joves.

4.3.1. Itineraris formatius bàsics

A partir d'una anàlisi de seqüències feta amb el paquet estadístic TraMineR del programa d'anàlisi "R", s'ha procedit a descriure els itineraris formatius dels joves a partir de les seves situacions en relació amb l'estudi. La rellevància de la variable temps en la construcció de les trajectòries formatives dels i les joves fa recomanable treballar amb els grups d'edats més grans, amb les edats compreses entre els 25 i els 34 anys (1.364 joves), atès que la majoria d'ells han finalitzat els seus estudis en el moment de l'enquesta.

Per a la descripció dels itineraris hem realitzat una anàlisi de clúster que defineix quatre tipus d'itineraris bàsics, tal com es mostra en el gràfic.

GRÀFIC 4.16. Tipologia d'itineraris formatius. Joves de 25 a 34 anys

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

El clúster majoritari és el número 4, que descriu els itineraris formatius més curts (43%) i està definit majoritàriament pels itineraris d'abandonament educatiu amb estudis màxims d'educació obligatòria (gairebé la meitat de joves d'aquest clúster), però també pels que no arriben a assolir aquest nivell (14%), així com també pels que han accedit a itineraris d'ensenyament secundari postobligatori (acabats o no), que representen un 24% en l'opció de CFGM i un 14% en l'opció de batxillerat. Es tracta d'un itinerari caracteritzat per un lleuger predomini de nois (12 punts per sobre de les noies) i una presència més gran de joves nascuts fora d'Espanya, tot i que arribats abans dels 15 anys (17 punts de diferència respecte dels joves nascuts a Catalunya o a la resta d'Espanya). Aquest clúster es caracteritza també per una elevada presència de joves que provenen de famílies amb baix nivell formatiu (54%), per bé que també es dona entre els joves de pares amb estudis superiors (31%).

Els clústers 1 i 2 descriuen els itineraris formatius universitaris. El primer aglutina el 16% dels i les joves que han cursat estudis de diplomatura (o grau) a la universitat, mentre que el clúster 2 descriu els itineraris universitaris més llargs (llicenciatures i tercer cicle), realitzats pel 20% dels joves dels grups d'edat referits. Es tracta d'itineraris llargs i amb predomini de noies (44% enfront del 28,7% nois). En aquests itineraris la diferència segons l'origen geogràfic dels enquestats és de 17 punts (entre joves autòctons i joves d'origen estranger). S'ha de destacar també que els itineraris universitaris de llicenciatura i màster són descrits per 2 de cada 10 joves autòctons i només pel 9% dels joves d'origen estranger. De manera quasi inversament proporcional al clúster 4, aquests dos clústers són molt més freqüents

entre els joves de pares i mares amb estudis superiors (46%), enfront dels joves de pares amb estudis primaris o inferiors (29%).

Finalment, el clúster 3 descriu el 20% de joves entre 25 i 34 anys que han realitzat un itinerari professional, majoritàriament joves que ja han assolit estudis de formació professional de grau superior (64%), per bé que en aquest clúster també hi ha itineraris de continuïtat formativa des del batxillerat cap a la formació professional i de cicles formatius de grau mitjà. Fins i tot es donen algunes situacions d'estudis finalitzats inferiors. Hi ha un lleuger predomini dels nois (23%) i una lleugera sobrerrepresentació dels joves de progenitors amb estudis universitaris respecte dels progenitors amb estudis de primària o inferior (23% i 17%, respectivament).

La distribució d'aquests itineraris formatius per grups d'edat mostra una presència inferior de l'itinerari d'abandonament entre el grup d'edat de 25 a 29 anys, que es redueix de 12 punts respecte del grup de 30 a 34 anys. Són els nascuts entre 1988 i 1992 i tenien 15 anys en el període comprès entre l'any 2003 i 2007, en un context en què la LOGSE està plenament implementada. També s'observa un augment de 8 punts en els itineraris de formació professional (descrits pel 24% dels joves entre 25 i 29 anys), i de 4 punts en els itineraris universitaris, que és l'itinerari on es donen menys diferències entre cohorts (38% dels joves entre 25 i 29 anys i 34% entre els més grans).

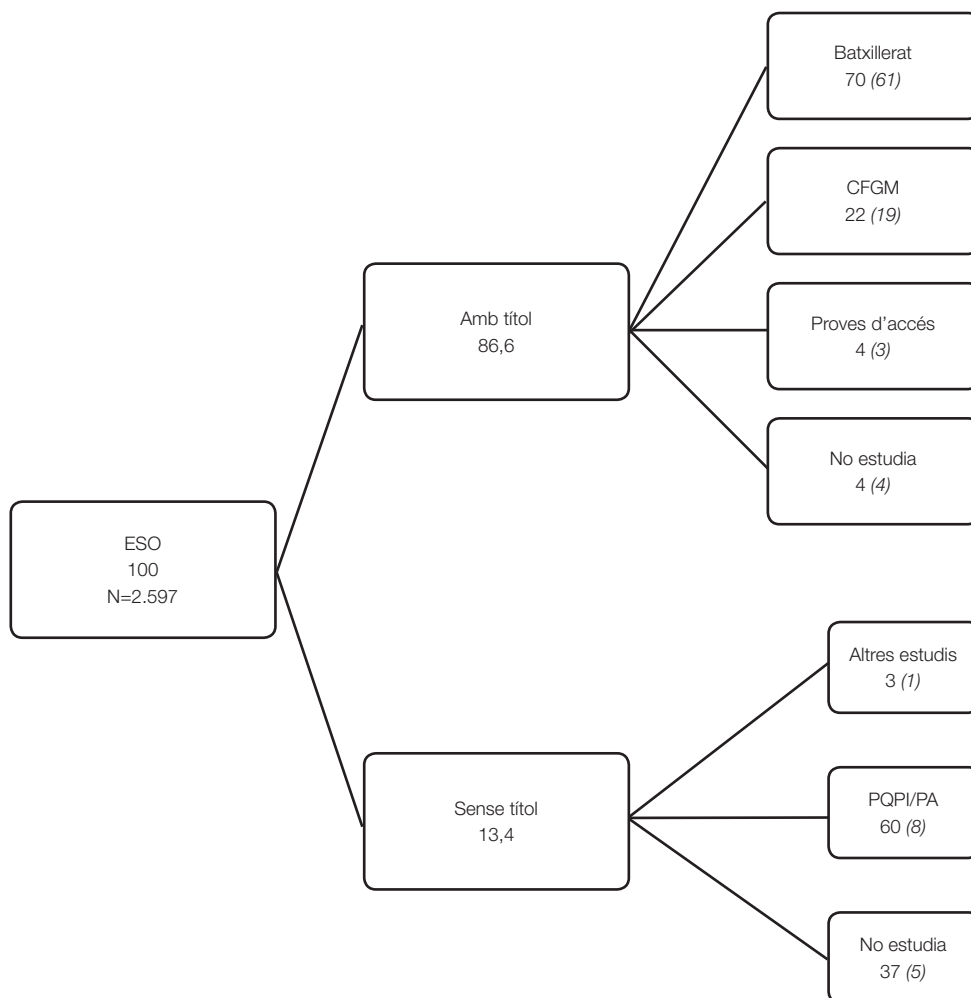
4.3.2. Probabilitats de transició

En aquest apartat es presenten i analitzen les transicions educatives dels joves i les joves en dos moments clau de l'escolarització. El primer fa referència al pas de l'ensenyament obligatori als ensenyaments postobligatoris, o "primera transició educativa" un cop finalitzada l'escola obligatòria. És a dir, l'accés al batxillerat, a cicles formatius de grau mitjà, als programes de qualificació professional inicial o a programes de formació i inserció i similars, i també l'abandonament educatiu. El segon fa referència al pas dels estudis d'ensenyament mitjans (batxillerat o cicles formatius de grau mitjà) a l'ensenyament superior i universitari (cicles formatius de grau superior i universitat).

Primera transició educativa

Pel que fa a la primera transició, val a dir que hi ha un 9% de joves que en el moment de l'enquesta estan cursant l'ensenyament secundari obligatori, per la qual cosa han estat exclosos de l'anàlisi de les transicions que es presenta a continuació.

GRÀFIC 4.17. Transicions educatives cap als estudis postobligatoris. Joves de 15 a 34 anys que han acabat l'educació obligatòria. Percentatge²

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

² La primera probabilitat expressada en percentatge s'ha calculat sobre els que obtenen (o no obtenen) la titulació. La segona probabilitat (en cursiva) s'ha calculat sobre la n total (2.597).

La gràfica mostra les desiguals probabilitats d'accés als ensenyaments secundaris superiors o d'abandonament educatiu, des de la finalització de l'ensenyament obligatori, segons si s'ha obtingut o no el graduat en ESO. Les probabilitats generals d'obtenir el títol són gairebé del 87%, mentre que hi ha un 13% de joves que no l'obtenen. Més endavant s'analitzen les desiguals probabilitats en funció dels grups d'edat i els condicionants socials i familiars.

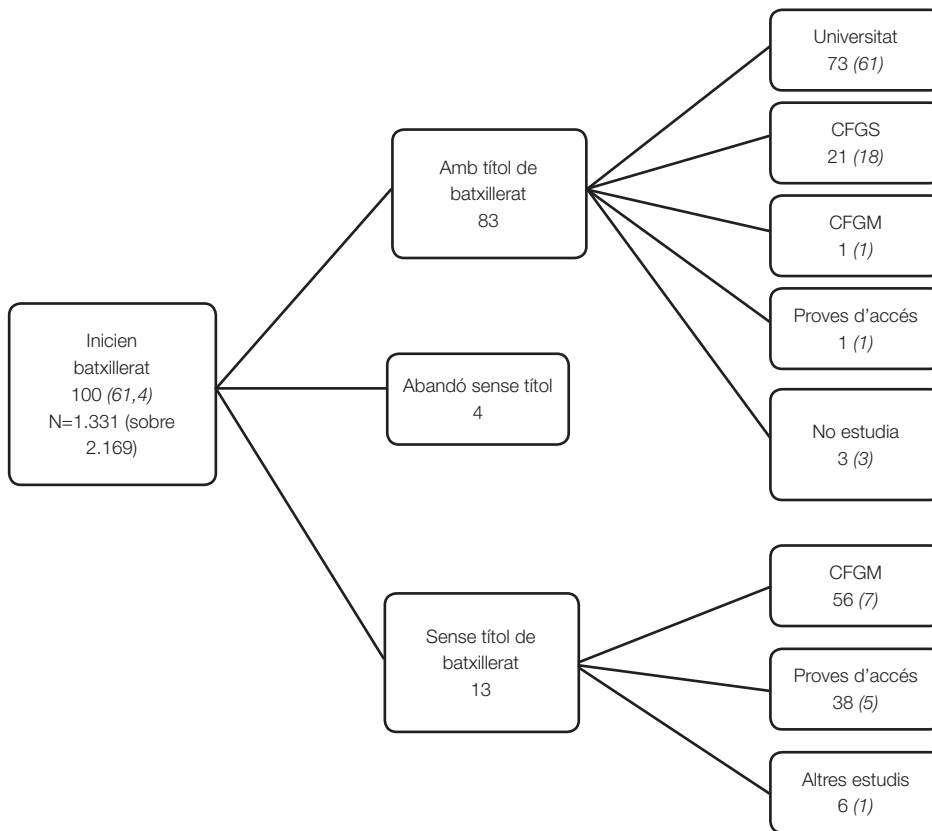
L'opció majoritària per als que es graduen de l'ESO és el batxillerat (70%), mentre que l'opció pels cicles formatius de grau mitjà és del 22%. S'ha de destacar l'existència d'un 4% de joves que, tot i obtenir el títol d'ESO, opten per l'abandonament educatiu, i un percentatge del 3% que opten per preparar, més endavant, proves d'accés (a CFGS i/o a la universitat, a través de les proves per a majors de 25 anys), la qual cosa il·lustra respecte de la variabilitat de perfils i trajectòries formatives dels joves segons els seus processos biogràfics.

Pel que fa a les probabilitats de continuïtat formativa dels que no es graduen a l'ESO, les més elevades es donen en l'opció de continuïtat formativa a través de PQPI, PFI, escola d'adults o similars, i també en altres opcions formatives (com ara la repetició de l'últim curs de l'ESO), mentre que les probabilitats d'abandonament educatiu són del 37% (sobre els que no es graduen). Tot plegat, l'abandonament educatiu en aquesta primera transició s'eleva a un 9%.

Segona transició educativa

Per a l'anàlisi de la segona transició s'han elaborat diferents gràfics que permeten descriure les probabilitats d'accedir als ensenyaments postobligatoris i completar-los. Els joves i les joves que han fet aquesta segona transició són gairebé el 76% dels joves que han completat l'ensenyament obligatori i han accedit als ensenyaments secundaris superiors (i els han acabat, abandonat o encara cursen estudis). No s'han inclòs els joves immigrants arribats amb més de 15 anys, que són objecte d'un apartat i una explotació específics. S'han calculat les probabilitats de finalitzar amb títol o sense, és a dir, d'obtenir una titulació d'estudis mitjans i superiors, així com les probabilitats d'abandonament educatiu en els nivells postobligatoris.

GRÀFIC 4.18. Transicions des del batxillerat. Joves de 15 a 34 anys que han iniciat el batxillerat. Percentatge³

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Com es pot observar en el gràfic, les probabilitats d'obtenció del batxillerat dels joves que inicien aquest nivell formatiu són elevades (83,5%), com també ho són les de transitar d'aquest títol cap a la universitat (73%). No obstant això, hi ha un 21% de probabilitats que els i les joves amb títol de batxillerat triïn cursar un cicle formatiu de grau superior. Hi ha també algunes situacions d'elecció d'estudis de formació professional de grau mitjà (1%) i d'abandonament després d'obtenir el títol de batxillerat (3%).

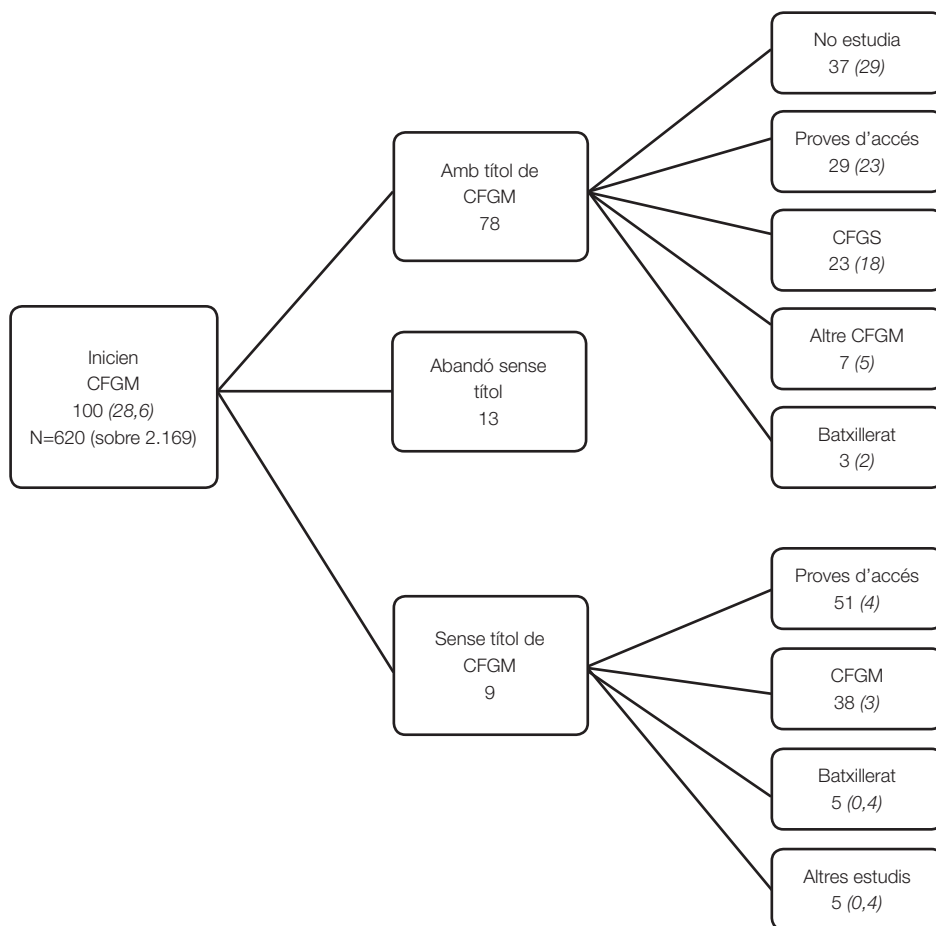
Les probabilitats dels i les joves d'abandonar aquests estudis sense titulació de batxillerat se situen en el 4%. Val a dir que hi ha un 13% dels joves que no van obtenir el títol de batxillerat però encara estan estudiant. Entre aquest col·lectiu destaca el percentatge de joves que s'han passat a un CFGM i els que opten per fer proves d'accés. Més endavant es veurà

³ La primera probabilitat expressada en percentatge s'ha calculat sobre els que obtenen (o no obtenen) la titulació. La segona probabilitat (en cursiva) s'ha calculat sobre la n total.

si es tracta de nois i noies més grans i, per tant, amb els requeriments d'edat oportuns per accedir a un CFGS o a la universitat a través de les proves per a majors de 25 anys.

Pel que fa als CFGM, hi ha un 28,6% de joves que accedeixen a un CFGM. Aquest càlcul s'ha fet amb totes les persones joves que han realitzat aquesta transició i accedeixen a aquest nivell, no només des de l'ESO, sinó també des d'altres vies (bàsicament, de les proves d'accés i, alguns, de batxillerat). Per això el percentatge inicial (28,6%) és superior al percentatge que donava el gràfic 4.17 (19%), calculat com a primera opció després de finalitzar l'ESO.

GRÀFIC 4.19. Transicions des dels cicles formatius de grau mitjà (CFGM). Joves de 15 a 34 anys que han iniciat un CFGM. Percentatge⁴

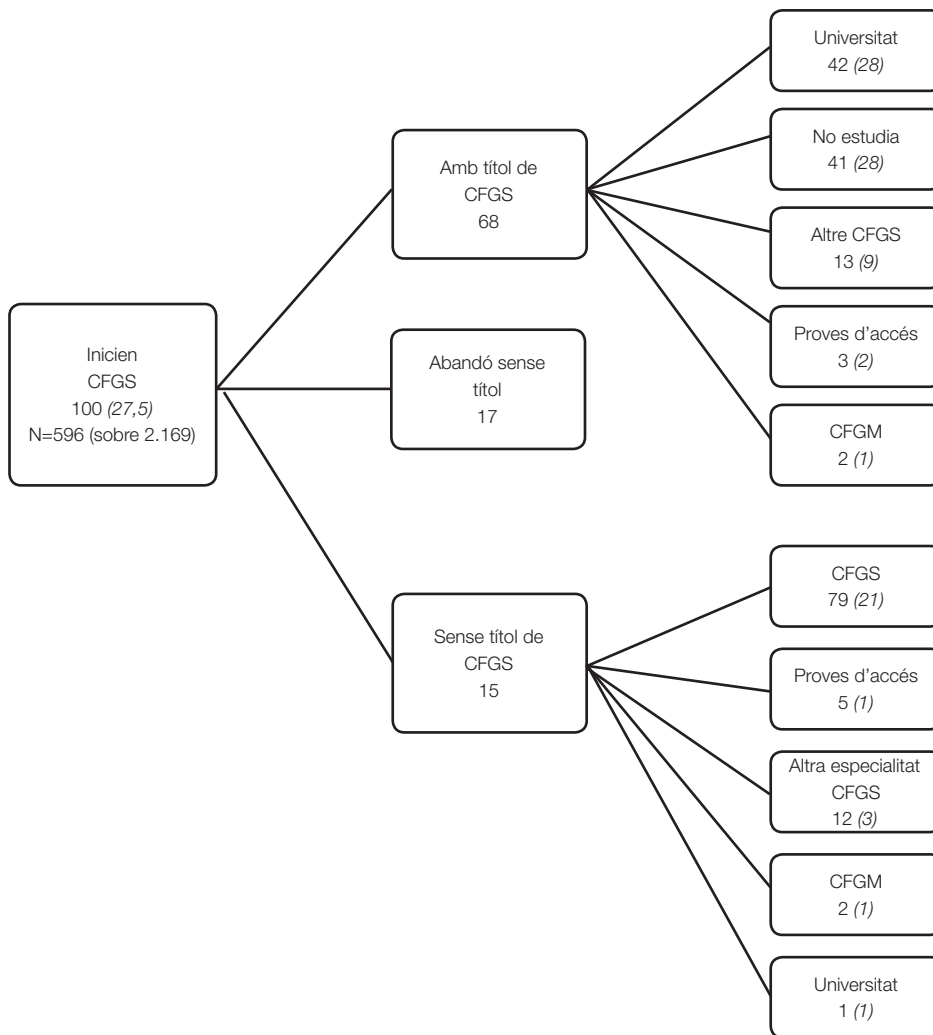
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

4 La primera probabilitat expressada en percentatge s'ha calculat sobre els que obtenen (o no obtenen) la titulació. La segona probabilitat (en cursiva) s'ha calculat sobre la n total.

Les probabilitats d'abandonar els estudis després de l'obtenció del títol de grau mitjà són del 37%. Per als que continuen, l'opció majoritària són les proves d'accés (51%) o bé estan realitzant encara el CFGM (38%); en alguns casos passen a batxillerat (5%) o a altres estudis (5%). També destaca un 23% de joves que han obtingut el títol de GM i continuen amb un GS, tot i que aquesta via directa de continuïtat formativa (entre cicles formatius de grau mitjà i superior) no està prevista en el disseny normatiu del sistema educatiu que en el seu dia establí la LOGSE (1990) i que han mantingut les posteriors reformes educatives (LOE, 2006, i LEC, 2009). El fet que l'ordenació del sistema educatiu prevegi l'accés als CFGS a través de les proves d'accés fa que aquesta opció, més curta, tingui, a la pràctica, moltes probabilitats entre els i les joves que han acabat un CFGM. Aquestes dades confirmen la importància de mantenir la flexibilitat en les vies d'accés als diferents nivells d'ensenyament postobligatori, atesa l'heterogeneïtat de trajectòries formatives que construeixen els i les joves.

Pel que fa als estudis de cicles formatius de grau superior, hi ha un 27,5% de joves que hi han accedit. De forma anàloga als CFGM, aquesta xifra incorpora joves que hi han accedit per altres vies que no la directa després del batxillerat (que seria el 18% del gràfic 4.18). Les probabilitats d'obtenció del títol corresponent són elevades (68%). Un cop obtingut el títol, la trajectòria amb més probabilitats és l'accés a la universitat (43%), seguida de l'opció de no seguir estudiant, que presenta un percentatge molt similar (41%). Com també s'ha comentat en el cas dels cicles formatius de grau mitjà, hi ha certa probabilitat, entre alguns joves, d'optar per una estratègia d'acumulació de títols en horitzontal (del mateix nivell educatiu). Així, un cop obtingut el títol de CFGS hi ha un 13% de probabilitats d'accedir a un altre CFGS. Altres opcions possibles presenten unes probabilitats inferiors, tal com es reflecteix al gràfic.

GRÀFIC 4.20. Transicions des dels cicles formatius de grau superior (CFGS). Joves de 15 a 34 anys que han iniciat un CFGS. Percentatge⁵

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

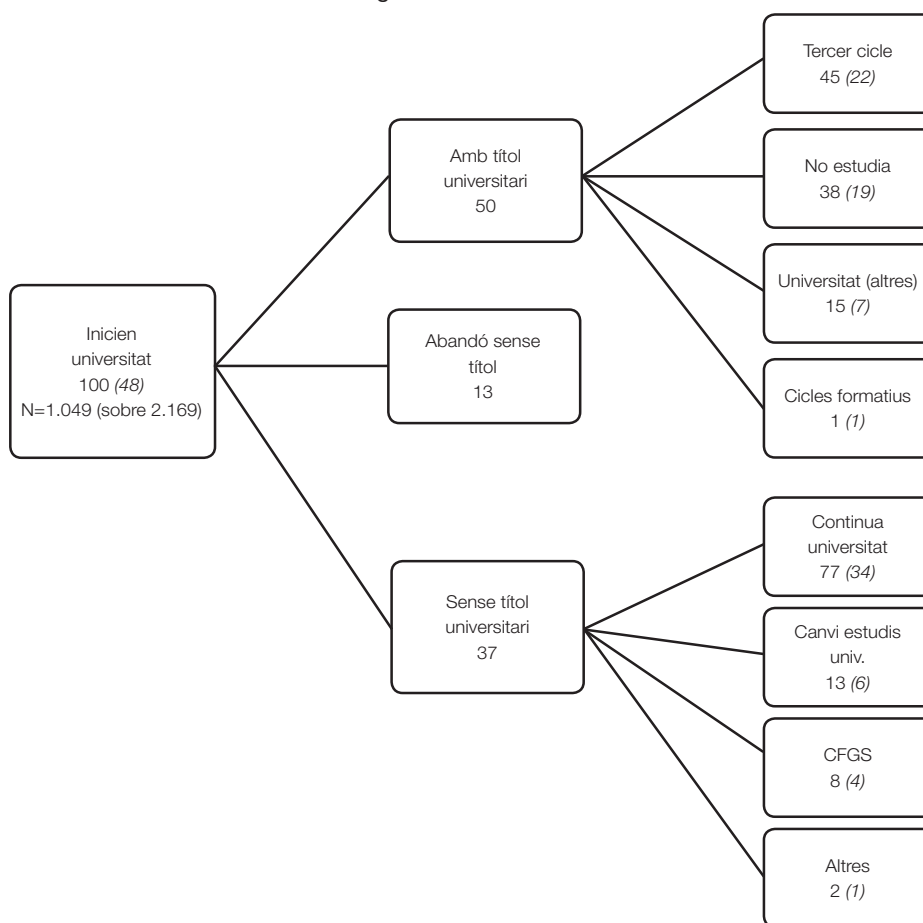
L'abandonament en els CFGS sense obtenir el títol s'eleva al 17% dels joves que hi accedeixen. Gairebé 8 de cada 10 joves que encara estudien estan cursant el CFGS que van iniciar (atès que els més joves no han tingut temps de finalitzar aquests estudis). S'ha de destacar també el 12% de joves que estan preparant una altra especialitat formativa al mateix nivell, seguint una estratègia d'acumulació de títols en horitzontal. També destaca

⁵ La primera probabilitat expressada en percentatge s'ha calculat sobre els que obtenen (o no obtenen) la titulació. La segona probabilitat (en cursiva) s'ha calculat sobre la n total.

el 5% que preparen proves d'accés a la universitat, ja que els últims canvis normatius per a l'accés a la universitat donen més oportunitats d'optar pels estudis universitaris triats si s'han passat les proves de selectivitat (la part específica).

Finalment, es passen a comentar les probabilitats de transició des dels estudis universitaris (gràfic 4.21). Les probabilitats d'accés a aquest itinerari són del 48% entre les persones joves de 25 a 34 anys, i la probabilitat que ja tinguin el títol quan se'ls enquesta és del 50%. Són els joves més grans. D'aquestes opcions, la continuïtat cap al tercer cicle representa una probabilitat del 45%, mentre que les probabilitats de no seguir més estudis és del 38%. Amb tot, hi ha un 15% de probabilitats que els joves optin per seguir formant-se en un altre grau universitari.

GRÀFIC 4.21. Transicions des dels estudis universitaris. Joves de 15 a 34 anys que han iniciat estudis universitaris. Percentatge⁶

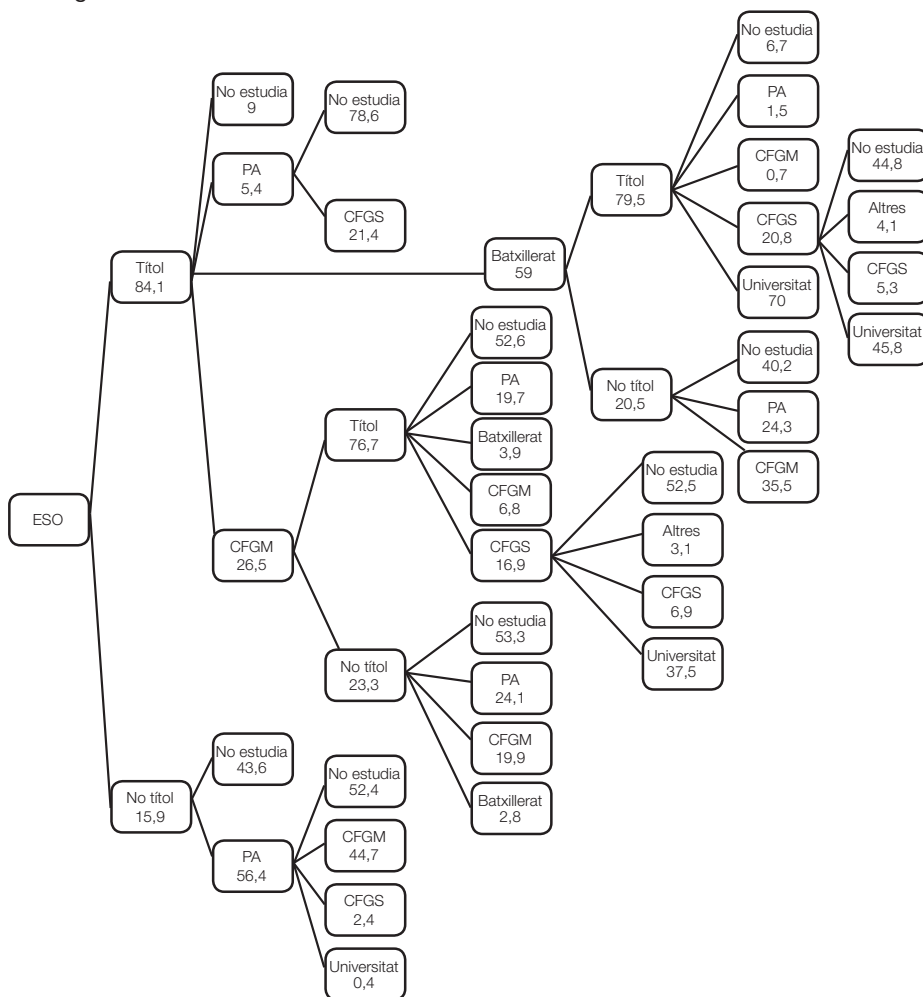
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6 La primera probabilitat expressada en percentatge s'ha calculat sobre els que obtenen (o no obtenen) la titulació. La segona probabilitat (en cursiva) s'ha calculat sobre la n total.

Entre els i les joves que han accedit a la universitat la meitat encara no tenen el títol universitari (són els més joves). Un percentatge d'aquests joves (13%) ha començat altres estudis universitaris i un 8% ha passat a fer un CFGS, però la major part (77%) continuen estudiant en l'opció universitària que van triar. En darrer lloc, s'ha de destacar l'existència d'un 13% dels i les joves que han abandonat els estudis universitaris sense haver obtingut el títol corresponent.

Finalment, per tenir una visió de conjunt dels fluxos educatius s'han fet dos diagrames de fluxos, però en aquest cas de la població jove que no estudia, per això les xifres no coincideixen exactament amb les aportades als anteriors diagrames de fluxos. El primer diagrama mostra totes les opcions d'itineraris i les probabilitats d'obtenir el títol.

GRÀFIC 4.22. Transicions educatives. Joves de 15 a 34 anys que ja no estudien. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En aquesta taula es veuen els fenòmens explicats anteriorment, però amb una visió global. El 16% de joves no acrediten el graduat en secundària. D'aquest col·lectiu, el 60% entra a un programa de formació de segona oportunitat (PQPI, preparació de proves d'accés o similar), i d'aquests la meitat continuen el seu itinerari formatiu en la formació professional, per la qual cosa es pot dir que s'ha recuperat una tercera part de la població jove que surt de l'institut sense el graduat en secundària.

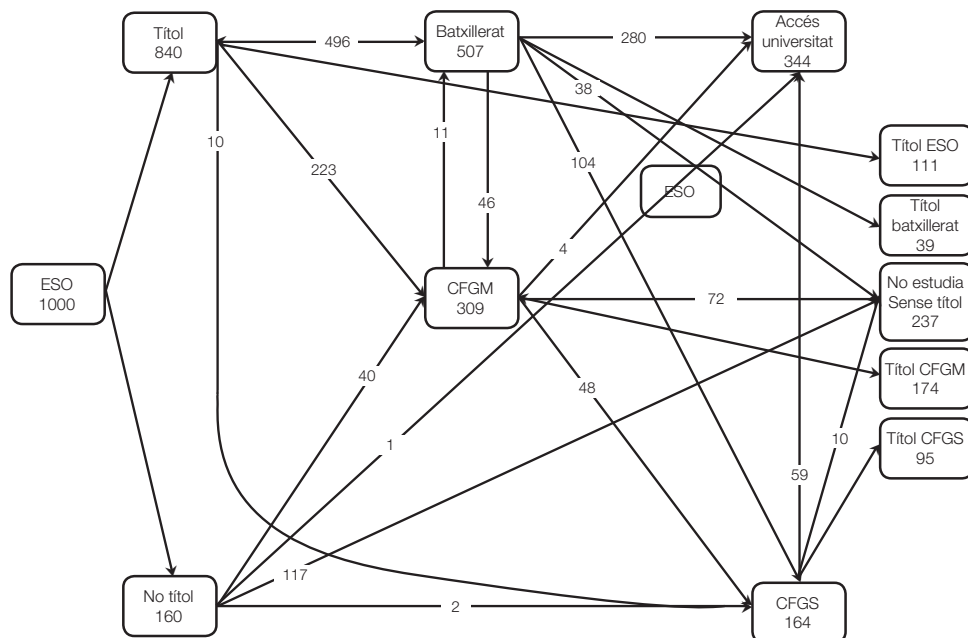
Respecte a la població jove que acredita l'ESO, el 84%, es veu que hi ha més situacions que la binària esperable en la tria entre batxillerat o CFGM. Un 9% deixen d'estudiar, malgrat tenir l'acreditació per continuar fent-ho. Un 5% prepara les proves d'accés a CFGS; probablement es tracta d'alumnat repetidor que ja té l'edat per anar directament al grau superior, però, com podem comprovar al diagrama, les probabilitats d'entrar finalment a un cicle són molt baixes (només 1 de cada 5).

Com era d'esperar, l'opció acadèmica, el batxillerat, és la majoritària, amb un 60%. D'aquests joves, un 80% obté el títol de batxillerat i un 20% no. Una part important (60%) del fracàs o abandó del batxillerat es reorienta a cicles de formació professional, CFGM o proves d'accés a un grau superior; això reforça la idea de la formació professional com a segona opció després d'una experiència de batxillerat no reeixida. Un cop obtingut el títol de batxillerat, de nou ens trobem un percentatge petit però rellevant del 7% de joves que deixen d'estudiar. L'opció majoritària, com també era d'esperar, és anar a la universitat, el 70%, i el 20% trien un CFGS. És interessant destacar que pràcticament la meitat dels que acaben un CFGS van després a la universitat, la qual cosa posa de relleu el paper d'aquests cicles com a pont cap a la universitat, més que com a camí alternatiu a la formació superior.

Finalment, de la quarta part de joves que després d'obtenir el graduat en secundària opten per fer un CFGM, el 77% obtenen el títol, però pràcticament la meitat no aturen el seu itinerari formatiu, sinó que continuen el seu itinerari professional cap als CFGS bé directament o a través de les proves d'accés. Aquest fenomen reforça la idea de la construcció d'itineraris llargs de formació professional, en contra del disseny formatiu dels cicles com a via d'accés al mercat de treball. És de destacar el 23% d'abandó o fracàs en aquest cicle. Durant molts anys s'ha vinculat aquest abandó a l'atractiu d'un mercat de treball en expansió; ja es veurà en l'apartat següent, amb la comparació entre cohorts, però el 40% dels que abandonen un CFGM després estudien un altre CFGM o preparen les proves per a un CFGS, i això pot voler dir que més que buscar o trobar una feina el que volen és una reorientació en l'especialitat triada de formació professional.

El segon diagrama serveix per tenir una visió de cohort global, per això s'ha calculat amb una base teòrica de 1.000 joves i s'han simplificat els camins per tenir aquesta panoràmica en termes de cohort.

GRÀFIC 4.23. Transicions educatives. Joves de 15 a 34 anys que ja no estudien. Base 1.000 joves

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En aquest diagrama podem veure com la població jove es divideix en tres terços, en funció de la situació final però també en funció dels itineraris. En primer lloc tenim el terç (348) de la població jove que té com a molt el títol de l'ESO. D'aquest grup, aproximadament una tercera part (117) no van obtenir el graduat en secundària i van deixar d'estudiar. Però la resta són abandons amb títol de l'ESO (111) i abandons o fracassos en les diferents vies postobligatòries (120). Llevat del petit nombre de joves que han abandonat sense títol el CFGS i és de suposar que tenen el títol de batxillerat o de CFGM (10), aquest primer terç el podríem identificar amb l'anomenat abandó escolar prematur, que, com podem observar, és força heterogeni en itineraris previs a l'abandó.

El segon terç (308) seria la població jove que surt del sistema educatiu amb un títol d'ensenyament secundari superior (en el sentit europeu, és a dir, postobligatori), batxillerat, CFGM i CFGS. Dels tres títols, el més present és el CFGM (174), i això vol dir que l'abandó del sistema educatiu amb el títol de batxillerat és molt minoritari, i que surten al mercat de treball menys titulats de grau superior que de grau mitjà. El tercer terç (344) és la població jove que arriba a la universitat, bé sigui per la via directa del batxillerat o bé per la via del CFGS.

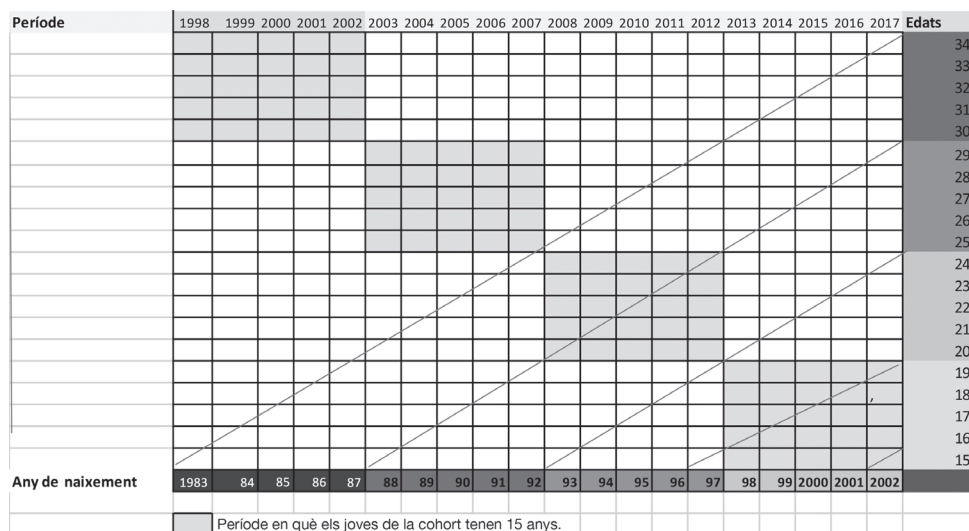
Al gràfic es poden veure altres fenòmens ja comentats anteriorment, com la recuperació del fracàs escolar (no graduació de l'ESO), que representa aproximadament una quarta part del total, o el bucle entre batxillerat i CFGM, sobretot en la línia de fracàs al batxillerat i reorientació cap a la formació professional.

4.3.3. Probabilitats de transició per cohorts

L'anàlisi dels itineraris formatius dels joves, desenvolupada en els apartats anteriors, s'emmarca dins d'una perspectiva biogràfica que permet aproximar-nos a les eleccions i les decisions dels individus en funció dels seus condicionants socials, de l'entorn familiar proper i dels seus condicionants estructurals. En aquest apartat s'analitzen les desiguals probabilitats de transitar i completar un itinerari formatiu entre les diferents cohorts o grups d'edat, la qual cosa ens permet fer una aproximació a l'anàlisi dels canvis en les transicions formatives segons el període viscut i els seus efectes sobre les promocions i els grups d'edat. Val a dir que les probabilitats de transitar d'una etapa educativa a una altra també estan relacionades amb les reglamentacions normatives existents. Els joves de l'EJC17 han estat escolaritzats bàsicament sota la LOGSE (1990), ja que els més grans tenien 15 anys el 1998, moment en què l'aplicació de la LOGSE arriba fins a quart de l'ESO. Val a dir que les generacions més joves (de 15 a 19 anys) han estat escolaritzades a cavall entre la LOGSE i la LOE (2006). Cal considerar, també, que a partir del curs 2009-2010 s'estableix una nova prova d'accés a la universitat (selectivitat). Aquests canvis normatius poden tenir la seva incidència sobre les transicions dels i les joves, com es veurà a continuació.

L'anàlisi de cohorts també permet contextualitzar les probabilitats d'abandonament educatiu en funció de la conjuntura econòmica i del mercat de treball. En aquest sentit, tal com s'observa al gràfic següent, els contextos d'inserció per als joves que abandonen el sistema educatiu sense acreditació són clarament diferenciats. Així, les persones joves dels grups d'edat més grans (de 25 a 29 anys) que surten del sistema educatiu després de l'ESO ho fan en un període d'expansió econòmica i d'ocupació (abans de la crisi del 2008), mentre que els grups d'edat més joves (de 15 a 24 anys) acaben l'ESO en un context de crisi econòmica.

GRÀFIC 4.24. Esquema analític de l'anàlisi de cohorts

Font: Elaboració pròpia

És a dir, per als més grans la conjuntura del mercat de treball ha actuat com un pol d'atracció (efecte imant), propiciant en major grau l'abandonament educatiu al final de l'ESO, mentre que els més joves, particularment afectats per la crisi econòmica i el consegüent augment de les taxes d'atur juvenil, tendeixen majoritàriament cap a estratègies de permanència en el sistema educatiu.

Pel que fa a la primera transició, la taula 4.2 presenta algunes diferències significatives, però també algunes constants que mereixen ser mencionades. Respecte a les diferències, s'ha de destacar la disminució de la taxa de no graduació en acabar l'ESO. Si bé la dada del grup d'edat de 15 a 19 anys pot estar distorsionada pel fet que encara hi ha joves de la mostra que estan estudiant la secundària obligatòria, el grup d'edat de 20 a 24 anys té una taxa de no graduació del 9%, per sota del 15-16% dels grups d'edat més grans. És possible que hi hagi un efecte de sobredimensionament de la graduació per les característiques de la mostra, però en qualsevol cas la tendència dels darrers anys a la disminució de la taxa de no graduació ha estat contrastada en altres estudis i a l'estadística oficial d'ensenyament. També es pot veure un lleuger augment de les probabilitats d'accedir al batxillerat (d'un 8%) per part de les cohorts més joves respecte de les més grans, mentre que les probabilitats d'accedir als CFGM es mantenen pràcticament constants (al voltant del 21%). Cal destacar particularment la reducció de les probabilitats d'abandonar l'educació dels joves que no han obtingut el títol de l'ESO (una reducció de 19 punts respecte de les cohorts més grans), pels efectes de la crisi econòmica del 2008, mentre que els joves adults, nascuts entre 1983 i 1987, són els que presenten les probabilitats més elevades d'abandonament educatiu sense titulació de l'ESO (un 52%).

TAULA 4.2. Primera transició educativa segons grups d'edat dels joves. Joves de 15 a 34 anys que ja han realitzat aquesta transició. Catalunya, 2017. Percentatge

Transició	Grup d'edat			
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys
Obtenir el títol d'ESO	92	91	85	86
No obtenir el títol d'ESO	8	9	15	14
Total	100	100	100	100
De l'ESO amb títol a batxillerat	75	70	67	67
De l'ESO amb títol a CFGM	21	23	23	21
De l'ESO amb títol a l'abandó	2	3	6	6
Altres	2	4	4	6
Total	100	100	100	100
De l'ESO sense títol a PQPI	62	67	67	45
Altres	5	3	7	3
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Altres canvis significatius observables fan referència a l'augment de probabilitats de prosseguir un itinerari de formació professional de nivell 1 (PQPI), que passa del 45% entre els joves de més edat al 67% de les cohorts nascudes després de 1993. Val a dir que aquestes cohorts més joves fan la primera transició cap als ensenyaments postobligatoris en el marc de la LOE (2006). En aquest sentit l'augment de les probabilitats de fer un PQPI en els grups d'edat més joves podria atribuir-se tant als efectes de la crisi econòmica sobre els més joves i a la disminució dels costos d'oportunitat de seguir estudiant com als efectes normatius derivats d'aquesta reforma educativa.

Pel que fa a la segona transició, és a dir, les transicions en els ensenyaments secundaris superiors, l'anàlisi de les probabilitats segons cohorts (taula A4.1 de l'annex) mostra l'augment de la continuïtat formativa de les generacions més joves. Aquest augment es desprèn de la reducció de les probabilitats de deixar d'estudiar dels i les joves que han obtingut una titulació d'ensenyament secundari superior. Per exemple, després de fer un CFGM les probabilitats d'orientar-se cap al mercat de treball es redueixen fins a un 27%, però també entre els que han cursat un CFGS o estudis universitaris.

Aquesta tendència a l'augment de la continuïtat formativa entre les cohorts analitzades s'observa també en les probabilitats d'accés a la universitat des del batxillerat o en les probabilitats de transició des dels CFGS cap als estudis universitaris, que augmenten un 8% i un 4%, respectivament, en les cohorts més joves respecte de les més grans.

Pel que fa a les probabilitats d'abandonar els ensenyaments postobligatoris sense obtenir el títol corresponent, les dades mostren també la tendència a la disminució. La reducció de l'abandonament en el batxillerat entre el grup d'edat més jove respecte del més gran és de 10 punts (reducció del 35%), mentre que la disminució de les probabilitats d'abandonar els estudis professionals en els nivells de CFGM i de CFGS és de 24 i 23 punts, respectivament (reducció del 22% i del 62%). També és de destacar l'augment de la reorientació dels abandons cap a altres estudis: així, després d'abandonar un CFGM els i les joves que deixen d'estudiar han passat del 72% al 48%. En el cas de l'abandó del batxillerat, la proporció passa del 28% al 19%, sobretot per l'augment de la reorientació cap a CFGM. Els abandons de la universitat sense continuïtat educativa es redueixen, sobretot pel gran increment de la reorientació cap a CFGS, del 26% al 41%. L'únic nivell que no segueix aquest patró és el CFGS, en què el percentatge de joves que deixen d'estudiar quan s'abandona el cicle és molt elevat i ha tendit a augmentar en les cohorts més joves, del 65% al 72%.

4.3.4. Situacions formatives de les persones joves arribades a Catalunya amb més de 15 anys

En aquest apartat es descriuen les situacions formatives dels joves arribats a Catalunya després dels 15 anys. Recordem que l'EJC17 només recull les trajectòries educatives realitzades a Catalunya, de manera que si una persona ha arribat amb 24 anys, per exemple, se'n tenen dades des d'aquest moment fins al moment de l'entrevista. S'ha optat per fer una explotació específica per a aquests joves, atès que es tracta d'un col·lectiu heterogeni

pel que fa a grups d'edat i condicions de transició, que ha desenvolupat les seves trajectòries en diferents contextos geogràfics i diferents sistemes educatius. En aquest apartat se'n farà una primera anàlisi descriptiva, però atesa la diversitat del col·lectiu caldria fer una anàlisi més aprofundida.

Val a dir que més de la meitat d'aquests i aquestes joves (55%) es troben en la franja de 30 a 34 anys en el moment de fer l'enquesta, i un de cada tres està a la franja de 25 a 29 anys. Predomina, per tant, el perfil de joves adults.

Aquest col·lectiu representa un 16,3% de la mostra total de joves de l'enquesta. Un 54% són dones, i un 46%, homes. La gran majoria d'aquests joves (88%) provenen de diferents països, per bé que el 12% provenen de la resta d'Espanya.

Un 21% provenen d'altres països de la UE, i un 5%, de la resta de la UE. S'ha de destacar també el percentatge de joves provinents de l'Amèrica del Sud (26%) i els provinents del continent africà (gairebé un de cada quatre, la meitat dels quals del Magrib). Finalment, un 11% i un 12% provenen de l'Amèrica del Nord i Central i d'Àsia i Oceania, respectivament.

Pel que fa als motius d'arribada, són diversos, per bé que el motiu majoritari (30%) està vinculat a raons laborals. També hi ha un 20% d'aquests joves que van venir amb els pares i un 23% que ho van fer per estar amb la seva parella. Només un 14% van emigrar per estudiar fora del seu país d'origen.

Pel que fa a la situació dels estudis, la taula ens mostra els desiguals nivells assolits segons nacionalitat, sexe i nivell formatiu familiar. Així, els joves provinents d'Àfrica (i particularment d'origen magrebi) es caracteritzen pels seus baixos nivells formatius, mentre que, com és previsible, entre els joves que provenen d'altres països de la UE les situacions són més diverses i són els que presenten un percentatge més elevat d'estudis superiors. Aquesta desigualtat té molt a veure amb les condicions de la immigració. Així, el nivell educatiu dels pares es troba estretament relacionat amb el nivell màxim d'estudis assolits pels joves, tal com es pot veure a la taula següent.

TAULA 4.3. Nivell d'estudis assolit de la població jove d'origen estranger arribada a Catalunya amb més de 15 anys segons nacionalitat, sexe i nivell formatiu familiar. Percentatge

	Nivell d'estudis assolit			Total
	Obligatori o inferiors	Secundaris	Superiors	
Nacionalitat				
Unió Europea (27)	30	21	48	100
Resta d'Europa	36	24	40	100
Magrib	89	8	3	100
Resta d'Àfrica	80	16	3	100

	Nivell d'estudis assolit			Total
	Obligatori o inferiors	Secundaris	Superiors	
Amèrica del Nord i Central	42	29	29	100
Amèrica del Sud	29	45	26	100
Àsia i Oceania	52	29	18	100
Sexe				
Homes	43	24	33	100
Dones	41	26	33	100
Nivell d'estudis dels progenitors				
Obligatori o inferiors	66	20	14	100
Secundaris	45	29	26	100
Superiors	18	27	56	100
Total	41	25	33	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

4.4. Les desigualtats educatives i les desigualtats socials

En aquest apartat analitzarem la relació entre les desigualtats educatives i les desigualtats socials. Hi ha una abundant literatura en sociologia de l'educació que aporta evidències de la desigualtat d'oportunitats educatives en funció de les constriccions socials dels individus. Les dades de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 ens aporten una visió actualitzada d'aquestes desigualtats.

4.4.1. Les desigualtats en les transicions

En primer lloc, analitzarem la diferència de probabilitats en les transicions en funció de dues de les variables més significatives, una com a *proxy* de la classe social, el nivell formatiu familiar, i una segona individual, el sexe, però amb una atribució social de gènere que també condiciona les eleccions de les persones joves en les bifurcacions del sistema educatiu.

TAULA 4.4. Transicions després de l'ESO i del batxillerat segons sexe i nivell formatiu familiar. Joves de 15 a 34 anys que han realitzat cada transició. Percentatge⁷

Transició		Sexe			Nivell formatiu familiar		
		Total	Homes	Dones	Obligatoris o inferiors	Secundaris	Superiors
ESO amb títol	Sí	89	86	92	79	88	95
	No	11	14	8	21	12	5
	Total	100	100	100	100	100	100
Batxillerat amb títol	Sí	83	79	87	71	82	90
	No	17	21	13	29	18	10
	Total	100	100	100	100	100	100
ESO sense títol	No estudia	36	37	34	42	32	22
	PFI o similar	59	59	60	55	61	73
	Altres	5	4	6	3	7	5
	Total	100	100	100	100	100	100
ESO amb títol	Batxillerat	71	63	76	57	68	80
	CFGM	22	27	18	28	24	16
	No estudia	4	5	3	10	4	1
	PFI o similar	2	3	2	3	3	2
	Altres	1	2	1	2	1	1
	Total	100	100	100	100	100	100
Batxillerat amb títol	Universitat	74	73	74	71	69	77
	CFGS	21	21	21	23	25	17
	No estudia	3	4	3	3	2	4
	Altres	2	2	2	3	4	2
	Total	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La traducció de les desigualtats socials en desigualtats educatives és un fenomen a bastament estudiat en sociologia de l'educació. Les dades de l'EJC17 són una prova més d'aquesta relació. Es veu com les probabilitats d'obtenir el graduat en secundària són més elevades en les noies (92%) que en els nois (86%). Pel que fa a la diferència segons el nivell formatiu familiar, és molt més gran, de 16 punts entre els i les joves amb progenitors amb estudis primaris i els i les joves amb progenitors universitaris (de 79% a 95%). En el cas de les probabilitats d'obtenir el títol de batxillerat, el patró és força similar, és a dir, hi ha més probabilitats d'obtenir el títol per a les noies i per als i les joves amb progenitors universitaris. Respecte a l'ESO, el batxillerat és una mica més selectiu i hi ha més abandons a totes les categories.

7 Per fer la taula més aclaridora, la categoria "Altres" recull altres situacions altament improbables, que fins i tot poden ser respostes poc coherents de les persones joves que han contestat l'enquesta. En el cas dels i les joves sense títol d'ESO, dins d'aquesta categoria hi ha joves que han tornat a estudiar per obtenir el graduat en secundària.

Respecte als i les joves que no obtenen el títol de secundària, no trobem gaires diferències entre nois i noies en la taxa de cobertura dels programes de segona oportunitat (PFI o similars), una taxa que, com s'ha comentat a l'apartat anterior, és relativament alta. En canvi, el nivell d'estudis familiar sí que incideix en aquesta taxa de cobertura. La probabilitat de deixar els estudis si no s'obté el graduat en secundària és del 42% si el i la jove té un pare i mare amb estudis primaris, i en canvi si els progenitors tenen estudis superiors la probabilitat baixa al 22%. Semblaria que les famílies amb estudis superiors pressionessin més els seus fills i filles per no deixar d'estudiar, cosa que implicaria una forta mobilitat descendent.

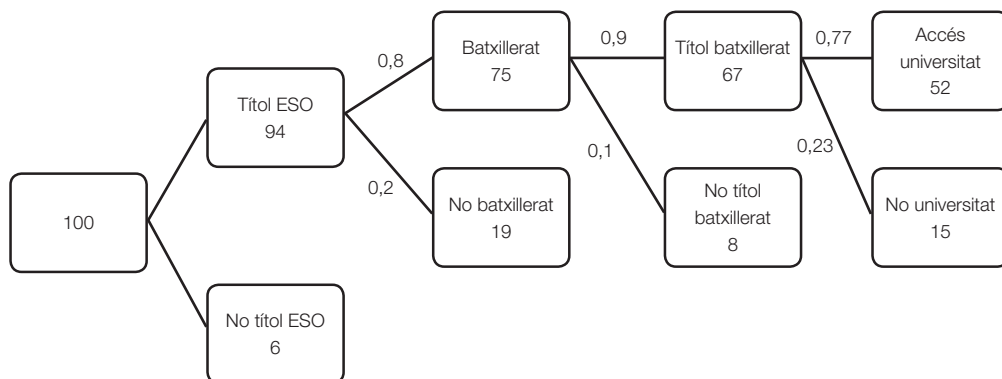
Un cop obtingut el títol de secundària, de nou ens trobem amb diferències a l'hora de triar. Les noies trien més batxillerat i els nois trien més la formació professional. A banda de l'orientació més acadèmica o professional, és més que probable que l'opció estigui condicionada per l'oferta a l'abast dels i les joves, ja que se sap que la modalitat de batxillerat i sobretot les famílies professionals estan fortament condicionades per estereotips de gènere. Respecte al nivell formatiu familiar, una altra característica prou coneguda és que l'orientació acadèmica està molt més present com més alt és el nivell de formació dels progenitors, i més lluny l'opció professional. Però també cal dir que l'opció pel batxillerat es manté en primer lloc fins i tot en les famílies amb pocs estudis, amb gairebé el 60%. Això vol dir que encara es manté una forta confiança en la via acadèmica com a mecanisme de mobilitat social. De forma inversa, un 16% dels joves amb graduat en secundària amb progenitors universitaris opten per la formació professional.

En canvi, un cop superat el batxillerat, les diferències socials baixen considerablement en relació amb les diferents opcions. Nois i noies tenen pràcticament la mateixa probabilitat d'anar a la universitat o de fer un CFGS. Les diferències en funció del nivell formatiu familiar es redueixen (pràcticament no hi ha diferències entre les famílies amb estudis primaris i les famílies amb estudis secundaris) i la distància entre el nivell formatiu superior i el nivell formatiu inferior en l'opció professional passa de 12 punts a 6, és a dir, es redueix a la meitat. També és conegut en la literatura sociològica que les diferències socials es van reduint a mesura que els i les joves avancen en la piràmide educativa.

Un fet que, tot i ser minoritari, no deixa de sorprendre és la poca diferència per gènere i per nivell formatiu familiar en l'abandó dels estudis després d'obtenir el títol d'ESO o de batxillerat. Aquest és un fenomen molt poc estudiat, i que caldria aprofundir, segurament amb estratègies qualitatives, per veure les motivacions que porten algunes persones joves a deixar d'estudiar malgrat tenir els requisits acadèmics per continuar el seu itinerari formatiu.

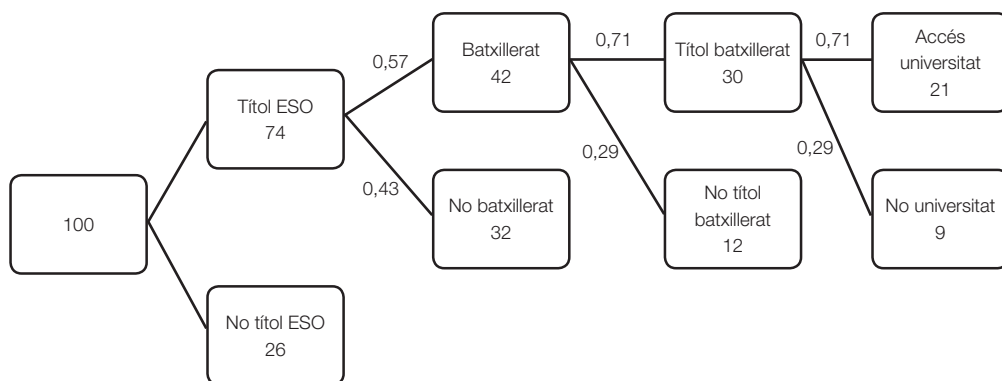
Per tenir una visió global de les desigualtats dels itineraris formatius en funció de les desigualtats familiars, s'han construït els gràfics següents, que simulen una cohort fictícia a la qual s'apliquen les diferents probabilitats d'obtenir el títol i de seguir la via acadèmica per als i les joves amb progenitors universitaris i per als i les joves amb progenitors amb estudis primaris.

GRÀFIC 4.25. Itineraris acadèmics i no acadèmics hipotètics. Joves de 15 a 34 anys amb nivell formatiu familiar universitari. Catalunya, 2017. Base 100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 4.26. Itineraris acadèmics i no acadèmics hipotètics. Joves de 15 a 34 anys amb nivell formatiu familiar primari. Catalunya, 2017. Base 100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En aquests gràfics es veu de forma molt clara el que s'havia apuntat anteriorment: el risc de mobilitat descendent és molt acusat, pràcticament la meitat dels i les joves amb progenitors universitaris no arribarà a la universitat. Això no vol dir que surtin del sistema educatiu sense cap títol, perquè el paper de la formació professional com a alternativa hi és present. També s'ha vist que una part de joves que fan un CFGS després van a la universitat. Segurament es tracta d'un fenomen complex que respon a moltes causes que caldria estudiar més a fons, però cal tenir en compte que l'expansió educativa de les darreres dècades ha tingut com a conseqüència no prevista l'aparició de la mobilitat descendent. El 40% dels i les

joves de Catalunya tenen progenitors amb estudis universitaris, i tot sembla apuntar que aquest punt de partida és condició necessària, però no suficient, per aconseguir el mateix nivell d'estudis de la família.

Des de l'altre extrem de l'escala social, el 21% dels i les joves amb progenitors amb estudis baixos arriben a la universitat. És evident que els separen 30 punts dels i les joves amb progenitors universitaris, com es comprovarà de seguida amb l'anàlisi de regressions, però també és cert que l'escola com a mecanisme de promoció funciona per a un de cada cinc joves d'origen més baix, proporció que es doblaria si es tingués en compte els i les joves que obtenen un títol d'ensenyament secundari superior (batxillerat, CFGM o CFGS).

4.4.2. Desigualtats en els resultats educatius

Més enllà de les transicions, es poden observar els resultats finals de les trajectòries educatives. Per veure les desigualtats en aquests resultats s'ha optat per fer una anàlisi convencional de regressió⁸ (vegeu la taula A4.2 de l'annex). S'han triat com a variables dependents el nivell d'instrucció més alt assolit pels i les joves que ja no estudien i l'itinerari resultant de l'anàlisi de classificació feta a l'apartat anterior. En el primer cas ens centrem en una situació final, tot i que s'exclou de l'anàlisi les persones joves que encara estan estudiant. En el segon cas ens centrem en els itineraris realitzats, per la qual cosa s'exclou els i les joves de menys de 25 anys, que no han estat considerats en l'anàlisi de classificació precisament pel fet de no tenir consolidats els itineraris formatius.

Les variables independents són les habituals en aquest tipus d'anàlisi: el gènere, el nivell formatiu familiar, la categoria socioeconòmica familiar, l'edat, l'origen geogràfic i la grandària del municipi. Aquestes variables s'analitzen al model 1, on també s'afegeixen un seguit de variables més vinculades a l'experiència escolar.

En primer lloc, es presenten els resultats d'analitzar les probabilitats d'assolir una determinada titulació en funció de les diferents variables independents, i concretament les *odds ratio* de la població jove amb estudis superiors respecte a la població jove amb estudis obligatoris.

Aquesta taula (A4.2 de l'annex) ens mostra algunes dades força conegudes respecte a la diferència de probabilitat d'arribar a tenir un títol universitari en funció del punt de partida dels i les joves. Al model 1 s'analitzen les variables que tenen més pes, que són, per ordre: l'origen geogràfic, la categoria socioeconòmica (però només per a algunes categories), el nivell formatiu familiar i el gènere.⁹ En concret, ser nascut a Espanya, *controlant la resta*

---

8 Amb els models de regressió logística multinomial s'analitza l'efecte d'un conjunt de variables independents (sociodemogràfiques i escolars) sobre una variable dependent (nivell d'estudis màxim i itineraris). A partir dels coeficients resultants d'aquestes regressions podem calcular les probabilitats (*odds ratio*) d'arribar a tenir un títol universitari o de construir un determinat itinerari formatiu en funció dels condicionants sociodemogràfics i escolars. Les taules recullen les *odds ratio* resultants. Quan aquestes són superiors a 1 indiquen un augment de la probabilitat relacionat amb la variable independent, mentre que *odds ratio* menors d'1 indiquen una disminució de la probabilitat.

9 Tot i que s'ha inclòs a la taula el grup d'edat, el resultat obtingut és banal: a més edat, més probabilitat de tenir estudis universitaris.

de variables, comporta tenir un 85% menys de probabilitats de quedar-se amb estudis obligatoris en lloc d'estudis superiors. Respecte a la feina dels progenitors, també es pot veure la gran distància entre els i les joves que tenen progenitors amb feines poc qualificades respecte als i les joves amb progenitors amb feines qualificades i de direcció (9 vegades més de probabilitats de sortir del sistema educatiu només amb el nivell d'estudis obligatoris). Tenir progenitors amb feines de qualificació mitjana redueix considerablement aquesta proporció (baixa a 3). Finalment, els nois tenen 4 vegades més probabilitats que les noies de tenir només el nivell d'estudis obligatoris. Respecte al territori, no hi ha una pauta clara: la significació es redueix i fins i tot desapareix quan es tracta dels municipis més petits. La distància estadística se situa sobretot als municipis entre 2.000 i 10.000 habitants: els i les joves que viuen en aquests municipis tenen 2,5 vegades més de probabilitats de quedar-se només amb el nivell d'estudis primari que els i les joves que viuen a Barcelona.

Aquesta anàlisi convencional ens aporta una visió ja coneguda de la reproducció social de les desigualtats educatives, o la diferent probabilitat de quedar-se amb estudis bàsics o d'arribar a cursar estudis universitaris en funció de la situació familiar i personal de partida. Hem volgut afegir a aquest model (model 1) un seguit de variables més directament vinculades a l'experiència escolar (model 2), com ara la valoració dels estudis, el record de les notes obtingudes a la secundària, el record del suport familiar rebut i el record del suport rebut per part del professorat. L'objectiu és analític però també pragmàtic: és molt més fàcil canviar d'experiència escolar que de família. I és relativament més fàcil canviar de municipi, però ja hem vist que la incidència en els resultats escolars és petita.

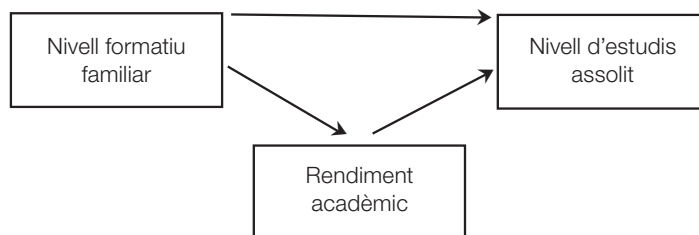
Els resultats del model 2 mostren alguns fenòmens interessants. Un de molt conegut és l'alta incidència de la valoració dels estudis i de les notes. La valoració dels estudis és la que té més pes; una persona jove amb una mala valoració té 15 vegades més de probabilitats de tenir només estudis obligatoris que una persona jove amb una bona valoració. Es podria dir, com moltes de les afirmacions basades en correlacions, que respon a un patró de sentit comú: si no t'agrada l'escola no voldràs passar-t'hi molts anys. Una cosa semblant passa amb les notes, ja que els i les joves que treuen més males notes tindran més probabilitats de no tenir títol universitari, entre altres raons perquè les notes (traduïdes en títols) són requisit per accedir als nivells superiors de la piràmide educativa, i perquè l'autopercepció com a estudiant dolent opera com a mecanisme d'autoselecció per evitar un risc elevat en la continuïtat dels estudis. El que ja surt del coneixement del sentit comú és la manca de significativitat del suport parental. Una possible explicació és que aquesta variable està condicionada per les notes, és a dir, que el suport parental s'activa sobretot quan el i la jove obté bones notes. El suport del professorat sí que és significatiu, si el comparem amb les notes, ja que el fet de tenir un professorat que no dona suport a la persona jove "només" fa que el i la jove es quedi amb el nivell d'estudis obligatoris 2,5 vegades més. Del segon model també cal destacar que les variables estructurals de gènere i de categoria socioeconòmica perden pes en l'explicació de la variable dependent, la qual cosa vol dir que l'experiència escolar pot modificar aquestes condicions inicials. A la categoria de família amb estudis primaris, en canvi, el pes és més gran, la qual cosa vol dir que operen mecanismes diferents, aspecte que caldria aprofundir.

Una anàlisi i unes conclusions semblants es poden obtenir si comparem els i les joves amb estudis secundaris postobligatoris i els joves que han arribat a tenir un títol universitari, amb un pes inferior de les variables explicatives. La taula es pot veure a l'annex (taula A4.2).

La segona variable dependent analitzada ha estat l'itinerari (vegeu la taula A4.3 de l'annex), com s'explicava al principi d'aquest apartat. La categoria de referència és la d'itineraris llargs (licenciatura); la resta d'itineraris són: diplomatura, formació professional i itineraris curts (inclouen el batxillerat). Les variables independents són les mateixes que a la regressió anterior (model 1) llevat del grup d'edat, ja que la variable dependent s'ha construït només amb el grup de 25 a 34 anys. Com a variable intermèdia (model 2) s'ha utilitzat la tipologia d'experiència escolar i suport familiar tot just explicada.

D'aquesta taula (A4.3 de l'annex) destaquem que els itineraris de formació superior curta (diplomatura) s'assemblen molt als itineraris de formació superior llarga (licenciatura). L'única variable amb una diferència significativa és la de nivell de formació familiar: els i les joves amb progenitors sense estudis superiors tenen el doble de probabilitats de quedar-se només amb l'itinerari de diplomatura (si la resta de variables es mantenen estables) que els i les joves de famílies amb estudis superiors. Els itineraris de formació professional es diferencien dels itineraris universitaris fonamentalment en el gènere (el doble de nois que de noies) i en l'experiència escolar (a pitjor experiència, més probabilitat de fer l'itinerari de formació professional). A més, la introducció de l'experiència escolar fa baixar una mica el pes del gènere, qüestió que caldria analitzar més a fons. Aquestes diferències, però molt més accentuades, les podem observar als itineraris de formació curta en relació amb els itineraris de formació universitària: el gènere i el nivell formatiu dels progenitors tenen força incidència, que es redueix una mica quan entra en joc l'experiència escolar, que és, de lluny, la variable que té més pes en les probabilitats de seguir un itinerari formatiu curt. Un fet *a priori* sorprenent és la manca de significació de la categoria socioeconòmica, que s'explica en part per l'alt percentatge de no resposta en aquesta variable (que es transforma en valors *missing* o no disponibles i fa que perdi significativitat estadística).

Més enllà de l'anàlisi convencional de la regressió, que ens dona una idea de quines variables tenen més incidència (o expliquen, o prediuen) en el fenomen analitzat, també es pot fer una anàlisi més aprofundida de les interaccions entre les variables independents, i de l'efecte d'aquestes interaccions en la variable dependent. S'ha optat per utilitzar la tècnica de models d'equacions estructurals (SEM) per il·lustrar un model senzill que posa en relació el nivell formatiu familiar, el rendiment acadèmic i el nivell d'estudis assolit, que es pot expressar gràficament de la forma següent:

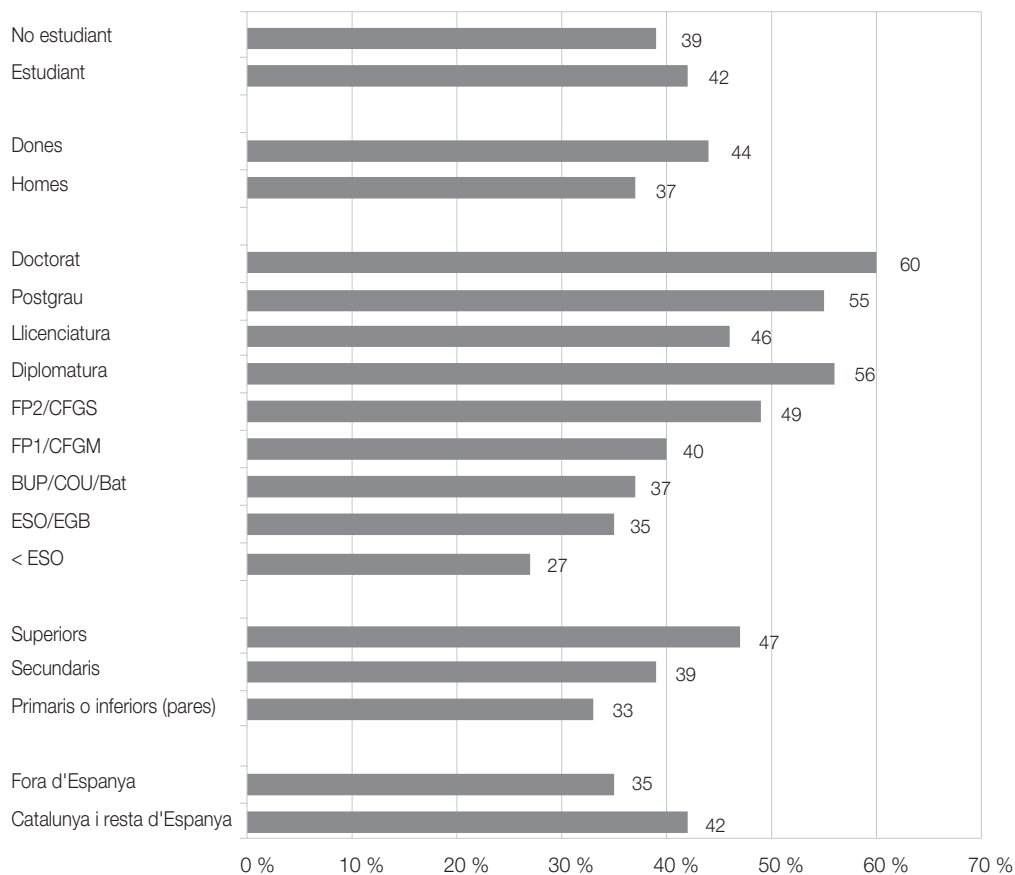
Per l'anàlisi de regressió se sap que el nivell formatiu familiar té una incidència molt important en el nivell d'estudis assolit pels i les joves. També se sap, per altres recerques, que el nivell formatiu familiar té una incidència important en el rendiment acadèmic, i a la vegada aquest rendiment acadèmic té una incidència important en el nivell educatiu assolit. Però el model d'equacions estructurals permet veure com varien les situacions en funció de les diferents categories de cada variable. En aquest cas, s'ha intentat veure com incideix la combinació de nivell formatiu familiar baix amb bones notes i la probabilitat de tenir un títol universitari. La taula que mostra els resultats del model es pot consultar a l'annex (taula A4.3.)

Els resultats mostren com els i les joves procedents de famílies amb estudis primaris o inferiors tenen menys probabilitats d'obtenir una titulació universitària (-3.5 per als homes i -3.8 per a les dones). Aquest perfil d'estudiants també té menys probabilitats d'obtenir bones notes, i els nois tenen unes probabilitats encara més baixes que les noies (un -3.05 respecte a un -2.9 de les noies). Però si tenim en compte els joves d'aquest perfil que obtenen bones notes s'observa com, tot i que la probabilitat d'obtenir una titulació universitària segueix sent inferior respecte als joves de famílies amb estudis secundaris o superiors, aquesta probabilitat disminueix (-2.9 per als nois i -2.6 per a les noies). És a dir, tenir bones notes compensa en part l'efecte estructural de tenir una família amb baix nivell formatiu, però a la vegada fa evident que no n'hi ha prou de tenir bones notes per arribar a la universitat. La taula que mostra els resultats del model es pot consultar a l'annex (taula A4.4).

4.4.3. Les desigualtats en la formació complementària

Finalment, en aquest apartat sobre les desigualtats educatives s'analitza la formació complementària. En el gràfic següent es mostren les dades sobre el perfil de jove que ha realitzat aquesta formació en el darrer any en el moment de fer l'enquesta.

GRÀFIC 4.27. Haver fet formació complementària durant el darrer any segons diversos indicadors. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Una altra desigualtat reconeguda també en altres estudis sobre aquesta qüestió és que la realització de formació complementària és un indicador més de desigualtat educativa. D'entrada, hi ha més estudiants que no estudiants que fan aquest tipus de formació, tot i que la diferència és petita, de només 3 punts. Com s'ha comentat al primer apartat, respecte a l'EJC12 el percentatge de joves que realitzen formació complementària ha baixat del 46% al 40%, i aquesta baixada ha afectat més els i les joves que no estudien (baixen del 47% al 39%, per una baixada del 45% al 42% dels joves que estan estudiant). Per nivell d'estudis, les diferències són molt importants, amb moltes menys probabilitats de fer aquesta formació complementària quan el nivell d'estudis és baix, tot i que potser seria el col·lectiu que més ho necessitaria. En aquest sentit, els afegits formatius tendeixen a reforçar els itineraris formatius llargs. Unes dades semblants es poden trobar a l'EJC12. També hi ha diferències importants en les variables d'estructura social, però la variable

que més discrimina és el nivell d'estudis assolit. En definitiva, la formació complementària sembla que contribueix a augmentar les desigualtats educatives. Una altra qüestió, a desenvolupar més endavant, és si pot contribuir a disminuir les desigualtats socials, és a dir, si els i les joves amb menys estudis però amb aquesta formació complementària tenen més probabilitats de trobar feina o de tenir millors condicions laborals que els i les joves amb menys estudis que no han fet aquesta formació. També seria interessant analitzar si el tipus de formació complementària té alguna incidència en la possible compensació de desigualtats educatives, àmbit clarament connectat amb les possibles accions destinades a la millora de les oportunitats formatives i laborals per als i les joves amb unes condicions socials i educatives més desfavorables.

4.5. Conclusions

L'Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 aporta molta informació sobre l'experiència formativa dels i les joves. En aquest apartat s'ha fet una primera aproximació al complex fenomen dels itineraris formatius dels i les joves, que haurà de ser completada en posteriors explotacions. En un estudi d'aquestes característiques, que permet una comparació amb una enquesta similar feta cinc anys abans, i que permet una anàlisi longitudinal d'esdeveniments i de trajectòries, és rellevant destacar aquells aspectes que transcendeixen les generacions i els contextos, és a dir, que són elements estructurals de continuïtat, dels aspectes que es modifiquen, bé perquè esdevenen recessius o bé perquè esdevenen emergents.

Entre els aspectes emergents, s'ha constatat l'augment de la demanda educativa: la població jove que està estudiant l'any 2017 és del 40%, mentre que l'any 2012 era del 35%. Aquesta demanda es trasllada a les expectatives, és a dir, augmenten les opcions d'allargar els itineraris formatius. És força probable, com han destacat altres estudis, que la disminució dels costos d'oportunitat (degut a l'augment de l'atur) hagi contribuït a aquest augment de demanda i a l'augment del credencialisme. Una hipòtesi a contrastar en el futur és si baixarà la demanda educativa quan la demanda d'ocupació faci augmentar aquests costos d'oportunitat. La que es manté molt alta és la valoració de l'experiència escolar, amb un 84% de joves que diuen que va ser positiva o molt positiva. La combinació de bona experiència escolar i suport familiar als estudis és expressada pel 72% dels joves. Segurament es dona una barreja de motivacions instrumentals i expressives amb les quals les persones joves i les seves famílies conceben la institució escolar.

L'anàlisi de fluxos ha mostrat la complexitat dels itineraris formatius dels i les joves. Es destaquen quatre fenòmens particularment rellevants. El primer és que l'abandó escolar es troba a tots els nivells; el més important i aquell de què es parla més és l'abandó sense obtenir el graduat en secundària (37% dels que no l'obtenen), però també hi ha abandons en els i les joves que obtenen el graduat en secundària (4%), que acaben el batxillerat i no continuen estudiant (3%), que no acaben el batxillerat (17%) o que no acaben un CFGM i deixen d'estudiar (13%), o no acaben un CFGS i deixen d'estudiar (17%). El segon fenomen és la recuperació del fracàs escolar a partir de la formació professional: el 60% dels i les joves que no es graduen a l'ESO fan un programa de segona oportunitat, i el 60% dels

que abandonen el batxillerat opten per un CFGM. Sense aquesta recuperació, les taxes d'abandó del primer punt serien molt més elevades. El tercer fenomen és la continuïtat formativa entre CFGM i CFGS, ja que el 40% dels i les joves amb el títol de grau mitjà estudien un CFGS. Finalment, com a visió global, els joves que ja no estudien es distribueixen en tres terços: un 35% que surten del sistema educatiu amb el títol d'ESO com a màxim estudi assolit, un 31% amb diferents títols d'ensenyament secundari postobligatori, i un 34% que han accedit a l'ensenyament superior. Cal fer constar que aquestes dades no són les definitives, ja que molts joves encara han d'acabar els seus itineraris de formació.

La comparativa dels fluxos entre les diferents cohorts que formen la mostra de l'EJC17 ens ha donat alguns canvis que reforcen la primera conclusió de l'augment de la demanda educativa. Per sintetitzar, la taxa de no graduació ha baixat del 16% (grup de 30 a 34 anys) al 9% (grup de 20 a 24 anys); és una reducció important que segurament té causes diverses, que poden ser externes (la disminució del cost d'oportunitat, com ja s'ha comentat més d'una vegada) però també internes al sistema educatiu (criteris organitzatius i d'avaluació). L'augment de la demanda es veu clarament en les situacions d'abandó als diferents nivells educatius. Per exemple, els i les joves que deixaven d'estudiar amb el graduat en secundària han passat del 6% (grup d'edat de 30 a 34 anys) al 2% (grup d'edat de 15 a 19 anys), i els i les joves que han deixat d'estudiar amb el títol de batxillerat han passat del 5% (grup d'edat de 30 a 34 anys) a l'1% (grup d'edat de 20 a 24 anys). I ha augmentat la capacitat recuperadora de la formació professional: els programes de segona oportunitat han passat de recuperar el 45% dels i les joves (grup d'edat de 30 a 34 anys) al 62% (grup d'edat de 15 a 19 anys), i els CFGM han passat de tenir el 31% dels i les joves (grup d'edat de 30 a 34 anys) que abandonaven el batxillerat al 50% (grup d'edat de 20 a 24 anys). I els CFGS han estat una via per als i les joves que abandonaven la universitat, que han passat del 26% (grup d'edat de 30 a 34 anys) al 41% (grup d'edat de 20 a 24 anys). Aquí tenim de nou l'efecte de la crisi econòmica en les generacions més joves, que fa augmentar les probabilitats de seguir estudiant, però també tenim un efecte de regulació educativa, que pot facilitar l'accés als programes de segona oportunitat o fer-los més atractius (el canvi dels PQPI a partir de l'any 2006) o donar més valor al CFGM amb més probabilitats d'accedir al CFGS, i del CFGS a la universitat. Respecte a les coses que no canvien al llarg de les generacions, és de destacar el percentatge de joves que opten per la via professional respecte a l'acadèmica, que es manté al voltant del 21-23%, tant després d'acabar l'ESO i anar a un CFGM com després d'acabar el batxillerat i anar a un CFGS. En aquest sentit, la reducció de l'abandó amb títol ha fet augmentar l'opció acadèmica respecte a la professional, que no es veu reforçada com a primera opció a igualtat de requisits d'accés.

En termes de desigualtats educatives, destaquem fonamentalment quatre qüestions, la majoria ja conegudes. La primera desigualtat afecta la població immigrant. S'ha optat per no introduir a l'anàlisi de fluxos la població jove que va arribar després dels 15 anys pels biaixos derivats de la seva heterogeneïtat: el 55% de la població jove immigrant té entre 30 i 34 anys, el 30% han vingut per motius laborals i només el 20% han vingut pel reagrupament familiar. Una altra heterogeneïtat coneguda és la diversitat d'origen i la relació d'aquesta diversitat amb el nivell d'estudis. Pràcticament la meitat dels i les joves que venen de països europeus tenen estudis superiors, i entre el 80 i el 90% dels i les joves que venen

de països africans només tenen estudis primaris. Els i les joves que venen de països de l'Amèrica del Sud i Central se situen en una posició intermèdia. L'anàlisi de regressions ha mostrat que la variable d'origen geogràfic és de les significatives per explicar la desigual probabilitat d'obtenir estudis superiors.

La segona és la desigualtat entre joves, la polarització entre els i les joves amb itineraris curts (al voltant del 40%) i amb itineraris llargs (al voltant del 35%), amb una franja intermèdia fonamentalment ocupada per itineraris professionals (al voltant del 20-25%). Aquesta desigualtat educativa està òbviament relacionada amb la desigualtat social, és a dir, amb la desigual distribució d'oportunitats segons l'origen social. En aquest punt no hem detectat grans canvis, però sí que hem apuntat dues qüestions relativament poc estudiades. La primera és la presència de joves de tots els grups socials a tots els itineraris, és a dir, que trobem mobilitat ascendent i també descendent. En termes de fluxos, la dada més destacada és que els i les joves amb progenitors universitaris tenen el 52% de probabilitats d'accedir a la universitat. Segurament aquesta mobilitat descendent és la que dona més sentit al concepte de risc aplicat als itineraris formatius. En els i les joves amb progenitors amb estudis primaris la probabilitat d'accedir a la universitat és del 21%, per tant tenen la meitat de probabilitats que els i les joves amb progenitors universitaris; aquí de nou podem veure el caràcter reproductiu del sistema educatiu. Però a la vegada és una mostra del marge d'indeterminació i de possibilitat, per a un de cada cinc joves d'origen social baix, de fer un salt molt gran respecte al nivell formatiu dels seus progenitors.

La tercera és la importància de l'experiència escolar. Una experiència negativa dona 15 vegades més de probabilitats de no anar més enllà de l'ensenyament obligatori, quan hi ha igualtat en altres condicions educatives i socials. El rendiment també té una gran incidència, ja que tenir males notes (tenir un record d'haver obtingut males notes, que és com es recull a l'enquesta) dona set vegades més de probabilitats de no anar més enllà de l'ensenyament obligatori. Aquest rendiment és un reductor de les desigualtats familiars d'origen, tot i que és una reducció petita i lluny de la funció teòrica meritocràtica del sistema educatiu. Un aspecte a considerar és que el suport parental als estudis no ha sortit com a variable significativa en l'explicació del diferencial de nivell formatiu que acaben obtenint els i les joves. En canvi, el suport del professorat (de nou, el record que tenen els i les joves del suport que van rebre) sí que té una incidència positiva significativa en l'accés a l'ensenyament superior. Aquí s'obre un marge d'acció més enllà de les variables estructurals que condicionen les probabilitats de construir itineraris formatius llargs.

La quarta i darrera qüestió referent a les desigualtats és el paper de la formació complementària. Respecte a l'any 2012, hi ha hagut una reducció de la proporció de joves que fan aquest tipus de formació, ja que s'ha passat del 46% al 40%. Una explicació possible seria que l'augment de la formació reglada (l'augment de matrícula i la retenció que s'ha comentat anteriorment) d'alguna forma fa menys necessària l'ampliació de l'itinerari formatiu per vies no formals. En qualsevol cas, sí que queda clar que la formació complementària té un paper de reforç de les desigualtats educatives, ja que és utilitzada molt més pels i les joves amb estudis superiors (entre el 50% i el 60%) i molt menys pels i les joves amb estudis primaris (entre el 27% i el 35%). La part més important d'aquesta formació complementària té una orientació clarament de millora de les competències amb valor de canvi en el mercat de

treball, i per tant és un suplement a les oportunitats desiguals que tenen els diferents títols de cara a la inserció laboral dels i les joves.

Aquest darrer comentari connecta amb l'última conclusió. Els itineraris formatius, ja de per si complexos, no s'entenen si no és dintre d'altres complexitats formades per esdeveniments i processos en el camp laboral, familiar i de la vida quotidiana. S'ha comentat al llarg del capítol que l'augment de la demanda educativa està relacionat amb la crisi del mercat de treball i la disminució de la demanda de mà d'obra. Caldrà esperar a la propera edició de l'enquesta per veure si hi ha un canvi en la conjuntura econòmica, i si aquest canvi té incidència en la continuïtat educativa. També se sap que aquest augment de la demanda educativa està relacionat amb el fet de posposar decisions sobre l'emancipació familiar, o que l'abandó escolar pot estar relacionat justament amb un itinerari precoç d'aquesta emancipació familiar. Finalment, les pràctiques culturals i de lleure també estan condicionades pels itineraris formatius dels i les joves, en termes d'eleccions i també d'oportunitats. Caldrà avançar en l'estudi de les interaccions entre aquests diferents espais, espais amb una certa autonomia relativa però interconnectats en la complexitat de la transició dels i les joves a la vida adulta.

Bibliografia

ALBAIGÉS, B.; PEDRÓ, F. (2017). *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2016*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill.

CARABAÑA, J. (2015). *La inutilidad de PISA para las escuelas*, Madrid, Catarata.

CONSELL GENERAL DE CAMBRES DE CATALUNYA (2016). *Inserció laboral dels ensenyaments professionals 2016* [en línia]. Barcelona, Departament d'Ensenyament i Consell General de Cambres de Catalunya. <<http://queestudiar.gencat.cat/web/.content/home/estudis/fp/insercio-laboral/insercio-laboral-2016.pdf>>.

MARTÍNEZ, J. S. (2016). "Crisis, fracaso escolar, abandono educativo y desigualdad. Una relación paradójica", a *Organización y gestión educativa: Revista del Fórum Europeo de Administradores de la Educación*, vol. 24, pp. 9-13.

MATEO, J. (2016). *L'arquitectura del sistema educatiu. Reflexions i propostes* [en línia]. Ponència per al procés participatiu "Ara és demà" del Consell Escolar de Catalunya. <http://consellelscat.gencat.cat/web/.content/consell_escolar/araesdema/ponencies/pdfponencies/ponencia2_JMateo.pdf>.

5. TREBALL

Situació i necessitats de la joventut

Maria Caprile Elola-Olaso, Pablo Sanz de Miguel, Oriol Homs Ferret i Antonio Marín Saldo

5.1. Introducció

En aquest capítol s'aborda la situació de les persones joves en relació amb el mercat de treball. Se centra, per tant, en l'ocupació, entesa com a treball remunerat, socialment regulat i font principal de benestar material i posició social, sense considerar el treball domèstic i de cura.

L'enquesta se situa en un escenari de mercat de treball "postcrisi", que ha deixat enrere la destrucció d'empreses i llocs de treball dels anys 2008-2013 sense recuperar els ritmes de creixement econòmic i creació d'ocupació que hi havia abans de la crisi. Es tracta d'un escenari marcat per la persistència d'altres taxes d'atur i fortes desigualtats en termes de seguretat en la feina, el salari, les condicions de treball, les perspectives professionals i la protecció social. En aquest context, els principals eixos de desigualtat en el mercat de treball es perfilen al voltant de l'atur de llarga durada (o l'expulsió del mercat de treball) i el treball precari (Cano, 2007, i Standing, 2013), entès a partir de la discontinuïtat i inseguretat en la trajectòria laboral, el baix salari, la degradació de les condicions laborals i el dèficit en la protecció social. Cal remarcar que no es tracta d'aspectes nous. El treball precari comença a expandir-se al llarg dels anys vuitanta i era ja un fet estructural abans de la crisi, mentre que la taxa d'atur es va mantenir per sobre del 15% des dels inicis dels vuitanta fins a finals dels noranta, amb fortes pujades en els períodes de recessió econòmica.

En aquest context, la població jove és especialment vulnerable als riscos d'exclusió del mercat de treball i de precarització de l'ocupació. Les taxes d'atur juvenil són sempre molt més altes que les taxes d'atur de la població adulta, i més sensibles al cicle econòmic. Les feines temporals i amb un salari baix s'han consolidat com un fet estructural en el procés d'inserció en el mercat de treball, si més no per a una part important de la població jove. A aquestes problemàtiques cal afegir el risc de sobrequalificació. El nivell formatiu de la població jove ha tendit a créixer per sobre de les necessitats de qualificació dels llocs de treball disponibles, un fet que es tradueix en subocupació per a una part dels joves qualificats. Òbviament, no totes les persones joves afronten aquests riscos en les mateixes condicions. Les desigualtats socials per motius de gènere i classe social són condicionants

clau, i amb l'increment de la població d'origen immigrant els factors relacionats amb l'ètnia i la nacionalitat marquen un nou eix de desigualtat en el si de la població jove. La primera part d'aquest capítol (apartats 5.2 a 5.4) aborda aquestes qüestions. A partir de les dades de l'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC) de 2017 s'analitza la situació actual de la joventut catalana en relació amb l'activitat, les característiques de l'ocupació i les situacions d'atur i d'inactivitat, tenint molt present en l'anàlisi les desigualtats socials existents en el si de la població jove. En aquesta primera part s'inclou també l'anàlisi dels canvis més rellevants en relació amb l'EJC12. Tot i que la comparació s'ha de prendre amb una certa cautela, degut a diferències en el disseny mostral, s'han volgut presentar les tendències més importants, contrastant-les quan és possible amb altres fonts.

La segona part d'aquest capítol (apartats 5.4 i 5.5) adopta una perspectiva dinàmica per tal d'analitzar la transició de la població jove des del sistema educatiu al mercat de treball i els aspectes més rellevants de la seva trajectòria laboral. Els processos de transició formació-ocupació estan experimentant canvis rellevants al llarg de les darreres dècades, amb l'allargament d'aquesta etapa, el trencament de la linealitat, la reversibilitat i la diversificació de les transicions (Miret *et al.*, 2008; Serracant, 2013). Els canvis tenen a veure amb l'allargament dels estudis, però també (i més encara en un context com el català, de forta dualització educativa) amb l'extensió del treball precari entre les persones joves (Verd i Martí, 2016; Verd *et al.*, 2016). En aquesta segona part serà interessant analitzar, en primer lloc, el ventall de transicions ocupació-formació per tal de veure en quina mesura s'aparten dels patrons tradicionals de transició de les classes treballadores (nivell d'estudis baix i inserció primerenca en ocupacions poc qualificades) i les classes mitjanes (nivell d'estudis alt i inserció tardana com a professionals). En segon lloc, s'abordaran els processos de mobilitat en el si de l'estructura professional i ocupacional i els canvis en les condicions laborals que experimenten les persones joves des de l'inici de la seva trajectòria laboral. De nou, el pes de l'origen social i altres eixos de desigualtat social en el col·lectiu de joves són un aspecte central de l'anàlisi.

Cal remarcar que les dades de l'EJC no són directament comparables amb les dades de l'EPA, que és la referència oficial per als indicadors sobre el mercat de treball, com ara la taxa d'ocupació o la taxa d'atur. Com s'anirà veient al llarg d'aquest capítol, l'interès de l'EJC en relació amb el mercat de treball radica més en la riquesa d'informació que ofereix sobre les diferents situacions i percepcions dels joves, les seves trajectòries i els seus perfils socials.

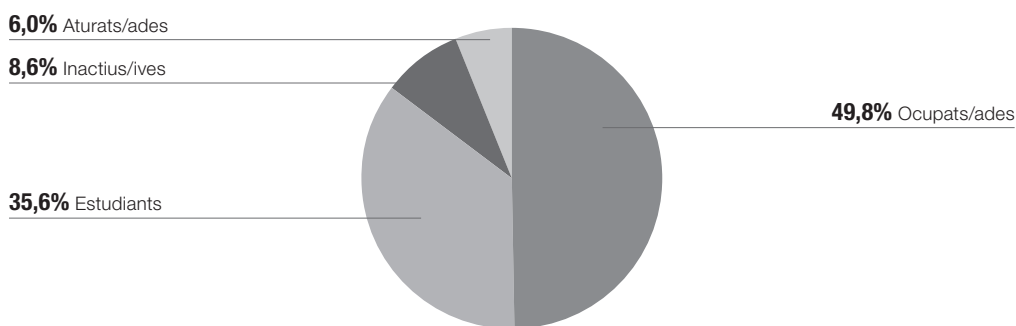
5.2. La relació amb l'activitat

L'EJC demana a les persones joves que indiquin quina és la seva activitat principal. A diferència de les enquestes sobre mercat de treball, que només distingeixen entre ocupació, atur i inactivitat, l'EJC, com correspon a una enquesta dirigida a les persones joves, inclou una quarta categoria, que és el fet d'estar estudiant. Amb l'EJC es pot, per tant, distingir entre les persones joves que es dediquen prioritàriament als estudis (estudiants) i les que no tenen com a activitat principal ni els estudis ni l'ocupació ni la recerca de feina (persones inactives).

Aquesta classificació es basa en l'autoposicionament de les persones enquestades, que potser fan diferents activitats (com ara estudiar i treballar), però que han de declarar quina és l'activitat que consideren principal. L'única excepció es troba en les situacions d'atur i d'inactivitat: amb independència de com es posicionen les persones, només es consideren aturades les que busquen feina activament (com a mínim un cop al mes), mentre que la resta es classifiquen com a inactives.

D'acord amb aquests criteris, el gràfic 5.1 mostra la distribució de les persones joves segons la seva activitat principal. Les persones joves ocupades representen prop de la meitat d'aquest col·lectiu (49,8%), seguides de les persones estudiants (35,6%), les persones inactives (8,6%) i les persones que estan a l'atur (6%).

GRÀFIC 5.1. Activitat principal. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

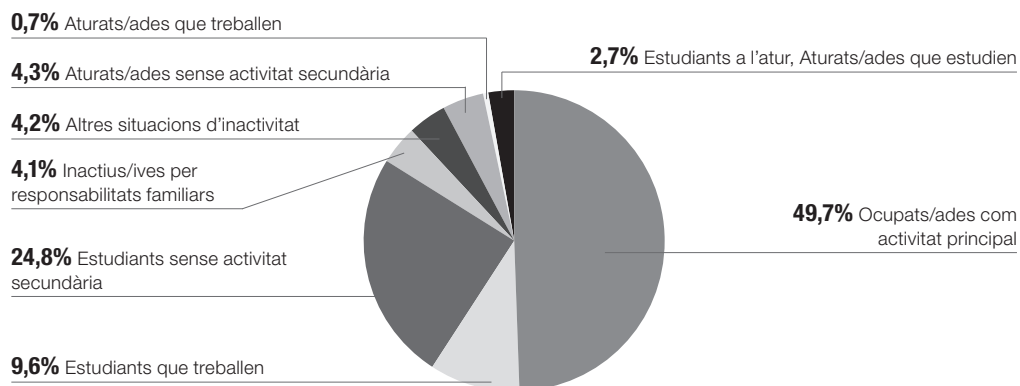
L'EJC no només recull informació sobre l'activitat principal, sinó que indica si les persones joves tenen alguna activitat secundària, distingint entre els estudis, l'ocupació i l'atur. Combinant activitat principal i secundària es té una visió molt més matisada de la situació dels joves en relació amb el mercat de treball, tal com indica el gràfic 5.2.

Després del col·lectiu de joves que tenen l'ocupació com a activitat principal (gairebé la meitat de la població jove), el grup més nombrós és el dels estudiants sense cap activitat secundària. Prop d'un quart de les persones joves (24,8%) es dedica exclusivament als estudis, sense fer cap tipus d'activitat laboral. La resta d'estudiants són majoritàriament joves que combinen els estudis amb la feina (9,6%), és a dir, joves que prioritàriament es dediquen als estudis i no consideren la feina com la seva activitat principal. Es tracta d'un col·lectiu diferent del de les persones ocupades que estudien, ja que aquest darrer grup té l'ocupació com a activitat principal i està inclòs entre els ocupats.

Entre les persones en situació d'atur, la majoria no té cap altra activitat secundària, és a dir, es dedica exclusivament a la recerca de feina (4,3%). El 2,7% de les persones joves

combinen l'atur amb els estudis,¹ i un 0,7% treballen, probablement de manera informal, però es consideren a l'atur i busquen feina activament. Finalment, el 4,1% de les persones joves es troben en situació d'inactivitat per motius familiars, i un 4,2% per altres raons.

GRÀFIC 5.2. Activitat principal i secundària. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017.
Percentatge

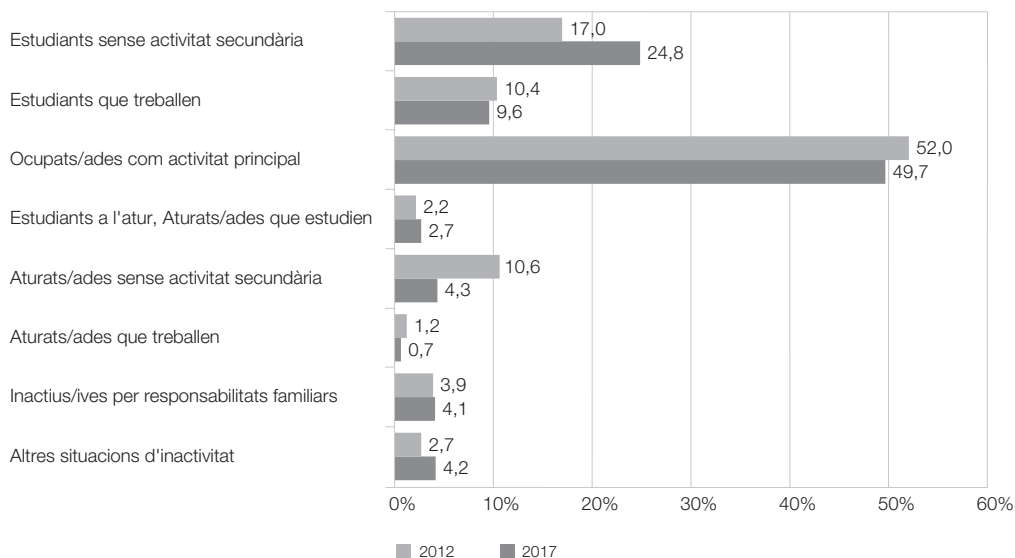

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Tot i que l'EJC no és la font de referència per analitzar l'evolució de l'ocupació i l'atur entre la població jove, té interès comparar les dades del 2012 i el 2017. El gràfic 5.3 mostra una disminució notable de l'atur, que es concentra entre les persones en situació d'atur que no fan cap activitat secundària (6,3 punts percentuals), en paral·lel a un augment rellevant dels estudiants que no tenen cap altra activitat (7,9 punts percentuals). Les variacions són menys destacades entre la resta de grups. En conjunt, les dades de l'EJC posen de manifest un clar descens de l'atur entre la població jove, que tanmateix no es tradueix en l'augment de la taxa d'ocupació com a activitat principal, sinó bàsicament en l'increment del pes dels estudiants. La tendència no és gaire diferent de la que indica l'EPA per a aquest període, amb una disminució molt significativa de la taxa d'atur entre els joves de 16 a 34 anys i un increment destacat de la inactivitat, mentre que la taxa d'ocupació només augmenta lleugerament.

¹ S'ha considerat adient incloure en una mateixa categoria els estudiants en atur i les persones en atur que estudien, ja que l'EJC proporciona informació per a tots dos grups sobre les característiques de la seva situació d'atur.

GRÀFIC 5.3. Activitat principal i secundària. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

Com una primera aproximació a la situació dels joves en el mercat de treball, s'analitzen a grans trets les diferències existents entre els quatre grups principals (ocupats, a l'atur, inactius i estudiants) segons les seves característiques sociodemogràfiques.²

Es veu així que l'edat és un condicionant clau, ja que entre els 15 i els 34 anys es produeix de manera progressiva la transició entre els estudis i el mercat de treball. La proporció de joves ocupats com a activitat principal es va incrementant a mesura que augmenta l'edat i també baixa la proporció d'estudiants. L'edat juga, per tant, a favor de tenir una ocupació com a activitat principal. Entre els joves de 15 a 19 anys, només el 3,2% estan ocupats, i aquest percentatge augmenta progressivament amb l'edat: 37,4% entre els 20 i els 24 anys, 69,6% entre els 25 i els 29 anys, i 77,7% entre els 30 i els 34 anys.

Per sexe, només es detecta una presència més elevada de les dones en el grup de persones inactives, un fet que s'explica per la vinculació entre inactivitat i responsabilitats familiars i per la persistència de desigualtats de gènere en relació amb el treball domèstic i de cura. Cal remarcar que no es constata cap diferència significativa en relació amb l'atur, un fet que contrasta amb la situació durant la crisi, amb una sobrerrepresentació dels homes entre les persones a l'atur per la destrucció d'ocupació en els sectors masculinitzats de la indústria i la construcció.

² L'anàlisi de cada variable segons característiques sociodemogràfiques es pot consultar a l'annex.

Per nivell d'estudis, un aspecte força relacionat amb l'edat, es constata que la proporció d'ocupats s'incrementa a mesura que augmenta el nivell d'estudis assolit, mentre que l'atur segueix la tendència inversa: el 7,2% de les persones joves amb estudis obligatoris o inferiors es troba a l'atur, davant el 4,4% de les que tenen estudis superiors. D'altra banda, cal remarcar que la inactivitat està clarament vinculada amb un nivell d'estudis baix.

Les dades sobre el lloc de naixement, la llengua inicial i la procedència dels progenitors indiquen que la població jove immigrant o amb progenitors immigrants pateix l'atur en nivells més elevats que la resta de joves. A tall d'exemple, la proporció de joves a l'atur entre els joves nascuts a l'estranger és del 8,6%, enfront d'un 5,2% entre els joves autòctons. La mateixa tendència, encara més marcada, s'observa en relació amb la inactivitat, cosa que suggereix que els joves de procedència immigrant han d'afrontar problemes de diversa índole per inserir-se en el mercat de treball.

En relació amb l'origen social, les persones joves amb progenitors en ocupacions elementals són les que pateixen un índex superior d'atur (11%), seguides de les que tenen progenitors amb ocupacions mitjanes (6,7%), mentre que la proporció de joves en situació d'atur no arriba al 4% en el grup de fills i filles de progenitors amb càrrecs professionals i directius. De la mateixa manera, s'observa que la proporció de persones en situació d'atur augmenta a mesura que decreix el nivell d'estudis dels progenitors. De nou, la tendència és similar quan s'analitzen les dades d'inactivitat. En conjunt, les desigualtats per origen social tenen un clar impacte en la inserció de les persones joves, penalitzant els estrats socials més baixos.

Finalment, en relació amb les variables territorials, no s'observen diferències rellevants pel que fa a la grandària del municipi. Per àmbit territorial, només hi ha diferències significatives relacionades amb la inactivitat en dos casos concrets: en l'àmbit Metropolità les dones joves inactives tenen una baixa presència (7,4%), fet que contrasta amb una sobrerrepresentació d'aquest col·lectiu a les Comarques Gironines (15,7%).

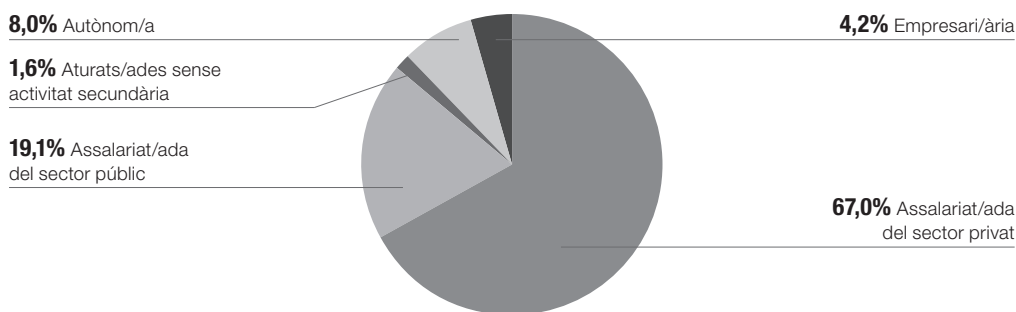
5.3. L'ocupació com a activitat principal

En aquest apartat, la població de referència són les persones joves que tenen l'ocupació com a activitat principal. L'objectiu és analitzar les característiques més destacades de la seva situació en el mercat de treball. Els aspectes que s'analitzen són la situació professional, la situació contractual, la categoria ocupacional, el sector d'activitat, la mida de l'empresa, la qualificació, la jornada, els ingressos i la valoració del treball. Són aspectes que en major o menor mesura configuren eixos de desigualtat en la situació i les perspectives de les persones joves en relació amb l'ocupació. Partint de la consideració que les desigualtats socials relacionades amb el gènere, l'ètnia o l'origen social tenen impacte en les desigualtats al mercat de treball, al llarg d'aquest apartat s'analitzen els aspectes més destacats de l'ocupació de les persones joves en funció de les seves característiques sociodemogràfiques.

5.3.1. Situació professional

En aquest apartat es descriu la distribució de les persones joves en el mercat de treball en funció de la seva situació professional (empresari, autònom, assalariat) i l'ocupació en el sector públic o privat. L'any 2017, el gruix de la població jove treballa com a assalariada (86,2%), principalment en el sector privat (67%). En la situació d'autoocupació hi ha un 8% de persones joves, de les quals un 4,2% són empresàries. D'aquestes dades es desprèn que l'estatus d'assalariat en el sector privat és el predominant entre les persones joves que tenen l'ocupació com a activitat principal. La taxa de salarització no ha variat gaire entre 2012 i 2017, però al llarg d'aquests cinc anys s'observa una redistribució important de les persones joves assalariades en els sectors públic i privat. Les dades mostren que s'ha produït un increment notable de la població assalariada en el sector públic (5,6 punts percentuals) en detriment del sector privat (que perd 4,9 punts).

GRÀFIC 5.4. Situació professional. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Les persones joves que treballen com a empresaris o autònoms argumenten com a principal motivació per haver triat aquest estatus el desig de ser el seu propi cap (49,5%). El segon motiu esgrimit és el fet d'estar ocupat en un negoci familiar (20,5%), mentre que en tercer lloc se situa la preferència de l'empresa per la qual es treballa (18,5%). Dins d'aquest grup, es pot inferir l'existència de situacions properes a la precarietat, en les quals la decisió relativa a l'autoocupació, que atorga un conjunt de drets sociolaborals més limitats que l'estatus d'assalariat, és imposada per l'empresa. Tan sols l'11,3% de les persones joves responen haver triat aquesta relació professional perquè no han trobat feina com a assalariades.

Cal destacar, per altra banda, que un 49,8% de les persones joves manifesta el desig de muntar un negoci propi en el futur.

Anàlisi sociodemogràfica

En relació amb les característiques sociodemogràfiques, no s'observen diferències rellevants en relació amb l'edat, però es constata que la situació professional està força condicionada pel sexe. Sobresurt, en primer lloc, una presència superior dels homes dins del grup d'empresaris i autònoms (14,7%, enfront del 9,6% de dones), un aspecte vinculat a la superior dificultat que poden tenir les dones per tirar endavant un negoci propi. En segon lloc, es constata una presència més alta de dones com a assalariades del sector públic (24,1% de les dones davant el 14,5% dels homes). Aquesta dada mostra pautes de segregació entre les persones joves similars a les que es registren entre el conjunt dels assalariats a l'Estat espanyol i a la majoria dels països europeus. Aquesta dada és coherent amb una presència superior de les dones en sectors de l'Administració pública, l'educació o la sanitat i els serveis socials, com es mostra en la secció dedicada al sector d'activitat.

En relació amb el nivell d'estudis, només s'observen diferències rellevants per a la població jove amb estudis superiors, que té més presència en el grup d'empresaris i autònoms en detriment de les persones assalariades del sector privat.

El fet d'haver nascut a l'estranger o de tenir procedència immigrant incideix de manera rellevant en la situació professional, amb una presència inferior en la categoria d'assalariat en el sector públic. A tall d'exemple, el 9,1% de les persones joves nascudes a l'estranger són assalariades en el sector públic, mentre que per a les autòctones el percentatge és del 22,5%. Els requeriments associats al domini de la llengua autòctona (català) per treballar a l'Administració pública poden ser un factor que limiti les seves possibilitats per inserir-se en aquest sector. La tendència és força similar per a les persones joves que tenen una llengua inicial diferent del castellà o el català o si tots dos progenitors han nascut a l'estranger.

En relació amb l'origen social, es constata que el nivell d'estudis dels progenitors té incidència. Les persones joves amb progenitors amb estudis superiors estan més representades en el grup d'empresaris i autònoms (14,8%) i tenen una presència inferior en el grup d'assalariats del sector privat (65,4%) que la resta.

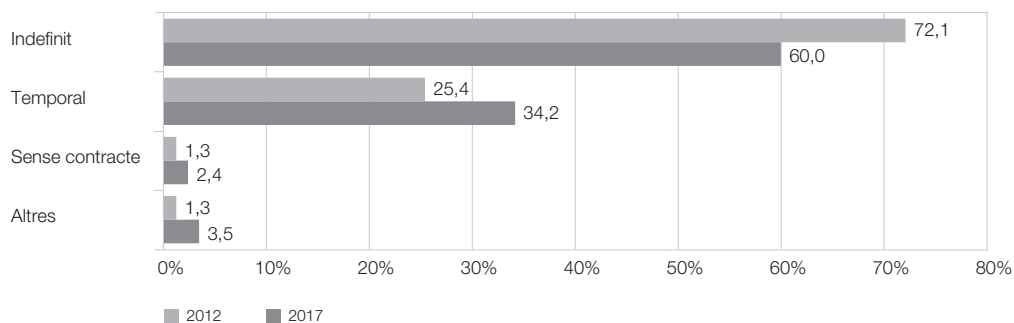
També s'observen diferències entre els joves depenent de si la llengua inicial és el català o el castellà. Així, les persones joves que tenen el català com a llengua inicial tendeixen a estar més ocupades com a empresàries o autònomes (15,3%) que les que tenen el castellà com a primera llengua (10,1%). De manera inversa, les persones joves que tenen el castellà com a primera llengua estan ocupades en una proporció superior dins del sector públic (23%) que les que tenen el català com a primera llengua (18,3%).

Finalment, es constata una presència superior de joves empresaris i autònoms en els municipis petits (fins a 10.000 habitants) i als àmbits de Ponent i Alt Pirineu i Aran, mentre que el grup d'assalariats del sector privat té més pes als municipis grans (més de 50.000 habitants) i a l'àmbit Metropolità.

5.3.2. Situació contractual

Les condicions contractuals que recull l'EJC17 es diferencien en quatre categories: a) contracte indefinit, b) contracte temporal, c) sense contracte i d) altres.

GRÀFIC 5.5. Situació contractual. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

D'acord amb les dades de l'enquesta, s'observa que a Catalunya l'any 2017 la majoria de les persones joves estan en una situació d'estabilitat contractual, tenint en compte que el 60% del total tenen un contracte indefinit per un 34,2% que tenen un contracte temporal. No obstant això, cal destacar que aquest percentatge és molt elevat en termes comparatius. El percentatge de persones assalariades amb contracte temporal ha estat tradicionalment per sobre de la mitjana europea, tant a Catalunya com a l'Estat espanyol, cosa que afecta amb més intensitat les persones joves, atès que la seva primera incorporació al mercat de treball sovint es concreta amb un contracte temporal. La proporció de persones joves que tenen l'ocupació com a activitat principal i treballen a l'economia informal és gairebé insignificant, atès que tan sols el 2,4% del total manifesta treballar sense contracte. Probablement, l'economia informal té més pes en altres col·lectius de joves.

Al gràfic 5.5 es mostra que entre els anys 2012 i 2017 es registra un important augment de les persones joves en situació d'instabilitat contractual. Les dades permeten observar que s'ha produït un descens molt important de la proporció de joves amb contracte indefinit (12,1 punts percentuals), que es tradueix en l'increment de la temporalitat (8,8 punts percentuals) i, en una proporció inferior, en l'augment de la proporció de joves dins de l'economia informal (1,2 punts percentuals). Així doncs, la comparació entre els dos períodes mostra, en un context de recuperació i creixement econòmic, un empitjorament de la situació contractual dels joves: el problema de la instabilitat laboral s'aguditza, i s'expandeix, tot i que dins de nivells percentuals baixos, el treball juvenil dins l'economia informal. Aquesta tendència es pot explicar pel fet que durant la crisi la destrucció de llocs de treball va afectar majoritàriament el col·lectiu d'assalariats temporals, tant per a la pobla-

ció jove com per a l'adult, mentre que la creació d'ocupació postcrisi és majoritàriament temporal. Les dades EPA mostren una tendència similar d'increment de la contractació temporal entre la població jove.

Cal apuntar també que l'EJC17 permet observar que la majoria de les persones joves estan protegides pels drets sociolaborals que emanen de la negociació col·lectiva, atès que un 74,8% afirmen que estan cobertes per algun conveni col·lectiu. És una dada similar a la del grau de cobertura de la negociació col·lectiva per al conjunt de la població assalariada a l'Estat.³ D'altra banda, és significatiu que, segons les dades, del 2012 al 2017 s'ha incrementat en 6,4 punts percentuals la proporció de joves que declaren estar coberts per algun conveni col·lectiu.

Anàlisi sociodemogràfica

Per facilitar l'anàlisi sociodemogràfica, s'ha distingit només entre contracte indefinit i contracte temporal, on s'inclou el fet de treballar sense contracte i altres situacions. Les dades mostren que la situació contractual està fortament condicionada per l'edat. A mesura que l'edat augmenta, la incidència de la contractació temporal disminueix. Entre les persones de 15 a 19 anys n'hi ha només un 17,7% amb contracte indefinit, pel 41,1% entre els i les joves de 20 a 24 anys, el 58,8% entre els i les joves de 25 a 29 anys i el 68,7% entre els de 30 a 34 anys. Són dades que poden indicar una tendència cap a l'estabilització a mesura que augmenta la permanència de les persones joves al mercat de treball, una qüestió que s'estudia amb més detall en la secció dedicada a l'anàlisi de les trajectòries.

Les dades mostren una incidència de la temporalitat més alta entre les dones que entre els homes (un 42,7% per un 37,5%, respectivament), tot i que la diferència no és gaire pronunciada. Pel que fa al nivell d'estudis, les dades no mostren cap diferència significativa.

L'origen social no sembla tenir un efecte gaire destacat sobre la temporalitat, però el fet d'haver nascut a l'estranger o tenir procedència immigrant incideix de manera important en el tipus de contractació. Les persones joves nascudes a l'estranger tenen nivells de temporalitat més alts que les autòctones (49,9% per 36,8%). La mateixa tendència s'observa entre les persones joves amb progenitors estrangers. Són dades que posen de manifest que la condició "immigrant" és un eix rellevant per entendre la segmentació laboral entre les persones joves.

En relació amb la llengua inicial parlada a casa, s'observa que les persones joves que tenen tant el català com el castellà tenen una temporalitat inferior (20%) que la resta de joves.

No es detecten diferències significatives pel que fa a les variables territorials, tret del fet que la temporalitat és més acusada en els municipis de 2.001 a 10.000 habitants.

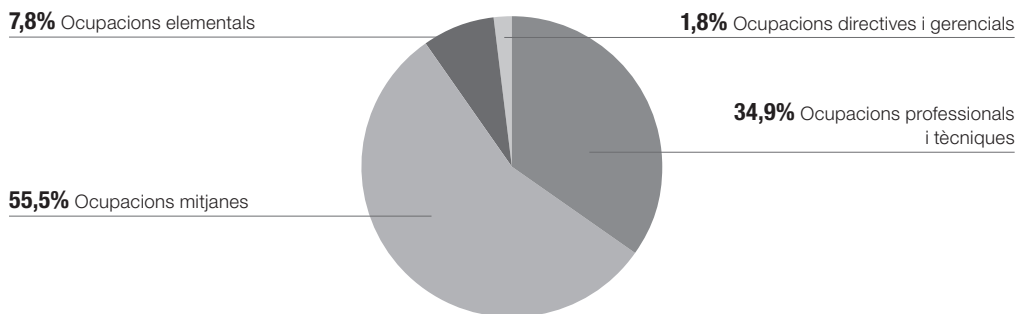
---

3 ICTWSS – Data Base on Institutional Characteristics of Trade Unions, Wage Setting, State Intervention and Social Pacts, 1960-2014 (<http://uva-aias.net/en/ictwss>).

5.3.3. Categoria ocupacional

La categoria ocupacional és un aspecte clau en l'estructura del mercat de treball, que combina aspectes relacionats amb la jerarquia, el nivell de qualificació i el contingut de la feina. Tenint en compte les quatre categories bàsiques, s'observa que només un 1,8% de les persones joves ocupades treballa com a director o gerent; un 34,9%, com a professional o tècnic; un 55,5%, en ocupacions mitjanes, i un 7,8%, en ocupacions elementals. Es constata així que la majoria de les persones joves (63,5%) ocupen llocs de treball que no requereixen un nivell alt de qualificació.

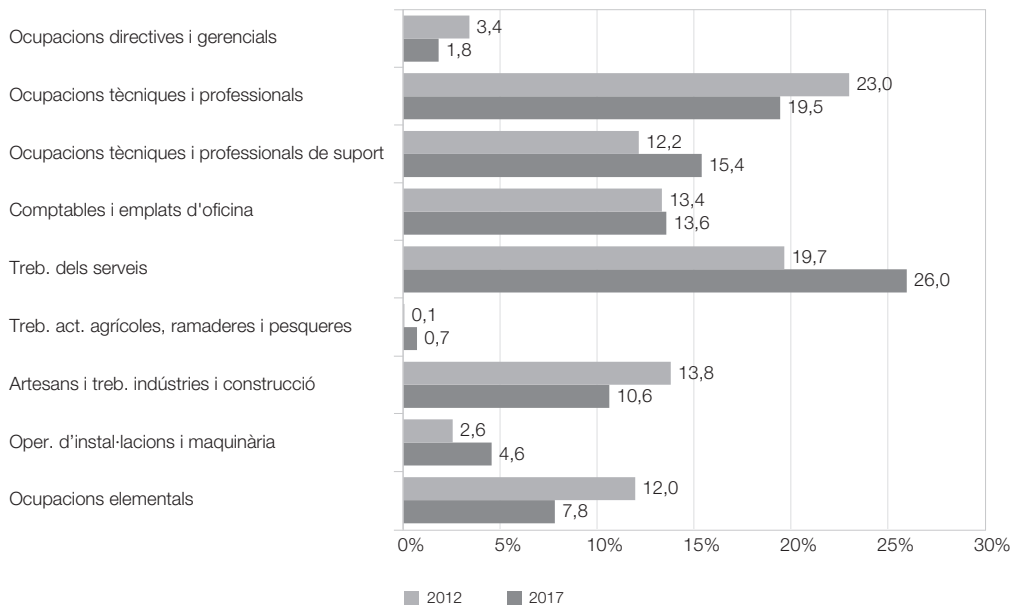
GRÀFIC 5.6. Categoria ocupacional. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

El gràfic 5.7 presenta una distribució més desagregada de les categories ocupacionals, per tal d'analitzar l'evolució entre 2012 i 2017. Les tendències no semblen seguir una pauta clara. On més ha augmentat l'ocupació de les persones joves és en la categoria treballadors dels serveis (6,3 punts percentuals), seguida de personal tècnic i professionals de suport (3,2 punts percentuals). Contràriament, disminueix el pes de les ocupacions elementals (-4,1 punts percentuals), professionals i tècniques (-3,6 punts percentuals) i dels treballadors de la indústria i la construcció (-3,2 punts percentuals). Amb aquestes dades sembla difícil apuntar tendències pel que fa a l'evolució de les ocupacions en funció de la qualificació, atès que es registra un increment simultani d'ocupacions relativament poc qualificades, com a treballadors dels serveis, i un descens de les ocupacions elementals. En qualsevol cas, la disminució del pes dels treballadors i tècnics fa evident que durant els darrers anys no ha augmentat la presència de les persones joves en aquelles ocupacions que requereixen nivells educatius i formatius més alts i tendeixen a oferir millors condicions laborals.

GRÀFIC 5.7. Categoria ocupacional. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

Anàlisi sociodemogràfica

Per a l'anàlisi sociodemogràfica s'han agrupat les nou categories ocupacionals en sis grups, incloent en l'epígraf "treballadors especialitzats" les categories d'operadors d'instal·lacions i maquinària; treballadors d'indústries i la construcció; treballadors d'activitats agrícoles, ramaderes i pesqueres, i treballadors dels serveis.

En relació amb el sexe, s'observa la persistència de les pautes de segregació tradicional, amb ocupacions clarament feminitzades com comptables i emplatats d'oficina (un 17,3% per un 10%), mentre que els homes tenen una presència més elevada dins del grup de treballadors especialitzats (un 48,6% davant un 34,6%). En canvi, es troben també aspectes més nous, especialment la sobrerrepresentació de les dones en la categoria de professionals i tècnics (el 25% de les dones pel 14,2% dels homes).

Les dades mostren diferències significatives per edat, especialment en relació amb les franges més joves. Entre els 15 i els 24 anys, la categoria de treballadors especialitzats té més presència (70% en la franja de 15 a 19 anys i 50,7% en la franja de 20 a 24 anys), mentre que la categoria de professionals i tècnics es troba infrarepresentada. Es tracta d'una

relació molt vinculada al nivell d'estudis, ja que les ocupacions professionals normalment exigeixen períodes llargs d'estudi i comporten insercions més tardanes.

El nivell d'estudis es constata com un eix fonamental per entendre la distribució ocupacional. Les persones joves amb estudis superiors estan especialment presents en relació amb la resta de joves en tres grups: directores i gerents (3,4%), professionals i tècnics (44,3%), i tècnics i professionals de suport (23%). En canvi, el 64,6% de les persones joves amb estudis obligatoris o inferiors es troben en el grup de treballadors especialitzats.

Segons la procedència geogràfica, s'observa que les persones joves nascudes a l'estranger es concentren en la categoria de treballadors especialitzats (un 51,2% per un 38,6% de les autòctones) i tenen una presència molt baixa en les categories més qualificades: professionals i tècnics (un 8,9% enfront del 23,1% del total de joves autòctons) i tècnics i professionals de suport (un 10,7% per un 17%).

L'origen social es presenta també com un factor rellevant. Cal destacar que les persones joves amb progenitors en ocupacions elementals i mitjanes estan sobrerrepresentades en el grup de treballadors especialitzats (66,2% i 69,7%, respectivament). A la inversa, els fills i filles de tècnics i professionals predominen dins de la mateixa categoria ocupacional (33%). La tendència és força similar si en lloc de la categoria ocupacional es té en compte el nivell d'estudis dels progenitors.

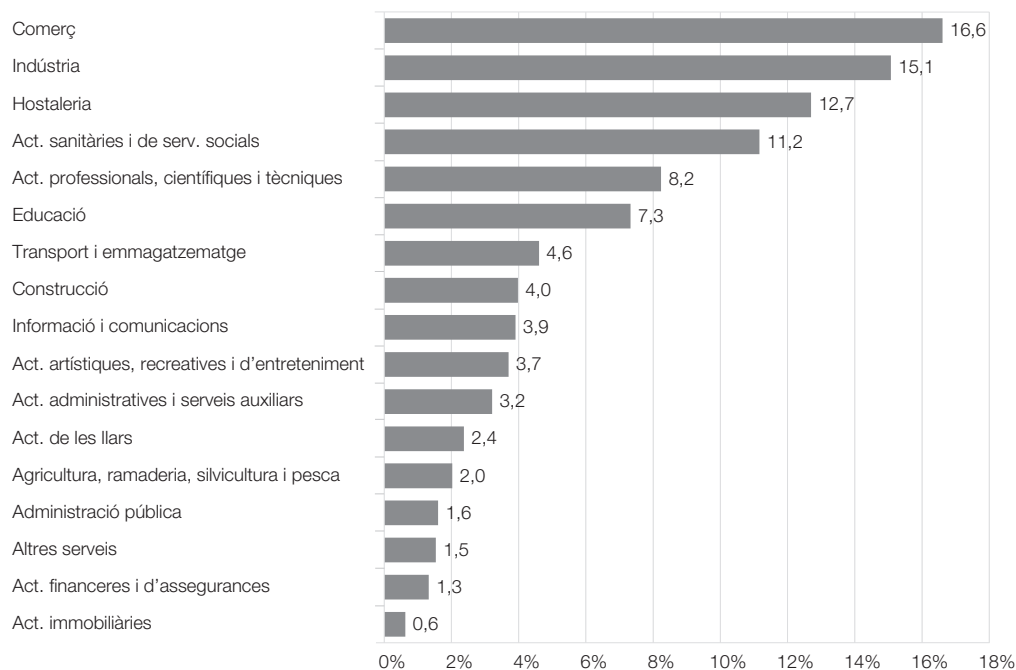
Pel que fa a la llengua, pot destacar-se una presència superior de les persones joves amb el català com a llengua inicial dins de la categoria de professionals i tècnics (26,7%). En canvi, les persones joves que tenen com a primera llengua el castellà o altres llengües o combinacions predominen dins del grup de treballadors especialitzats (48,2% i 47,5%, respectivament).

Finalment, l'eix territorial no sembla tenir una particular incidència en la distribució de les categories ocupacionals entre els joves. Sobresurt l'àmbit Metropolità, amb una presència superior de professionals i tècnics i menys presència de treballadors especialitzats.

5.3.4. Sector d'activitat

El gràfic 5.8 mostra la distribució sectorial de l'ocupació jove. Els sectors predominants són el comerç, la indústria, l'hostaleria, els serveis socials i sanitaris, les activitats professionals, científiques i tècniques i l'educació. En la resta d'activitats, el percentatge de persones joves és inferior al 5%.

GRÀFIC 5.8. Sectors d'ocupació. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es comparen les dades de 2012 i 2017, s'observa que el sector on més ha augmentat l'ocupació de les persones joves és l'hostaleria (3,6 punts percentuals), seguida de les activitats professionals (2,1 punts) i el transport (1,5 punts). Contràriament, disminueix el pes dels sectors de la construcció, les activitats financeres i les activitats administratives, amb pèrdues una mica per sobre dels 2 punts percentuals cadascuna.

Anàlisi sociodemogràfica

L'anàlisi sociodemogràfica de la distribució sectorial permet constatar, en primer lloc, la persistència de la segregació horitzontal de gènere en el mercat de treball. Concretament, s'observa que hi ha sectors clarament feminitzats, com l'educació i la sanitat, on les dones desenvolupen activitats que s'adeqüen de forma més o menys explícita al treball de cura, mentre que els homes estan sobrerrepresentats en els sectors tradicionalment masculinitzats de la indústria i la construcció. Cal destacar també la presència elevada d'homes en sectors aparentment més professionalitzats i meritocràtics, com les activitats professionals, les científiques i les tècniques, on, però, nombroses investigacions han constatat la persistència de la segregació horitzontal i vertical de gènere.

Respecte a l'edat, hi ha certa correspondència entre determinades franges i determinats sectors. Es constata així que la franja d'edat més jove (de 15 a 19 anys) tendeix a concentrar-se en els sectors de la indústria i la construcció (41,1%), mentre que la franja de 20 a 24 anys està sobrerrepresentada en el comerç (21,1%).

El nivell d'estudis és un factor fonamental per explicar la distribució sectorial de la població jove ocupada. S'observa que les persones joves amb estudis obligatoris i inferiors estan especialment presents en sectors on predominen ocupacions que demanen baixos nivells educatius, com la indústria i la construcció (28,4%), el comerç (24,5%) i l'hostaleria (17,4%). En canvi, les persones joves amb estudis superiors tenen més presència en sectors com les activitats professionals, les científiques i les tècniques (15,6%), l'educació (17,4%) i les activitats sanitàries i de serveis socials (18%).

D'acord amb les dades, es constaten de nou diferències rellevants entre les persones joves que han nascut a l'estranger i les autòctones. Les nascudes a l'estranger es concentren en l'hostaleria (23,4% enfront del 9,1% de joves autòctons) i tenen una presència inferior en les activitats professionals, científiques i tècniques (un 3,3% per un 9,8%) i l'educació (2,5% i 9%).

Pel que fa a la llengua inicial, les dades mostren que els joves que tenen com a primera llengua una d'estrangera estan més representats en l'hostaleria (3,7%) i que els joves que tenen com a primera llengua el castellà són molt nombrosos en el comerç (19%). En canvi, els joves que tenen com a primera llengua el català tenen una presència superior en activitats professionals, científiques i tècniques (10,8%) i en activitats relacionades amb l'educació (10,1%).

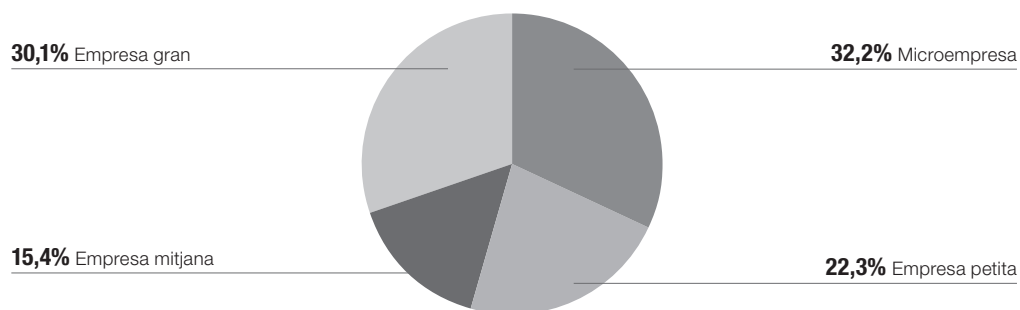
L'origen social de la família es presenta també com un eix clau en la distribució sectorial de les persones joves. D'una banda, el nivell d'estudis dels progenitors condiona clarament la distribució sectorial de les persones joves. Les que tenen progenitors amb estudis obligatoris o inferiors estan sobrerrepresentades en sectors com la indústria i la construcció (26,6%). D'altra banda, en canvi, les que tenen progenitors amb estudis superiors predominen en sectors com les activitats professionals, científiques i tècniques (12,6%). La categoria ocupacional dels progenitors actua en el mateix sentit. Es constata en aquest cas que les persones amb progenitors tècnics i professionals tenen una presència més alta que la resta en les activitats professionals, científiques i tècniques (11,4%), l'educació (11,4%) i les activitats artístiques i recreatives (5,5%).

Finalment, les dades mostren la relativa importància del territori per explicar la distribució sectorial dels joves en determinats llocs. Així, destaca el pes de la indústria entre les persones joves de les Comarques Centrals (37%) i de l'hostaleria a les Comarques Gironines (22,6%).

5.3.5. La mida de l'empresa

Les petites i mitjanes empreses han tingut, tradicionalment, un pes molt important en el teixit productiu català. En correspondència amb aquesta realitat, les dades revelen que el 67,8% de les persones joves estan ocupades en empreses amb menys de 250 treballadors. Com pot observar-se al gràfic 5.9, un 32,2% de les persones joves treballa en microempreses (d'1 a 10 treballadors); un 22,3%, en empreses petites (d'11 a 49 treballadors); un 15,4%, en empreses mitjanes (de 50 a 249 treballadors), i un 30,1%, en empreses grans (250 treballadors o més). Aquesta distribució s'ha mantingut força estable al llarg dels darrers cinc anys.

GRÀFIC 5.9. Mida de l'empresa. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La mida de l'empresa té, com han mostrat diversos estudis, una importància cabdal en la qualitat de les condicions de treball i la segmentació del mercat de treball. Les explicacions tenen a veure amb aspectes diversos. D'una banda, moltes empreses petites i mitjanes tenen una relació perifèrica en l'activitat productiva, amb relacions de dependència i subordinació davant les grans empreses, que es tradueix en pressió a la baixa en termes de salaris, estabilitat contractual i altres condicions de treball. Altrament, a Catalunya les microempreses i empreses petites tenen una implantació sindical molt més baixa i, en conseqüència, menys garanties per fer complir la regulació i les condicions pactades a la negociació col·lectiva d'àmbit superior a l'empresa. Per aquesta raó és important analitzar la influència de variables sociodemogràfiques en la distribució de les persones joves segons la mida de l'empresa.

Anàlisi sociodemogràfica

Respecte a l'edat, només es detecta com a dada significativa una lleugera presència més elevada de la franja de 30 a 34 anys en les empreses grans (32,5%).

En relació amb el sexe, s'observa que aquesta variable no és tan important com en relació amb el sector d'activitat. Amb tot, es detecta un pes superior de les dones en empreses petites (un 25,4% per un 19,6%) i dels homes en empreses grans (el 32,8% davant el 27%).

Per contra, el nivell d'estudis sembla un factor important. Es constata, en aquest sentit, més presència de joves amb nivells educatius baixos en les microempreses (el 41,9% de les persones joves amb estudis obligatoris o inferiors i el 37% de les que tenen estudis secundaris postobligatoris, davant un 19,2% amb estudis superiors). En canvi, les persones joves amb estudis superiors estan clarament sobrerrepresentades en les empreses mitjanes (21,5%) i grans (37,2%).

De nou, el fet d'haver nascut a l'estranger o tenir ambdós progenitors estrangers es configura com un eix de desigualtat; en aquest cas hi ha més presència en la microempresa i menys presència en l'empresa gran. S'observa així que un 44,3% de les persones joves nascudes a l'estranger treballa en microempreses (pel 28,1% de les autòctones) i només el 22,1% en empreses grans (el 32,7% en el cas de les autòctones). La tendència és similar per a les persones joves amb procedència immigrant.

L'origen social de la família es presenta també com un factor important. Cal destacar que les persones joves amb progenitors amb ocupacions elementals abunden en les microempreses (44,1%), mentre que les que tenen progenitors amb ocupacions tècniques i professionals estan molt més presents en les empreses grans (36,4%).

Finalment, en aquest cas les variables territorials tenen un impacte clar, essencialment pel que fa a la presència de joves a la microempresa i l'empresa gran. Les dades posen de manifest que la distribució de les empreses segons la mida presenta diferències rellevants segons la grandària dels municipis i els àmbits territorials, un fet que es trasllada a l'ocupació jove. En els municipis més petits (fins a 2.000 habitants), les persones joves tenen més presència a la microempresa, mentre que en els municipis més grans (més de 50.000 habitants) s'observa la tendència inversa, més presència en l'empresa gran. Per àmbits, es constata la mateixa tendència: més pes de l'ocupació en la microempresa a les Terres de l'Ebre o de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran, i més pes de l'ocupació en l'empresa gran en el cas de l'àmbit Metropolità.

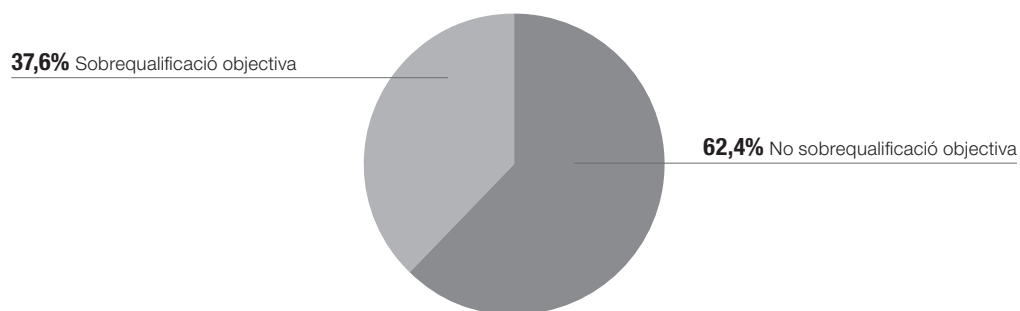
5.3.6. Sobrequalificació

Dins de la relació entre la qualificació i el tipus d'ocupació desenvolupada, s'han tingut en compte dues dimensions per a l'anàlisi: 1) la sobrequalificació objectiva, referida a si l'ocupació s'ajusta objectivament o no al nivell d'estudis assolit; 2) la sobrequalificació subjectiva, que analitza la percepció que tenen els i les joves sobre l'ajust entre la seva qualificació i els requeriments de la seva feina.

Sobrequalificació objectiva

La sobrequalificació objectiva es defineix com el percentatge de persones joves amb estudis superiors (incloent el CFGS) que es troben en ocupacions mitjanes o elementals. És a dir, no desenvolupen feines que requereixen un nivell alt de qualificació (directors i gerents, professionals i tècnics i professionals i tècnics de suport). Com es pot observar al gràfic 5.10, un 37,6% de les persones joves amb estudis superiors està en aquesta situació, un percentatge que no ha variat gaire en els darrers cinc anys.

GRÀFIC 5.10. Sobrequalificació objectiva. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En relació amb les variables sociodemogràfiques, la sobrequalificació objectiva no està condicionada pel sexe però disminueix a mesura que augmenta l'edat, amb un percentatge significativament inferior de sobrequalificació objectiva entre els 30 i els 34 anys (33,2%). Les dades apunten, per tant, que a mesura que augmenta la permanència en el mercat de treball les persones joves tenen més oportunitats de trobar ocupacions més adequades al seu nivell educatiu, un aspecte que s'abordarà en l'anàlisi de les trajectòries laborals. En qualsevol cas, cal remarcar, per relativitzar aquesta tendència, que ens trobem amb nivells molt elevats de sobrequalificació (1 de cada 3 joves amb estudis superiors entre els 30 i els 34 anys).

Pel que fa a la procedència geogràfica, les persones joves nascudes a l'estranger tenen nivells de sobrequalificació més elevats que les autòctones (el 46,6% pel 35,9%). S'observa així que l'existència de pautes de discriminació limita l'accés de les persones joves immigrants a ocupacions ajustades als seus nivells educatius.

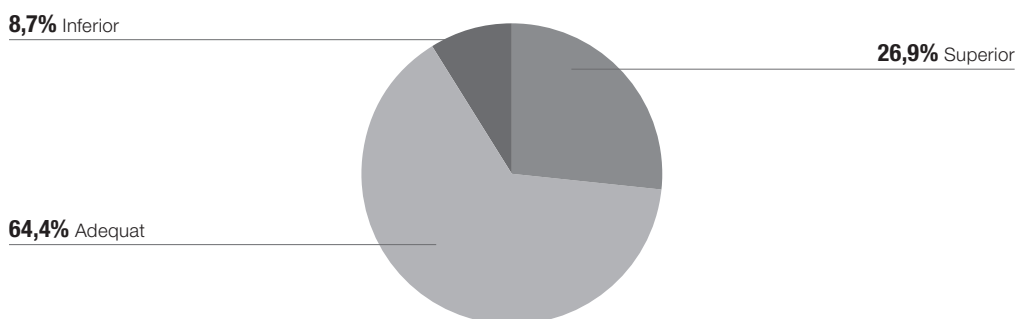
En aquest cas, les variables relacionades amb l'origen social i la llengua inicial no presenten diferències gaire rellevants.

Pel que fa a les variables territorials, les dades mostren nivells elevats de sobrequalificació a les Comarques Gironines (49,1%).

Sobrequalificació subjectiva

Quan analitzem la sobrequalificació des de la percepció de les persones que han respost l'enquesta (gràfic 5.11), trobem que la majoria de les persones joves afirmen tenir ocupacions ajustades al seu nivell d'estudis (64,4%); un 8,6% creu que té un nivell d'estudis inferior a la seva ocupació, i un 26,9% declara tenir un nivell d'estudis superior, i es troba per tant subjectivament sobrequalificat.

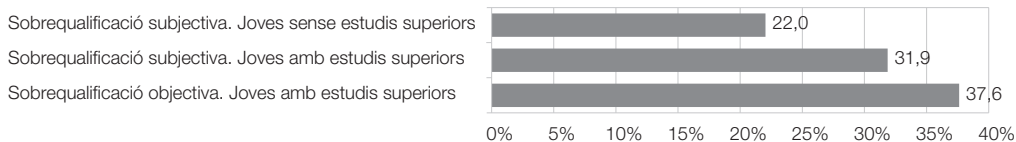
GRÀFIC 5.11. Adequació entre el nivell d'estudis i l'ocupació (sobrequalificació subjectiva). Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Com caldria esperar d'acord amb les dades que hem vist anteriorment, la sobrequalificació subjectiva és més elevada entre les persones joves amb estudis superiors (31,9%) que entre la resta de joves (22%), una tendència similar a la del 2012. D'altra banda, cal remarcar que, per als joves amb estudis superiors, la percepció subjectiva de sobrequalificació és inferior a la sobrequalificació objectiva (37,6%). Això indica que al voltant del 6% de joves amb estudis superiors no es considera sobrequalificat, tot i no estar treballant en ocupacions directives, professionals o tècniques.

GRÀFIC 5.12. Sobrequalificació subjectiva i objectiva. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

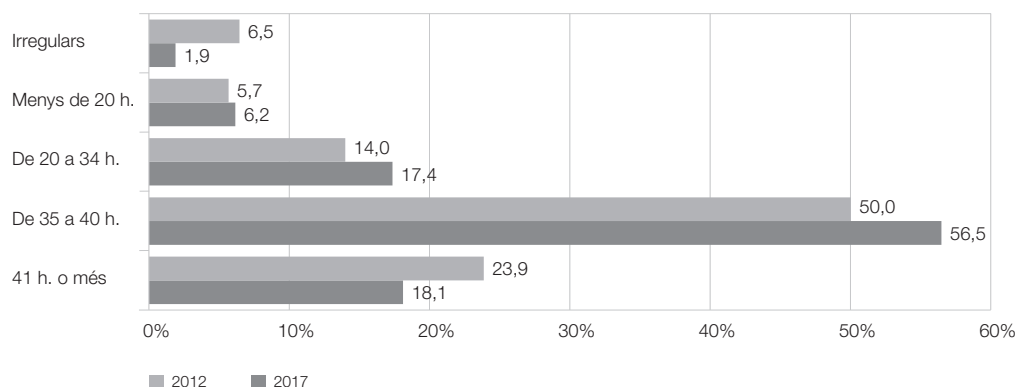
En el cas de les persones joves amb estudis superiors, l'anàlisi sociodemogràfica no mostra diferències gaire significatives. A diferència de la sobrequalificació objectiva, la percepció subjectiva de sobrequalificació no està condicionada per l'edat. Es constata que la sobrequalificació subjectiva és més elevada entre les persones joves nascudes a l'estranger que entre les autòctones (el 38,9% pel 30,5%), però la diferència no arriba a ser estadísticament significativa. Les variables relacionades amb l'origen social i la llengua inicial no presenten variacions gaire rellevants. Tampoc hi ha aspectes destacables en el cas de les variables territorials.

En el cas dels joves que no han assolit estudis superiors, l'anàlisi sociodemogràfica mostra una percepció elevada de sobrequalificació entre les dones (el 26,4% enfront del 19% dels homes) i les persones joves nascudes a l'estranger (un 30,8% per un 17,8% de les autòctones) o de procedència immigrant (42,7% per a la població jove amb els dos progenitors nascuts a l'estranger). La resta de variables no presenta variacions gaire significatives.

5.3.7. Jornada

La jornada de les persones joves es presenta al gràfic 5.13. Com es pot observar, més de la meitat (56,5%) treballen entre 35 i 40 hores. En segon lloc, s'observa que el 18,1% dels joves fa jornades de treball extenses, que superen el màxim de 40 hores setmanals regulat a l'Estatut dels treballadors. En tercer lloc, es troba el grup de joves (17,4%) que fa jornades més curtes, entre 20 i 34 hores. Les jornades de menys de 20 hores es troben molt menys esteses (6,2%), i les jornades irregulars afecten un grup molt reduït de joves (1,9%).

GRÀFIC 5.13. Jornada laboral. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

Les diferències més rellevants entre 2012 i 2017 es relacionen amb la notable disminució de joves que fan jornades extenses (-5,8 punts percentuals), que es correspon amb un augment de la població jove que treballa entre 35 i 40 hores (6,5 punts percentuals), així com la significativa reducció del grup de joves que fa jornades irregulars (-4,6 punts percentuals).

Anàlisi sociodemogràfica

Dins de l'anàlisi sociodemogràfica de la distribució de les diferents jornades laborals, el sexe tendeix a constituir un eix fonamental, ateses les desigualtats de gènere que condicionen els diferents usos del temps entre homes i dones. Les dades confirmen aquesta desigualtat, amb diferències significatives en la distribució d'homes i dones joves entre les diferents jornades laborals. S'observa així, com és la norma habitual entre la població assalariada, que les dones estan més presents en les jornades curtes (un 8,6% enfront d'un 3,8%) i en les jornades d'entre 35 i 40 hores (un 20,5% per un 14,4%), mentre que tenen una presència inferior en les jornades extenses (14% i 22%).

Les diferències pel que fa a l'edat no són gaire destacables. No s'aprecien, per exemple, diferències significatives quant a la presència de les diferents franges d'edat en la jornada extensa, i també són poc rellevants les diferències en relació amb la jornada curta de menys de 20 hores. S'observa, com a diferències a destacar, més presència de les persones joves en la franja d'edat més avançada (de 30 a 34 anys) en les jornades de 35 a 40 hores, i més presència de la franja de 20 a 24 anys en la jornada de 20 a 34 hores.

El nivell d'estudis tampoc té una incidència significativa en la distribució dels i les joves entre els diferents trams de jornada laboral.

El lloc de naixement sí que apareix com un factor important. Segons les dades, les persones joves nascudes a l'estranger tenen més presència en la jornada de menys de 20 hores (un 11,2% enfront d'un 4,3%) i menys presència en la jornada de 35 a 40 hores (un 51,2% per un 58,5%). La mateixa tendència es constata en el cas dels joves amb els dos progenitors nascuts a l'estranger.

Les variables relacionades amb l'origen social no mostren variacions gaire rellevants en aquest cas. Tampoc la llengua inicial constitueix un factor a ressenyar, malgrat certes diferències difícils de relacionar, com una concentració elevada de joves que tenen el castellà com a primera llengua en les jornades de 20 a 34 hores.

Pel que fa a les variables territorials, es detecta més presència de jornades extenses en els municipis petits (fins a 2.000 habitants), mentre que la jornada de 20 a 34 hores té més presència en els municipis grans (més de 50.000 habitants). Per àmbits, només s'observen variacions destacables en l'àmbit Metropolità, amb més presència de la jornada de 20 a 34 hores en detriment de la jornada de més de 41 hores.

5.3.8. Ingressos

Les persones joves ocupades com a activitat principal cobren de mitjana 1.194 euros nets al mes (ingressos mensuals prorratejats en 12 pagues). Una mesura del grau de desigualtat interna en el nivell d'ingressos és la desviació típica, que és força elevada (572 euros) i, per tant, indica que la variabilitat retributiva dins de la població jove és considerable.

Per tal d'aprofundir en aquesta qüestió, els diferents nivells retributius s'han agrupat en quatre quartils, tal com mostra la taula següent. En el quart quartil, el més baix, la mitjana d'ingressos és de 596 euros; en el tercer quartil, de 1.007 euros; en el segon quartil, de 1.283 euros, i en el primer quartil, el més alt, de 1.915 euros. D'acord amb aquestes dades, el 25% que més guanya percep com a mitjana uns ingressos 3,2 vegades superiors al 25% que menys guanya. Analitzant les desviacions típiques dels quartils, es constata que el 50% central de la població jove (2n i 3r quartils) presenta una distribució dels ingressos força comprimida, mentre que la variabilitat dels ingressos del treball és molt acusada en els extrems. La polarització retributiva es confirma en calcular la ràtio entre els grups de joves amb ingressos més extrems: el 10% que més guanya cobra, de mitjana, 2.419 euros, és a dir, sis vegades més que el 10% que menys guanya (406 euros).

TAULA 5.1. Mitjana i desviació típica dels quartils d'ingressos. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Euros

Quartils d'ingressos	Mitjana (€)	Desviació típica (€)
4t quartil (més baix)	596	204
3r quartil	1.007	68
2n quartil	1.283	86
1r quartil (més alt)	1.915	628
Total	1.194	572

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es comparen aquestes dades amb les del 2012, s'observa que la retribució mitjana ha disminuït. D'acord amb l'EJC, la retribució mitjana de la població jove ocupada com a activitat principal se situava en 1.295 euros l'any 2012. Per comparar aquesta dada amb la retribució mitjana el 2017, cal tenir en compte l'evolució de l'IPC, que ha augmentat 2,8 punts. Per tant, la retribució mitjana, en termes comparables, ha baixat des de 1.331 euros el 2012 a 1.194 euros el 2017. La disminució de la retribució de la població jove és una tendència que també assenyalava l'Enquesta d'estructura salarial a Catalunya.

En segon lloc, es constata que aquesta tendència és força generalitzada per als diferents nivells retributius. De fet, la polarització dels ingressos del treball entre 2012 i 2017 ha disminuït: si el 2012 la ràtio entre el 10% que més guanya i el 10% que menys guanya és de 6, el 2012 se situava en el 7,3. Per tant, el que s'observa és una tendència generalitzada

a la baixa en els ingressos del treball de la població jove que té l'ocupació com a activitat principal, amb una distribució retributiva un xic menys desigual internament.

Anàlisi sociodemogràfica

L'anàlisi sociodemogràfica mostra que els ingressos estan molt condicionats per l'edat. Les dades apunten, en aquest sentit, a un increment dels ingressos a mesura que avança l'edat i s'acumula experiència laboral. S'observa així més presència de les franges d'edat més joves en els dos quartils amb ingressos més baixos, mentre que els joves de 30 a 34 anys estan més presents en el quartil més elevat (43,2%).

El sexe és també una variable clau que evidencia l'existència de processos de discriminació salarial, reforçats per les pautes de segregació vertical i horitzontal que s'han posat de relleu dins de l'anàlisi de la categoria ocupacional i el sector. D'acord amb les dades, les dones tendeixen a concentrar-se en els dos quartils més baixos, on trobem el 68,4% de les dones en comparació amb el 48,1% dels homes. Les diferències per sexe són especialment remarcables en el quartil més alt (29% dels homes, en comparació amb el 15% de les dones).

En relació amb el nivell d'estudis, les dades mostren que les persones joves amb estudis obligatoris o inferiors estan clarament infrarepresentades en el quartil d'ingressos més elevat. Per a la resta de joves les variacions són menys rellevants, un fet que indica que més enllà del nivell d'estudis hi ha altres factors en joc que faciliten l'accés a les ocupacions més ben retribuïdes.

Si s'observa la relació entre els ingressos i el lloc de naixement, es constata de nou que les persones joves nascudes a l'estranger es troben en una situació pitjor que les autòctones: només el 15% es troben en el quartil més alt, en comparació amb el 29% dels joves autòctons. Els joves estrangers es concentren clarament en els dos quartils més baixos, una tendència que també es constata entre la població jove amb els dos progenitors nascuts a l'estranger.

Pel que fa als efectes de l'origen social, les dades indiquen que les persones joves amb progenitors tècnics i professionals tenen més possibilitats d'accedir a ocupacions més ben remunerades, tal com mostra la seva alta presència en el quartil d'ingressos més elevats (el 43,5%, davant el 17,8% i el 12,5% de persones amb progenitors en ocupacions mitjanes i elementals, respectivament). Per altra banda, cal apuntar que la variable del nivell educatiu dels progenitors té menys importància per explicar els efectes de l'herència social en els nivells d'ingressos que la variable ocupacional.

En relació amb la llengua, s'observa que les persones que tenen el català com a primera llengua, o tant el català com el castellà, estan més presents en el quartil d'ingressos més elevat i estan menys presents en el quartil més baix. La tendència s'inverteix per a les persones que tenen el castellà com a llengua inicial.

Segons les dades, l'eix territorial no condiona el nivell d'ingressos, tret d'una presència més elevada de joves en el quartil més alt a l'àmbit Metropolità.

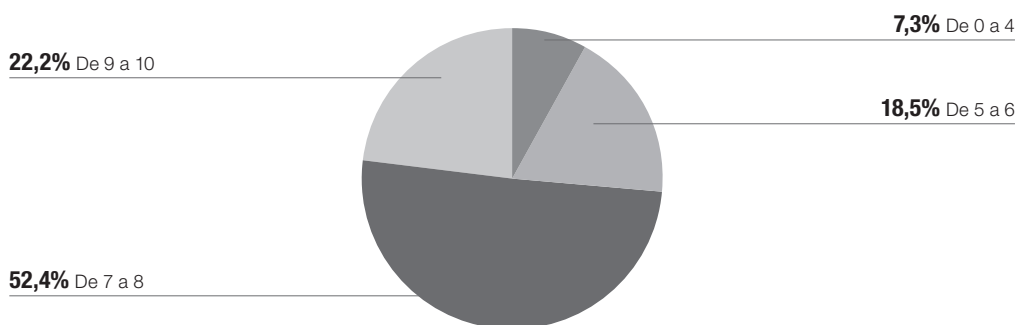
5.3.9. Valoració i perspectives

En aquest apartat s'analitzen tres dimensions entorn de la valoració subjectiva de l'ocupació: 1) el grau de satisfacció amb la feina, considerada globalment; 2) el grau de satisfacció amb diferents característiques o aspectes específics del lloc de treball, i 3) les expectatives i/o desitjos respecte al futur professional.

Grau de satisfacció global amb la feina

D'acord amb les dades de l'EJC17, les persones joves valoren força positivament la seva feina. Com es mostra al gràfic 5.14, un 52,4% de la població jove ocupada dona una puntuació força alta a la seva feina (de 7 a 8 punts) i un 22,2% la valora molt positivament, puntuant-la per sobre de 8. Tan sols un 7,3% puntua la seva ocupació per sota del 5. Així doncs, s'observa que un 74,6% de la població jove ocupada afirma que està força o molt satisfeta amb la seva feina.

GRÀFIC 5.14. Satisfacció amb la feina. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

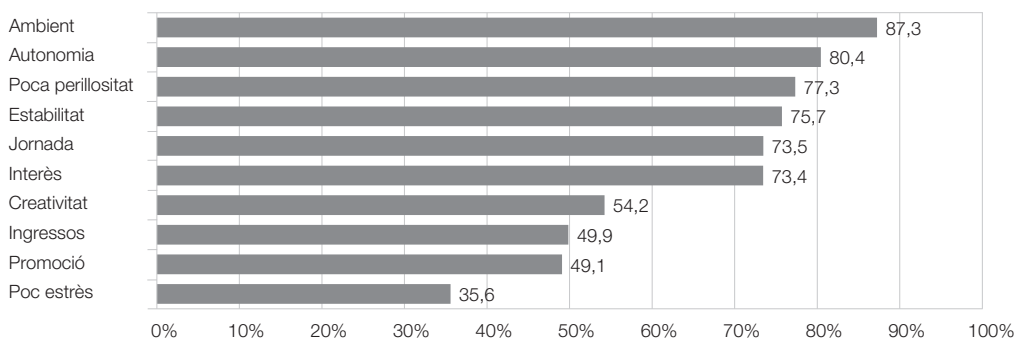
Grau de satisfacció amb diferents característiques de la feina

El gràfic 5.15 ofereix una síntesi de la valoració de les persones joves pel que fa a 10 característiques de la seva feina: ambient, autonomia, perillositat, estabilitat, jornada, interès, creativitat, ingressos, promoció i estrès. Per a totes les característiques es presenta el percentatge de joves que tenen una valoració força o molt positiva. Això vol dir que, pel que fa

a les característiques que tenen connotacions negatives (perillositat i estrès), es presenta el percentatge de joves que avaluen la seva feina com a poc perillosa o poc estressant.

El 2017, les característiques més ben valorades de la feina són: l'ambient, l'autonomia, la perillositat, l'estabilitat, la jornada i l'interès. Aquestes sis característiques són valorades força o molt positivament per més del 70% dels i les joves. En canvi, més de la meitat dels joves es mostra poc satisfet amb els ingressos, la promoció i el nivell d'estrès.

GRÀFIC 5.15. Valoració molt o força positiva d'aspectes de la feina. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

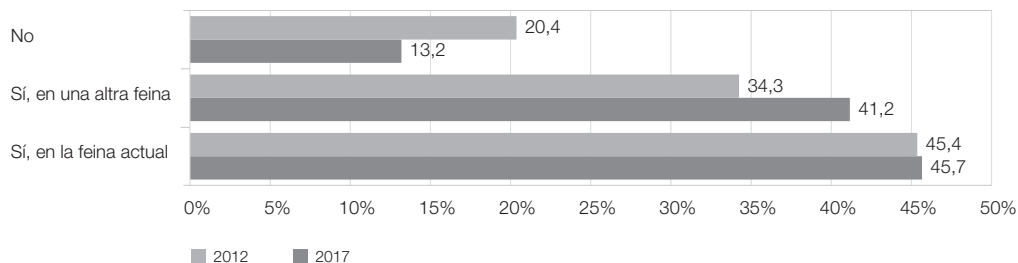
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Expectatives i/o desitjos respecte al futur professional

Pel que fa a les expectatives i/o desitjos respecte al futur professional, el gràfic 5.16 mostra que un 45,7% de les persones joves creu que el seu futur professional millorarà en la feina actual; un 41,2% creu que millorarà en una altra empresa, i un 13,2% pensa que no millorarà.

De la comparació entre el 2012 i el 2017 es desprèn que les expectatives han millorat al llarg d'aquests cinc anys. Hi ha una disminució relativament significativa de les persones joves que creuen que el seu futur no millorarà (7,2 punts percentuals), que es tradueix en un augment de les que creuen que el seu futur millorarà en una altra empresa (6,9 punts percentuals). Per contra, es manté estable el percentatge de joves que confia millorar la seva situació professional en la feina actual.

GRÀFIC 5.16. Perspectives de millora professional. Joves de 15 a 34 anys ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

Anàlisi sociodemogràfica

En aquesta secció es du a terme l'anàlisi sociodemogràfica en relació amb el grau de satisfacció global amb la feina. Es detecta, en primer lloc, que ni l'edat ni el sexe tenen pràcticament incidència en el grau de satisfacció. Per contra, el nivell d'estudis sembla rellevant, i destaca una elevada presència de joves amb estudis obligatoris i inferiors que valoren negativament la seva feina.

El fet de ser immigrant, o de procedència immigrant, condiona el grau de satisfacció, segons apunten les dades. S'observa més presència de joves insatisfets entre les persones joves nascudes a l'estranger, les que tenen una llengua inicial estrangera o les que tenen progenitors nascuts a l'estranger.

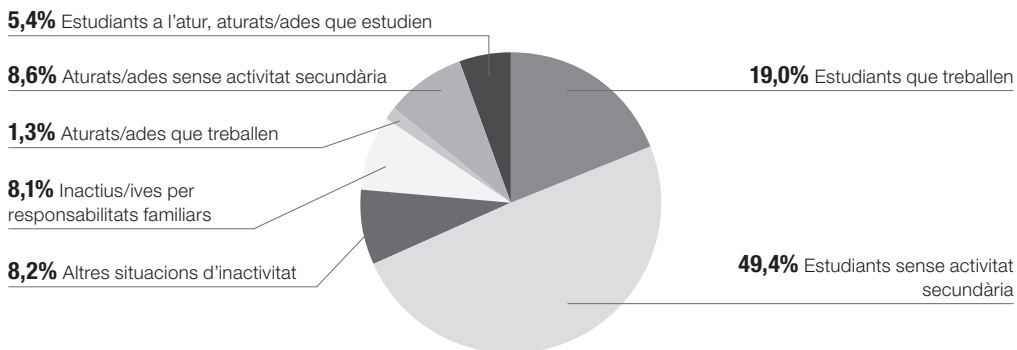
En aquest cas, les variables relacionades amb l'origen social no tenen una incidència gaire rellevant. L'eix territorial no presenta cap aspecte a destacar.

5.4. Les situacions d'estudi, atur i inactivitat

Les persones joves que no tenen l'ocupació com la seva activitat principal es troben en situacions molt diverses pel que fa a la relació amb els estudis i el mercat de treball. Juntament amb els estudiants "a temps complet", que només es dediquen als estudis, hi ha un ventall de situacions diferents en què la població jove combina el fet d'estudiar, treballar i buscar feina activament en graus diversos. Com s'observa al gràfic 5.17, la majoria de joves s'ubiquen en la situació d'estudiant sense activitat secundària (49,4%), seguits pel grup d'estudiants que treballen (19%). La resta de persones joves es diferencia pel fet de buscar o no feina activament, que és el criteri establert per distingir entre aturats i inactius. La majoria no busquen feina activament, és a dir, són inactius per diversos motius (8,1% per responsabilitats familiars i 8% per altres causes). Entre les persones joves aturades, un

gruix important només es dedica a la recerca de feina (8,6%), mentre que la resta combina aquesta activitat amb els estudis (5,4%) o les feines informals (1,3%).

GRÀFIC 5.17. Activitat principal i secundària. Joves de 15 a 34 anys no ocupats com a activitat principal. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si analitzem l'efecte de les variables sociodemogràfiques i contextuals sobre els cinc grups principals (estudiants sense activitat secundària, estudiants que treballen, aturats, inactius per responsabilitats familiars i altres situacions d'inactivitat), la variable edat destaca com un condicionant crucial. Com era d'esperar, el percentatge d'estudiants sense activitat secundària va disminuint progressivament a mesura que augmenta l'edat i les persones joves van finalitzant els estudis. Així, la major part de les persones joves entre 15 i 19 anys es troben en aquesta situació (79,4%), però només el 39,4% entre els 20 i 24 anys. D'altra banda, s'observa que el col·lectiu d'estudiants que treballa es troba clarament sobrerrepresentat entre els joves de 20 a 24 anys (30%). A partir dels 25 anys, per contra, les persones joves estan més presents en les situacions d'atur i inactivitat, ja que una gran part han finalitzat el període de formació i han començat el procés d'inserció en el mercat de treball.

Les dades mostren que el sexe continua sent un condicionant social pel que fa a la inactivitat, atès que les dones es troben clarament sobrerrepresentades en el grup d'inactius per responsabilitats familiars (el 14,2% de dones per l'1,7% d'homes), mentre que els homes ho estan en altres situacions d'inactivitat (12,2% d'homes i 4,7% de dones). En menor mesura, es detecten diferències pel que fa a les situacions d'estudis, amb més presència d'homes entre els estudiants sense activitat secundària i de dones entre els estudiants que treballen.

Pel que fa al nivell d'estudis, es dona el cas que les persones joves amb estudis inferiors estan més presents entre els estudiants sense activitat secundària (60,3%). D'altra banda, els estudiants que treballen estan clarament sobrerrepresentats entre els joves amb estudis secundaris postobligatoris (32,7%).

Segons el lloc de naixement, les dades mostren que les persones joves immigrants són majoria en les situacions d'atur i, especialment, inactivitat, mentre que les autòctones estudien, majoritàriament. La tendència és similar quan es prenen en consideració les persones joves amb els dos progenitors nascuts a l'estranger o amb una llengua inicial estrangera.

Les dades mostren que l'origen social és un clar condicionant. La proporció de persones joves que estudia augmenta a mesura que augmenta el nivell d'estudis dels seus progenitors. Així, el 82% dels fills i filles amb, almenys, un progenitor amb estudis superiors està estudiant, un percentatge que disminueix fins al 66,3% en el cas de progenitors amb estudis secundaris postobligatoris i fins al 43,2% per als estudis obligatoris o inferiors. Una tendència semblant s'observa quan s'analitzen les dades per categoria ocupacional dels progenitors. En conjunt, l'atur i la inactivitat es pateixen més entre les persones joves amb progenitors que no tenen estudis superiors o es troben en ocupacions mitjanes i elementals. A tall d'exemple, la proporció de persones joves aturades passa del 10% per als fills i filles de càrrecs directius i gerencials al 29% en el cas de progenitors amb ocupacions elementals.

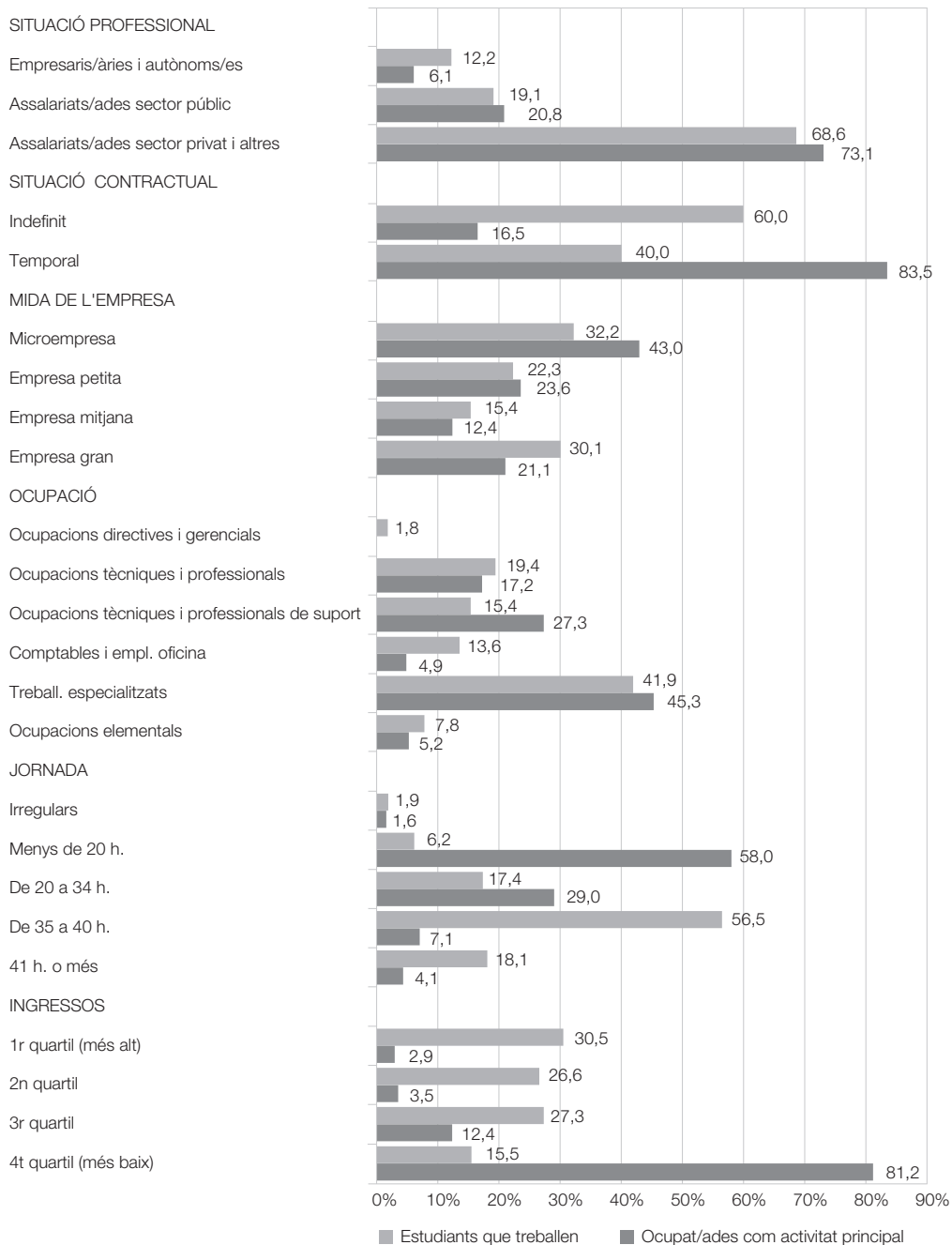
En relació amb les variables sobre el lloc de naixement i la llengua inicial dels progenitors, i deixant de banda el cas dels immigrants, que s'ha analitzat prèviament, les dades apunten que la situació més afavorida es dona entre les persones joves que tenen els dos progenitors nascuts a Catalunya o el català com a llengua inicial, un fet probablement relacionat amb l'origen social.

Pel que fa a les variables territorials, les dades no mostren diferències gaire rellevants pel que fa a la grandària del municipi. Segons l'àmbit territorial, sobresurt la situació de les Comarques Gironines, amb un pes clarament superior de persones en les categories d'inactius en detriment dels estudiants sense activitat secundària. D'altra banda, a l'àmbit Metropolità destaca la presència més baixa de persones joves inactives per responsabilitats familiars.

5.4.1. L'ocupació dels estudiants

En aquest apartat, la població de referència són els estudiants que combinen els estudis amb la feina com a activitat secundària. Com s'ha vist en l'apartat anterior, es tracta majoritàriament de joves que han finalitzat els estudis secundaris postobligatoris i treballen mentre continuen estudiant. El que ens interessa és analitzar en quina mesura la seva ocupació presenta diferències rellevants respecte a la feina de les persones joves que tenen l'ocupació com a activitat principal. Com era d'esperar, les dades mostren amb claredat trets distintius, d'acord amb el fet d'ocupar una feina que no es considera el primer pas per inserir-se en el mercat de treball, sinó més aviat un suport per tal de continuar estudiant. El gràfic 5.18 presenta els aspectes més rellevants.

GRÀFIC 5.18. Característiques de l'ocupació segons la relació amb l'activitat. Joves de 15 a 34 anys ocupats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Així, en relació amb la situació professional els estudiants que treballen es troben poc representants entre el grup d'empresaris i autònoms (6,1%).

Pel que fa a la seva situació contractual, és un col·lectiu amb més inestabilitat, ja que una gran majoria (83,5%) té un contracte temporal, treballa sense contracte o es troba en altres situacions.

La feina dels estudiants també presenta diferències significatives en relació amb el sector. Hi ha una sobrerepresentació en els sectors de l'hostaleria (18%), les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment (17,6%) i les activitats educatives (15,5%). Contràriament, els estudiants que treballen es troben infrarepresentats en la indústria i la construcció, les activitats professionals, científiques i tècniques i el conjunt d'activitats que s'agrupen en "altres sectors".

Segons la mida de l'empresa, les dades mostren diferències molt significatives, amb una clara sobrerepresentació dels estudiants que treballen en la microempresa (43%) i, en una proporció inferior, en la petita empresa (23,6%).

Si ens centrem en la categoria ocupacional, destaca el fet que els estudiants que treballen ocupen majoritàriament feines tècniques i de suport (27,3%), mentre que estan infrarepresentats entre els càrrecs directius i gerencials i els empleats. Tot i així, el grup més nombrós és el dels treballadors especialitzats, que agrupa prop de la meitat d'aquest col·lectiu (45,3%).

Pel que fa a la jornada, hi ha una clara sobrerepresentació dels estudiants que treballen en jornades de menys de 20 hores (58%), seguits dels que ho fan en jornades de 20 a 35 hores (29%).

Finalment, en relació amb els ingressos, un 81,2% dels estudiants que treballen es troben en el quartil més baix, i la seva presència disminueix significativament a mesura que els ingressos augmenten.

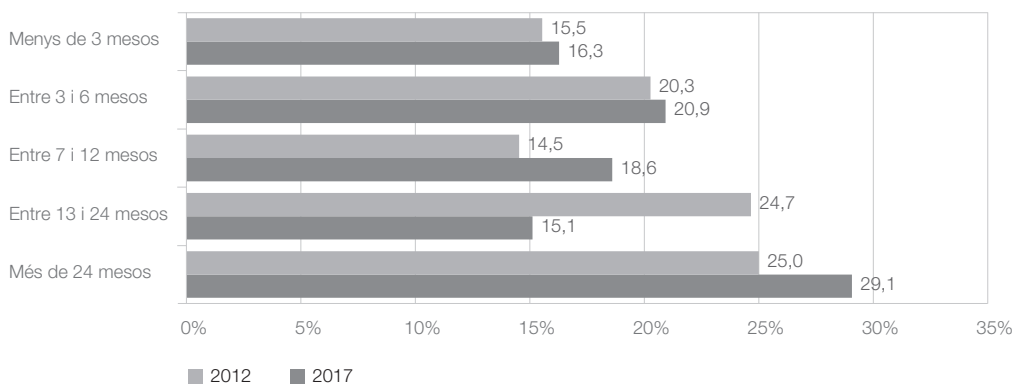
5.4.2. L'atur

En aquest apartat, la població de referència són les persones joves que no estan ocupades com a activitat principal i busquen feina activament. Un gruix important combina la recerca de feina amb els estudis (35,1%) o fa algun tipus de feina informal (8,5%). S'analitzen aspectes diversos en relació amb l'atur: la seva durada, que permet copsar les dificultats que tenen les persones aturades per accedir a l'ocupació; la cobertura de la prestació per desocupació, que ens proporciona informació sobre el grau de suport econòmic que rep aquest col·lectiu; els mecanismes habitualment emprats per cercar feina, i, finalment, les expectatives dels i les joves aturats de trobar feina en el futur. En tractar-se d'un col·lectiu reduït, les dades no permeten aprofundir en l'anàlisi sociodemogràfica.

Durada de l'atur

Les dades sobre la durada de l'atur posen de manifest que una part important de les persones joves aturades té grans dificultats per trobar feina. El 29,1% fa més de dos anys que es troba a l'atur, i un 15,1%, més d'un any o dos anys. Malgrat el descens de l'atur juvenil en els darrers anys, l'atur de llarga durada (més d'un any) continua sent un problema greu. La comparació entre 2012 i 2017 mostra que la situació ha millorat, amb una disminució de 5,5 punts percentuals de l'atur de llarga durada. Amb tot, cal remarcar l'augment del percentatge de joves que fa més de dos anys que es troben a l'atur.

GRÀFIC 5.19. Durada de l'atur. Joves de 15 a 34 anys aturats. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

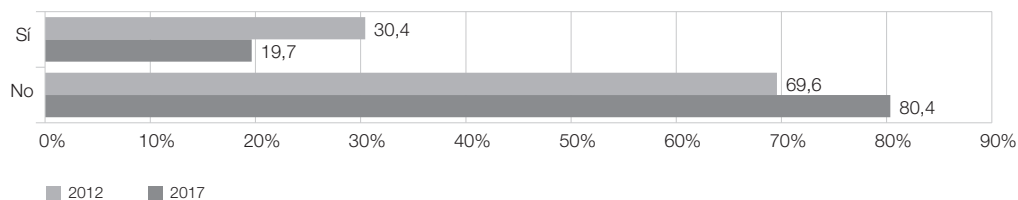
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

Cobertura de la prestació de desocupació

La taxa de cobertura de la prestació per desocupació se situa en el 19,7%. És a dir, vuit de cada deu joves en atur no rep suport econòmic per fer front a aquesta situació. Les raons poden ser diverses, tenint en compte que el dret a rebre la prestació i la seva durada està condicionat a la trajectòria laboral de la persona.⁴ Entre les persones en situació d'atur que no reben la prestació es troben les persones joves que busquen la primera feina, però també les que han treballat com a autònomes o han tingut una trajectòria precària. En qualsevol cas, és una dada preocupant, i més si es té en consideració que una gran part de les persones joves aturades es troben en aquesta situació des de fa temps.

⁴ Per rebre la prestació, cal tenir almenys un any cotitzat com a assalariat durant els darrers sis anys. D'altra banda, la durada de la prestació també depèn del nombre d'anys cotitzats prèviament.

GRÀFIC 5.20. Cobertura de la prestació per desocupació. Joves de 15 a 34 anys aturats. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

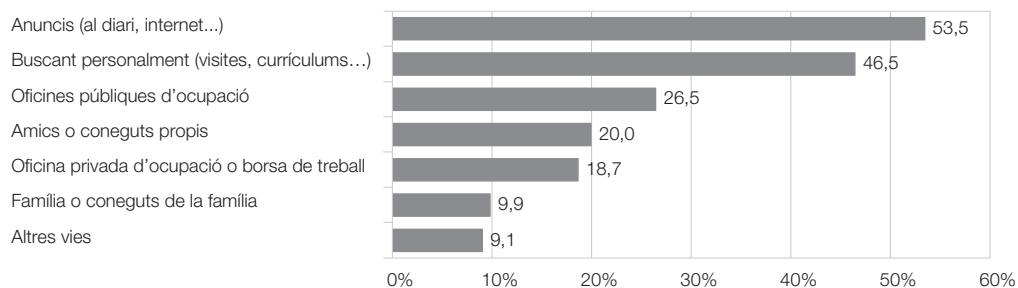
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es comparen les dades de 2012 i 2017, s'observa que la taxa de cobertura ha disminuït sensiblement (10,8 punts percentuals). Aquest canvi pot estar relacionat, si més no parcialment, amb el canvi en la conjuntura econòmica. El tancament d'empreses i la destrucció de llocs de treball durant la crisi va portar a l'atur un bon nombre de joves que havien estat assalariats durant un temps suficient per tenir dret a rebre la prestació. Per contra, en l'escenari postcrisi caldria esperar més presència de joves que no tenen dret a rebre prestació o l'han esgotada perquè han estat ocupats durant poc temps.

Mecanismes de recerca de feina

Els mecanismes de recerca de feina són molt variats. Els canals més utilitzats per buscar feina són respondre a anuncis a la premsa o internet (53,5%), així com buscar feina personalment, mitjançant entregues de currículums i visites directes (46,5%). En una proporció inferior, les persones joves aturades fan ús d'altres mecanismes com les oficines públiques d'ocupació (26,5%), la xarxa d'amistats i coneguts (20%) i les borses de treball o les oficines privades d'ocupació (18,7%). S'observa que la mobilització de la família i/o els coneguts de la família és un canal força minoritari (9,9%), un fet que pot estar relacionat amb l'origen social de les persones joves aturades.

GRÀFIC 5.21. Mecanismes de recerca de feina (resposta múltiple). Joves de 15 a 34 anys aturats. Catalunya, 2017. Percentatge

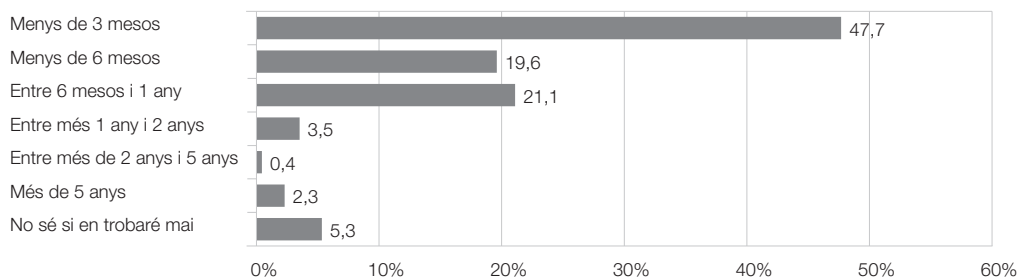

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Expectatives de trobar feina

Les expectatives de trobar feina en el futur mostren optimisme entre les persones joves aturades. Malgrat que una part important es troben a l'atur des de fa temps, prop de la meitat confien trobar feina en menys de tres mesos (47,7%) o menys de sis (19,6%). Amb tot, cal remarcar que hi ha un 5,3% de joves que dubten si en trobaran mai, i un 6,3% creuen que trigaran entre més d'un any i més de cinc anys.

GRÀFIC 5.22. Expectatives de trobar feina. Joves de 15 a 34 anys aturats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

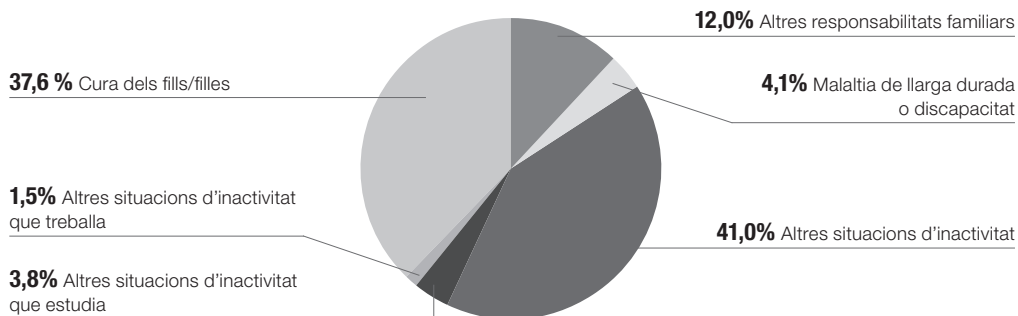
5.4.3. La inactivitat

Aquest apartat fa referència a la població jove inactiva, sense considerar les persones joves que estan estudiant. Es tracta, per tant, del conjunt de persones joves que no tenen l'ocupació ni els estudis com a activitat principal i tampoc estan buscant feina activament (almenys un cop al mes). Interessa conèixer millor a què es dediquen, per quins motius no estan buscant feina més proactivament, així com quines són les seves expectatives de cara al futur. De nou es tracta d'un col·lectiu massa reduït per aprofundir en l'anàlisi sociodemogràfica.

Activitats

Prop de la meitat de les persones joves inactives es dediquen al treball domèstic i de cura, ja sigui la cura dels fills (37,6%) o altres responsabilitats familiars (12%). El 4,1% tenen una malaltia de llarga durada o discapacitat, un 3,8% està estudiant com a activitat secundària i un 1,5% treballa ocasionalment. La resta, és a dir, les persones en altres situacions d'inactivitat que no declaren cap activitat secundària, són les que es podrien catalogar com a col·lectiu "ni-ni", ja que són joves que no estudien, no treballen (ja sigui en el mercat de treball o en el treball domèstic i de cura) i tampoc busquen feina activament. Representen el 41% de la població jove inactiva, és a dir, el 3,4% de la població jove catalana.

GRÀFIC 5.23. Activitat secundària. Joves de 15 a 34 anys inactius. Catalunya, 2017.
 Percentatge

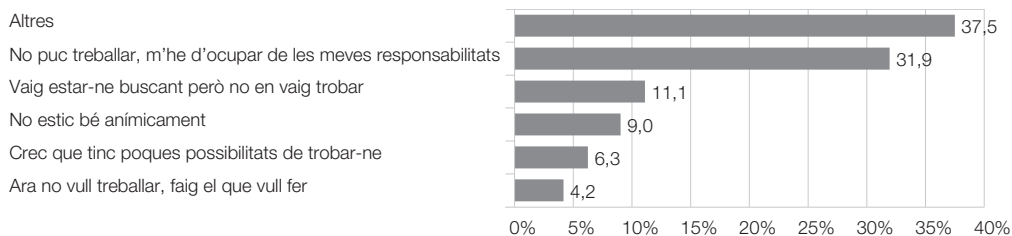

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Motius per no buscar feina

Només el 4,2% de les persones joves declara que no busca feina perquè no vol treballar. Un gruix important no està buscant feina perquè de moment no pot treballar, ja que ha d'ocupar-se de les seves responsabilitats (31,9%). També és rellevant assenyalar que entre els motius de no buscar feina es troba el desànim sobre les possibilitats de trobar-ne, amb un 11,1% de joves que declaren que s'han cansat de buscar feina sense èxit i un 6,3% que creu que té poques possibilitats. Finalment, el 9% dels joves declara que no es troba bé anímicament. Queda, això no obstant, un significatiu 37,5% de joves que es col·loca en l'opció "altres".

GRÀFIC 5.24. Motius per no buscar feina. Joves de 15 a 34 anys inactius. Catalunya, 2017.
 Percentatge

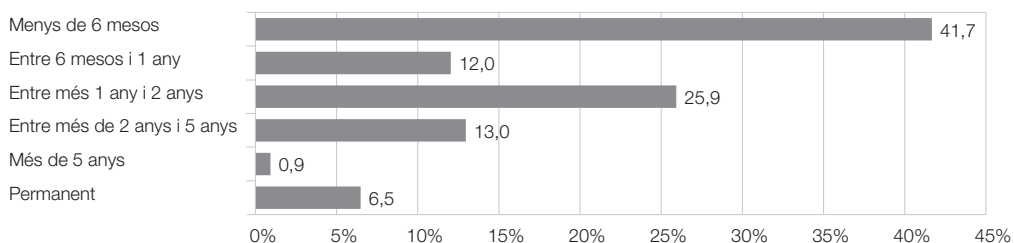

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Expectatives de cara al futur

La majoria de les persones joves inactives considera que aquesta situació és transitòria, i no durarà més d'un any (53,7%). El 39,8% preveu una durada més llarga, mentre que el 6,5% considera que la situació d'inactivitat pot arribar a ser permanent.

GRÀFIC 5.25. Expectatives de durada de la inactivitat. Joves de 15 a 34 anys inactius. Catalunya, 2017. Percentatge

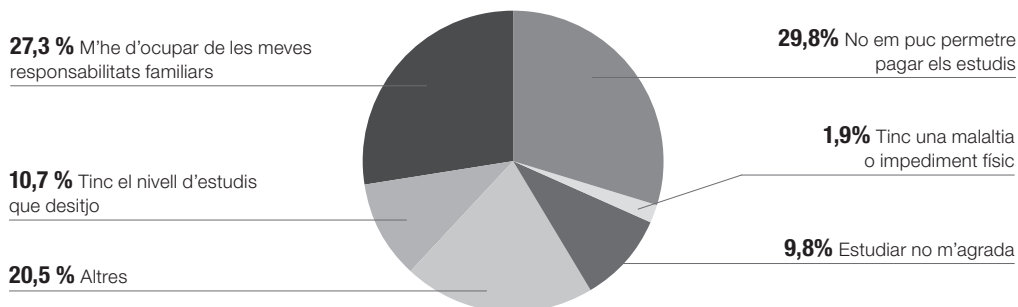

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

5.4.4. Els motius per no estudiar

Del conjunt de persones joves aturades i inactives que no estudien, el 6,2% està pendent de començar uns estudis. Els motius pels quals la resta no estudien són majoritàriament dos: no poder pagar-se els estudis (29,8%) o haver d'ocupar-se de responsabilitats familiars (27,3%). Si a això s'afegeix que hi ha un 1,9% de persones amb una malaltia o impediment físic, s'observa que el 59% de les persones joves i inactives que no estudien tenen algun tipus d'impediment per fer-ho. D'altra banda, un 10,7% considera que té el nivell d'estudis que desitja. Només el 9,8% afirma que no estudia perquè no li agrada, mentre que un 20,5% dona altres raons.

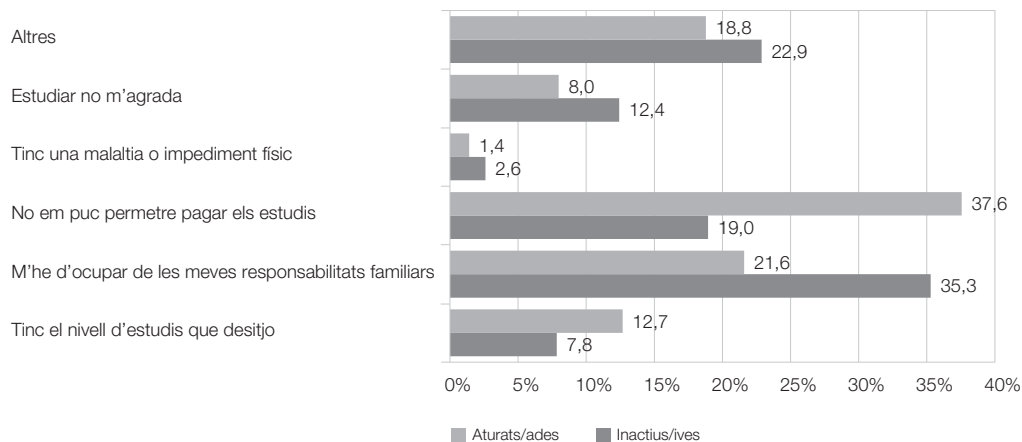
GRÀFIC 5.26. Motius de no estudiar. Joves de 15 a 34 anys aturats i inactius que no estudien. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es comparen els motius per no estudiar de les persones joves aturades i de les inactives, es constata que el fet de no poder pagar-se els estudis és el motiu més rellevant per als joves en situació d'atur (37,6%), mentre que per als joves inactius el principal impediment és haver d'ocupar-se de les seves responsabilitats familiars.

GRÀFIC 5.27. Motius de no estudiar segons relació amb l'activitat. Joves de 15 a 34 anys aturats i inactius que no estudien. Catalunya, 2017. Percentatge

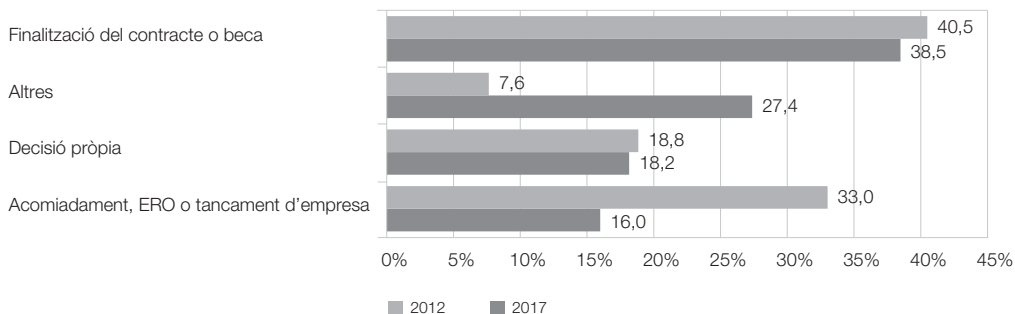

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

5.4.5. Els motius per deixar la feina

Del conjunt de persones joves aturades i inactives que han treballat anteriorment, la majoria han deixat de treballar per força: un 38,5% per finalització del contracte i el 16% per acomiadament, ERO o tancament de l'empresa. La resta ho ha fet per decisió pròpia (18,2%) o per altres motius (27,4%). Si es comparen aquestes dades amb les del 2012, s'observa un descens molt significatiu del percentatge de joves que han perdut la feina per acomiadament (el 33% el 2012), un descens relacionat amb el canvi en la conjuntura econòmica que s'ha produït en aquest període.

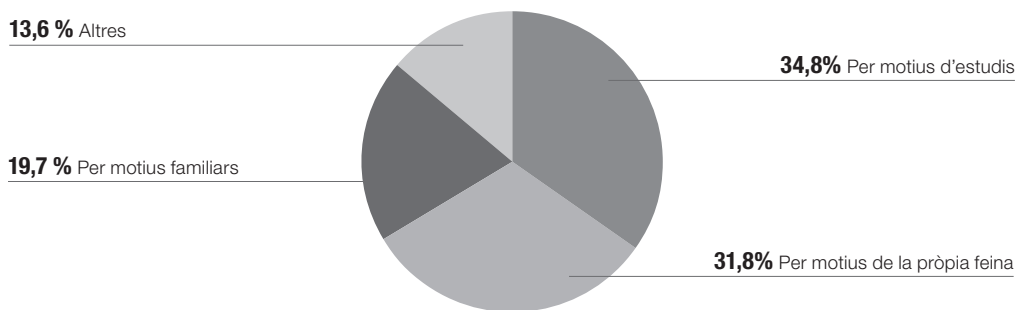
GRÀFIC 5.28. Motius per deixar la feina. Joves de 15 a 34 anys aturats i inactius. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Entre les persones joves que han deixat de treballar per decisió pròpia, els motius més rellevants són els estudis (34,8%). En segon lloc, un significatiu 31,8% dels joves ha deixat de treballar per raons relacionades amb la feina en si. Finalment, també són rellevants les qüestions relacionades amb la família. Les dades no permeten aprofundir en l'anàlisi sociodemogràfica.

GRÀFIC 5.29. Motius de deixar la feina per decisió pròpia. Joves de 15 a 34 anys aturats i inactius. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

5.5. Transicions formació-ocupació

En aquest apartat s'analitzen els aspectes més rellevants de la transició formació-ocupació de les persones joves que en el moment de respondre a l'enquesta tenien entre 30 i 34 anys. El període analitzat va des dels 15 anys fins als 29. S'ha fet aquesta tria per tal de

tenir un període de temps suficientment llarg perquè, majoritàriament, s'hagi finalitzat la transició del sistema educatiu al mercat laboral. En segon lloc, s'estudia només la trajectòria fins als 29 anys (i no la dels 30 als 34 anys) per tal de tenir el mateix període de temps per a tots els casos.

Cal indicar que en aquesta anàlisi no s'ha pogut incloure la població jove nascuda a l'estranger que va arribar a Catalunya després dels 15 anys. Per a aquest col·lectiu només hi ha informació a partir de la seva arribada a Catalunya, i una gran part ja ha completat el procés de transició formació-ocupació al seu país d'origen. Els resultats s'han de llegir, per tant, amb cautela, tenint en compte que representen un 27% de la població jove entre els 30 i els 34 anys.⁵

Aquest apartat comença amb la presentació d'una tipologia de transicions formació-ocupació. A continuació, s'analitzen les característiques sociodemogràfiques de la població jove segons el tipus de transició. Finalment, s'analitza la inserció a l'activitat i les diferències existents segons el tipus de transició.

5.5.1. Tipologia de transicions formació-ocupació

Per tal d'analitzar els tipus de transicions formació-ocupació més comuns en la població jove de Catalunya, s'ha creat una tipologia de transicions mitjançant l'anàlisi de clústers.⁶ L'anàlisi s'ha elaborat a partir de considerar l'edat d'incorporació a l'activitat i la importància que han tingut les diferents situacions (ocupació, atur, estudis i altres formes d'inactivitat) des dels 15 als 29 anys. Concretament, les variables considerades en l'anàlisi són:

- Edat d'incorporació a l'activitat laboral (com a activitat principal)
- Temps estudiant o estudiant i a l'atur com a activitat secundària
- Temps estudiant i ocupat com a activitat secundària
- Temps ocupat i estudiant com a activitat secundària
- Temps ocupat sense cap activitat secundària
- Temps inactiu des de la seva incorporació a l'activitat (excloent els estudis)

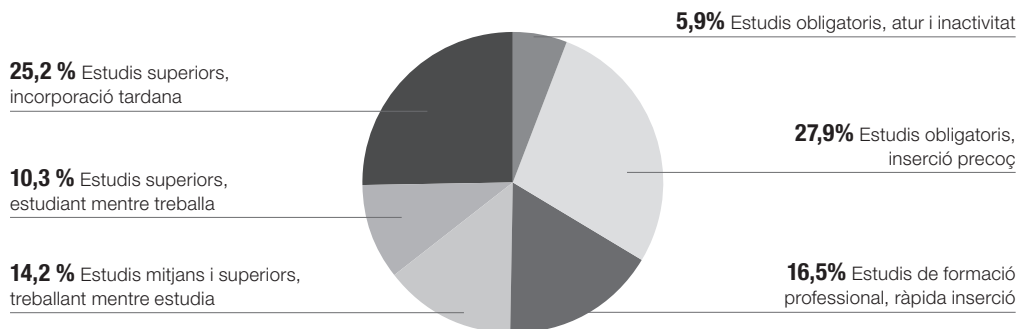
L'anàlisi ha donat lloc a una tipologia de sis tipus de trajectòries que es presenten al gràfic 5.30.

---

5 Un altre 10% de la mostra es perd per falta d'informació en algunes de les variables utilitzades en l'anàlisi.

6 Concretament, el mètode Ward de classificació (ACL).

GRÀFIC 5.30. Transicions formació-ocupació. Joves de 30 a 34 anys de nacionalitat espanyola. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

- **Tipus 1. Estudis obligatoris, atur i inactivitat.** Es tracta d'un tipus de transició minoritària, amb el 5,9% de joves. Són joves que no han estat gaire temps estudiant però han experimentat períodes llargs d'atur i d'inactivitat: més concretament, tres anys i mig a l'atur i prop de cinc anys en situació d'inactivitat.
- **Tipus 2. Estudis obligatoris, inserció precoç.** Aquest tipus de transició es troba força estès entre la joventut catalana, amb un 27,9% de joves. Es tracta de joves que s'incorporen a l'activitat a una edat precoç (al voltant dels 16 anys) i han estat la major part de la seva trajectòria ocupats (dotze anys de mitjana). En general, la transició entre els estudis i l'ocupació és força seqüencial, sense períodes on es combinen estudis i ocupació.
- **Tipus 3. Estudis de formació professional, ràpida inserció.** En aquest tipus hi ha el 16,5% dels joves. És un tipus de transició similar a la del grup 2, amb la diferència que es tracta de joves que han passat un temps més llarg estudiant, sobretot estudis de formació professional. Són joves que s'han incorporat a l'activitat a una edat mitjana de 20,4 anys i han estat ocupats al voltant de set anys.
- **Tipus 4. Estudis mitjans i superiors, treballant mentre estudia.** El 14,2% de joves es troba en aquest grup. Està format per joves que han passat un llarg període de temps combinant els estudis amb l'ocupació com a activitat secundària (prop de dotze anys). La seva edat mitjana d'incorporació a l'activitat és de 24,5 anys.
- **Tipus 5. Estudis superiors, estudiant mentre treballa.** En aquest tipus es troba el 10,3% de joves. Són joves que s'incorporen a l'activitat a una edat relativament primerenca (18,6 anys de mitjana), però amb interrupcions per tornar als estudis i un temps força llarg on continuen estudiant mentre estan ocupats com a activitat principal (al voltant de vuit anys).

- **Tipus 6. Estudis superiors, incorporació tardana.** Aquest tipus de transició també es troba força estès, amb un 25,2% de joves. Són joves que han passat gran part de la seva trajectòria estudiant exclusivament o estudiant mentre buscaven feina (prop de tretze anys). La seva edat mitjana d'incorporació a l'activitat són els 25,5 anys.

Els tipus de transicions presentats posen de manifest tres blocs clarament diferenciats. D'una banda, un 5,9% de joves que un cop finalitzats els estudis tenen grans dificultats d'inserció al mercat de treball, amb una trajectòria on predomina l'atur i la inactivitat (tipus 1: estudis obligatoris, atur i inactivitat). En segon lloc, hi ha un 44,4% de joves en els quals al llarg de la seva trajectòria predomina l'ocupació. Són joves que s'incorporen ràpidament al mercat de treball un cop finalitzats els estudis (tipus 2: estudis obligatoris, inserció precoç, i tipus 3: estudis professionals i ràpida inserció). Finalment, hi ha un 49,7% de joves amb un llarg període de temps dedicat als estudis. Dins d'aquest grup, un 24,5% es caracteritza per combinar els estudis amb la feina (tipus 4: estudis mitjans o superiors, treballant mentre estudia, i tipus 5: estudis superiors, estudiant mentre treballa). El 25,2% restant ha estat gran part del temps estudiant o estudiant alhora que buscava feina (tipus 6: estudis superiors, inserció tardana).

En conjunt, l'anàlisi de transicions mostra una diversificació important respecte als patrons tradicionals de transició. En primer lloc, es constata que l'allargament dels estudis és un fet força generalitzat. La coincidència del període de crisi amb el moment en què la població analitzada tenia entre 24 i 29 anys fa plausible suposar que també intervé la manca de perspectives en el mercat de treball. Un segon aspecte a destacar és la combinació entre estudis i feina, amb transicions menys lineals, on es troben un de cada quatre joves. Finalment, l'anàlisi posa de manifest greus dificultats d'inserció per a un grup minoritari de joves.

5.5.2. Aspectes sociodemogràfics de les transicions formació-ocupació

En relació amb el sexe, s'observa una gran presència d'homes en el tipus 2 (estudis obligatoris, inserció precoç), amb un 60,9% d'homes per un 39,1% de dones. Per contra, no hi ha diferències significatives en la resta de grups.

Com era d'esperar, les diferències són molt rellevants pel que fa al nivell d'estudis. S'observa una presència més alta de joves que no han acabat l'educació obligatòria o només han assolit aquest nivell d'estudis en els tipus 1 (estudis obligatoris, atur i inactivitat) i el tipus 2 (estudis obligatoris, inserció precoç). Concretament, en aquests grups trobem el 84,8% dels joves sense educació obligatòria i el 77,1% dels joves amb estudis obligatoris.

Per contra, en la resta de grups es troba una gran presència de joves amb estudis mitjans i superiors, tot i que amb diferències rellevants. La població jove amb estudis de formació professional es troba sobrerrepresentada en el tipus 3 (estudis professionals i ràpida inserció), amb un 32,9% dels joves amb FP1 o cicle formatiu de grau mitjà i un 28,8% dels joves amb FP2 o cicle formatiu de grau superior. En el tipus 4 (estudis mitjans i superiors, treballant mentre estudia) hi ha més diversitat, amb sobrerrepresentació de joves amb BUP, COU i batxillerat (24,5% dels joves amb aquest nivell d'estudis), diplomatura (27,3%)

i llicenciatura (25%). Finalment, els joves amb estudis universitaris tenen més presència en el tipus 5 (estudis superiors, estudiant mentre treballa) i el tipus 6 (estudis superiors, inserció tardana). Destaca la sobrerrepresentació de joves amb llicenciatura en el grup 6 (35,3% dels joves amb aquest nivell d'estudis) i els joves amb estudis de postgrau o màster en ambdós grups (un 21,7% dels joves amb aquest nivell d'estudis es troba en el grup 5, i un 49,5%, en el grup 6).

Pel que fa a les variables d'origen social, les dades mostren dos grups força antagònics: el tipus 2 (estudis obligatoris, inserció precoç) i el tipus 6 (estudis universitaris, inserció tardana). En el primer cas, destaca una gran presència de joves procedents dels estrats socials més baixos, amb progenitors amb estudis primaris o inferiors i en ocupacions mitjanes o elementals. En el segon cas, la situació s'inverteix, amb més presència de joves amb progenitors amb nivells d'estudis més alts i en ocupacions professionals. Per a la resta de grups, les variables relacionades amb l'origen social tenen menys incidència. Sobresurt la sobrerrepresentació de joves amb progenitors en ocupacions professionals en el tipus 5 (estudis universitaris, estudiant mentre treballa).

En relació amb la llengua familiar, destaquen de nou les diferències entre el tipus 2 i 6. En el primer grup el castellà es troba suprerrepresentat en detriment del català o la combinació de castellà i català. Per contra, en el segon grup el castellà té una presència inferior i predomina la combinació de castellà i català. Contràriament al que s'hauria d'esperar, no trobem diferències significatives entre aquests dos grups segons el lloc de naixement dels progenitors. En relació amb aquesta variable, les diferències no són gaire rellevants. Destaca sobretot el tipus 4 (estudis mitjans i superiors, treballant mentre estudia), amb una gran presència de joves amb els dos progenitors nascuts a Catalunya, en detriment dels joves amb els dos progenitors nascuts a la resta d'Espanya.

Cal indicar que el nombre de joves nascuts a l'estranger és massa reduït per donar cap dada significativa. Això és conseqüència del fet que només s'han considerat els joves que han arribat a Catalunya abans de complir els 15 anys. Per extensió, passa el mateix amb els joves que tenen els dos progenitors nascuts a l'estranger o una llengua inicial que no és ni el català ni el castellà.

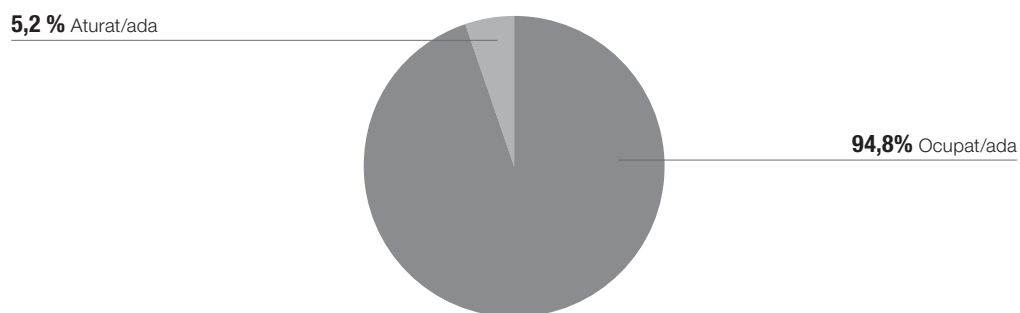
Finalment, les dades no mostren diferències gaire rellevants pel que fa a les variables de tipus territorial. El tipus 3 (estudis professionals, ràpida inserció) es troba sobrerrepresentat a Barcelona ciutat, mentre que el tipus 5 (estudis superiors, estudiant mentre treballa) té més presència en els municipis entre 10.000 i 50.000 habitants. Per àmbit territorial no hi ha cap diferència significativa.

5.5.3. Transicions formació-ocupació i inserció a l'activitat

En aquest apartat s'analitza el moment d'inici de l'activitat laboral (com a activitat principal que fa la persona) i les seves diferències segons els tipus de transició formació-ocupació.

La gran majoria de joves s'incorporen a l'activitat laboral a través de l'ocupació, no des de l'atur: així, el 94,8% de les persones joves de 30 a 34 anys van obtenir la primera feina (com a activitat principal) sense passar prèviament per l'atur, mentre que un 5,2% passa dels estudis a l'atur. Segons el tipus de transició formació-ocupació, només destaca el tipus 1 (estudis obligatoris, atur i inactivitat), amb una clara sobrerrepresentació de joves aturats (el 33,3% de joves en aquest grup). Per a la resta de transicions formació-ocupació, el percentatge de joves que passen per l'atur abans d'incorporar-se a l'ocupació com a activitat principal és molt reduït.

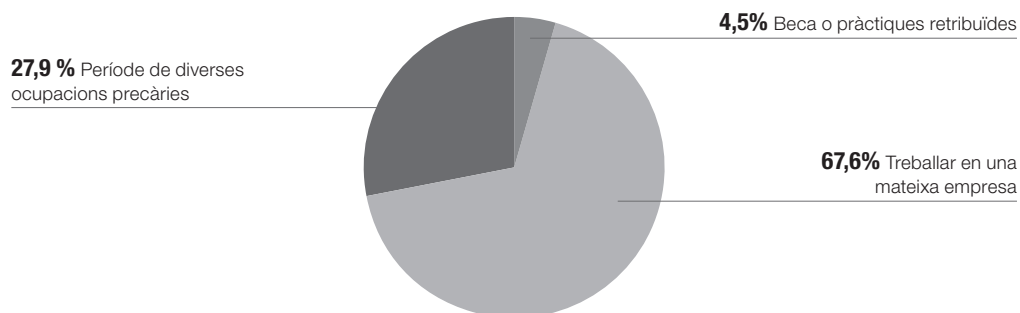
GRÀFIC 5.31. Forma d'inserció a l'activitat. Joves de 30 a 34 anys de nacionalitat espanyola. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En relació amb l'ocupació, la situació més estesa és treballar en una mateixa empresa (67,6%). Un 27,9% de la població jove inicia la seva trajectòria laboral amb un període de diverses ocupacions precàries, i un 4,5%, amb una beca o pràctiques retribuïdes. En aquest cas, no hi ha diferències gaire rellevants segons el tipus de transició.

GRÀFIC 5.32. Primera ocupació com a activitat principal. Joves de 30 a 34 anys de nacionalitat espanyola. Catalunya, 2017. Percentatge

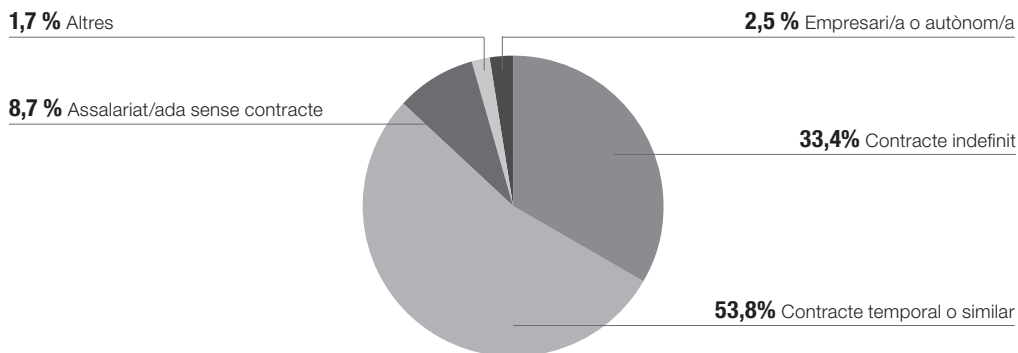
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a la situació professional, predomina clarament la inestabilitat contractual. Només un 33,4% dels joves té un contracte indefinit en la seva primera feina com a activitat principal, mentre que hi ha un percentatge molt elevat de joves amb contracte temporal (53,8%) i sense contracte (8,7%). D'altra banda, el nombre de joves que inicia la seva trajectòria laboral com a autònom és molt reduït (2,5%).

Com es veu al gràfic 5.33, les diferències segons els tipus de transició formació-ocupació són més rellevants. Es dona una presència superior de joves sense contracte en el tipus 2 (estudis obligatoris, inserció precoç), on el 14,4% de joves inicien d'aquesta manera la seva trajectòria laboral. Per contra, en els tipus 3 (estudis professionals, ràpida inserció) i 6 (estudis superiors, incorporació tardana) aquesta situació és pràcticament residual i s'observa més estabilitat, amb més del 40% de joves amb contracte indefinit.

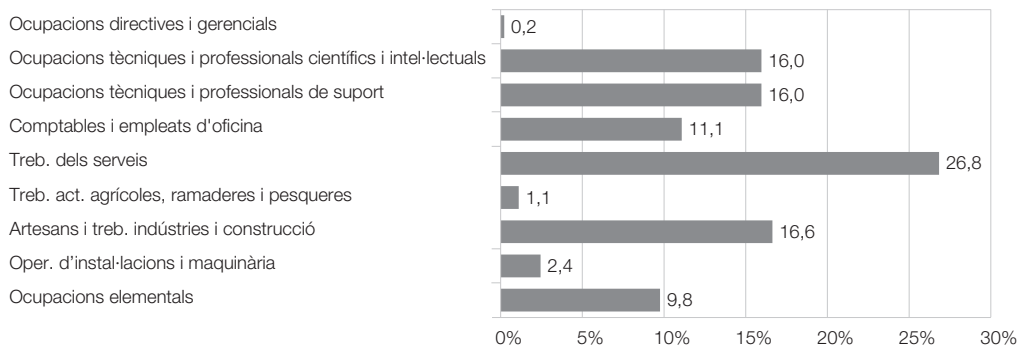
En relació amb la categoria ocupacional, destaca el fet que només un 32,2% de les persones joves ocupa un lloc de treball qualificat en la seva primera feina: aproximadament la meitat ocupen llocs com a professional o tècnic, i l'altra meitat, com a tècnic de suport (el percentatge de directors i gerents és pràcticament nul). Un 58,1% se situa en ocupacions mitjanes (principalment com a treballadors dels serveis), i un 9,8%, en ocupacions elementals.

GRÀFIC 5.33. Situació professional en la primera ocupació com a activitat principal. Joves de 30 a 34 anys de nacionalitat espanyola. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

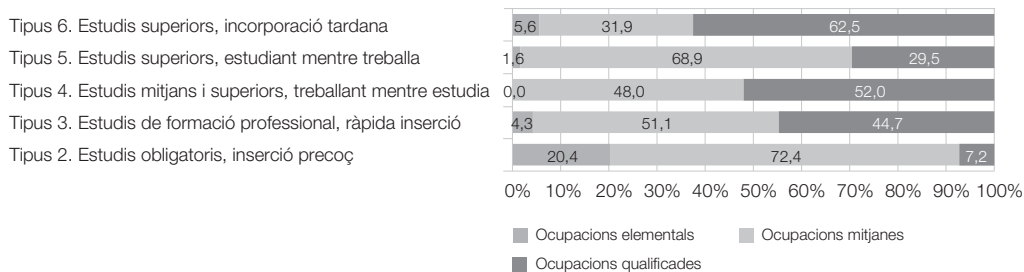
GRÀFIC 5.34. Categoria ocupacional en la primera ocupació com a activitat principal. Joves de 30 a 34 anys de nacionalitat espanyola. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Les dades mostren diferències rellevants segons el tipus de transició formació-ocupació. El tipus 6 (estudis superiors, inserció tardana) és el grup amb més presència de joves en ocupacions qualificades (62,5%), seguit del tipus 4 (52%) i el tipus 3 (44,7%). Per contra, en el grup 5 (estudis superiors, estudiant mentre treballa) hi ha un percentatge de joves en ocupacions qualificades molt inferior (29,5%), una dada que és consistent amb el fet que es tracta d'un col·lectiu que comença a treballar abans de finalitzar els estudis. Finalment, en el tipus 2 (estudis obligatoris, inserció precoç) predominen les ocupacions mitjanes (72,4%), amb un pes també elevat de joves en ocupacions elementals (20,4%).

GRÀFIC 5.35. Categoria ocupacional en la primera ocupació com a activitat principal segons tipus de transició formació-ocupació. Joves de 30 a 34 anys de nacionalitat espanyola. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

5.6. Mobilitat professional i trajectòries laborals

En aquest apartat s'analitzen els aspectes més rellevants de la trajectòria de les persones joves des del moment en què passen a ser laboralment actives fins als 29 anys. A diferència de l'apartat anterior, on s'analitzaven les transicions de formació-ocupació, en aquest cas s'inclouen les persones joves que han nascut a l'estranger i han arribat a Catalunya després de complir els 15 anys (tot i que les dades només permeten analitzar la trajectòria laboral a partir de la seva arribada a Catalunya).

En primer lloc, s'estudia la seva mobilitat professional, per saber en quina mesura la població jove es manté en la mateixa categoria ocupacional al llarg de la seva trajectòria o bé experimenta processos de mobilitat ascendent o descendent. En segon lloc, es presenta una tipologia de trajectòries laborals que permeten profunditzar en aspectes rellevants de la trajectòria (com ara l'atur, la rotació laboral o la inestabilitat contractual).

5.6.1. Mobilitat professional

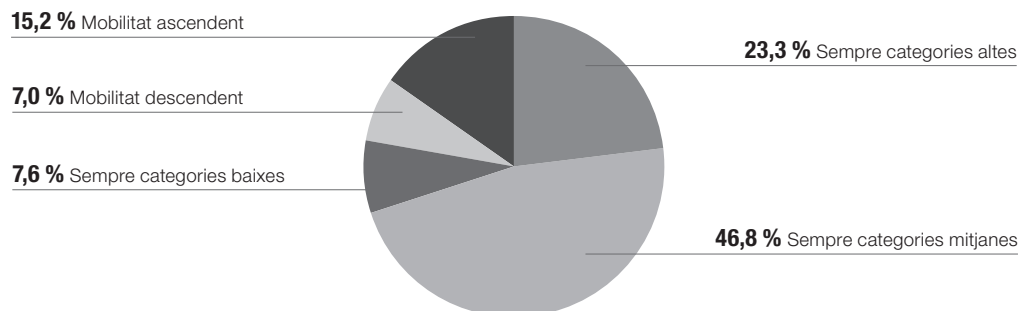
L'EJC17 proporciona informació retrospectiva sobre les categories ocupacionals al llarg de la trajectòria laboral. Amb aquesta informació s'ha analitzat la mobilitat professional, considerant els canvis entre tres grans categories ocupacionals:

- Ocupacions qualificades: ocupacions directives, professionals i tècniques.
- Ocupacions mitjanes: empleats d'oficina i treballadors especialitzats.
- Ocupacions elementals.

La mobilitat interna (ascendent o descendent) que s'hagi produït dins d'aquestes grans categories ocupacionals no s'ha tingut en compte.

Les dades posen de manifest una gran estabilitat professional, ja que la majoria de joves es manté en el mateix esglaió professional (77,8%) al llarg de la seva trajectòria. Tot i així, es constata una tendència cap a un grau superior de qualificació en l'ocupació, amb un pes elevat de la mobilitat ascendent (15,2%) en comparació amb la mobilitat descendent (7,0%). Amb tot, cal remarcar que aquesta tendència és insuficient per inserir de forma adequada les persones joves més qualificades, un fet que ha quedat palès en constatar que un de cada tres joves entre 30 i 34 anys es troba en situació de sobrequalificació objectiva.

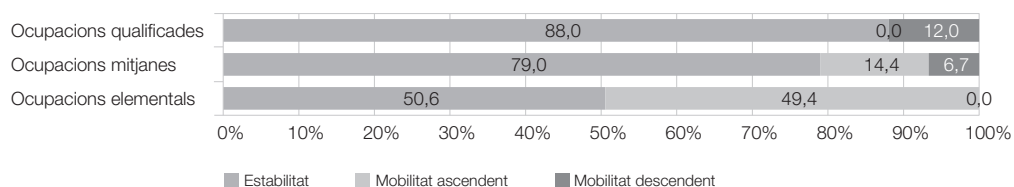
GRÀFIC 5.36. Mobilitat professional. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Analitzant la mobilitat professional per categoria ocupacional, s'observa que l'estabilitat creix a mesura que augmenta el nivell de qualificació. El 88% dels joves en ocupacions qualificades es manté en aquest grup al llarg de la seva trajectòria, mentre que aquesta proporció baixa al 79% en el cas de les ocupacions mitjanes i només és el 50,6% per a les ocupacions elementals. Això significa que la mobilitat ascendent és força elevada entre els joves que inicien la seva trajectòria en ocupacions elementals (49,4%). De la mateixa manera, en el cas dels joves en ocupacions mitjanes es constata que la mobilitat ascendent predomina sobre la mobilitat descendent (14,4% i 6,7%, respectivament).

GRÀFIC 5.37. Mobilitat professional segons categoria ocupacional inicial. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En relació amb el tipus de transició formació-ocupació, les dades sobre mobilitat confirmen el que ja s'avançava anteriorment. L'estabilitat en les ocupacions qualificades és la principal característica del tipus 6 (estudis superiors, incorporació tardana): un 60,3% de joves en aquest grup es manté en aquest esglaió professional al llarg de la seva trajectòria. En menor mesura, la sobrerrepresentació de joves en ocupacions qualificades és també una característica de les transicions de tipus 3 (estudis de formació professional, ràpida inserció) i 4 (estudis mitjans i superiors, treballant mentre estudia), on també hi ha menys

presència de joves amb mobilitat ascendent. El contrast és molt clar amb el grup 5 (estudis superiors, estudiant mentre treballa), on els joves amb mobilitat ascendent tenen un pes molt marcat (30,1%). Finalment, el grup 2 (estudis inferiors, inserció precoç), es caracteritza per l'estabilitat en les ocupacions mitjanes (60,5%) i, en una proporció inferior, les ocupacions elementals (9,3%). Les diferències entre els grups no són significatives pel que fa a la mobilitat descendent.

La mobilitat professional presenta també alguns aspectes destacats en relació amb les variables sociodemogràfiques. Cal remarcar que les dades mostren una forta relació entre la permanència en les diferents categories professionals, el nivell d'estudis i les variables d'origen social i de procedència. Entre la població jove que es manté en ocupacions qualificades s'observa una presència més elevada de joves amb estudis superiors, nascuts a l'Estat, amb progenitors amb estudis superiors i ocupacions professionals i el català com a llengua familiar. A l'altre extrem, entre la població jove que es manté en ocupacions elementals destaca una presència més elevada de joves amb estudis obligatoris o inferiors, amb progenitors en ocupacions elementals i de procedència immigrant (nascuts fora de l'Estat o amb els dos progenitors nascuts a l'estranger). Pel que fa a la permanència en ocupacions mitjanes, s'aprecia una sobrerrepresentació de joves amb estudis obligatoris o secundaris, amb progenitors amb estudis no superiors i en ocupacions mitjanes, amb el castellà com a llengua familiar.

Aquestes variables són també molt rellevants pel que fa a la mobilitat descendent, on destaca una presència inferior de joves amb estudis superiors, així com la sobrerrepresentació de joves nascuts fora de l'Estat o de procedència immigrant i amb progenitors amb estudis primaris o inferiors. Per contra, el sexe és l'única variable significativa entre la població jove que segueix una trajectòria de mobilitat ascendent, amb més presència d'homes que de dones.

Les variables de tipus territorial no mostren diferències rellevants. Destaca una presència superior de joves que es mantenen en ocupacions qualificades a Barcelona ciutat, mentre que aquest grup es troba infrarepresentat en els municipis de més de 50.000 habitants.

5.6.2. Tipologia de trajectòries laborals

En relació amb les trajectòries laborals és interessant analitzar, en primer lloc, la relació amb l'activitat, és a dir, els períodes d'inactivitat, atur i ocupació, per tal de veure en quina mesura les persones joves han estat ocupades de forma permanent. En segon lloc, analitzar alguns aspectes bàsics de la trajectòria en relació amb el treball per tal de distingir entre trajectòries no assalariades, trajectòries assalariades estables i trajectòries assalariades amb nivells elevats de rotació laboral i inestabilitat contractual.

Tenint en compte aquestes consideracions, s'ha desenvolupat una tipologia de trajectòries laborals mitjançant l'anàlisi de clústers.⁷ S'han considerat les variables següents:

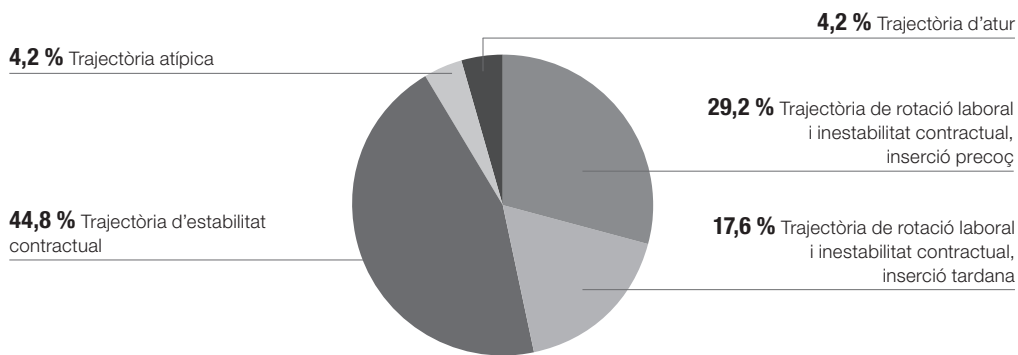
7 Concretament, el mètode Ward de classificació (ACL).

- Percentatge de temps inactiu sobre el total de la trajectòria laboral.⁸
- Percentatge de temps aturat sobre el total de temps actiu.
- Percentatge de temps en “diverses ocupacions precàries” sobre el total de temps ocupat.
- Percentatge de temps amb contracte assalariat temporal sobre el total de temps ocupat com a assalariat.
- Percentatge de temps en treball no assalariat sobre el total de temps ocupat.
- Edat d’incorporació a l’activitat.

Els resultats es mostren en el gràfic 5.38. La gran majoria de joves (91,6%) segueix una trajectòria on predomina l’ocupació assalariada, amb característiques diferenciades segons el grau de rotació laboral, la inestabilitat contractual i l’edat d’incorporació a l’activitat. Aproximadament la meitat de joves presenta nivells alts de rotació i inestabilitat, mentre que un 44,8% de joves es distingeix pel fet de gaudir de més estabilitat al llarg de la seva trajectòria laboral.

Al seu costat, l’anàlisi mostra dos grups més reduïts: un 4,2% de les persones joves han seguit una trajectòria d’atur (72,9% del temps actiu a l’atur), i un segon grup minoritari (4,2%) segueix una trajectòria atípica, on destaca un pes important de l’ocupació no assalariada (58% del temps ocupat) i la inactivitat (20,2%).

GRÀFIC 5.38. Mobilitat professional segons categoria ocupacional inicial. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

⁸ Sense incloure la inactivitat relacionada amb els estudis, que s'ha analitzat anteriorment en l'apartat "Transicions formació-ocupació".

A continuació es presenten amb més detall els trets més rellevants dels tres grups centrals, considerant el nivell d'estudis, el tipus predominant de transició formació-ocupació, les característiques de la primera ocupació, la mobilitat professional, la situació laboral en el moment de realitzar-se l'enquesta i les principals característiques demogràfiques. Les dades no ens permeten aprofundir en l'anàlisi dels dos grups minoritaris, atès el seu escàs pes.

Trajectòria de rotació i inestabilitat contractual, inserció precoç. El 29,2% dels joves es troba en aquest grup. Es caracteritza pel fet d'incorporar-se a l'activitat a una edat relativament jove (16,8 anys) i tenir nivells elevats de rotació laboral (un 24,2% del temps està ocupat en ocupacions precàries) i inestabilitat contractual (el 57,4% del temps és assalariat amb contracte temporal). Per contra, l'atur és baix.

En aquest grup hi ha un nombre elevat de joves amb estudis obligatoris o inferiors (52%), i un 64,5% han seguit la trajectòria formació-ocupació de tipus 2 (estudis obligatoris, inserció precoç). Tot i així, en aquest grup també està sobrerrepresentada la transició de tipus 5 (estudis superiors, estudiant mentre treballa), és a dir, els joves que s'incorporen de forma ràpida al mercat de treball, però amb interrupcions i períodes on combinen la feina amb els estudis com a ocupació secundària.

La situació de rotació i d'inestabilitat contractual és molt palesa des de l'inici de la seva trajectòria laboral. Un 38,6% de joves en aquest grup s'incorporen al mercat de treball passant un període de diverses ocupacions precàries, i també hi ha un percentatge molt elevat de joves amb contractes temporals (57,1%) o sense contracte (20%). Un segon aspecte rellevant és la sobrerrepresentació de les ocupacions semiqualficades o poc qualificades, en particular treballadors dels serveis (37%), treballadors de la indústria i la construcció (22,2%) i ocupacions elementals (17,5%).

Pel que fa a la mobilitat professional, en aquest grup hi ha una elevada presència de joves que es manté en ocupacions mitjanes (55,4%) o segueix una trajectòria de mobilitat ascendent (20%).

Si s'analitza la seva situació laboral en el moment de fer-se l'enquesta, destaca el pes de les ocupacions mitjanes (60,5% dels joves en aquest grup) en detriment de les ocupacions directives, professionals i tècniques. Aquesta situació es trasllada als ingressos, amb una presència destacada en el quartil d'ingressos més baix i una presència inferior en el quartil més alt. Finalment, cal destacar que la inestabilitat contractual continua sent marcada, amb una proporció significativament inferior de joves amb contracte indefinit (61,5% de joves assalariats en aquest grup).

En relació amb les característiques sociodemogràfiques, sobresurt el pes elevat de joves nascuts a l'Estat (83% de joves en aquest grup). Des del punt de vista de l'origen social, destaca una elevada presència de joves amb progenitors amb estudis primaris o inferiors i en ocupacions elementals. Altres aspectes rellevants són més presència de joves amb els dos progenitors nascuts a la resta d'Espanya i amb el castellà com a llengua familiar. Respecte a les variables territorials, cal indicar que aquest grup té menys presència a Barcelona ciutat.

Trajectòria de rotació laboral i inestabilitat contractual, inserció tardana. En aquest grup hi ha el 17,6% dels joves. Té unes característiques similars al grup anterior, però amb una inserció més tardana, ja que l'edat mitjana d'incorporació a l'activitat és de 26,1 anys. Per tant, es tracta d'un grup on els nivells elevats de rotació laboral (34,9%) i d'inestabilitat contractual (65,7%) s'han de posar en perspectiva, perquè es tracta dels seus primers anys al mercat de treball.

En aquest grup hi ha més presència de joves amb estudis superiors (43,6%) i, tot i que no és estadísticament significatiu, també tenen un pes important els joves amb estudis secundaris postobligatoris (31,3%). El 42,7% han realitzat una transició formació-ocupació de tipus 4 (estudis mitjans i superiors, treballant mentre estudia), i el 47%, de tipus 6 (estudis superiors, inserció tardana). Cal indicar que en aquest grup, com veurem més endavant, es troba també una part important de la població jove nascuda a l'estranger que arriba a Catalunya amb més de 15 anys, no inclosa en l'anàlisi de transicions.

En relació amb la seva primera ocupació com a activitat principal, destaca un alt percentatge de joves en diverses ocupacions precàries (47,9%), amb només un 14,3% de joves amb contracte indefinit.

La categoria ocupacional presenta més diversitat que en els altres grups, amb una certa polarització. Destaca una gran presència de joves en ocupacions professionals i tècniques (44,4% en el moment de fer l'enquesta), però també la sobrerrepresentació de les ocupacions elementals (15,6%). Aquesta situació es trasllada als ingressos, on no s'observen diferències significatives en relació amb els quartils més extrems.

La inestabilitat contractual continua sent elevada a la fi del període analitzat, amb només un 51,9% de joves assalariats amb contracte indefinit. Finalment, és un grup on predominen els ingressos baixos.

En relació amb les característiques sociodemogràfiques, les dades no mostren una relació significativa amb les variables d'origen social, és a dir, el nivell d'estudis o la situació ocupacional dels progenitors. Per contra, destaca la sobrerrepresentació de joves nascuts a l'estranger (58,1%). En aquest sentit, interessa assenyalar que la tipologia recull en aquest grup un nombre elevat de joves nascuts a l'estranger que han arribat a Catalunya amb una edat relativament elevada i per tant, a efectes de l'enquesta, inicien la seva activitat a una edat tardana. Pel que fa a les variables de tipus territorial, s'observa una elevada presència a Barcelona ciutat (37,4%), combinada amb una presència inferior en municipis mitjans (entre 10.000 i 50.000 habitants).

Trajectòria d'estabilitat contractual. Aquest és el grup majoritari, amb el 44,8% de joves. En contrast amb els dos grups anteriors, la seva principal característica és l'estabilitat contractual, amb nivells molt baixos de temporalitat (7%). En la mateixa línia, es tracta de joves que pràcticament no han passat cap període de temps en ocupacions precàries o a l'atur. Són joves que passen a l'activitat als 21,7 anys de mitjana.

En aquest grup hi ha una elevada presència de joves amb estudis secundaris postobligatoris o superiors. Destaca la sobrerepresentació de joves que han seguit una transició formació-ocupació de tipus 6 (estudis superiors, inserció tardana), tipus 3 (estudis professionals, ràpida inserció) i tipus 4 (estudis mitjans i superiors, estudiant mentre treballa): concretament, el 41,6%, el 23,4% i el 18,2% respectivament. Cal indicar que aquest tipus de trajectòria laboral és la més habitual entre la població jove que ha seguit el tipus 6 de transició.

Una característica destacada d'aquest grup és iniciar la trajectòria laboral treballant en una mateixa empresa (84,2%), on també hi ha més presència de joves amb beca o pràctiques retribuïdes. Des de l'inici, la situació contractual és molt més estable que a la resta de grups, amb un 63,7% de joves amb contracte indefinit en la seva primera ocupació com a activitat principal. Finalment, cal indicar que predominen les ocupacions professionals i tècniques, així com els empleats d'oficina.

Pel que fa a la mobilitat professional, destaca molt clarament la permanència en ocupacions qualificades, amb un 43,5% de joves que es manté en aquest esglaió professional.

Si s'analitza la seva situació en el moment de realitzar-se l'enquesta, s'observa una elevada presència de joves en ocupacions directives i gerencials (4,1%). Tot i que no és estadísticament significatiu, un percentatge considerable es troba en ocupacions professionals i tècniques (39,8%). Aquesta situació es trasllada als ingressos, amb major presència en els dos quartils amb els ingressos més alts. L'estabilitat contractual és molt elevada, amb un 80,1% de joves assalariats amb contracte indefinit.

En relació amb les variables de tipus sociodemogràfic, s'observa una gran presència de joves amb els dos progenitors nascuts a Catalunya, així com una presència inferior de joves amb progenitors amb estudis primaris o inferiors i el castellà com a llengua inicial.

Per a tots els grups, es constata que la situació de rotació i inestabilitat contractual es troba força estesa en la primera etapa d'inserció laboral, però disminueix amb el pas del temps. D'altra banda, l'anàlisi posa de manifest que la precarietat presenta característiques diferenciades segons el nivell d'estudis i l'ocupació, ja presents des de l'inici de la trajectòria laboral. S'observa, doncs, que els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors que inicien la seva trajectòria laboral a una edat precoç, predominantment en ocupacions poc qualificades, tendeixen a seguir una trajectòria més inestable que els i les joves amb estudis postsecundaris o superiors que s'insereixen de forma més tardana en ocupacions més qualificades. Són dos grups on el pes de l'origen social es fa evident. Al seu costat s'observa un grup de joves, també amb predomini dels estudis postsecundaris i superiors, però menys definit des del punt de vista ocupacional, amb una trajectòria laboral inestable però encara curta, on destaca una forta presència de joves nascuts a l'estranger que arriben a Catalunya a una edat tardana.

5.7. Conclusions

El conjunt de dades analitzades al llarg d'aquest capítol sobre la situació de la població jove en el mercat de treball posa de manifest la persistència de problemes greus. L'escenari postcrisi ha suposat una disminució de l'atur juvenil, però persisteix la sobrequalificació, augmenta la temporalitat i s'aguditza el fenomen del baix salari entre les persones joves. La població jove, que va patir de forma molt acusada la crisi, es continua perfilant com un col·lectiu vulnerable en el mercat laboral per la precarització del treball i la manca de prou llocs de treball qualificats. Dins d'aquest escenari general, es poden apuntar tres conclusions rellevants.

En primer lloc, el capítol ha mostrat que les situacions d'activitat i les condicions de treball tenen una incidència diferenciada en el si de la població jove, fortament vinculada a eixos de desigualtat social com el gènere, la immigració i l'origen social. Les dones joves es troben en una situació més vulnerable, relacionada amb la persistència de desigualtats de gènere en el treball domèstic i de cura i de pautes de segregació i discriminació en el mercat de treball. Les persones joves nascudes a l'estranger o de procedència immigrant són un grup clarament desfavorit, amb més dificultats per inserir-se en el mercat de treball i pitjors condicions laborals. Sens dubte, la condició d'immigrant és un factor que guanya rellevància per comprendre la desigualtat dins del col·lectiu jove. Així mateix, l'anàlisi posa de manifest que l'origen social continua sent un eix clau. Malgrat l'increment força generalitzat dels nivells d'estudis, les persones joves amb nivells educatius baixos es concentren en els estrats socials més humils, un fet que condiciona clarament les seves perspectives professionals. D'altra banda, i més enllà del nivell d'estudis de la població jove, l'origen social es revela com un factor important per tal de facilitar l'accés a les ocupacions millor retribuïdes i estables.

En segon lloc, cal remarcar que el treball precari i la sobrequalificació són problemes que van més enllà de l'etapa de joventut, és a dir, no són situacions que es puguin vincular únicament a un cicle vital de transició. La precarització del treball, que s'ha analitzat a través de la rotació en feines diverses, el treball temporal i el baix salari perfilen una situació vulnerable per a amplis sectors de la joventut, així com una incertesa de cara a la vida adulta. Com s'ha vist al llarg de l'anàlisi, no són només aspectes transitoris, relacionats amb el fet de ser jove i el procés d'inserció en el mercat de treball. Ben al contrari, una bona part de les persones joves entre els 30 i els 34 anys han seguit una trajectòria marcada per la inestabilitat, mentre que el salari baix segueix estant molt present en aquesta franja d'edat. De la mateixa manera, en un context on una gran part de joves allarga l'etapa educativa, quedar-se atrapat en la subocupació o sobrequalificació objectiva es perfila com un eix rellevant de desigualtat de cara a la vida adulta, ja que l'accés a les feines més ben retribuïdes i estables es troba vinculat al tipus d'ocupació. S'ha vist que és un fet que disminueix a mesura que augmenta la permanència en el mercat de treball, però continua estant força estès entre les persones joves de més edat.

Finalment, les dades apunten que, malgrat el canvi de conjuntura, s'identifica un grup minoritari de persones joves amb greus dificultats per accedir a l'ocupació. L'atur de llarga durada i la inactivitat no relacionada amb el treball domèstic i de cura són els aspectes

més evidents. L'anàlisi longitudinal posa de manifest que tant l'atur com la inactivitat poden allargar-se en el temps, marcant trajectòries clarament diferenciades de la resta de joves on el que predomina és una situació més llunyana i difícil respecte al mercat de treball.

Bibliografia

CANO, E. (2007). "La extensión de la precariedad laboral como norma social", a *Sociedad y Utopía. Revista de Ciencias Sociales*, núm. 29.

MIRET, P.; SALVADÓ, A.; SERRACANT, P.; SOLER, R. (2008). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliars i familiars*, Barcelona, Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

SERRACANT, P. (coord.) (2013). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2012. Les diferents vivències de la joventut*, Barcelona, Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya, vol. 2.

STANDING, G. (2013). *El precariado: una nueva clase social*, Barcelona, Pasado y Presente.

VERD, J. M.; MARTÍ LÓPEZ, A. (2016). "Crisis del empleo y polarización de las trayectorias laborales. El caso de los adultos jóvenes en Cataluña", a *Papers*, vol. 101(1), pp. 5-30.

VERD, J. M.; YEPES, L.; VACCHIANO, M. (2016). "Trayectorias laborales y capital social en la población joven. Elementos para analizar la precariedad laboral más allá de los grandes focos", a *Anuario IET de Trabajo y Relaciones Laborales*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, vol. 3.

6. EMANCIPACIÓ I FAMÍLIA

Una anàlisi dels arranjaments familiars i les trajectòries d'emancipació dels joves catalans incorporant la perspectiva de la satisfacció vital

Anna Escobedo Caparrós, Josep Lluís Condom Bosch, Alberto Martín Pérez
i Aitor Domínguez Aguayo

6.1. Introducció

En aquest capítol s'aborda l'anàlisi de les situacions de convivència familiar de les persones joves, dels seus processos d'emancipació i les situacions d'habitatge de les persones joves emancipades a Catalunya amb les dades de l'Enquesta a la joventut de Catalunya de 2017 (EJC17).

D'una banda, interessa conèixer com són les llars de les persones joves, les seves relacions de convivència i amb la llar d'origen. D'altra banda, interessa comprendre millor els processos i trajectòries d'emancipació i formació familiar, i la seva relació amb la satisfacció vital, com també amb les situacions i condicions d'habitatge. Dues terceres parts dels processos d'emancipació es fan en parella, per tant, es dedica una part de l'atenció a la convivència dels joves en parella i al repartiment de les tasques domèstiques. Finalment, es fa una aproximació a com evolucionen els models familiars i de transició a la parentalitat, a partir de la radiografia que l'EJC17 ofereix de les noves famílies amb progenitors joves (és a dir, llars amb progenitors joves i infants petits) i com els pares i les mares joves organitzen aspectes bàsics del seu dia a dia, com ara l'atenció dels infants petits.

En ocasions, i respecte de les tendències generals, i amb la prudència deguda als canvis metodològics, s'observarà l'evolució en relació amb l'anàlisi de les dades de les dues enquestes anteriors de 2007 (una dècada anterior) i 2012 (un quinquenni anterior) (Miret *et al.*, 2008; Mari-Klose *et al.*, 2013).

En l'anàlisi d'aquesta edició, s'aprofundirà en com les persones joves relacionen les diferents situacions amb la satisfacció vital, i si això permet aportar nous elements de reflexió i de comprensió entorn de les decisions o adaptacions que realitzen els joves en els seus processos d'emancipació. L'equilibri entre els condicionaments estructurals i els marges d'autonomia i de llibertat de què disposen els i les joves a l'hora de perfilar les seves trajectòries vitals, en un entorn social fortament familiarista, en absència de polítiques de benestar orientades a l'emancipació i en contextos de reestructuració i desregulació econòmica, és un debat important dins dels estudis de joventut (Moreno

et al., 2012; Serracant, 2015) al qual es vol contribuir aportant-hi aquesta mirada encara poc explorada (Javaloy, 2007).

L'Enquesta a la joventut de Catalunya de 2017 recull informació de joves nascuts entre 1983 i 2002, que corresponen a l'anomenada generació Y o mil·lennista i als primers de la subsegüent generació ja anomenada de nadius digitals o Z. Ja sigui des d'uns o d'altres paradigmes culturals o teòrics, les situacions familiars tant d'origen com d'orientació dels joves que aquí apareixen són ja immerses en els models explicatius de la segona transició demogràfica i familiar, o de la postmodernització familiar. Uns i altres donen lloc a un marge més ampli i a la percepció d'elecció individual i de diversificació de trajectòries i formes familiars entorn d'un model dominant de referència de família negociadora (Meil, 2006) que dona forma a les noves realitats postpatriarcal (Flaquer, 2016).

Una de les preguntes que s'han fet és com exerceixen la seva llibertat aquests joves més formats, més reflexius i benestants. És difícil explicar el perllongament de la seva permanència a la llar parental només en termes de condicionaments estructurals. Sembla raonable pensar que els joves, o almenys una part d'ells, orienten els seus recursos, que inclouen aquells que obtenen de les seves llars d'origen, a estratègies més diversificades, orientades a projectar les seves vides de manera més reflexiva, i ja no tan orientades a complir o escapar de la tradició i resoldre necessitats urgents del curt termini.

Seguint les teories de la individualització i el canvi familiar, la llarga convivència dels joves en el si de famílies més postmodernes i negociadores podria explicar-se en termes de benestar relatiu i com a resultat del fet que cada cop més joves fan passar a un primer pla la lògica d'unes vides projectades individualment, tot sovint comptant amb el suport dels seus progenitors. No només els vincles horitzontals o d'emparellament, també els vincles verticals o intergeneracionals dins les famílies a partir de certes edats com les que aquí s'analitzen, estarien incorporant elements de relació electiva i d'associació de persones individuals més enllà o a més de conformar una comunitat de necessitat unida per l'obligació i per normes tradicionals de solidaritat (Beck i Beck-Gernsheim, 2002). Si bé la relació entre pares/mares i fills/filles quan els segons són petits dista de l'electivitat, com han remarcat diverses autores (Lewis, 2006), sí que és un model explicatiu més adient per explicar les relacions de convivència dels fills joves i majors d'edat amb els seus progenitors.

Així mateix, els valors i les normes de solidaritat familiar, si bé han evolucionat, segueixen sent cabdals a la nostra societat. Diversos autors han mostrat que els valors i les normes de solidaritat familiars perduren amb vitalitat i àmplia adhesió en el nostre entorn cultural, si bé en una versió més modernitzada que inclou també expectatives respecte de l'estat del benestar i d'una organització social i un repartiment més equitatiu del treball de cura entre gèneres i generacions (Meil, 2011; Ayuso, 2012a). Globalment i particularment, en el nostre entorn la família segueix sent una de les institucions socials més preuades, amb alts nivells de satisfacció en una gran majoria de casos (Meil, 2015; Ayuso, 2015). Potser perquè l'espai domèstic i familiar, especialment en les seves relacions intergeneracionals, ha esdevingut un espai regit per lògiques d'amor i generositat, i de significat a llarg

termini, que s'apunten com a components essencials de la felicitat individual i col·lectiva (Rodríguez *et al.*, 2017).

Els percentatges variables però relativament baixos de conflictivitat i violència familiar són importants perquè designen un àmbit prioritari d'intervenció i suport públic. Són sovint interpretats com a resistències o dificultats relacionades amb el canvi social, el nou contracte de gènere, o entre generacions. Revisant indicadors i definicions que varien en tipus de conflictivitat i intensitat, es podrien situar entorn del 10% de les llars on conviuen pares/mares i fills/filles (Meil, 2006: 139-158) o entorn del 12% de les dones que viuen en parella (Meil, 2015: 341). A més, es remarca que el 18% dels joves de l'estudi afirmen que "en els dos últims anys, degut a dificultats econòmiques [...] han augmentat els conflictes en la meua família", en aquest cas la conflictivitat fa referència tant a dimensions intergeneracionals com de parella.¹

Ahora, aquest tipus d'indicadors confirmen que la major part de les famílies tenen una gran capacitat de resolució de problemes, d'adaptació al canvi social i de plasticitat, com mostra l'avenç de la ruptura conjugal consensuada, de la custòdia compartida i de la recomposició familiar (Ajenjo i García-Saladrigues, 2016; Flaquer, 2015; Flaquer *et al.*, 2017) i, a més a més, més reconeixement de les diverses situacions de monoparentalitat (Almeda, 2015).

Les teories de la segona transició demogràfica i familiar, i com aquesta es produeix de forma més tardana i accelerada al nostre país a partir dels anys vuitanta (Jurado, 2007), permeten comprendre l'extensió de la joventut, l'ajornament de la formació familiar, la desinstitucionalització del matrimoni, amb increment de la cohabitació, un nombre inferior de fills més desitjats, més proporció de fills únics, l'extensió de la ruptura i les recomposicions conjugals, context que afavoreix la importància de les relacions intergeneracionals, així com l'emergència de noves figures parentals i fraternals (Rivas i Jociles, 2015).

Així mateix, els joves catalans estan ja immersos en el procés de la globalització, amb una major proporció de joves fills de les anomenades famílies globals (Beck i Beck-Gernsheim, 2013), joves provinents de migracions internacionals o fills d'unions mixtes que són ja un component autòcton. Això té un impacte en la diversificació de pautes familiars, que ja conviuen i convergeixen al nostre territori (Flaquer *et al.*, 2012). Té també efectes en les expectatives respecte als processos de mobilitat, de formació de parella i familiar. És un entorn molt mediat per les noves tecnologies de la comunicació, que estan interactuant i retroalimentant-se amb aquestes noves realitats familiars (Ayuso, 2014).

Així mateix, el fet que s'hagi produït el que s'ha anomenat una transició sexual (Ayuso i García, 2014), a partir de la qual s'ha liberalitzat la pràctica sexual, de tal manera que cada vegada més joves poden viure obertament la seva sexualitat, sense ocultar-la als progenitors i sense necessitat de compromís de parella o familiar a més llarg termini, fa que el compromís i l'emancipació residencial esdevinguin menys necessaris i més electius,

---

1 Vegeu els resultats específics de l'EJC17 relatius a la pregunta 145-3.

particularment sobre el quan i el com, almenys pel que fa als joves autòctons o que han internalitzat la cultura autòctona.

També s'explica que una part important del que tradicionalment s'ha entès com a processos d'emancipació i de formació familiar s'estiguin ja produint durant aquest període més llarg de convivència, més fluida i diversa, respecte de la llar o llars parentals. Aquesta és la hipòtesi de pertinença.

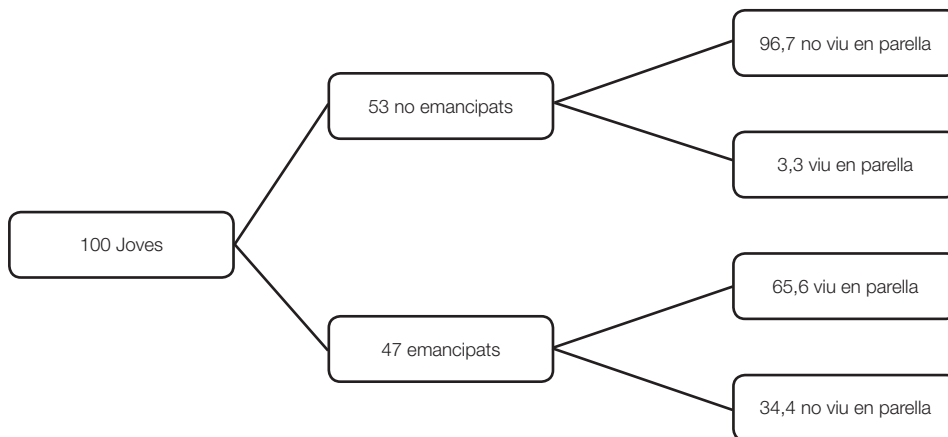
Respecte al rol de les polítiques públiques en els processos d'emancipació familiar, es manté el poc èmfasi en les polítiques orientades a l'emancipació residencial dels joves o de beques per als estudiants. Si bé es van desenvolupar mesures en aquesta direcció a principis dels anys 2000, són mesures ràpidament truncades pel canvi de cicle econòmic, que van deixar molts joves "a la intempèrie" (Benedicto *et al.*, 2014). Catalunya segueix, doncs, en el règim transicional de referència per als joves comú dels països del sud d'Europa (Moreno *et al.*, 2012), basat en una llarga convivència amb autonomia negociada amb els progenitors mentre capitalitzen el seu procés d'emancipació, respecte del qual no s'ha diferenciat o no s'ha innovat encara. No és d'estranyar que un nombre creixent de joves adoptin un *mix* d'estratègies individuals entre familistes i desestandarditzades, quan la seqüència tradicional de marcadors de transició dels joves a la vida adulta no els resulta accessible o no els reporta utilitat i poden permetre's certs marges d'exploració i d'innovació.

Si les polítiques d'emancipació dels joves han retrocedit, en canvi les polítiques de conciliació de la vida laboral i familiar durant les primeres etapes de la vida familiar han resistit millor la crisi i s'han convertit relativament en més importants dins del que s'anomenen polítiques familiars, arran del nou èmfasi en les noves polítiques socials de la paternitat i la necessitat d'impulsar el nou model familiar més postmodern i igualitari de doble sustentador i doble cuidador (Flaquer i Escobedo, 2014; Escobedo i Wall, 2015). L'extensió de la llicència de paternitat de dues setmanes a un mes l'any 2017 és una de les poques mesures de política familiar que s'ha impulsat darrerament. Al nostre país les enquestes de valors indiquen una forta adhesió, en particular entre les generacions de joves adults, al model de parentalitat igualitària i compartida, a l'ús de llicències parentals més igualitàries, i a l'ús de llars d'infants, que al nostre país són en general percebudes com un recurs de qualitat (Escobedo, 2015; Flaquer *et al.*, 2012). Es contrastarà amb les dades de l'EJC17 quines pràctiques emergeixen en les llars compostes almenys per un progenitor menor de 35 anys, i per finalitzar les expectatives dels joves respecte a la parentalitat.

6.2. Panoràmica de les persones joves en relació amb l'emancipació a Catalunya

Amb l'objectiu de mostrar una estimació panoràmica de la situació de convivència dels joves a Catalunya l'any 2017, el gràfic següent mostra com el 47% dels joves entre 15 i 34 anys de l'enquesta es considera emancipat, mentre que el 53% roman a casa dels progenitors (almenys d'un d'ells).

GRÀFIC 6.1. Situació d'emancipació i emparellament. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Tanmateix, la convivència amb els progenitors o equivalents evoluciona molt marcadament dins dels subgrups d'edat, de tal manera que la convivència amb els pares és molt majoritària fins als 25 anys (97,8% dels joves entre 15 i 19 anys; 82,2% dels joves de 20 a 24 anys), es redueix clarament a menys de la meitat en el grup d'edat de 25 a 29 anys (43,4%), quan s'intensifica el procés d'emancipació residencial, i esdevé minoritària en el grup de 30 a 34 anys (19,6%), en el qual ja sols un de cada cinc adults joves continua vivint amb progenitors o equivalents (vegeu més endavant la taula de situacions de convivència per grups d'edat).

Només un 5% dels joves de l'EJC17 ha tornat a viure amb els progenitors: d'aquests, el 35% per dificultats econòmiques; el 28,5% perquè estava estudiant fora i ja ha acabat; el 2% per tenir cura del seu pare/mare, i la resta, per altres motius no especificats.

Revisant l'evolució de l'emancipació dels joves a Catalunya en la darrera dècada, a partir de les EJC de 2007 i 2012 que recullen aquesta franja d'edat s'observa que es manté la pauta majoritària de convivència a la llar i amb la família d'origen.

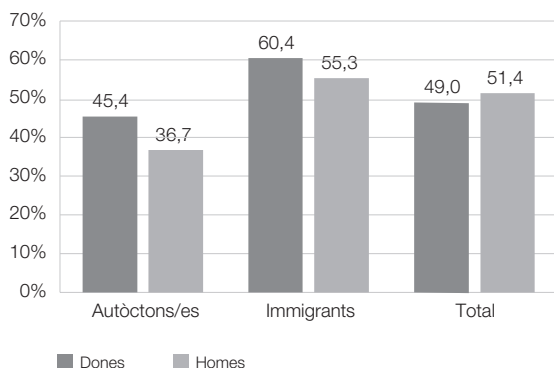
Si es pren com a referència l'evolució de l'indicador d'emancipació domiciliària per a la població entre 16 i 29 anys del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya, basat en dades de l'Enquesta de població activa, entre el 2007 i el 2016 la taxa d'emancipació residencial ha retrocedit en 9 punts percentuals, ja que va assolir el nivell màxim el 2007 (32,6%). El 2016 (amb 23,9%) ha assolit nivells propers als de 2002 (24,3%). Les dades de 2007 corresponien a una conjuntura més favorable a l'emancipació (ocupació més alta, millors condicions de crèdit i de lloguer).

A partir de la crisi que s'inicia el 2007, les condicions d'emancipació dels joves han empitjorat amb l'extensió de la inestabilitat laboral i dels sous baixos, i d'altra banda, per l'encariment i

precarització de l'habitatge de lloguer, que és el segment de mercat d'habitatge més emprat pels joves. S'hi afegeix, el 2012, la derogació d'una de les escasses mesures de política pública que s'havien posat en marxa per incentivar l'emancipació dels joves entre 22 i 30 anys mitjançant l'habitatge de lloguer: la renda bàsica d'emancipació entre 2008 i 2011. Així és com, respecte al 2007, un de cada deu joves ha allargat la seva convivència a la llar d'origen.

Tanmateix, no tots els joves tenen la possibilitat d'allargar la convivència a una llar d'origen propera o accessible. Seguint una pauta ja identificada en l'anàlisi de l'EJC de 2012 (gràfic 6.3: 237), en l'EJC17 es pot observar que la taxa d'emancipació és notablement més alta entre els joves d'origen immigrant. Tal com mostra el gràfic següent, si el 60,4% de les dones joves immigrants han deixat de viure a la llar d'origen, aquest és el cas per al 45% de les joves autòctones, 15 punts percentuals menys, i 18,5 punts percentuals menys els homes joves autòctons (36,7%) en relació amb els joves immigrants (55,3%). Amb tot, respecte del 2012 convé assenyalar que s'han reduït quasi a la meitat els diferencials d'emancipació respecte de la població autòctona, cosa que probablement mostra un assentament més elevat de la població jove d'origen immigrant.

GRÀFIC 6.2. Taxa d'emancipació segons lloc de naixement, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

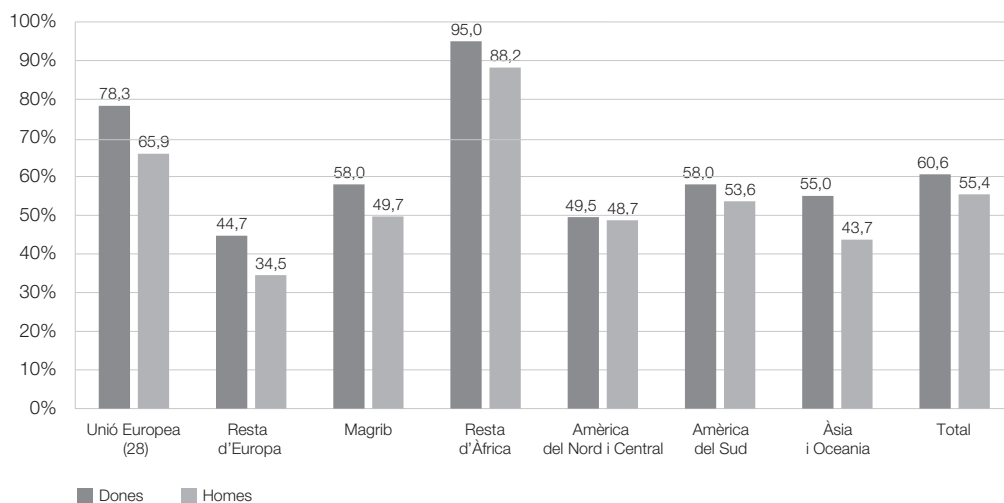

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

El col·lectiu de joves catalans d'origen immigrant és alhora ben divers. Així, segons els diferents orígens les pautes d'emancipació resulten marcadament diferenciades: mentre que els joves que provenen de països de la Unió Europea tenen una pauta d'emancipació molt superior als autòctons (33 punts percentuals més per a les dones joves, 29 punts percentuals més per als homes joves), els de la resta d'Europa tenen una pauta d'emancipació molt similar, fins i tot lleugerament per sota. Les taxes d'emancipació entre els joves que provenen del Magreb o de l'Amèrica del Sud són semblants i una mica més altes que per als autòctons (més de 13 punts per a les noies, més de 14 punts percentuals per als joves d'origen magrebí, més de 18 per als joves d'origen sud-americà). Els joves d'origen asiàtic mostren unes pautes més familiaristes i d'emancipació més tardanes, en particular

pel que fa als nois, però així i tot són superiors a les dels joves autòctons (més de 10 punts percentuals per als nois, més de 7 punts per a les noies). Finalment, els que tenen unes taxes altíssimes d'emancipació són els joves que provenen de l'Àfrica subsahariana.

GRÀFIC 6.3. Taxa d'emancipació segons lloc de naixement per sexe. Joves de 15 a 34 anys segons lloc de naixement. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Dues tercers parts dels emancipats (65,6%) conviuen amb la seva parella, mentre que el terç restant (34,4%) tenen situacions de convivència diferents. Es manté, doncs, la pauta que el procés d'emancipació acostuma a ser com a mínim cosa de dos, bé perquè la majoria de joves s'emancipen de la llar familiar amb el propòsit de viure en parella i de formar una nova família, bé perquè amb un sol sou és difícil mantenir una llar. Tanmateix, convé assenyalar que en la darrera dècada la proporció d'emancipats que viuen en parella decreix en 7 punts percentuals (des del 72,7% el 2007, passant pel 69,4% el 2012) en favor d'una àmplia diversitat de formes de convivència.

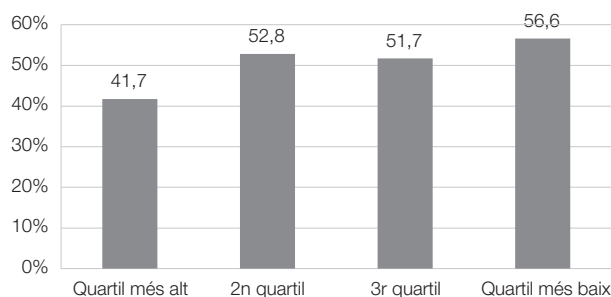
Les dades indiquen que també s'està diversificant i fent més complexa la convivència en les llars d'origen. Unes llars que resulten ja de la segona transició demogràfica a casa nostra, o de l'anomenada postmodernització familiar, amb relacions més reflexives i negociades. Però una part de les llars d'origen també són fruit dels processos de migració i globalització, amb convivència en el territori de famílies provinents de sistemes familiars diversos, de famílies fruit d'emparellaments mixtos, i de famílies que "conviuen" en la distància amb el suport de les noves tecnologies de la comunicació i mitjançant la "domesticació" de les xarxes socials.

Resulta interessant el petit percentatge del 3,3% dels que es consideren no emancipats, però que declaren en canvi que viuen amb la seva parella, a casa dels progenitors.

Aquests casos tant poden respondre a una pauta de formació familiar sense emancipació residencial, amb similituds a les històricament conegudes en economies basades entorn d'explotacions familiars, com també pot ser atribuïble a contextos més postmoderns de progenitors, junts, separats o divorciats, que gaudeixen de nivells de vida i habitatges relativament acomodats i espai suficient i que no només donen suport als seus fills i filles en les trajectòries educatives, sinó també de formació familiar, almenys durant alguns períodes.

Si s'analitza l'emancipació residencial i el nivell d'ingressos de la llar, s'observa que la taxa d'emancipació més elevada correspon al quartil més baix. És a dir, entre el 25% dels joves amb els ingressos inferiors a la llar hi ha la taxa d'emancipació més alta, del 56,6%. A la inversa, només el 42% dels joves de les llars més benestants (en el quartil més alt) es troben en situació d'emancipació residencial, 14,6 punts percentuals menys que al quartil més baix. Això pot indicar, d'una banda, que els joves en llars més benestants allarguen més sovint la convivència en paral·lel a trajectòries educatives més extenses, i d'altra banda, la disminució d'ingressos a la llar que es produeix després d'un procés d'emancipació, bé perquè hi ha llars amb menys membres que aporten ingressos, bé perquè els ingressos dels joves són inferiors als dels progenitors.

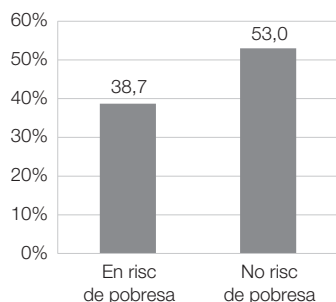
GRÀFIC 6.4. Taxa d'emancipació segons quartil d'ingressos anuals de la llar. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

De la mateixa manera que s'ha observat una relació entre més benestar i menys emancipació, també s'observa en l'altre extrem de la forquilla econòmica una relació de menys emancipació entre aquells que estan en risc de pobresa, de 14,3 punts percentuals menys dels que no ho estan. Així, entre els joves que es troben en situació de risc de pobresa, només el 38,7% estan emancipats, en comparació amb el 53% dels emancipats entre aquells que no estan en risc de pobresa. Per tant, les situacions de risc de pobresa es corresponen amb més freqüència amb les famílies en les quals encara conviuen joves, probablement, de menys edat.

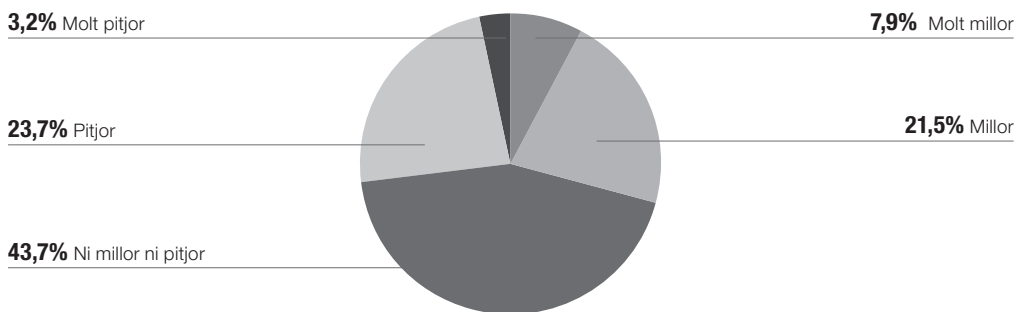
GRÀFIC 6.5. Taxa d'emancipació segons risc de pobresa. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Respecte a la llar d'origen, el 43,7% dels emancipats, vora un de cada dos emancipats, perceben que la seva situació econòmica és similar (ni millor ni pitjor) a la de la llar d'origen. El 29,4% dels joves emancipats ha millorat la percepció de la seva situació econòmica, sumant les percepcions "millor" (21,5%) i "molt millor" (7,9%), mentre que un jove de cada quatre percep que ha empitjorat econòmicament respecte de la llar d'origen (un 23,7% es perceben pitjor, i un 3,2% molt pitjor). Aquest indicador mostra que la mobilitat social respecte de la llar d'origen no és tan clara com en dècades anteriors.

GRÀFIC 6.6. Percepció de la situació econòmica respecte a la llar d'origen. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

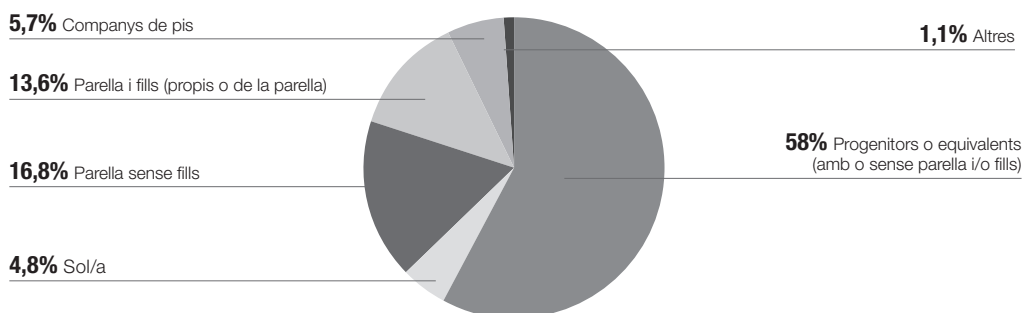

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.3. Les situacions de convivència dels joves

El gràfic 6.7 presenta una panoràmica de les formes de convivència dels joves; es constata que una àmplia majoria dels joves, un 58%, conviu amb progenitors. En segon lloc, el 30% dels joves conviu en parella, amb fills (13,6%) i sense fills (16,8%), respectivament. La parella sense fills és la principal situació de convivència dels que es consideren emancipats.

GRÀFIC 6.7. Situació de convivència. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En tercer lloc, hi ha l'opció de viure amb companys de pis (5,7%). Si bé fins ara s'ha considerat bàsicament una situació transitòria associada als estudis i amb les primeres estades fora del nucli familiar, cal considerar si aquesta situació pot anar més enllà de la transitorietat estudiantil i permetre formes familiars minoritàries però emergents, com ara l'emparellament sense convivència (*"living apart together"*).

Finalment, un 4,8% dels joves viuen sols. Aquesta opció és més popular en altres països del nostre entorn amb més suports als estudiants com a primer pas en el procés d'emancipació. En canvi, al nostre país no es configura tant com una situació transitòria, sinó com una opció més estable que prenen joves en edats més avançades, en relació amb els que s'emancipen en parella.

Preguntant per les persones amb qui es conviu, s'obté una informació complementària.

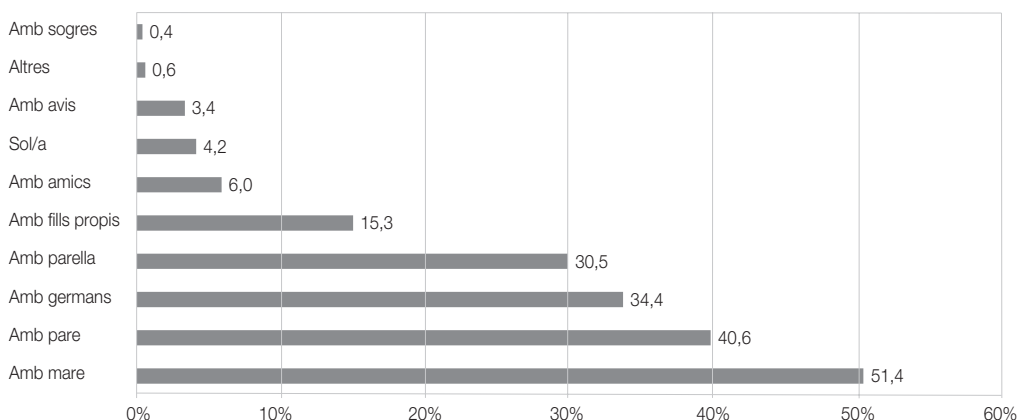
El 51,4% dels joves viuen amb la mare, mentre que el percentatge dels que viuen amb el pare baixa 11 punts percentuals, fins al 40,6%, cosa que reflecteix la major prevalença de llars monoparentals encapçalades per la mare. Un 3,4% dels joves conviu amb algun avi.

Un de cada tres joves (34,4%) conviu amb germans. Per tant, aproximadament un de cada quatre joves (un 24%) conviu amb progenitors com a fill o filla sense conviure amb altres germans.

El 30,5% viu amb la parella. El 0,4% conviu amb els sogres. Un 15,3% ho fa amb fills propis amb parella (13%) o sense (2,3%).

Finalment, el 6% dels joves conviu amb amics i només un 0,6% amb altres persones.

GRÀFIC 6.8. Persones que viuen a la llar. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

El procés d'emancipació s'intensifica a partir dels 25 anys. En l'anàlisi per grups d'edat es comprova com a mesura que avança l'edat dels joves decreix la situació de convivència amb progenitors i augmenten les formes alternatives de convivència. Si bé 4 de cada 5 joves entre 20 i 24 anys conviuen amb pares, aquesta proporció cau a la meitat entre els 25 i 29 anys, i només un de cada cinc joves entre 30 i 34 anys segueix ja convivint amb progenitors.

TAULA 6.1. Situació de convivència segons grups d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Grup d'edat	Situació de convivència						Total
	Progenitors o equivalents (amb parella o sense i/o fills)	Sol/a	Parella sense fills	Parella i fills (propis o de la parella)	Companys de pis	Altres	
De 15 a 19 anys	97,8	0,2	0,1	0,2	0,6	1,1	100
De 20 a 24 anys	82,2	2,9	6,5	2,5	5,1	0,8	100
De 25 a 29 anys	43,4	5,6	27,7	11,6	9,6	2,1	100
De 30 a 34 anys	19,6	9,4	28,9	34,7	6,9	0,6	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si, com s'ha mencionat abans, l'emancipació es fa majoritàriament en parella i la segona situació de convivència més freqüent entre els joves és viure amb la parella, és a partir dels 25 anys quan es passa a viure en parella, entre els 25 i 29 anys principalment sense fills (el 27,7%, i només l'11,6% amb fills), i a partir dels 30 anys principalment amb fills. En el grup entre 30 i 34 anys, la convivència amb la parella i els fills passa a ser la situació més freqüent, amb el 34,7% dels joves, que completen així el seu procés de formació familiar.

Compartir pis és una situació que té la seva màxima expressió, en les dades de 2017, entre els 25 i 29 anys, amb gairebé 1 de cada 10 joves (9,6%). La proporció era la meitat en el grup d'edat anterior (5,1% dels 20 als 24 anys) i en el grup de joves més grans es manté al voltant del 7%.

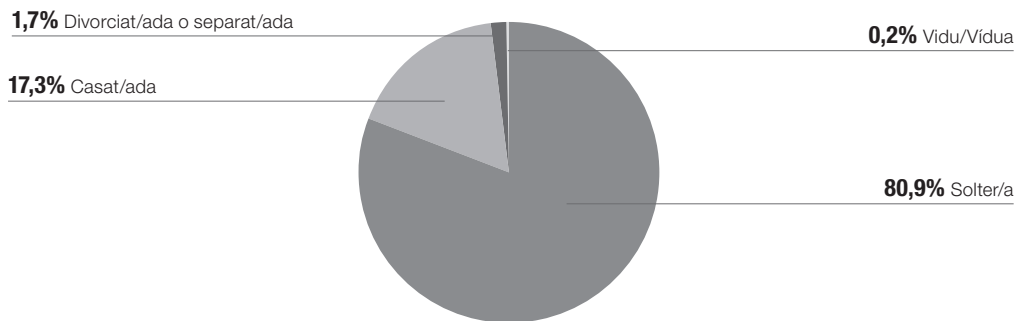
Respecte de la situació de viure sol o sola, la seva màxima expressió és en canvi en el grup de joves més gran, amb 1 de cada 10 joves entre 30 i 34 anys (9,4%), mentre que aproximadament vivia en llars unipersonals 1 de cada 20 joves en el grup de 20 a 24 anys (5,6%), o només el 2,9% dels joves entre 20 i 24 anys.

6.4. La formació familiar

Entre els indicadors d'entrada a la vida adulta els joves solen atribuir més importància al fet de tenir fills respecte al de tenir parella (Moreno *et al.*, 2012: taula 2.7 amb dades de l'Enquesta Social Europea). Els fills són per sempre, i esdevenir pares o mares és una decisió irrevocable que transforma la major part dels individus –de fet altera substancialment la seva individualitat–, mentre que la parella és actualment una relació més flexible, si es vol més plàstica o líquida, alhora que incerta i potencialment canviable.

El procés de desinstitucionalització del matrimoni ha donat lloc a una expansió i transformació de la ruptura conjugal, menys culpable i més negociada, amb una proporció creixent de divorcis per consens i de custòdies compartides. A manera d'il·lustració, el 2015 el 40,5% de les resolucions judicials de custòdia dels fills resultants d'un divorci a Catalunya van ser de custòdia compartida (24,6% en el conjunt espanyol). Alhora, s'ha produït una expansió de la cohabitació com a alternativa al matrimoni, almenys en les primeres etapes de formació familiar, cosa que ha donat lloc a un creixement molt ràpid de naixements fora del matrimoni. Per il·lustrar el procés a Catalunya, si el 2002 un de cada quatre nens naixia fora del matrimoni, la proporció creix a un de cada tres el 2010 i a un de cada dos nens el 2016 (48,9%), segons dades de l'Idescat. Des del 2012 la mitjana catalana s'ha situat per sobre de la mitjana de la Unió Europea, que el 2014 era d'un 42% de naixements fora del matrimoni.

GRÀFIC 6.9. Estat civil. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

A continuació es veu com es reflecteix aquest procés de canvi familiar en la situació respecte a l'estat civil a l'EJC17. L'estat civil predominant és la solteria, amb quatre de cada cinc joves solters (80,9%); en segon lloc, però ben lluny, es troben els casats (17,3%); en tercer lloc, un percentatge petit però emergent de divorciats o separats (1,7%), i finalment un 0,2% en estat de viudetat. Amb relació a aquestes xifres generals la situació no ha variat gaire en la darrera dècada, amb una disminució d'1,4 punts percentuals entre els casats en favor de solters i divorciats.

Analitzant l'estat civil per sexe i grups d'edat, i com en edicions anteriors, s'aprecia que les dones es casen més i abans que els homes, alhora que també és superior la taxa de divorci. La relació entre l'edat en les dones i el canvi en l'estat civil és important a partir dels 25 anys. En la taula també s'observa com el divorci en el grup de dones té una xifra important en el grup de 30 a 34 anys.

En relació amb les dades de 2007, s'observa una major disparitat per sexe. Les dones es casen més que els homes i aquest saldo favorable ha crescut de 2 a 4 punts percentuals. Inversament, la solteria entre els homes joves ha crescut, i experimenten 5 punts percentuals més de solteria que les dones. En canvi, les disparitats de gènere quant a la divorcialitat s'han reduït en l'EJC17.

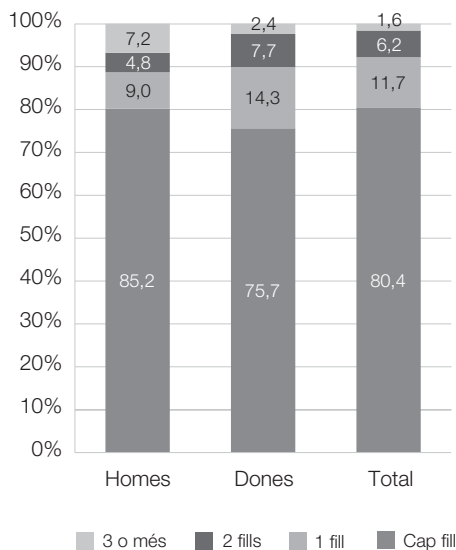
TAULA 6.2. Estat civil. Joves de 15 a 34 anys segons sexe, per grups d'edat. Catalunya, 2017. Percentatge

Estat civil	Sexe									
	Dones					Homes				
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Total	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	Total
Solter/a	99,1	96,7	77,4	51,0	78,4	98,7	96,7	84,7	61,3	83,5
Casat/ada	0,9	3,1	36,3	42,8	19,4	0,3	3,1	13,6	36,3	15,1
Divorciat/ada, separat/ada		0,2	1,2	5,8	2,1		0,3	1,7	2,4	1,2
Vidu/Vídua				0,4	0,1	1,0				0,2

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Respecte de la parentalitat, la tinença de fills segueix un patró estable des del 2007 per a aquest grup d'edat. El 80% dels joves no tenen fills, un 12% té un fill, un 6% té dos fills i un 2% té tres o més fills. L'anàlisi per sexe mostra una diferència de 10 punts percentuals entre els homes que no tenen fills (85%) i les dones (76%). Les dades mostren com tant en homes com en dones és poc probable tenir un fill abans dels 20 anys. En el grup de 20 a 24 anys, hi ha una proporció similar d'homes com de dones que comencen a tenir fills. És entre els 25 i els 29 anys quan les dones avantatgen els homes pel que fa a tenir fills. Entre homes i dones, crida l'atenció que segons l'EJC17 els homes que són pares proporcionalment tenen més fills que les dones.

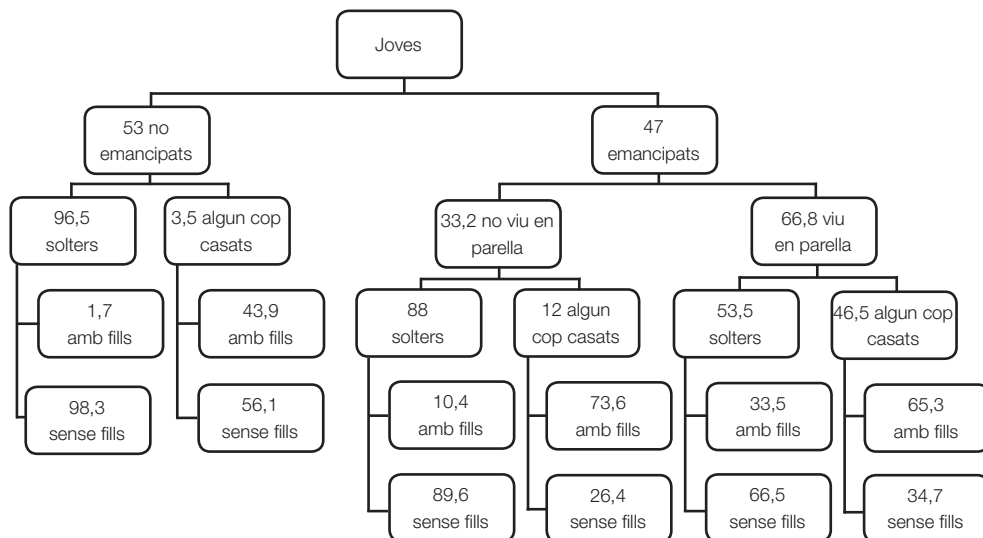
GRÀFIC 6.10. Nombre de fills segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017.
Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Per concloure aquest apartat, es dona una panoràmica general sobre les situacions familiars a partir de l'estat civil. Analitzant l'evolució d'aquest indicador en la darrera dècada, en particular comparant aquesta taula amb la de l'any 2007, es veu que els resultats són similars, encara que s'ha incrementat el percentatge de persones que han estat casades algun cop i el percentatge de persones amb fills.

GRÀFIC 6.11. Situació familiar. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Els no emancipats són solters sense fills en la majoria de casos. Tanmateix, es troba un 3,5% de persones joves que han estat algun cop casades, de les quals una part amb fills (43,9%). La llar familiar és un punt de sortida per a aquells que s'emancipen i pot ser un lloc de tornada per a aquells a qui no els van prou bé la feina, l'habitatge o la parella. Tenir fills no necessàriament limita el retorn a la llar familiar d'origen, sinó que més aviat al nostre país és una de les possibles estratègies dels nuclis monoparentals, com ha mostrat la recerca sobre monoparentalitat tant femenina com masculina (Flaquer *et al.*, 2006; Roigé, 2012; Martial, 2015; Garcia-Saladrigas, 2017). Els emancipats viuen majoritàriament en parella (66,8%), dels quals un 53,5% són cohabitants solters i un 46,5% són casats. Entre els casats hi ha una major proporció de parelles amb fills, ja que dues terceres parts d'aquests tenen fills (65,3%), mentre que només en tenen un terç de les parelles cohabitants no casades (33,5%).

Finalment, dels emancipats sense parella (33,2%), hi ha un 88% de solters i un 12% de joves casats algun cop. És destacable que tres de cada quatre d'aquests joves que no viuen en parella però que han estat casats (el 73,6%) tenen fills, cosa que indica una situació emergent de ruptura o de divorci, de monoparentalitats o de custòdies compartides en aquestes etapes primerenques de la formació familiar. Així mateix, el 10,4% dels solters que no viuen en parella també tenen fills.

6.5. El procés d'emancipació

Sortir del nucli familiar per constituir un possible nou nucli familiar és considerat com un procés progressiu i desitjat per part dels joves.

Segons dades de l'Enquesta Social Europea, les expectatives i valors dels joves europeus respecte de l'edat considerada ideal per a l'emancipació residencial no són gaire dispars, i oscil·la entre els 20 i els 21 anys (Moreno *et al.*, 2012). Tanmateix, mentre que a alguns països els joves s'acosten a aquesta expectativa, a Catalunya l'edat mitjana en la qual aquesta emancipació residencial es produeix comporta un diferencial important d'anys per a la majoria dels joves. Com analitzar i interpretar en aquest context el manteniment d'una pauta d'emancipació retardada? És previsible un ajust d'expectatives o processos d'innovació per tal de resoldre d'alguna manera aquesta bretxa d'anys?

El procés de formació familiar pot seguir pautes ben diverses, segons les pautes residencials, o l'ordre i la forma que prenen les diferents fites que conformen els processos d'emancipació i de transició a la vida adulta (emparellament, emancipació residencial, procreació). El repte és esbrinar si aquest procés tendeix a fer-se més complex, com s'apunta en l'anàlisi dels resultats de l'EJC12, o bé tendeix a esdevenir un procés majoritàriament més simple com a resultat de dinàmiques socials que han dominat la vida social recent, com ara l'encariment de l'habitatge (en aquest darrer cicle ha afectat més el lloguer), la consolidació de la precarietat laboral entre els joves, l'allargament d'estudis de tot tipus (amb una entrada al món laboral a través d'una formació més perllongada), en paral·lel amb la consolidació també de processos de convivència més oberts i negociats en llars parentals més diverses. Val a dir que ha disminuït progressivament el nombre de persones a la llar (amb major proporció de fills únics) alhora que es mantenen els estàndards de grandària de l'habitatge de generacions anteriors.

Per entendre la dinàmica i les trajectòries en les situacions de convivència, l'enquesta es fonamenta en una sèrie de preguntes retrospectives, que s'inicien a partir de la descripció de la situació de convivència als 15 anys. A partir d'aquesta situació inicial, els joves enquestats són preguntats respecte dels canvis de situació de convivència fins a deu passos consecutius.

Respecte de la situació de partida als 15 anys, en la darrera dècada, si bé es manté un 70% de joves que conviuen amb els dos pares, en canvi s'han diversificat altres formes de convivència. Segons els resultats de les successives enquestes de joventut, a Catalunya han crescut notòriament, en 6,4 punts percentuals, les situacions de convivència amb un sol dels dos progenitors, és a dir en llars monoparentals, del 9% el 2007 al 15,4% el 2017. També apareix una gamma de situacions d'emancipació que, si bé en percentatges petits, indiquen l'existència de trajectòries d'emancipació o de formació familiar que s'inicien en edats ben joves. Apareixen el 2017 joves que a aquesta edat declaren viure sols o bé en pisos compartits (4,7%), com també en diferents situacions de convivència en parella (4,6%). Apareix un 1,4% de noies amb parella i fills, i un 0,5% de noies amb fills en diferents situacions de convivència sense parella. Aquestes emancipacions tan precoces contrasten amb el fet que només un 1,6% declaren poder viure dels seus ingressos als 15 anys, i per tant es produeix forçosament una dependència econòmica de la família d'origen o bé de la parella.

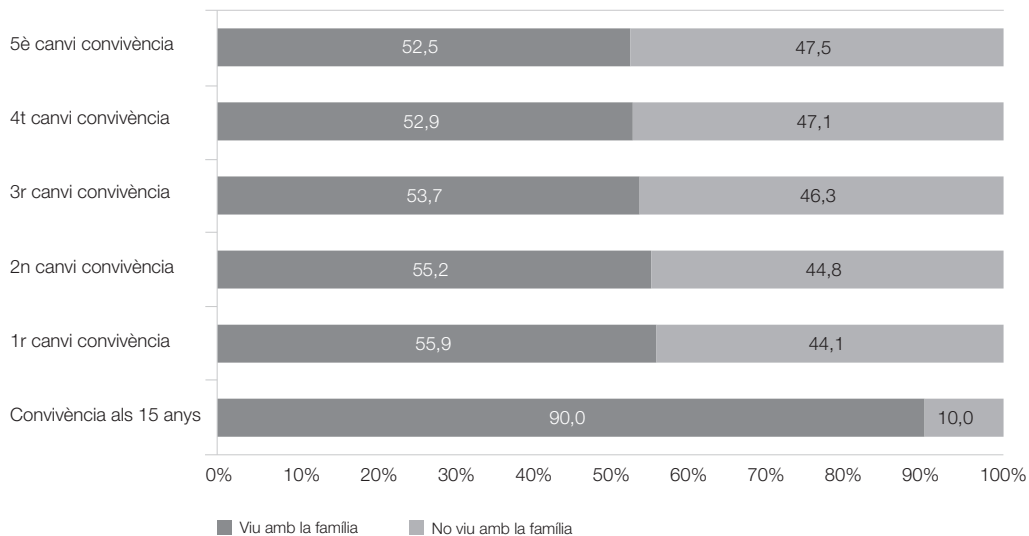
TAULA 6.3. Situació de convivència als 15 anys d'edat segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Situació de convivència	Sexe		
	Homes	Dones	Total
Ambdós progenitors	69,6	69,5	69,5
Amb un dels progenitors	16,4	15,5	16,0
Altres familiars que fan de progenitors (sense pares)	2,7	2,0	2,4
Pis compartit (amics, coneguts, etc.)	5,4	4,0	4,7
Residència d'estudiants	0,4	0,2	0,3
Sol/a	0,6	0,5	0,6
Parella (sense fills)	1,5	3,8	2,6
Parella i fills	0,6	1,4	1,0
Parella i pares (d'un dels membres de la parella)	0,4	0,4	0,4
Parella i altres (sense fills)	0,6	0,2	0,2
Fills sense parella	0,0	0,3	0,0
Fills i pares (sense parella)	0,0	0,1	0,1
Fills i altres (sense pares ni parella)	0,0	0,1	0,1
Període de canvis d'habitatge i de situació de convivència	0,9	0,8	0,8
Altres	1,0	1,2	1,2
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

A continuació s'observa l'evolució de les situacions de convivència i residencials dels joves de Catalunya al llarg dels cinc primers passos recollits a l'EJC17, que són els que donen un nombre suficient de respostes per permetre l'anàlisi estadística. Què es pot observar a mesura que els i les joves van fent les seves passes i canvis en les seves situacions de convivència?

GRÀFIC 6.12. Evolució de la situació de convivència en les 6 primeres situacions. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

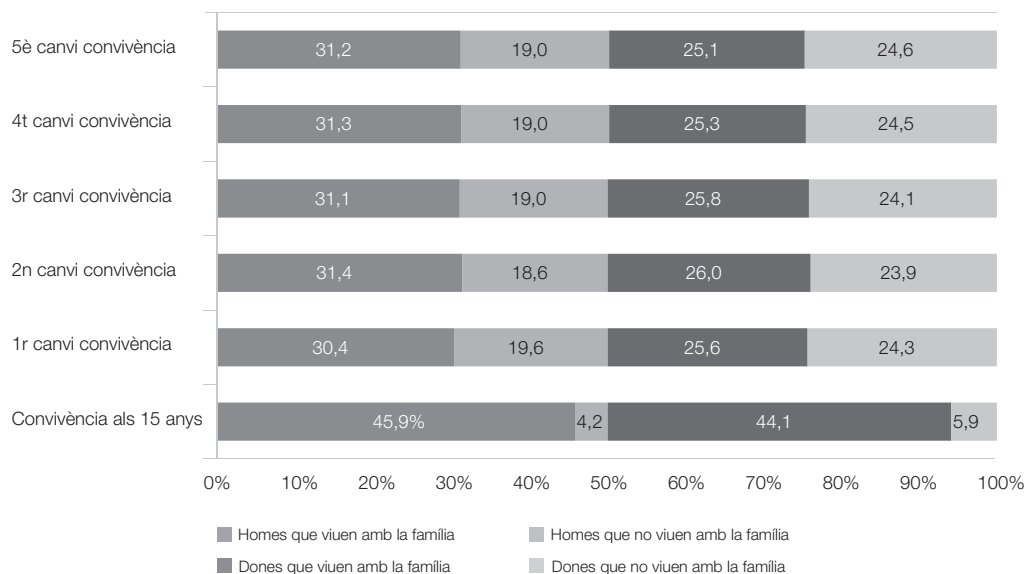

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Com mostra el gràfic, el procés d'emancipació residencial es concentra en el primer canvi de convivència registrat. En passos successius, petits contingents de joves van sortint de la llar d'origen, i en alguns casos retornant-hi, fins a arribar a la situació de convivència de 2017, recollida en la panoràmica general dels resultats de l'EJC17. De la primera situació residencial, que era majoritària i bàsicament de convivència amb pares i familiars, s'observa que els joves declaren que en el primer canvi registrat han passat a una situació d'emancipació residencial en un 45% dels casos. El temps en què han fet aquest pas és molt variable; més endavant s'analitzaran les edats en què es produeix aquesta emancipació.

Recollides totes les trajectòries (10), la situació final mostra que l'emancipació de la convivència amb els pares (o familiars) és del 47% dels joves. Si es tenen en compte totes les passes que han fet en la trajectòria, poc més del segon pas aporta informació rellevant quant a l'emancipació residencial en relació amb la llar d'origen amb els progenitors. Però cal destacar que analitzar les quatre primeres passes mostra una diversitat de situacions. Entre homes i dones hi ha una diferència estadísticament significativa que s'accentua en el primer canvi de convivència, on les dones marxen més de la llar familiar. Aquesta situació se sosté fins a la situació final al 2017, del 51% de dones emancipades en comparació al 42% dels homes.

GRÀFIC 6.13. Evolució de la situació de convivència en els 5 primers canvis de situació segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Cal revisar si alguns dels que han marxat de la llar familiar hi tornen per algun motiu. S'observa que la pauta és marxar i no tornar. En el primer canvi de convivència marxen de casa dels pares (o familiars) el 33% dels joves i en retornen només el 0,003%. És en el segon canvi de convivència on es troba que tornen més joves dels que marxen. En total, tornen un 3,7% del total dels joves entrevistats. En aquest grup de joves que tornen no s'aprecien diferències entre homes i dones. Considerant el procés d'emancipació com una progressió, convé analitzar més en detall i caracteritzar aquests retorns a la llar d'origen o a la convivència amb els progenitors, que no necessàriament s'han d'interpretar com a situacions de fracàs. Aquesta interpretació és prevalent quan es donen situacions de divorci o de ruptura de parella amb fills implicats. Amb tot, les dades indiquen com potser està canviant l'estratègia d'emancipació dels joves en un entorn familiar sovint més cooperatiu, i en un context social més incert i competitiu. Els casos de desnonaments i els costos dels impagaments poden haver reforçat actituds més conservadores des del punt de vista econòmic. Sembla que els joves s'ho pensen més i fan menys proves abans d'emancipar-se residencialment, alhora que no tornen enrere.

La possible complexitat de trajectòries en el procés d'emancipació residencial que suposa passar de la llar familiar a una situació de completa emancipació, passant a través de diferents situacions i canvis vitals recollits en 10 passos possibles, afecta només un 0,1% de la mostra. Aquestes són les persones que han tingut molt diverses formes de convivència al llarg de la seva trajectòria vital i que revisant acuradament les dades s'observa que també

han tingut canvis d'habitatge més freqüents. El fet d'estar en risc de pobresa (calculada a partir de les dades de 2017) no incrementa la probabilitat de resultar en trajectòries residencials més complexes, sinó que aquesta situació més aviat limita la quantitat de passos considerablement. Vista l'escassa prevalença de trajectòries complexes, es pot concloure que la part substantiva de l'anàlisi s'ha de centrar en els cinc primers passos de canvi residencial dels joves. Les situacions setena, vuitena i novena, per la seva poca quantia, s'han exclòs completament d'aquesta anàlisi.

De fet, la majoria dels joves fan pocs canvis de convivència. El nombre de canvis rellevants es pot resumir en un màxim de quatre. Com ja s'ha comentat, els joves que fan molts canvis de convivència (de 5 fins a 10) no són quantitativament importants. Tot i que això no vol dir que les parelles siguin sempre la mateixa, ni diu res de la diversitat de relacions que poden tenir en situacions de transició vital. El primer pas és el més important, tant per a les dones com per als homes. El segon pas, el tercer i el quart sumats no superen el nombre de joves emancipats en el primer pas.

A la taula s'observa la tendència de les dones a ser les que fan més canvis al llarg de tot el procés d'emancipació. Destaca que el 57% dels homes estan a la llar d'origen, mentre que les dones s'emancipen abans i només són el 50%. Un 13% de les dones (en comparació amb el 9,5% dels homes) fan tres o més canvis al llarg de la joventut.

TAULA 6.4. Canvis en la situació de convivència segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Situació de convivència	Sexe		
	Homes	Dones	Total
Segueixen a la llar familiar	57,4	49,9	53,7
1r canvi de convivència	22,0	24,7	23,3
2n canvi de convivència	11,0	12,1	11,6
3r canvi de convivència	5,6	6,5	6,0
4t canvi de convivència	2,4	3,7	3,0
5è canvi de convivència	0,9	1,8	1,3
6è canvi de convivència	0,4	0,4	0,4
7è canvi de convivència	0,2	0,7	0,4
8è canvi de convivència	0,1	0,1	0,1
9è canvi de convivència	0,0	0,1	0,0
10è canvi de convivència	0,0	0,1	0,1
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

L'edat mitjana dels que surten de l'entorn familiar (primera emancipació residencial) és de 22,2 anys (amb una desviació estàndard de 4 anys). El segon canvi residencial d'aquests

emancipats és als 24 anys, i a partir d'aquí el tercer i quart canvis tindran lloc amb un any de diferència per als que facin el pas. Els homes que surten de la llar familiar ho fan un any més tard que les dones. En la primera emancipació residencial, els homes de mitjana surten de la llar familiar als 23,5 anys. Aquesta edat general per a tota la mostra de la primera emancipació inclou molta variabilitat, ja que en analitzar la forma de convivència que han triat es troben grans diferències d'edat. Cal fer, doncs, una anàlisi de les edats segons la fórmula d'emancipació que trien.

TAULA 6.5. Edat mitjana a la qual s'emancipen els joves en cada una de les modalitats possibles al primer, segon i tercer pas. Joves de 15 a 34 anys que han canviat de situació de convivència 1, 2 o 3 cops. Catalunya, 2017. Percentatge

Pas 1	Mitjana	Desviació estàndard	Mínim	Màxim
Residència d'estudiants	18,3	1,74	16	25
Període de canvis	19,3	5,05	15	29
Fills i pares sense parella	20,7	1,26	19	22
Pis compartit	21,2	3,48	16	35
Parella i pares	21,8	3,74	16	29
Fills sense parella	22,5	7,78	17	28
Parella i altres	23,1	3,57	16	29
Sol/a	24,0	4,25	16	34
Parella	24,0	3,20	16	33
Parella i fills	25,2	4,15	16	34
Fills i altres sense parella	29,0		29	29
Total	22,9	3,83	15	35

Pas 2	Mitjana	Desviació estàndard	Mínim	Màxim
Residència d'estudiants	20,2	2,04	17	23
Pis compartit	22,2	3,28	16	32
Període de canvis	22,6	3,89	18	29
Parella i altres	23,0	2,76	19	26
Parella	25,1	3,56	17	34
Sol/a	25,8	4,05	18	35
Parella i pares	26,0	4,18	20	33
Parella i fills	26,9	3,90	18	35
Fills i altres sense parella	27,0		27	27
Fills sense parella	28,4	2,42	24	32
Fills i pares sense parella	31,0		31	31
Total	24,5	3,93	16	35

Pas 3	Mitjana	Desviació estàndard	Mínim	Màxim
Parella i altres	23,0		23	23
Pis compartit	23,8	3,31	18	32
Residència d'estudiants	24,0	0,00	24	24
Fills sense parella	24,0		24	24
Parella	26,0	3,49	18	34
Sol/a	26,6	3,60	18	34
Període de canvis	28,0		28	28
Fills i altres sense parella	28,0		28	28
Parella i fills	28,0	3,31	21	35
Parella i pares	28,2	4,03	25	34
Fills i pares sense parella	29,0		29	29
Total	25,8	3,66	18	35

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La forma predominant triada en els successius canvis de convivència és la de viure en parella. Progressivament algunes d'aquestes parelles passen a tenir fills. Compartir habitatge és la segona fórmula predominant, possiblement relacionada amb períodes de estudis i aparellament. La tercera fórmula d'emancipació, ja més minoritària en aquest pas, és "viure sol".

El 47% dels joves que canvien de situació (en el primer pas) s'emancipen residencialment amb parella a una edat mitjana de 24 anys. El 50% d'aquest grup està en edats compreses entre 22 i 25 anys. Certament, hi pot haver emancipacions molt precoces als 16 anys i molt tardanes als 33. L'edat mitjana d'aparellament en el tercer i quart canvis de convivència és de 25 i 26 anys respectivament. La diversitat d'edats en el tercer canvi de convivència és la més gran.

Si es miren les trajectòries de canvi disponibles es pot observar com gairebé el 50% dels que fan el pas de viure en parella ja no canvien de situació. Dels que fan un canvi de situació (canviant per segon lloc de forma de convivència) a una tercera situació, un 50% declaren que han canviat de parella. Per tant, la complexitat de les trajectòries dels joves està associada als canvis de parella. Destaca que en aquest tercer pas els que passen a viure en parella venen d'una situació anterior de viure en un pis compartit (38%) o de viure sols (19%).

Un 16% dels que vivien en parella passen a declarar que viuen amb parella i fills en aquesta segona situació de convivència.

La modalitat de pis compartit és la segona modalitat més freqüent en els canvis de convivència estudiats. L'edat mitjana d'emancipació en un pis compartit és als 21 anys. Per tant, pot semblar una situació prèvia a la de viure en parella. Cal considerar, però, que la

proporció és més baixa que la de les persones que s'emancipen en parella. Per tant, no és necessàriament cert que es tracti d'una situació de convivència de prova abans de passar a fórmules de convivència més compromeses. Així mateix, també es pot considerar que viure en parella és una modalitat de compartir habitatge però amb unes possibles connotacions completament diferents, com ara pel que fa al projecte comú de convivència i a la trajectòria esperada. La literatura pot haver sobreestimat aquesta progressió en l'emancipació dels joves fixant-se més en els grups que segueixen una educació formal amb possibles canvis geogràfics. Viure en un pis compartit genera canvis en l'ecosistema del jove per causa de factors interns (els cohabitants al pis) i externs (les condicions contractuals de l'habitatge) en els successius passos recollits, ja que més del 50% passen del segon al tercer pas (i del tercer al quart) per canviar d'habitatge però en la mateixa modalitat de convivència, és a dir, segueixen compartint pis. En la situació de pis compartit, més del 70% de joves provenen de residències d'estudiants. Per tant, una part important d'aquest grup que segueix aquesta trajectòria són estudiants de cicles superiors.

La tercera opció d'emancipació en el segon pas és anar a viure sol, que comença als 16 anys i en la mostra finalitza als 34. Aquesta opció de mitjana té lloc als 23,9 anys. Per tant, sembla que hi ha una decisió d'anar a viure amb parella o sol al voltant dels 24 anys. En el tercer pas d'emancipació la decisió d'anar a viure sol és als 25,8, i en un quart pas, als 26,6 anys, on sembla ja consolidada la solteria com a elecció. Viure sol no és l'opció més triada, ja que representa només un 11% dels que han fet un primer pas, un 12% dels que han fet un tercer pas, i un 13% dels que han fet un quart pas. Viure sol pot ser una opció finalista, com viure en parella, o bé donar lloc a canvis posteriors en el període de joventut. De fet, un 61% de les persones joves que vivien soles en el segon canvi de convivència passen a viure en parella després d'aquest període inicial. Es dona una situació molt similar entre els que vivien sols en el tercer canvi de convivència i passen a viure en parella en el quart canvi. El grup que més aporta als joves que trien viure sols en el tercer canvi de convivència és el dels joves que vivien en un pis compartit, i en segon lloc els que ja vivien en parella, perquè un 33% d'aquestes parelles inicials es dissolen.

Quant a les diferències d'edat rellevants entre homes i dones en el segon, tercer i quart canvis de convivència, cal destacar que en els canvis que condueixen a la convivència en parella (en la situació segona i tercera) els homes tenen de mitjana un any més que les dones, però que en aparellaments més tardans (quart pas) les dones tenen de mitjana 23 anys i els nois, 27. Aquesta tendència dels homes a canviar més tard que les dones es confirma en tots els canvis. Els resultats es poden consultar a l'annex en línia.

6.6. Factors explicatius en els processos i les trajectòries d'emancipació

La situació de convivència actual està molt determinada per l'edat. La taula següent mostra amb claredat com a mesura que augmenta l'edat es veu com les formes de convivència tendeixen a ser residencialment emancipades. Alhora, en cada grup d'edat hi ha una dinàmica que mostra diferències substantives entre homes i dones. Aquestes dues variables tenen el potencial explicatiu més alt, perquè alhora estan estretament relacionades amb altres variables clau en l'emancipació. La inserció en el mercat laboral està relacionada amb l'edat i amb el gènere, així com amb el tipus de feina. Per tant, quedarà relacionada amb

el nivell d'ingressos que tenen els joves. Pel que fa al nivell educatiu, si bé està relacionat amb el nivell educatiu dels pares, en general l'extensió dels nivells educatius obligatoris redueix aquesta relació, tot i que no contribueix a fer que els joves trobin una feina més ben retribuïda en períodes de crisi com el que han viscut. Per tant, la variable edat recull l'efecte de maduració que generen moltes altres variables externes a les decisions dels joves, que seran condicionants d'un procés d'emancipació més lent i d'una adaptació a noves estratègies basades més en l'elecció de la parella.

TAULA 6.6. Situació de convivència segons edat, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Situació de convivència	Grup d'edat segons sexe								Total
	De 15 a 19 anys		De 20 a 24 anys		De 25 a 29 anys		De 30 a 34 anys		
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	
Progenitors	73,7	72,9	58,2	50,9	36,2	22,1	11,4	4,8	39,8
Mare	18,7	18,6	15,5	14,2	7,1	8,1	3,9	2,7	10,8
Pare	3,6	2,9	3,7	2,0	1,9	0,5	0,4	0,0	1,8
Altres familiars	1,3	2,9	2,5	2,0	3,2	1,9	1,8	0,8	2,0
Amics i altres	1,6	1,4	9,0	7,5	9,3	5,8	6,9	3,2	5,4
Parella	0,9	0,2	5,6	14,7	25,7	33,7	32,4	27,4	18,2
Parella i fills		0,5	2,0	4,0	7,4	20,0	29,2	46,9	15,1
Sol/a	0,2	0,5	3,4	3,2	7,7	4,9	12,4	5,3	4,9
Sol/a amb fills	0,0	0,2	0,0	1,4	1,6	3,0	1,4	8,8	2,2
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Sobre l'efecte de gènere, les dades mostren com al grup de 15 a 19 anys no hi ha diferències estadísticament significatives entre les formes de convivència d'homes i dones. A mesura que augmenta l'edat, les dones viuen en parella i amb parella i fills en major proporció i abans que els homes. Aquest diferencial de gènere, dins dels subgrups d'edats, en definitiva està indicant que les dones joves mantenen una pauta d'emparellament i de procreació amb homes més grans que elles. L'enquesta no parla de l'edat de les parelles, però com a referència –almenys per a un determinat tipus d'unions– l'edat mitjana del primer matrimoni a Catalunya era de 33 anys per a les dones i 35 per als homes l'any 2016, amb un diferencial de dos anys. Aquest diferencial, que havia arribat a un mínim d'1,2 anys el 2011, s'estabilitza entorn de dos anys a partir de 2012. No es pot saber, tanmateix, si en diferents tipus d'emparellaments les edats i els diferencials d'edats canvien, i mostren diferents pautes d'homogàmia o heterogàmia entre dones i homes que s'estableixen per

raó d'edat, especialment en aquestes fases de la vida en què en pocs anys s'estableixen o consoliden trajectòries professionals.

Pel que fa als que viuen sols (un 5% del total), o que viuen amb “amics i altres” (5,4%), la tendència és la contrària: hi ha més homes joves que prenen la decisió de viure sols o amb amics que dones, tot i que la primera opció per als homes joves també és viure en parella (i més tard en parella amb fills). És sobretot en el grup d'edat d'adults joves (30-34 anys) on els diferencials de gènere són més notoris en la categoria dels que viuen sols o amb amics: el 19,3% dels homes pel 8,5% de les dones. En canvi, en aquest grup d'edat un 8,8% de les dones viuen soles amb fills, és a dir encapçalant una llar monoparental, mentre que aquest és el cas sols de l'1,4% dels homes.

Finalment, s'observa que en el grup d'edat resultant de les trajectòries juvenils –anomenat d'adults joves, de 30 a 34 anys–, el 46,9% de les dones i el 29,2% dels homes viuen en parella i fills; és la principal situació de convivència en aquest grup d'edat, tant per als homes com per a les dones. En segon terme hi ha la convivència en parella del 27,4% de les dones i el 32,4% dels homes. En tercer lloc apareix l'opció de viure sols, i en quart lloc, la convivència amb els progenitors (11,4% dels homes, 4,8% de les dones).

Per posar a prova quines són les variables que tenen un efecte més gran sobre la probabilitat d'estar emancipat s'han estimat diferents models logístics. En primer lloc, s'han triat variables que en la literatura mostren un efecte important. La variable edat s'ha triat en forma agrupada per veure amb més detall quin és el seu efecte en l'emancipació en els diferents grups d'edat. La variable relativa a la procedència geogràfica també s'ha fet servir per veure les diferències respecte als joves nascuts a Catalunya (i a la resta d'Espanya). S'han diferenciat les persones nascudes a la resta d'Europa, el Magrib, la resta d'Àfrica i Amèrica (els nord-americans gairebé no tenen cap pes a la mostra i s'han exclòs d'aquesta anàlisi). La variable del nivell educatiu màxim assolit per la parella dels pares s'ha triat com a indicador de classe social. El nivell d'estudis màxim assolit per l'entrevistat s'ha triat com indicador d'haver finalitzat el període formatiu obligatori i postobligatori. Com a indicador del potencial econòmic de viure emancipat, s'ha triat la variable dels ingressos totals individuals mensuals de l'entrevistat. Aquesta variable s'ha agrupat en tres nivells, que corresponen a les bandes salarials aproximades en què es mouen els joves. Si bé aquesta decisió fa perdre precisió en les estimacions, elimina l'error que generen els ingressos extremadament alts o baixos. Per tenir un control sobre les persones joves que estan en risc de pobresa s'ha introduït aquesta variable; de la mateixa manera, també s'ha introduït l'efecte de l'atur com a variable de control. La variable grau d'urbanització també s'ha considerat com a variable de control per veure les diferències existents entre les zones d'escassa població i les zones metropolitanes o semiurbanes.

S'han fet regressions logístiques binàries en procediment jeràrquic per veure l'efecte de cada una de les variables en l'emancipació i també poder observar si presenten efectes rellevants entre elles. Els resultats es poden consultar a l'annex en línia (taula A6.1). El model 4 mostra totes les variables com a predictores d'emancipació, i el model 5 mostra totes les variables eliminant la variable edat, que evidencia col·linealitat amb les variables relacionades amb els ingressos i l'educació. Prèviament, s'ha fet cadascuna de regressions

logístiques simples per trobar el potencial explicatiu de cada variable. Aquest plantejament permet poder comparar l'efecte univariant amb els resultats trobats en el model multivariant.

La variable que té més capacitat explicativa respecte de l'emancipació com a fet social és l'edat, amb una R^2 de Naguelkerke² de 0,41. Els resultats mostren com a mesura que augmenta l'edat augmenta la probabilitat d'estar emancipat. De fet, s'ha utilitzat la variable edat agrupada per mostrar que no és un procés exactament lineal sinó que hi ha uns moments que semblen crítics en el cicle vital dels joves.

La següent variable en capacitat explicativa són els ingressos mensuals totals del jove. Aquesta variable mostra una R^2 de Naguelkerke de 0,24, per tant, molt inferior a l'edat. A mesura que augmenta el nivell d'ingressos augmenta la probabilitat d'estar emancipat, tot i que l'efecte no és tan gran com amb la variable edat. En aquest cas també s'ha fet servir una variable que recull uns nivells d'ingressos que en la distribució s'han mostrat crítics. La variable s'ha recodificat en una categoria fins a 800 euros (que s'ha triat com a categoria de base per comparar); la segona categoria són els ingressos de 801 a 1.200, i finalment l'última categoria recull els ingressos de més de 1.200 euros. D'aquesta manera les distorsions que podien ocasionar els valors extrems han quedat reduïdes sense perdre el poder explicatiu de la variable. La variable edat i la variable ingressos estan associades (0,45 Tau c de Kendall).

La tercera variable amb més poder explicatiu és el nivell d'estudis assolit, amb una R de Naguelkerke de 0,11. A més nivell d'estudis completat, més probabilitat d'emancipació per part del jove. Cal destacar que les variables ingressos i estudis estan fortament relacionades entre si, i alhora estan fortament relacionades amb la variable edat (0,36 Tau c de Kendall). Totes tres mostren una trajectòria orientada a l'emancipació. L'assoliment d'un nivell d'estudis més alt dona per finalitzada una etapa vital centrada en la formació inicial, i es concreta cap als 21-22 anys (24 anys si es tenen en compte formacions universitàries de postgrau). El nivell educatiu dona accés al mercat laboral, que donarà oportunitats d'ingressos per pagar un habitatge. La variable ingressos contribueix a reforçar l'efecte de la variable edat, efecte que s'observa a partir dels 25 anys.

Les altres variables que es consideren en els diferents models tenen un poder explicatiu molt més petit, tot i que mostren efectes significatius sobre la probabilitat d'estar emancipats. Per exemple, l'efecte de ser dona resulta petit en el global de la mostra, encara que és estadísticament significatiu i més endavant es veurà que és una variable que més aviat s'associa i potencia algunes diferències.

En contrast, hi ha l'efecte de ser nascut fora del país, amb els diferents orígens recollits per l'EJC17. Aquesta variable es tria després de contrastar que l'origen del jove és molt similar al del pare i/o la mare; l'efecte de les parelles mixtes és molt petit en el global de la mostra, perquè n'hi ha molt poques. La variable sobre l'origen dels pares aporta poc poder explicatiu al model (R^2 de Naguelkerke de 0,01). El resultat d'aquesta variable diu que els i les joves d'origen africà no magrebí són els que tenen més probabilitats de viure emancipats en comparació amb els joves autòctons, en segon lloc destaquen els nascuts

---

2 R^2 de Naguelkerke es una mesura de 0 a 1 que indica el poder explicatiu del model.

a la resta d'Europa, i en tercer lloc els americans (de l'Amèrica Central i del Sud). Els i les joves magrebins no presenten unes diferències estadísticament significatives respecte dels autòctons, igual que passa amb els joves d'origen asiàtic.

També es té en compte com a variable de control la zona de residència del jove, dividida en tres grups en funció del grau d'urbanització. En concret, es contrasta si hi ha diferències en la situació d'emancipació associades al fet de viure en un entorn més aviat rural (categoria de referència), un entorn urbà (densament poblat) o un entorn semiurbà. A títol individual aquesta variable no té cap efecte sobre el grau d'emancipació, encara que en models multivariats es veurà que sí que té efecte de control, aportant el matís que l'emancipació és més probable en l'entorn metropolità.

L'educació dels pares (la més alta de la parella de progenitors) també ha estat recollida com a variable de control. Aquesta variable també té un poder explicatiu molt baix per si sola, però mostra un comportament que pot resultar d'interès per aprofundir més en el procés d'emancipació.

Respecte dels estudis primaris, hi ha diferències significatives en la probabilitat de trobar joves emancipats. A més nivell educatiu dels pares, la probabilitat d'estar emancipats és menor. La reproducció social allarga més els estudis dels fills de persones amb un nivell educatiu superior, cosa que endarrerix l'emancipació. L'efecte trobat mostra que la dinàmica familiar i les actituds cap a l'emancipació segurament han canviat. Encara que no es pot aprofundir gaire més sense especular, es pot plantejar la hipòtesi que el fenomen de la cohabitació dels joves majors d'edat amb els pares s'ha fet més complex i negociat. La dinàmica familiar, doncs, és més negociada, la qual cosa permet una cohabitació amb els pares –que de vegades inclou una parella a temps parcial o esporàdicament– sense tanta dificultat, més fluida i més basada en lògiques d'estima o reciprocitat que d'autoritat. Aquesta cohabitació entre fills adults i progenitors preveuria l'emancipació respecte de l'autoritat, mentre els fills es preparen per poder tendir a reproduir en el seu procés d'emancipació les condicions socioeconòmiques de la llar d'origen. Aquests joves, d'altra banda, no poden reproduir amb facilitat la dinàmica d'emancipació dels seus progenitors, ja que el mercat laboral ha canviat considerablement. Aquest indicador de posició social té un especial pes en els models multivariats que exclouen l'edat del jove.

Altres variables que s'han considerat com a possible control, però en aquest cas com un fre a l'emancipació, són el fet d'estar a l'atur i el risc de pobresa. Les dues variables per separat no tenen prou poder explicatiu i la seva presència no mostra efectes estadísticament significatius. També, en tractar-se de dues variables que poden ser part d'un procés que no està completament recollit i que poden ser sobrevingudes (en especial, arran de la crisi econòmica), poden estar presents tant en joves ja emancipats com en els que encara no ho estan.

Feta l'anàlisi bivariant per conèixer el potencial explicatiu de cada una de les variables en l'explicació de l'emancipació dels joves, es fan cinc regressions logístiques en procediment jeràrquic per veure quines són les possibles interaccions entre les variables independents i les de control.

El primer model (M1) és un model sociodemogràfic que recull l'efecte de l'edat, el sexe i l'origen dels joves (autòcton o nascut a l'estranger). Aquest model retrata el procés d'emancipació a través de l'edat i de l'efecte diferencial del gènere, recollit àmpliament en la literatura. També reflecteix l'efecte que pot ocasionar una suposada cultura de referència diferent pel que fa al fenomen de l'emancipació. En el model, la R2 de Naguelkerke és gairebé idèntica quan només es té en compte l'efecte de l'edat. L'aportació del sexe i del fet d'haver nascut a l'estranger no té un valor explicatiu important, tot i que certament es manté que per a cada grup d'edat les dones tindran una probabilitat més gran d'estar emancipades que els homes. Pel que fa a l'efecte d'haver nascut fora de l'Estat, només es troben diferències entre els joves autòctons i els nascuts a la resta d'Europa i a Amèrica; la probabilitat d'emancipació en els altres grups no es pot considerar estadísticament diferent de la nacional, controlant-la per gènere i edat. Els joves nascuts a la resta d'Europa i a Amèrica tenen una probabilitat d'emancipar-se més elevada que la resta.

En el segon model (M2) s'inclou de forma diferenciada el grau d'urbanització del lloc on viuen les persones joves. Com era d'esperar per l'anàlisi bivariant, el poder explicatiu no canvia de forma sensible. L'edat continua sent la variable que més explica el model, però sí que s'evidencia que, respecte dels joves que viuen en entorns més aviat rurals de baixa densitat de població, els joves que viuen en entorns urbans tenen una major probabilitat d'emancipar-se. Per si sol, el grau d'urbanització no té poder explicatiu, però en un model multivariant mostra com en entorns més densament poblats hi ha més probabilitat d'emancipació. Certament, aquests entorns reuneixen més oferta conjunta d'habitatge, formació i treball, que són requisits necessaris per a l'emancipació. Aquest efecte es mantindrà en tots els models posteriors.

El tercer model (M3) posa en joc el nivell educatiu assolit pels joves i els seus progenitors, així com els ingressos dels joves. La R2 de Naguelkerke puja cinc punts respecte del model simple que només recull l'efecte de l'edat. Això confirma el grau de solapament entre les variables (col·linealitat i autocorrelació en termes més tècnics). Cal considerar que els efectes trobats en models anteriors es mantenen.

Tot i que el nivell educatiu dels pares no té un efecte clar en la predicció de l'emancipació, l'efecte positiu o negatiu sobre l'emancipació pot estar neutralitzat pel fort efecte de l'edat o dels ingressos i dels estudis del jove (correlacionats amb els dels pares). En finalitzar el cicle educatiu augmenta la probabilitat d'emancipació per una raó d'*odds* curiosament similar a la de tenir ingressos de 800 a 1.000 euros, que acostuma a ser el salari de la primera inserció laboral.

El model jeràrquic final (M4) recull l'efecte potencialment negatiu del risc de pobresa i d'atur en les persones joves. Com a tal, el model no aporta poder explicatiu, com era previsible amb l'exploració bivariant, però recull uns efectes nous que cal analitzar. La probabilitat d'estar emancipat no està relacionada amb la variable "estar a l'atur". En la mesura que aquesta situació sovint és sobrevinguda, és remarcable que es mantingui la situació d'emancipació sense retornar a la llar familiar. El que sí que mostra una diferència estadísticament significativa respecte de la probabilitat d'estar emancipat és el fet d'estar en situació de risc de pobresa. No es pot interpretar fàcilment que en estar en risc de pobresa

un o una jove s'emancipi, però sí que es pot arribar a la conclusió que en l'entorn social actual el risc de pobresa és major en un jove emancipat. Aquest podria ser un fre real a l'emancipació, quan es disposa de l'alternativa d'una llar familiar més segura o benestant enfront del risc d'empobriment, en l'entorn econòmic actual, on crear una nova llar té nous elements d'incertesa i alts costos econòmics.

*Finalment, per validar el model s'elimina l'efecte de l'edat de l'equació per veure l'efecte de les altres variables (M5). La R2 de Naguelkerke només amb la variable edat és de 0,41. Si a l'equació final s'extreu l'efecte de l'edat, la R2 de Naguelkerke passa a ser de 0,33; això mostra l'efecte del factor social més enllà de l'efecte biològic de fer-se gran a cada any que passa. En aquesta equació cal ressaltar que les variables de component sociocultural, com l'origen del jove i l'educació dels pares del jove, sí que tenen efectes estadísticament significatius. Les forces que empenyen cap a l'emancipació són, d'una banda, el nivell educatiu dels entrevistats i, amb un efecte molt més gran, els ingressos mensuals. Les dones mantenen el seu nivell d'*odds* respecte als altres models, és a dir, que el gènere com a factor hi és present. A part, cal mirar amb atenció l'efecte de l'origen. D'una banda els joves no autòctons (llevat dels asiàtics, que són un grup petit en la mostra) tenen una probabilitat d'emancipació més elevada que els autòctons.³ També resulta que com més alt és el nivell educatiu dels pares menor és la probabilitat d'emancipació. Si es posen en relació les dues variables esmentades, el que té més pes és tenir pares autòctons i amb uns nivells educatius formals superiors, com a variables explicatives d'una emancipació residencial més tardana.*

Es pot concloure que l'efecte de l'edat sobre l'emancipació porta subjacents un seguit de processos socials que porten el jove des de l'adolescència en l'àmbit familiar a processos d'independització i formació d'una nova llar o família. Aquí se n'han identificat alguns, tot indicant les interaccions entre ells i la complexitat de la seva interrelació amb l'edat. De totes maneres, fer servir la variable edat com a efecte principal certament recull d'una forma molt eficient aquesta transició, en el context social de l'any 2017.

6.7. La relació entre el procés d'emancipació i la satisfacció vital

El gràfic 6.14 presenta l'evolució de la mitjana de l'indicador de satisfacció vital. Aquest indicador expressa una valoració global respecte de la pròpia situació vital en una escala entre 0 (més insatisfacció) i 10 (més satisfacció) utilitzada a la pregunta 141 del qüestionari. És un dels indicadors de benestar subjectiu o felicitat comunament emprats, en particular en enquestes de joventut (Javaloy, 2007).

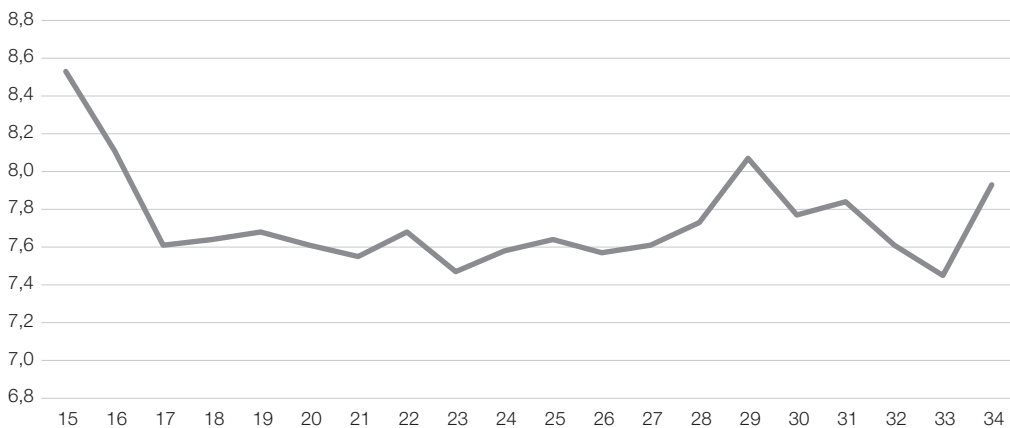
Mitjançant enquestes de benestar subjectiu en la infància, s'ha confirmat l'existència de l'anomenat "biaix de l'optimisme vital", un fenomen pel qual els infants i els més joves tendeixen a respondre més positivament que les persones adultes quan se'ls pregunta sobre el seu benestar (Casas, 2011 i 2015). Durant l'adolescència aquest biaix decreix i les valoracions convergeixen amb els valors mitjans dels adults.

---

3 La major probabilitat d'emancipació dels joves d'origen estranger pot ser deguda a pautes culturals respecte del cicle vital, però també podria ser el resultat del fet que viuen en uns habitatges més reduïts que no permeten que dues generacions convisquin amb tanta facilitat.

Les dades semblen corroborar aquesta teoria, ja que, si bé es parteix d'una valoració mitjana de satisfacció de 8,53 en el grup d'edat dels 15 anys, s'observa una baixada pronunciada de la satisfacció mitjana entre els 15 i els 17 anys, fins a situar-se entorn del 7,6 en aquest grup d'enquestats de 17 anys. En els grups d'edat següents l'indicador de satisfacció vital oscil·la entre el 7,45 i el 8,1, assolint mitjanes més altes en els grups d'edat de 29 i 34 anys.

GRÀFIC 6.14. Satisfacció amb la vida segons edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Mitjana en una escala del 0 al 10

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

A continuació s'intenta comprendre la relació entre la percepció subjectiva de satisfacció vital i els processos d'emancipació residencial i/o de formació familiar.

En el context actual cal revisar si l'emancipació residencial és motivadora per als joves en general o ho és més per a alguns perfils en concret. Si no resulta tan motivadora segurament no es faran gaires passes cap a l'emancipació, o bé seran molt lentes, com deixen intuir les dades. Per fer una aproximació al problema s'ha aprofitat la variable satisfacció vital. La pregunta bàsica és si els joves emancipats estan més satisfets que els no emancipats residencialment. Si ho estan, seran un mirall on els altres joves es podran identificar. Si una anàlisi racional de la situació mostrés el contrari, molts joves probablement es retractarien de prioritzar la dimensió residencial del procés d'emancipació.

Es pot considerar que estan satisfetes amb la vida les persones joves que han contestat que estan molt satisfetes amb la vida (valors 9 i 10 en l'escala utilitzada). Aquest 33,6% de joves són els que es volen predir amb una equació logística fent servir les variables del model d'emancipació anterior.

El primer resultat bivariant és un xic decebedor, ja que el poder explicatiu d'estar emancipat per predir la satisfacció vital és molt petit (R^2 de Naguelkerke de 0,003). De fet, el poten-

cial de pronosticar la satisfacció amb la vida pel fet d'estar residencialment emancipat és nul. En termes de regressió logística, més aviat el fet d'estar residencialment emancipat disminueix la probabilitat d'estar molt satisfet amb la vida. Aquest resultat explica que els senyals que generen els joves emancipats o que capten els joves no emancipats no són, doncs, gaire clars a favor d'emprendre costosos processos d'emancipació residencial per si mateixos. Ja no es genera una necessitat d'emancipar-se en els joves com passava en períodes anteriors, amb tot un seguit de conseqüències socials.

Com que sovint s'ha criticat l'escala de satisfacció amb la vida, es torna a repetir l'equació però ara tenint en compte els que estan satisfets amb un nivell superior a 7 punts en una escala de 10. El resultat continua sent decebedor, ja que no es millora el poder explicatiu de la variable "estar emancipat" en relació amb la satisfacció vital. En aquest cas resulta que s'expliquen correctament tots els que estan satisfets amb la vida però no se n'explica cap dels que es declaren insatisfets. El que és pitjor és que la tendència que els emancipats tinguin menys probabilitats de considerar-se satisfets es manté. L'emancipació residencial com a tal, per tant, segons aquesta anàlisi, no produeix més satisfacció amb la vida.

Finalment, per explicar el fet d'estar molt satisfet amb la vida (valors 9 i 10 en l'escala utilitzada) es posen en joc variables clàssiques de felicitat que tenen a veure amb el procés d'emancipació i de formació d'una nova família. En aquest cas hi ha una R2 de Naguelkerke de 0,20, que es pot acceptar com a inici de model explicatiu. Amb les variables en l'equació es poden classificar correctament el 88% dels que no estan gaire satisfets i el 40% dels que estan molt satisfets.

S'ha tret del model la variable "estar emancipat" substituint-la per les formes de convivència. D'aquesta forma es pot veure l'efecte de l'emancipació respecte del nucli familiar tradicional (pare i mare seran la categoria de control), alhora que es reflecteix millor l'efecte de l'emparellament i la transició a la parentalitat (és a dir, tenir fills), que la literatura acadèmica ha mostrat que afecten la satisfacció vital. Les altres variables que estan en el model són el nivell de salut declarat i la satisfacció residencial, que també la literatura mostra relacionats amb la satisfacció vital. Les variables de caràcter econòmic, de nivell educatiu i d'origen no s'han inclòs en el model final perquè no aportaven cap poder explicatiu en aquest cas concret.

TAULA 6.7. Factors explicatius de la satisfacció amb la vida. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017

Factors explicatius	
Constant	0,53
(Conviu amb els progenitors)	
Conviu amb la mare	0,82
Conviu amb el pare	0,69
Conviu amb altres familiars	0,41
Conviu amb amics i altres	1,37
Conviu amb la parella	1,92***

Factors explicatius

Conviu amb la parella i fills	3,53***
Viu sol/a	1,00
Viu sol/a amb fills (De 15 a 19 anys)	1,27
De 20 a 24 anys	0,58**
De 25 a 29 anys	0,55***
De 30 a 34 anys	0,49***
Dones	0,86
Molt satisfet amb l'habitatge (Salut dolenta)	0,36***
Salut excel·lent	5,37***
Salut molt bona	2,66*
Salut bona	1,15
Salut regular	0,88

R2 Naguelkerke = 0,20, Khi quadrat = 303,4**, -2LL = 2126, n = 1.907

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

El resultat mostra com les úniques categories que presenten una diferència significativa en la variable “convivència actual” i en comparació amb la vida amb els pares són conviure en parella, i tenir fills en la convivència en parella. Aquestes categories incrementen la probabilitat de considerar-se satisfets vitalment. El paper de la salut és el tradicional: si hi ha molta bona salut o una salut excel·lent s'incrementa la probabilitat de considerar-se satisfet amb la vida, aspecte que no està relacionat amb el procés pròpiament de l'emancipació.

Si s'observa l'efecte de l'edat, es veu que a mesura que es fan més grans les persones joves tenen menys probabilitat de sentir-se molt satisfetes vitalment en comparació amb els joves de 15 a 19 anys. Aquesta tendència es pot explicar pel fenomen explicat abans, conegut com “biaix d'optimisme vital dels infants i dels més joves”, en virtut del qual a mesura que els joves es fan grans convergeixen amb els valors de satisfacció dels adults, en conjunt més moderats.

En revisar el procés d'emancipació residencial no sembla, doncs, que aquest condueixi necessàriament a la satisfacció vital. En canvi, el procés de formació familiar en parella, o amb parella i fills, sí que aporta més poder explicatiu i predictiu pel que fa a la satisfacció vital.

La satisfacció amb l'habitatge també mostra un efecte contrari a l'esperat, ja que controlant-la per les variables del model els joves més satisfets amb l'habitatge més aviat no estan satisfets amb la vida. Les condicions de l'habitatge no són, doncs, determinants per a la satisfacció si existeixen altres elements.

Si les condicions d'habitatge no són determinants per a la satisfacció, sí que hi ha altres elements, i aquests elements estan molt marcats per la formació familiar. En un sistema

familiar neolocal com el nostre, és a dir, on la formació familiar és associada a una nova residència de la nova parella, l'accés i les condicions de l'habitatge sí que tindran una important dimensió i rellevància instrumental.

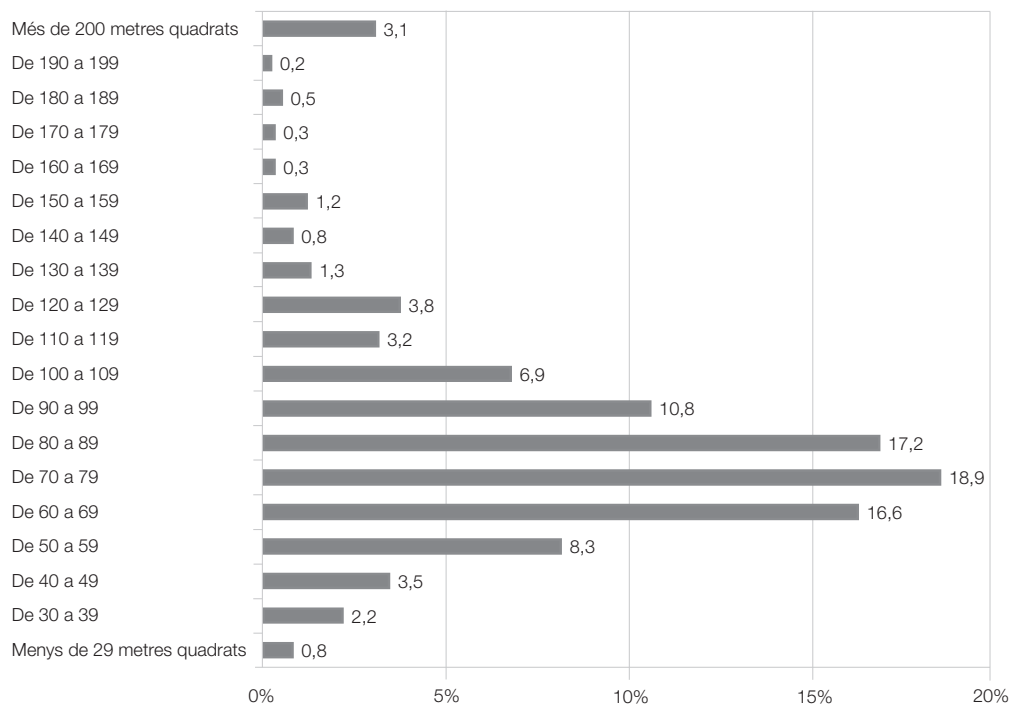
6.8. La situació dels joves relativa a l'habitatge

A continuació s'analitzen, a partir de les dades de l'EJC17, les condicions d'habitatge dels joves emancipats, el tipus de tinença, els determinants econòmics i les motivacions, les seves previsions de canvi o de continuïtat.

Les condicions d'habitatge dels joves emancipats

La majoria dels joves emancipats (52,7%) viuen en cases d'entre 60 i 90 metres quadrats. Per altra banda, s'observa que un 14,8% dels joves viuen en habitatges de menys de 60 metres quadrats, més petits i econòmics, mentre que el 32,5% viuen en habitatges de més de 90 metres quadrats.

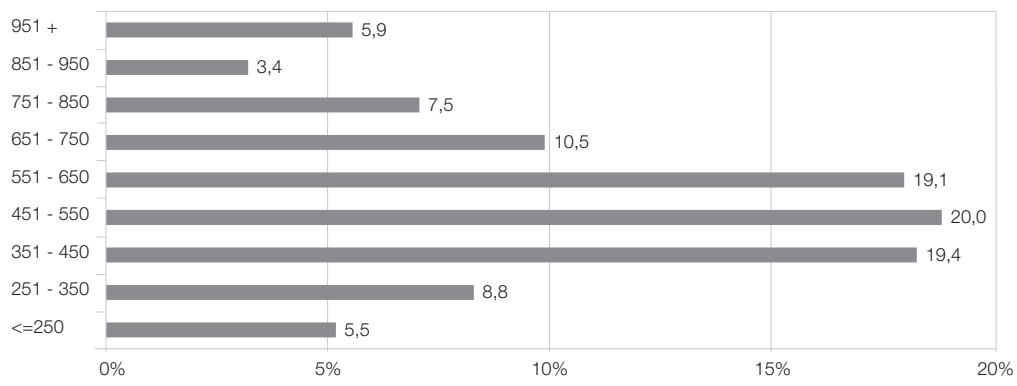
GRÀFIC 6.15. Metres quadrats de l'habitatge. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa al cost de l'habitatge, el 58,7% dels joves emancipats de la mostra afronten uns costos que oscil·len entre 351 i 650 euros mensuals. El 14,3% tenen uns costos d'habitatge inferiors a 350 euros, mentre que en el 21,4% de casos els costos se situen entre 661 i 950 euros mensuals, i en un 5,9% es troben per sobre dels 950 euros mensuals.

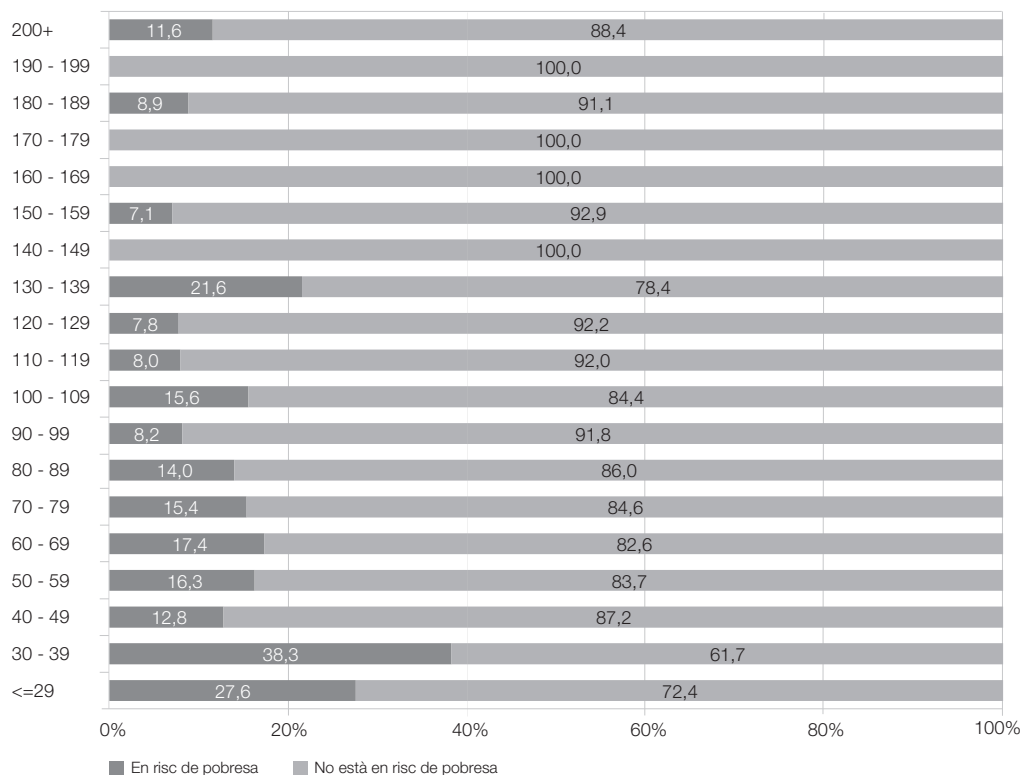
GRÀFIC 6.16. Cost mensual de l'habitatge en euros. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Combinant les dues dimensions s'observa, d'una banda, que els joves en risc de pobresa es troben força repartits en habitatges fins a 90 metres quadrats, però que la prevalença del risc de pobresa es concentra en els habitatges més petits.

GRÀFIC 6.17. Risc de pobresa segons els metres quadrats de l'habitatge. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

El règim de tinença de l'habitatge a Catalunya es caracteritza pel predomini de l'habitatge en propietat en el conjunt d'edats, que les regulacions d'habitatge han afavorit des de fa dècades. L'accés a l'habitatge ha estat molt afectat pels cicles de la bombolla immobiliària, i per les menors o majors dificultats d'accés al crèdit. També es caracteritza per un mercat de lloguer petit i més minoritari, però que és tanmateix el tipus d'accés a l'habitatge més emprat en els processos d'emancipació, i el tipus de tinença predominant entre els joves. El mercat de lloguer s'ha liberalitzat extraordinàriament els darrers anys, fruit de l'alta demanda d'habitatge de pas, sobretot a les grans ciutats turístiques i a Barcelona, i amb una absència pràcticament total de política social d'accés a l'habitatge de lloguer o d'habitatge estudiantil (Bosch, 2014; Trilla, 2017; Módenes *et al.*, 2017).

En les polítiques de joventut al nostre país, les polítiques d'emancipació orientades a l'accés a l'habitatge han brillat per la seva absència. L'escassa política d'accés a l'habitatge s'ha orientat més a l'opció de compra que al lloguer, quan és justament el lloguer la modalitat mitjançant la qual es fa majoritàriament el procés d'emancipació.

TAULA 6.8. Tinença del primer habitatge segons grups d'edat. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge.

Grup d'edat	Tinença de l'habitatge					Total
	Lloguer	Compra	Cedit	Heretat	Altres	
De 15 a 19 anys	76,4	3,0	6,3	0,0	14,3	100
De 20 a 24 anys	77,8	3,2	8,1	0,5	10,4	100
De 25 a 29 anys	77,6	11,1	8,0	0,5	2,8	100
De 30 a 34 anys	69,2	19,1	6,6	1,1	4,1	100
Total	73,0	14,4	7,2	0,8	4,6	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La tinença d'habitatge de compra augmenta amb l'edat; és el reflex de les persones que s'emancipen a edats més tardanes, o que s'han pogut plantejar la compra després d'un període de lloguer, i d'acumular o disposar de més recursos o estar situacions de convivència més estables que els permeten fer aquesta inversió orientada a llarg termini.

Si s'observa la situació dels joves pel que fa a l'habitatge, el 2017 es manté el predomini del lloguer, amb dos de cada tres joves vivint en habitatges d'aquest tipus (66,8%), i un de cada cinc en un habitatge de compra que està pagant mitjançant una hipoteca (21,7%); el 2,5% ja en són propietaris, i un de cada deu joves viuen en habitatges cedits o altres.

És clarificador analitzar el tipus d'habitatge actual dels joves emancipats segons la situació de convivència.

TAULA 6.9. Tinença de l'habitatge segons situació de convivència. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Situació de convivència	Tinença de l'habitatge					Total	
	Lloguer	Cedit	Pagant hipoteca	Comprat	Heretat		Altres
Amb progenitors	73,6	6,8	9,4	4,4	0,0	5,9	100
Sol/a	71,8	7,5	18,5	0,1	0,3	1,8	100
Parella	62,8	8,6	23,6	1,9	0,8	2,2	100
Parella i fills	55,0	6,5	34	2,4	0,5	1,5	100
Companys de pis	96,0	0,1	0,4	1,0	0,0	2,5	100
Altres	71,8	5,1	7,1	7,2	0,0	8,8	100
Total	66,8	6,5	21,7	2,0	0,5	2,4	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La pràctica totalitat dels pisos compartits són de lloguer (96% dels joves que hi conviuen), i sembla que aquells que disposen de pisos cedits o heretats més aviat no opten pas per compartir; en canvi, la prevalença del lloguer disminueix entre les formes de convivència més compromeses a mitjà i llarg termini, com ara viure en parella (63%) i en parella i amb fills (55%). Les parelles amb fills són les que viuen més sovint en habitatges que han comprat mitjançant préstecs hipotecaris.

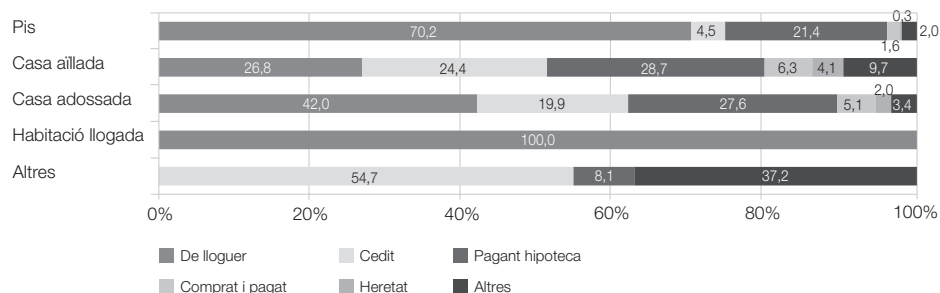
Una de cada dues parelles amb fills petits viuen en un habitatge de lloguer, mentre que una de cada tres han accedit a la propietat i estan hipotecades.

Vistes les preferències expressades sobre el tipus de tinença, l'accés a la propietat mitjançant un préstec hipotecari denota capacitat de crèdit i inversió a mitjà i llarg termini, i és més prevalent en primer terme entre les parelles amb fills (34%), i en segon lloc entre les parelles sense fills (24%), que sumen els recursos dels dos membres de la parella. Vista l'orientació al curt termini del mercat d'habitatge de lloguer, l'accés a la propietat de l'habitatge apareix com un possible factor d'estabilització i de consolidació dels plans familiars.

D'altra banda, dins del reduït grup del 5% de joves que viuen sols, destaca que vora un de cada cinc joves (18,5%) opten pel règim de propietat. Es tracta, doncs, d'un grup social amb un poder adquisitiu més alt, de més edat i amb estudis acabats, resultat que també es va trobar en una recerca realitzada amb microdades del cens de 2011, on s'identificava aquesta tendència amb contextos de centres urbans en transformació (López-Villanueva i Pujades, en premsa).

Les cases aïllades i adossades són en major proporció habitatge cedit, ja pagat o heretat, situacions més freqüents en l'àmbit territorial rural/dispers o semiurbà (Garcia-Coll i López-Villanueva, 2017). Les cases aïllades tenen en conjunt un règim de tinença més variat: una de cada quatre està llogada, cedida o paga hipoteca, una de cada deu ja està pagada o és heretada, i una de cada deu es troba en altres circumstàncies no especificades.

GRÀFIC 6.18. Tinença de l'habitatge segons tipus d'immoble. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

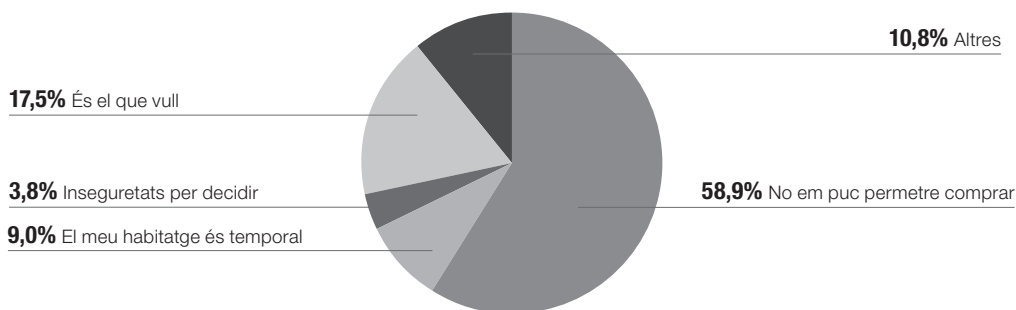

Nota: El tipus d'habitatge classificat com "Altres" no se sap si es tracta d'estudis, de residències o d'espais no pensats per a l'habitatge.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

El règim de tinença es relaciona amb l'edat, la transmissió familiar del patrimoni i la situació econòmica dels joves. De la majoria de joves que viuen en un habitatge de lloguer, només en un de cada quatre casos aquesta és la seva opció, bé perquè això és el que volen (17,5%) o perquè el consideren un habitatge temporal (9%), i per això és la seva opció preferida. En canvi, més de la meitat (58,9%) estan de lloguer perquè no es poden permetre l'accés a l'habitatge de compra.

GRÀFIC 6.19. Motius per estar vivint de lloguer. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

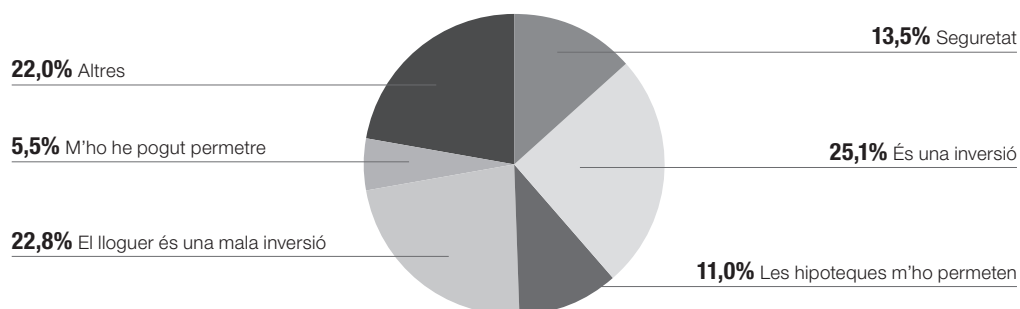

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En canvi, entre els joves que sí que han pogut comprar un habitatge un de cada dos considera que la compra d'habitatge és una inversió o que el lloguer és una mala inversió, un 16,5% emfatitzen que s'ho han pogut permetre, i un 13,5% expressa que això li reporta més seguretat.

Així doncs, sembla que els joves emancipats manifestarien una clara preferència per l'habitatge de propietat més que per l'habitatge de lloguer; l'habitatge de propietat es consideraria una estratègia d'inversió que aporta seguretat, o potser senzillament permet escapar d'un mercat de lloguer que s'ha precaritzat extraordinàriament els darrers anys, aportant una gran inseguretat als plans de futur de les famílies joves que estan en règim de lloguer. És difícil fer uns plans familiars estables (inclòs l'accés a l'educació, que es determina per la proximitat residencial) amb contractes de lloguer a curt termini i en un context d'inflació del preu del lloguer, que pot fer que les famílies hagin de canviar d'habitatge o de barri.

GRÀFIC 6.20. Motius dels joves per haver comprat l'habitatge. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Tanmateix, és difícil comparar les situacions de lloguer i de compra sense tenir en compte aspectes com la qualitat del règim de lloguer o les condicions del crèdit i la compra, així com la influència dels valors entorn del règim de tinença d'habitatge. En absència de confiança en l'estat del benestar i en les garanties socials de ciutadania, finalment la possessió del propi habitatge és un mecanisme de distribució de seguretat i de riquesa bàsica per a les classes populars.

Les dades, en tot cas, indiquen que en la majoria dels casos els joves que viuen de lloguer no ho expressen com a opció preferida, i que els joves que han accedit a la propietat, en canvi, sí.

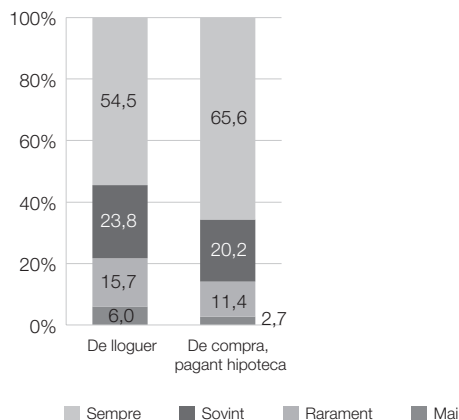
Vista la precarietat laboral i les dificultats d'accés al crèdit, junt amb l'evolució molt desfavorable del mercat de lloguer, amb un fort encariment i precarització del lloguer en els darrers anys –en particular des de 2015 i a les ciutats on s'han donat força moviments especulatius entorn de l'allotjament turístic (López-Gay, 2017)–, semblaria un privilegi haver pogut convertir la despesa en lloguer en inversió en habitatge. Ara bé, els crèdits hipotecaris s'han de pagar, i les situacions laborals i de convivència canviants entre els joves adults poden suposar dificultats a l'hora d'afrontar aquests pagaments.

Així mateix –i en coherència amb els resultats anteriors–, es troba una major prevalença de dificultats per fer front als pagaments entre els joves en règim de lloguer. Dues tercers parts dels que han accedit a l'habitatge de propietat (65,6%) manifesten que mai no han tingut dificultats per pagar, per un 54,5% dels que viuen en lloguer. Alhora, mentre que el 14,1 dels joves que paguen hipoteques manifesten dificultats per afrontar les seves quotes, aquest percentatge creix fins al 21,7% en el cas dels joves que estan en lloguer.

Amb tot, la gran majoria dels joves emancipats fan front correctament als seus pagaments d'habitatge (el 78% dels que estan en lloguer i el 86% dels que paguen hipoteques), i es

pot dir que han ajustat les seves expectatives a les seves possibilitats, qualitat que convé valorar.

GRÀFIC 6.21. Dificultats per pagar l'habitatge segons el règim de tinença. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

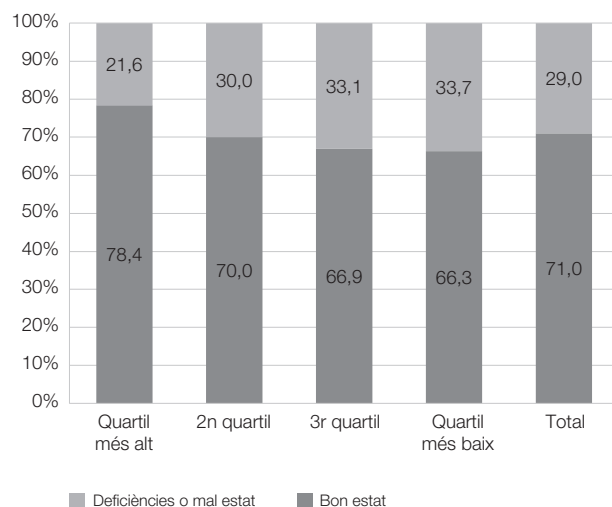

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Però què es pot dir de l'estat de l'habitatge, de la satisfacció respecte a aquest i de les previsions de canvi d'habitatge?

El 28,5% dels joves emancipats viuen en un habitatge amb algun tipus de deficiència. Una tercera part dels joves emancipats situats en els quartils de menors ingressos viuen en un habitatge amb deficiències o en mal estat (més del 33% tant al tercer com al quart quartil), situació que al segon quartil és del 30% i que baixa a un 21,6% dels joves en el quartil de majors ingressos.

GRÀFIC 6.22. Estat de l'habitatge segons quartil d'ingressos. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Tal com s'ha vist en les anàlisis explicatives anteriors, satisfacció vital i satisfacció amb l'habitatge són aspectes diferents, que no sempre coincideixen.

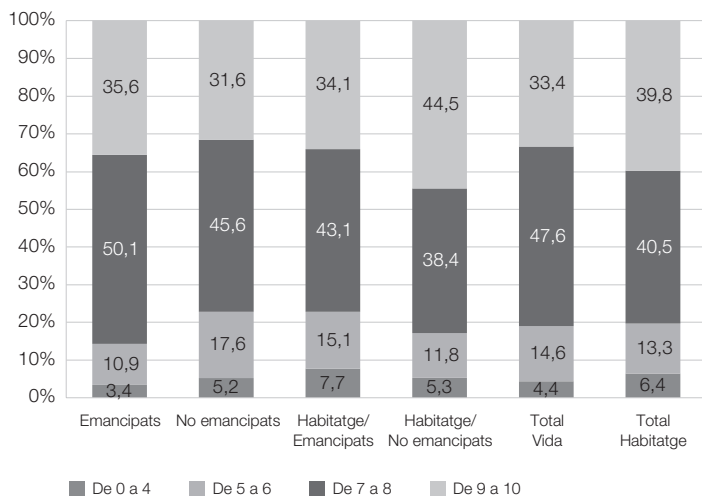
Entre els emancipats, es dona una satisfacció més baixa en relació amb l'habitatge que entre els no emancipats. El 23% dels emancipats expressen insatisfacció respecte a l'habitatge, 6 punts percentuals més que la insatisfacció cap a l'habitatge que expressen un 17% dels no emancipats.

Aquests darrers manifesten tanmateix nivells una mica superiors d'insatisfacció vital, del 23%, respecte al 14% dels que es troben en situació d'emancipació.⁴

Un 7,7% dels emancipats i un 4,4% dels no emancipats expressen molta insatisfacció, i per tant la necessitat clara de millorar el seu habitatge.

4 En coherència amb l'anàlisi multivariant, i si es disposés de dades d'emparellament dels no emancipats, fora d'interès diferenciar respecte als qui tenen parella i/o fills.

GRÀFIC 6.23. Satisfacció amb la vida i l'habitatge segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

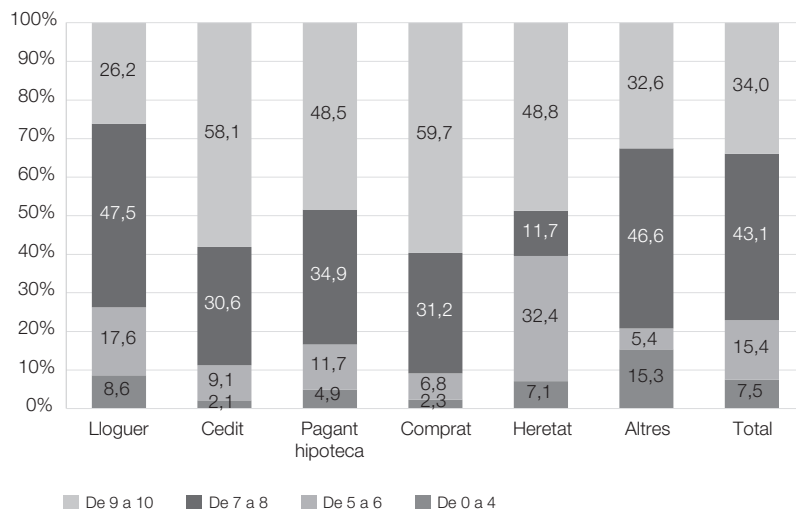
En termes generals, si es miren els totals de satisfacció tant amb la vida com l'habitatge, no presenten grans diferències: vora 8 de cada 10 joves es troben en els estrats superiors, amb puntuacions del 7 al 10.

Tot i així, si s'observa el desglossament per l'estat d'emancipació dels joves, es veu com la satisfacció amb l'habitatge és major en els no emancipats que en els emancipats, i que la diferència en la valoració més alta és notable (d'un 34,1% dels emancipats a un 44,5% dels no emancipats). Tot i no reproduir-se en el següent estrat (valoració del 7 al 8), es pot observar com en els no emancipats la satisfacció és alta en un 82,9% dels casos, mentre que en els emancipats ho és en un 77,2% (cinc punts percentuals menys).

Pel que fa a la vida, la relació és la contrària: mentre que els emancipats suposen un 85,7% dels estrats alts de satisfacció, aquells qui viuen encara en el nucli familiar en reporten un 77,2% (amb una diferència del 8%).

S'observa també que el règim de tinença té un fort impacte sobre la satisfacció en l'habitatge. En el règim de lloguer, el de tres quartes parts de les persones joves, els nivells d'alta satisfacció són menors que en la resta de tipus, i més elevats els nivells d'insatisfacció. Els que tenen un habitatge ja pagat o cedit solen estar ben satisfets amb l'habitatge (excepte el 40% dels que han heretat). I el nivell de satisfacció és alt també entre aquells que estan pagant una hipoteca, tot i que un 16,6% expressen insatisfacció.

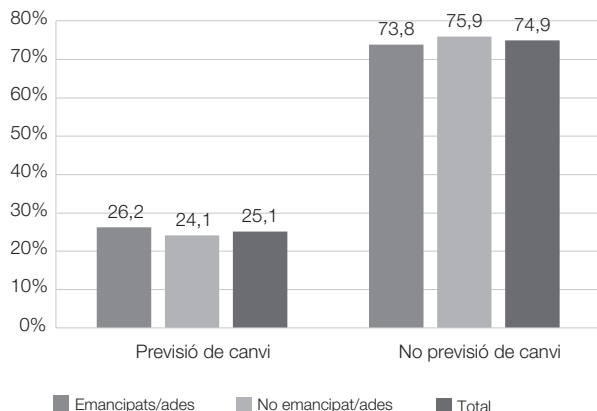
GRÀFIC 6.24. Satisfacció amb l'habitatge segons el règim de tinença. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Un de cada quatre joves, estiguin o no emancipats, tenen previst fer un canvi d'habitatge. El percentatge és molt similar, encara que lleugerament superior entre els que ja estan emancipats, cosa que es correspon amb la major percepció d'insatisfacció respecte de l'habitatge en aquest grup.

GRÀFIC 6.25. Previsió de canvi d'habitatge segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La previsió de canviar d'habitatge té a veure amb la necessitat de resoldre deficiències i amb la disponibilitat econòmica per fer-ho. Pel que fa als joves no emancipats, la previsió de canvi d'habitatge decreix a mesura que baixa el quartil d'ingressos en què se situa el o la jove.

Passa al contrari amb els emancipats, que presenten una certa intenció de canvi en tots els quartils, però creixent als dos quartils amb menys ingressos, particularment entre aquells que observen deficiències al seu habitatge actual o consideren que es troba en mal estat.

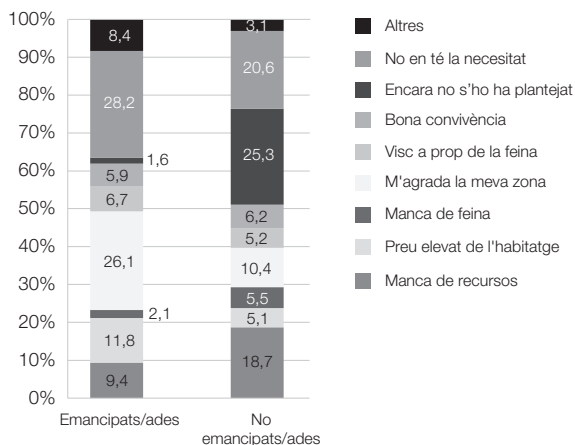
TAULA 6.10. Previsió de canvi d'habitatge segons estat de l'habitatge, ingressos i situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Ingressos	Estat de l'habitatge	Situació d'emancipació			
		Emancipats/ades		No emancipats/ades	
		Sí	No	Sí	No
Quartil més alt	En bon estat	17,9	82,1	34,1	65,9
	En mal estat o amb deficiències	41,3	58,7	16,2	83,8
	Total	23,1	76,9	32,9	67,1
2n quartil	En bon estat	19,0	81,0	25,1	74,9
	En mal estat o amb deficiències	27,2	72,8	41,3	58,7
	Total	21,3	78,7	26,8	73,2
3r quartil	En bon estat	26,5	73,5	22,7	77,3
	En mal estat o amb deficiències	38,0	62,0	29,1	70,9
	Total	30,0	70,0	23,9	76,1
Quartil més baix	En bon estat	34,2	65,8	19,1	80,9
	En mal estat o amb deficiències	51,8	48,2	27,5	72,5
	Total	40,4	59,6	21,6	78,4
Total quartils	En bon estat	23,0	77,0	25,4	74,6
	En mal estat o amb deficiències	39,0	61,0	28,5	71,5
	Total	27,5	72,5	25,9	74,1

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Entre els motius per no canviar d'habitatge destaquen les dificultats econòmiques en el 23,3% dels emancipats (manca de recursos, de feina o preu elevat de l'habitatge) i en el 29,3% dels no emancipats. No en tenen necessitat el 28,2% dels emancipats, mentre que entre els no emancipats el 45,9% tampoc en tenen necessitat o encara no s'ho han plantejat. Al 26,1% dels emancipats els agrada la zona en què viuen, però només al 10,4% dels no emancipats, i el 6% d'uns i altres destaquen la bona convivència. Finalment, val a dir que la proximitat a la feina és sols un factor explicatiu entre el 6,7% dels emancipats i el 5,2% dels no emancipats.

GRÀFIC 6.26. Motius per no canviar d'habitatge segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.9. Les famílies de progenitors joves amb fills

Aquest apartat es fixa en la situació dels joves que ja són progenitors en relació amb l'ocupació, el repartiment del treball remunerat i no remunerat, les tasques de cura dels fills i les formes d'atenció als fills petits. Es compara la situació dels joves emancipats sense fills, amb fills menors de tres i majors de tres anys, per tal d'observar l'impacte de la transició a la parentalitat en la distribució dels diferents tipus de tasques domèstiques en la parella i en la percepció de satisfacció vital. Finalment, s'analitzen les expectatives sobre ser pares dels que encara no tenen fills.

A continuació s'observa la situació dels joves emancipats en relació amb l'activitat i l'ocupació segons si tenen o no fills, i si aquests tenen més o menys de 3 anys.

Mentre no tenen fills, el 17,7% de les dones joves i el 10,8% dels homes joves emancipats són estudiants. Amb fills, ser estudiant és sols la principal activitat d'entre el 2,2 i el 2,8% de les mares, i del 3,6% dels pares amb fills de menys de 3 anys, però sols de l'1,4% dels pares amb fills de més de 3 anys.

Els joves emancipats són majoritàriament ocupats, però les pautes d'ocupació varien entre homes i dones. Si entre els joves emancipats sense fills les taxes d'ocupació són semblants (79,4% per als homes i 74,2% per a les dones), amb un diferencial de 5 punts percentuals, la bretxa de gènere s'eixampla fins als 26,4 punts percentuals amb la presència d'un fill menor de 3 anys (89,2% dels pares i 62,8% de les mares) i es redueix a 15,1 punts percentuals

amb fills més grans (70,9% dels pares i 55,8% de les mares), perquè en la mostra es dona una davallada en la taxa d'ocupació dels homes pares.

Així, si del que s'observa en els diferents grups se'n fa una inferència en termes de projecció del cicle vital, es dedueix que a Catalunya es manté una pauta ja observada d'impacte de la maternitat en termes de reducció o deteriorament continuats de l'ocupació (Escobedo, Navarro i Flaquer, 2008). La taxa d'ocupació femenina assoleix el màxim entre les joves emancipades abans de tenir fills, i l'impacte de la maternitat en l'ocupació es tradueix en una reducció d'11,4 punts percentuals quan els fills són petits, però s'eixampla a 18,4 punts percentuals en observar les mares de la mostra amb fills més grans de 3 anys. Una part important de les dones –com els homes– consoliden en aquestes edats les seves trajectòries professionals. Ara bé, per una altra part en el cas de les dones –normalment amb nivells educatius més baixos– els episodis de discontinuïtat associats amb la maternitat –sobretot quan no es fan en el marc de llicències parentals o reduccions horàries voluntàries i reversibles per cura dels fills– sovint s'acaben traduint en trajectòries que es van precaritzant. Una part de les mares acaben en situació d'inactivitat, bé perquè el vincle i les condicions laborals es van erosionant amb el temps, bé perquè les maternitats més primerenques (en aquesta mostra que arriba sols fins als 34 anys) es corresponen també amb persones que han finalitzat abans els estudis, amb nivells educatius inferiors i amb trajectòries laborals potencialment més precàries. En aquesta línia destaca el percentatge important de mares que es declaren inactives (una quarta part de les mares amb fills de menys de 3 anys, i una tercera part de les que tenen fills de més de 3 anys).

TAULA 6.11. Ocupació dels joves de 15 a 34 anys segons sexe, estat d'emancipació i tinença de fills. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Estat d'emancipació	Ocupació			
		Estudiant	Ocupat/ada	Aturat/ada	Inactiu/iva
Dones	Sense fills i no emancipades	63,8	26,3	6,6	3,4
	Sense fills i emancipades	17,7	74,2	4,5	3,6
	Amb fills de menys de 3 anys	2,2	62,8	5,5	26,6
	Amb fills de més de 3 anys	2,8	55,8	9,0	31,9
Homes	Sense fills i no emancipats	55,9	31,3	6,0	6,7
	Sense fills i emancipats	10,8	79,4	4,5	5,3
	Amb fills de menys de 3 anys	3,6	89,2	4,0	3,2
	Amb fills de més de 3 anys	1,4	70,9	13,0	13,4

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En el cas dels homes, també és destacable observar com la taxa més alta d'ocupació s'assoleix en el grup de pares amb fills de menys de 3 anys (grup que té alhora les taxes més petites d'atur i d'inactivitat), mentre que el grup de pares amb fills més grans –que són també pares que han tingut fills més joves– presenta una composició diferent, ja que té una taxa d'ocupació notòriament més baixa (18 punts menys que els anteriors) i alhora les taxes més elevades d'atur (13%) i d'inactivitat (13,4%) en comparació amb la resta de grups d'homes joves observats en la mostra, seguint la proposta conceptual de l'enquesta de joventut respecte a l'activitat, que distingeix aquestes dues situacions de la d'estar estudiant.

De fet, donar l'opció als joves d'expressar amb claredat la seva situació d'estudiants, quan defineixen la seva principal activitat, fa baixar de forma molt important les taxes d'atur i d'inactivitat entre els joves no emancipats o emancipats sense fills, cosa que reflecteix una imatge molt més proactiva i dinàmica dels joves, en un marc interpretatiu més ampli i inclusiu del que alguns autors anomenen societats amb un major reconeixement d'una ciutadania multiactiva (Fusulier i Nicole-Drancourt, 2015), que reflecteix millor la necessitat d'una major diversitat de tasques o treballs socialment necessaris més enllà de l'ocupació remunerada. Aquí entraria tant el treball d'estudi dels joves com de cura dels infants de moltes mares i pares.

Observar la situació relativa a l'activitat del o la jove respecte a l'ocupació o activitat de la parella permet veure, d'una banda, com els arranjaments respecte a l'activitat s'entenen en el context dels arranjaments de parella. Per exemple, el 80% de les joves emancipades que estudien i el 68,5% dels joves emancipats que estudien tenen parelles que treballen. Passa el mateix amb el 92,2% de les mares inactives amb fills de menys de 3 anys, o amb el 79,3% que tenen fills majors de tres anys. Però això permet observar també la tendència a la polarització i acumulació d'avantatges (pel que fa a les parelles amb fills "riques" en ocupació remunerada) i de desavantatges (pel que fa a les parelles que sumen situacions d'atur i d'inactivitat). Així, destaquen els casos on els dos membres de la parella són a l'atur (34% de les dones emancipades aturades sense fills, 27,2% amb un fill menor de 3 anys i 25,9% amb un fill major de tres anys; el 30% dels homes aturats amb fills petits i el 73,8% dels pares aturats amb fills de més de 3 anys també tenen les seves parelles en situació d'atur).

TAULA 6.12. Ocupació de les dones segons tinença de fills majors o menors de tres anys per estat d'ocupació de la parella de les joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Situació respecte als fills	Estat d'ocupació	Estat d'ocupació de la parella				Total
			Parella que treballa	Parella aturada	Parella aturada dedicada a tasques domèstiques	Parella en una altra situació d'inactivitat	
Dones	Sense fills	Estudiant	80,3	2,9	0,0	16,8	100
		Ocupada	95,9	1,5	0,2	2,4	100
		Aturada	64,0	34,0	0,0	2,0	100
		Inactiva	97,9	2,1	0,0	0,0	100
	Fills de menys de 3 anys	Estudiant	91,1	8,9	0,0	0,0	100
		Ocupada	93,9	3,3	0,0	2,8	100
		Aturada	72,8	27,2	0,0	0,0	100
		Inactiva	92,2	1,5	0,0	6,2	100
	Fills de més de 3 anys	Estudiant	100,0	0,0	0,0	0,0	100
		Ocupada	88,9	11,1	0,0	0,0	100
		Aturada	72,1	25,9	0,0	1,9	100
		Inactiva	79,3	12,3	3,4	5,1	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

TAULA 6.13. Ocupació dels homes segons tinença de fills majors o menors de tres anys per estat d'ocupació de la parella dels joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Situació respecte als fills	Estat d'ocupació	Estat d'ocupació de la parella				Total
			Parella que treballa	Parella aturada	Parella aturada dedicada a tasques domèstiques	Parella en una altra situació d'inactivitat	
Homes	Sense fills	Estudiant	68,5	6,4	0,0	25,1	100
		Ocupat	84,1	8,4	1,7	5,8	100
		Aturat	71,5	9,9	5,8	12,7	100
		Inactiu	64,9	0,0	27,9	7,2	100
	Fills de menys de 3 anys	Estudiant	45,8	9,6	0,0	44,5	100
		Ocupat	84,2	9,8	6,0	0,0	100
		Aturat	70,1	20,1	9,7	0,0	100
		Inactiu	38,0	21,7	0,0	40,3	100
	Fills de més de 3 anys	Estudiant	100,0	0,0	0,0	0,0	100
		Ocupat	71,4	6,2	17,0	5,3	100
		Aturat	26,2	22,4	51,4	0,0	100
		Inactiu	70,5	6,8	22,7	0,0	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.9.1. Formes d'atenció i repartiment de la cura dels fills

Les tasques de cura dels fills són assumides en major mesura per les dones joves que per les seves parelles (que poden ser joves o de grups d'edats més grans no representats a la mostra): un 63,5% de les dones joves afirmen que es fan càrrec sempre o més habitualment de la cura dels nens que les seves parelles, mentre que només el 6,6% dels homes diuen que se'n fan càrrec ells sempre o més habitualment. El 36% dels homes reconeixen que són les seves parelles qui més habitualment es fa càrrec dels nens, però només el 10% dels homes joves afirmen que són les seves parelles qui es fa càrrec dels nens sempre o gairebé sempre.

TAULA 6.14. Repartiment de les tasques de cura dels fills segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Cura dels fills	Sexe		
	Dones	Homes	Total
Sempre o gairebé sempre jo	29,0	0,9	18,4
Tots dos, però jo més habitualment	34,5	5,7	23,7
Ens ho repartim a parts iguals	30,9	45,5	36,4
Tots dos, però la meva parella més habitualment	2,3	36,0	15,0
Sempre o gairebé sempre la meva parella	2,3	10,0	5,2
Altres	1,0	1,9	1,3
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En canvi, el 29% de les dones joves afirmen que es fan càrrec sempre o gairebé sempre de la cura dels nens, mentre que això únicament passa amb un 1% dels homes joves. D'altra banda, el 2,3% de les dones afirmen que les seves parelles es fan càrrec dels nens sempre o gairebé sempre.

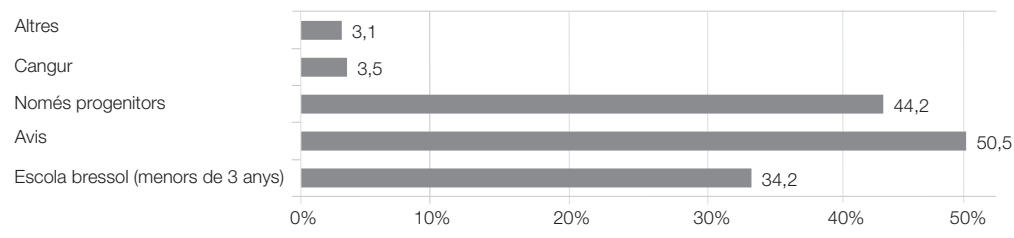
S'observa un decalatge entre l'experiència percebuda de les dones i dels homes joves, en el sentit que en la mostra els homes expressen uns repartiments de tasques més igualitaris que les dones. Això pot ser degut tant a diferències de percepció com al fet que les parelles poden ser de grups d'edat més grans, en particular en el cas de les dones, i tenir comportaments menys igualitaris que en el cas dels homes més joves. Diversos estudis ja han apuntat que en els darrers anys els valors igualitaris havien avançat notòriament en els grups d'edats més joves.

El 45,5% dels homes de la mostra afirmen que fan un repartiment igualitari de les tasques de cura dels fills amb les seves parelles. Aquest percentatge decreix fins al 30,9% en el cas de les dones.

Globalment, una mica més d'un de cada tres joves amb fills (36,4%) organitza igualitàriament la cura dels fills, i en un 38,7% de casos se'n fan càrrec tots dos, tot i que és més habitual en les dones. Finalment, en un 23,6% dels casos la cura dels fills és assumida essencialment per un sol progenitor, bàsicament per les dones.

Però en la cura dels fills sovint hi intervenen altres persones. Un 50,5% dels progenitors joves reben l'ajut dels avis o d'altres familiars com a mínim un cop per setmana, mentre que un 3,5% tenen cangurs, i un 3,1% recorren a altres persones (amics, veïns...). En el 44,2% de les famílies amb fills menors els pares se'n fan càrrec sense comptar amb aquests altres ajuts.

GRÀFIC 6.27. Formes d'atenció als fills. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa als progenitors amb fills de menys de 3 anys, el 34,2% porten els fills a l'escola bressol. És un percentatge relativament baix, comparat amb la taxa de cobertura del primer cycle d'educació infantil del curs 2015-2016, que segons l'estadística educativa és del 36,7% dels de menys de 3 anys a Catalunya. Però resulta encara més baix si es compara amb l'indicador que s'obté de l'Enquesta de condicions de vida, amb una metodologia més similar de resposta per part de l'usuari (a diferència del procediment de registre administratiu de l'estadística educativa), que dona una cobertura del 45,8% dels de menys de 3 anys al conjunt de l'Estat espanyol; aquests infants assisteixen a escoles infantils de primer cycle (el que a Catalunya anomenem escoles bressol o llars d'infants), o bé de forma regular a altres centres socioeducatius, públics o privats, una mitjana de 28 hores setmanals (MEC, 2018).⁵ Aquesta cobertura del 45,8% amaga una important disparitat segons la situació d'ocupació de la mare, de tal manera que assisteixen a centres d'educació i atenció infantil el 54,6% dels fills de les mares ocupades, però només el 29,6% de les que no ho estan, amb una bretxa de més de 30 punts percentuals entre els fills de les mares amb educació primària o inferior (22,7%) o amb nivells educatius superiors (53,5%).

La submostra de progenitors joves de l'EJC17, en comparació amb els progenitors que tenen fills petits més enllà dels 34 anys, pot evidenciar uns nivells de major vulnerabilitat relativa respecte als nivells educatius assolits, i a les condicions d'ocupació i d'ingressos, que en definitiva s'expressin en aquesta relativa menor assistència dels fills a l'escola bressol.

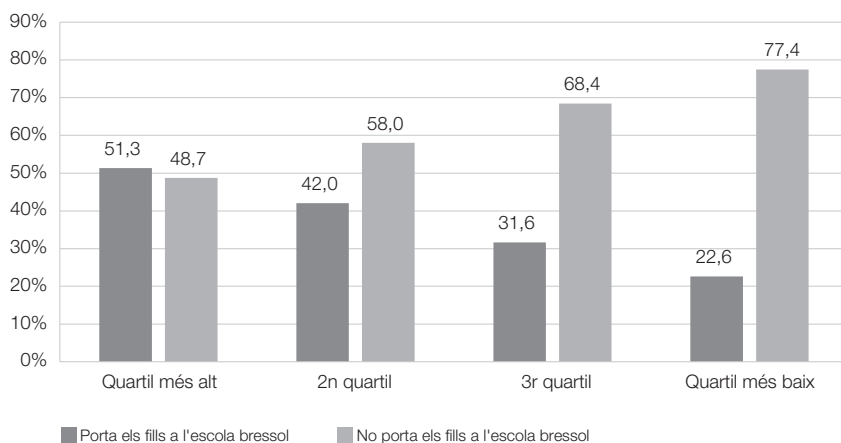
D'altra banda, cal tenir en compte que durant els primers sis mesos els progenitors ocupats solen tenir llicències parentals retribuïdes, a les quals sumen tantes vacances o altres llicències com poden (per exemple, la possibilitat de compactar reduccions horàries per allargar l'estada dels fills petits a casa, molt comuna en alguns sectors, i incentivada en particular al sector públic català). Aquestes mesures són molt apreciades i s'articulen bé amb les noves tendències orientades a fer criances una mica més llargues a casa, i amb els progenitors que qüestionen una escolarització o institucionalització que consideren prematura dels infants. D'altra banda, el model d'escola bressol a Catalunya és un model

⁵ A l'EJC17 hi ha una pregunta específica sobre el nombre d'hores que s'utilitza el servei d'escola bressol. Els resultats mostren una distribució normal en la qual el 78% dels joves que utilitzen el servei ho fan entre 20 i 30 hores, però tanmateix la submostra que contesta aquesta pregunta és de 14 joves (dels 165 que confirmen l'ús d'escola bressol), cosa que amb les correccions i ponderacions esbiaixa la interpretació dels resultats, i no permet aprofundir en l'anàlisi d'aquesta pregunta.

basat en estàndards de qualitat educativa i d'atenció dels infants, impregnat des de fa dècades pels moviments de renovació pedagògica i orientats a la millora educativa, que s'ha associat a la millora d'oportunitats educatives per als nens i nenes que hi assisteixen, com també a la detecció i atenció precoç a una diversitat de problemes de salut, socials o d'aprenentatge. Internacionalment s'ha identificat l'atenció i educació infantil de qualitat per als menors de tres anys com un dels mecanismes que ajuden a millorar les oportunitats educatives, en particular dels infants en entorns socials més desfavorits (OCDE, 2011 i 2017). Per aquest motiu és interessant explorar amb més profunditat la composició social dels progenitors que utilitzen o no aquest recurs.

Si s'observa la utilització de l'escola bressol en funció dels progenitors que han contestat sobre els ingressos anuals a la llar, es veu clarament que a més ingressos familiars més ús es fa de les llars d'infants: aproximadament el doble de progenitors en el primer i segon quartil fan ús de l'escola bressol respecte als del quartil més baix. Si es mira l'escola bressol no només com un mecanisme de guarda mentre els pares treballen, sinó com una oportunitat educativa per als petits, això mostra una realitat preocupant.

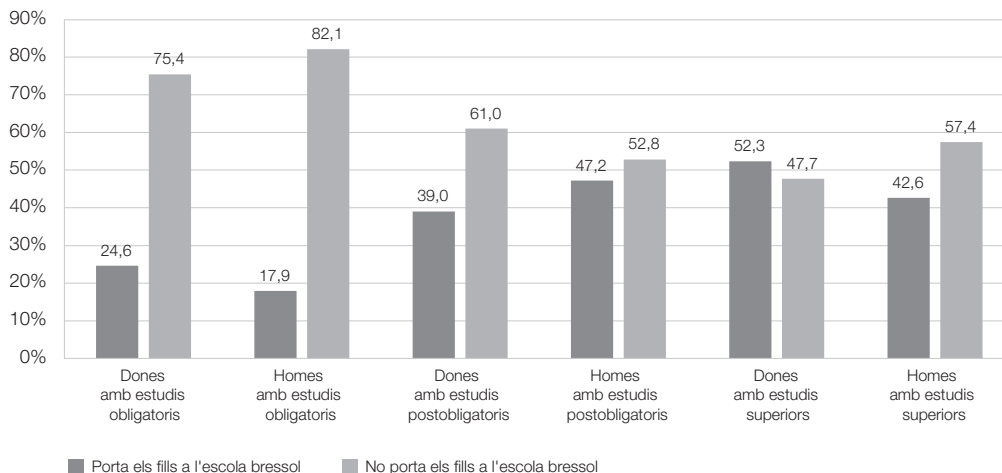
GRÀFIC 6.28. Portar els fills a l'escola bressol segons quartil d'ingressos anuals de la llar. Joves de 15 a 34 anys amb fills. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Finalment, si s'observa l'ús de l'escola bressol en relació amb el nivell educatiu dels progenitors, es veu que els resultats es corresponen als de l'Enquesta de condicions de vida: a mesura que augmenta el nivell educatiu de les mares, creix també l'ús de l'escola bressol. Així, són les mares amb estudis superiors les que més porten els fills a l'escola bressol, i sens dubte són també les que tenen una taxa d'ocupació més alta i uns ingressos superiors a la llar.

GRÀFIC 6.29. Portar els fills a l'escola bressol segons sexe i nivell d'estudis. Joves de 15 a 34 anys amb fills. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En el cas dels homes, són en canvi els que tenen estudis postobligatoris els qui presenten un major ús de l'escola bressol, per davant dels que tenen estudis superiors en la mostra, que potser poden permetre's més sovint prescindir durant un temps d'un segon sou a la llar. De nou són els progenitors homes o dones amb nivells educatius més baixos els que menys ús fan de l'escola bressol, aspecte sobre el qual convé extreure conclusions a l'hora de pensar en com millorar les polítiques públiques.

6.9.2. Impacte del fet de tenir fills en el repartiment de les tasques domèstiques

A continuació s'analitza l'impacte de tenir o no tenir fills en el repartiment de diferents tipus de tasques domèstiques. La principal conclusió (vegeu de la taula A6.2 a la taula A6.7 de l'annex en línia) és que les parelles sense fills tenen un repartiment de tasques més igualitari, mentre que en les parelles amb fills s'observa més protagonisme de la dona en la major part de tasques domèstiques, llevat de la compra i les gestions (que es mantenen força igualitàries) i de les reparacions de la llar, on sempre hi ha un clar predomini masculí.

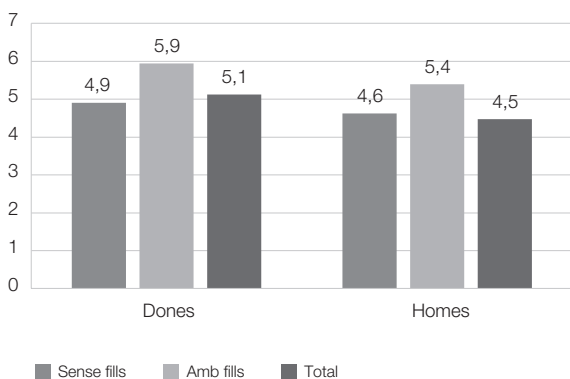
En canvi, pel que fa a la cuina, la neteja i la roba es visualitza més la diferència entre tenir o no tenir fills. Amb això es confirmaria que se segueix produint el fenomen ja identificat segons el qual, amb la vinguda dels fills, les dones s'orienten relativament més a la cura dels fills i a la llar que els homes, i que a partir d'aquí s'amplien bretxes de gènere que anteriorment eren molt inferiors o fins i tot inexistents pel que fa a la distribució entre treball remunerat i no remunerat en les parelles.

La segona conclusió és que les dones sistemàticament perceben i expressen una major càrrega de tasques i un menor repartiment d'aquestes feines que els homes, que en donen una visió més igualitària.

6.9.3. Impacte de tenir fills en la valoració de la conciliació del temps i en la percepció de satisfacció vital

Tenir fills en un context familiarista sense prestacions familiars per fills a càrrec accentua notòriament les necessitats econòmiques i laborals dels progenitors, però també repercuteix en un increment del treball familiar i domèstic. Com perceben els progenitors joves de la mostra l'increment de les dificultats per conciliar la vida laboral i familiar o personal?

GRÀFIC 6.30. Valoració de la dificultat per combinar la feina i/o els estudis amb la vida familiar segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Mitjana en una escala de 0 a 10

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

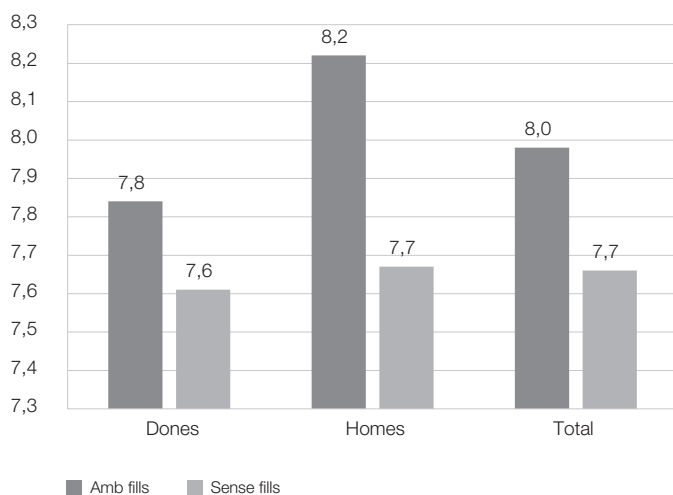
En aquest gràfic es pot observar la puntuació mitjana que dones i homes joves atribueixen a les dificultats per conciliar la vida laboral i personal, en una escala entre 0 i 10, on 10 representaria la màxima dificultat. En conjunt les respostes oscil·len entorn del 5, que es poden interpretar com a dificultats existents però en rangs mitjans.

Cal destacar que les dones expressen més dificultats per conciliar que els homes: 0,3 punts més quan no tenen fills i 0,54 més quan en tenen.

Pel que fa a la tinença de fills, es pot observar que en tots dos grups la conciliació es fa més difícil amb fills: en les dones es valora amb un punt més de diferència respecte a la situació de no tenir fills, i en els homes, amb 0,8 punts més de dificultat. La transició a la parentalitat (és a dir, a la situació de tenir fills a càrrec) fa creuar tant a les dones com als homes el llindar del 5, que s'interpreta com a dificultat mitjana, és a dir, fa emergir el problema de la conciliació de la vida laboral i familiar o personal.

Finalment, tornant a la indagació que s'ha fet al llarg d'aquest capítol, es passa a observar l'impacte de tenir fills en la satisfacció vital d'homes i dones joves. Com ja s'ha vist anteriorment, en l'estudi apareix que tenir fills és un factor explicatiu de major satisfacció vital, però té més impacte en l'increment de la satisfacció mitjana dels pares (+0,55 punts) que de les mares (+0,23). Es pot relacionar l'acumulació de tasques sobre les mares amb aquest menor increment de la mitjana de satisfacció.

GRÀFIC 6.31. Satisfacció amb la vida segons tinença de fills, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Mitjana en una escala de 0 a 10

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.9.4. Les expectatives de ser pare/mare i tenir fills

Finalment, per tancar l'apartat s'analitzen les expectatives respecte a la parentalitat de les persones joves que no tenen fills.

TAULA 6.15. Previsió de tenir fills segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys sense fills. Catalunya, 2017. Percentatge

Grup d'edat	Ja n'estic buscant o esperant	Sí (vull tenir fills però encara no)	No	Ns/Nc	Total
De 15 a 19 anys	0,6	69,4	8,3	22,7	100
De 20 a 24 anys	1,0	75,9	8,7	16,1	100
De 25 a 29 anys	4,5	75,9	7,3	13,9	100
De 30 a 34 anys	8,9	65,8	10,6	14,2	100
Total	2,8	71,3	8,6	17,2	100

Nota: La categoria "No ho sap/No contesta" en aquest cas és substantiva en termes quantitativs i en termes qualitativs, ja que una bona part dels joves no s'ho havien plantejat i no hi havia aquesta opció de resposta. Aquests joves estan sumats als que no contesten, i malauradament no es poden separar.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

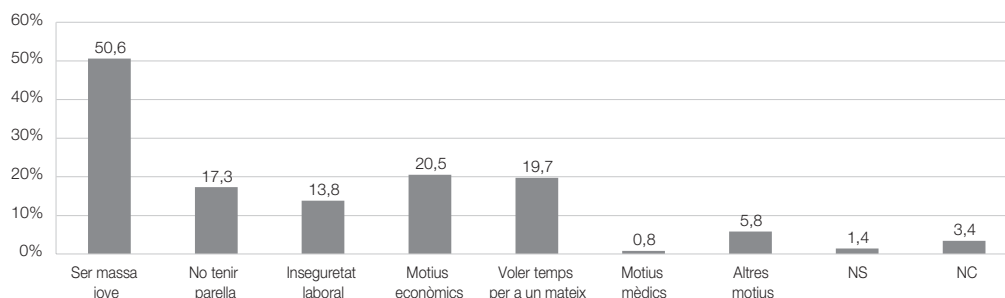
Més de dues terceres parts dels joves (71,3%) expressen que volen "tenir fills, però encara no" sinó més endavant, un 8,6% no en volen tenir, i un 2,8% ja n'estan buscant o esperant, mentre que el 17,2% no s'ho ha plantejat o no contesta a aquesta qüestió.

A la taula es pot veure com és bàsicament a partir dels 25 anys que apareix la intenció de ser pares: entre els 25 i els 29 anys, el percentatge de joves que estan a l'espera d'un fill o que el busquen és d'un 4,5%, percentatge que creix fins al 9% en el grup d'edat de 30 a 34 anys (entre aquells que no en tenen). En aquest grup de més edat és destacable que el 65,8% dels que no tenen fills sí que expressen el desig de tenir-ne, però de manera ajornada: "encara no".

La proporció de joves de la mostra que no volen tenir fills (8,6%) es manté força estable en tots els subgrups d'edat, si bé creix 2,3 punts percentuals entre el grup més jove (8,3%) i el grup més gran (10,6%). Així mateix, destaca el 14% de joves que no ho sap o no contesta a partir dels 25 anys.

Pel que fa als joves que mostren el desig de tenir fills "però encara no" (tres quartes parts dels que no tenen fills entre els 20 i els 29 anys, i dues terceres parts entre els 30 i 34 anys), el gràfic següent mostra els motius principals pels quals s'ajornen els plans de parentalitat. A banda dels que encara són massa joves, un de cada cinc joves indica que es vol esperar per motius econòmics (20,5%), als quals se suma la inseguretat laboral (13,8%). D'altra banda, un de cada cinc joves manifesta que vol tenir temps per a ella mateixa (19,7%), mentre que per al 17,3% el principal motiu és el fet de no tenir parella.

GRÀFIC 6.32. Motius pels quals encara no té fills. Joves de 15 a 34 anys sense fills. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.10. Conclusions

Aquest capítol clou l'estudi intentant respondre les preguntes inicials que han orientat l'anàlisi: com afecten els diferents arranjaments familiars i trajectòries d'emancipació dels joves catalans la satisfacció vital? Es pot parlar d'una pauta dominant de biografies electives o d'una major prevalença d'adaptacions dels joves als condicionaments estructurals d'uns mercats de treball i d'habitatge que estan canviant molt i no semblen facilitar l'emancipació juvenil?

Si es revisa l'evolució de les pautes de convivència i d'emancipació dels joves a Catalunya en la darrera dècada, s'observa que en la mostra de l'EJC17 es manté una pauta majoritària de convivència o d'allargament de la convivència amb els pares. L'edat és la dimensió clau que aglutina i dona forma al conjunt de factors explicatius dels processos d'emancipació. Així, la convivència amb els pares és molt majoritària fins als 25 anys (97,8% dels joves entre 15 i 19 anys; 82,2% dels joves de 20 a 24 anys). A partir d'aquesta edat s'intensifica el procés d'emancipació residencial: la proporció de joves que conviuen amb els pares es redueix clarament a menys de la meitat en el grup d'edat de 25 a 29 anys (43,4%) i esdevé minoritària en el grup de 30 a 34 anys (19,6%), en el qual un de cada cinc adults joves continua vivint amb progenitors.

Els principals resultats de l'estudi de les dades de l'EJC17 són:

- Les llars d'origen on conviuen els joves s'han diversificat. Emergeixen nous arranjaments de "cohabitació amb els pares" en un context de més individualització en famílies més negociadores i més postmodernes, amb una major prevalença de progenitors sols, d'experiències prèvies de custòdies compartides i recomposicions familiars.
- Les trajectòries d'emancipació residencials es concentren en un primer pas que majoritàriament coincideix amb l'emparellament, basades en càlculs responsables de

possibilitats. Dues tercers parts dels emancipats viuen en parella, un terç dels emancipats no.

- Respecte a les situacions de convivència fora de la llar d'origen, el 30,5% dels joves de la mostra viu amb la parella (el 17,3% són casats), un 15,3% dels joves conviu amb fills propis (un 2,3% sense parella). El 6% dels joves conviu amb amics, un 5% viuen sols i només un 0,6% amb altres persones. Però això varia per gènere i grups d'edat. La proporció més alta de la modalitat de convivència amb amics es dona entre els 25 i els 29 anys (9,6%), mentre que la proporció més alta de viure sol es dona entre els 30 i els 34 anys (9,4%).
- L'emancipació residencial apareix com una transició més simple més que com una trajectòria progressiva i en diferents etapes que porti a la formació familiar. Les trajectòries més complexes i progressives són més minoritàries.
- Un 5% dels joves de la mostra ha tornat a viure amb els pares: d'aquests, el 35% per dificultats econòmiques; el 28,5%, perquè estava estudiant fora i ja ha acabat; un 2%, per tenir cura dels seus pares. D'altra banda, del terç d'emancipats que no viuen en parella, el 12% han estat casats algun cop, i d'aquests tres de cada quatre viuen amb fills; dels solters, el 10% conviu amb fills.
- Tanmateix, no tots els joves tenen la possibilitat d'allargar la convivència en una llar d'origen propera o accessible. Així, la taxa d'emancipació és notablement més alta entre els joves d'origen immigrant. Si el 60,4% de les dones joves immigrants han deixat de viure a la llar d'origen, aquest és el cas del 45% de les joves autòctones, 15 punts percentuals menys, i 18,5 punts percentuals menys els homes joves autòctons (36,7%) en relació amb els joves immigrants (55,3%). Amb tot, respecte del 2012 convé assenyalar que els diferencials d'emancipació s'han reduït quasi a la meitat, fet que mostra un apropament de la població jove d'origen immigrant respecte a la població jove autòctona. El major assentament de les famílies d'origen immigrant que han quedat a Catalunya, o l'adaptació a les condicions socioeconòmiques tot integrant models autòctons de solidaritat familiar, podria explicar aquest fet.
- El col·lectiu de joves catalans d'origen immigrant és, alhora, ben divers. Així, segons els diferents orígens les pautes d'emancipació resulten marcadament diferenciades: mentre que els joves que provenen de països de la Unió Europea tenen una pauta d'emancipació molt superior als autòctons, els de la resta d'Europa tenen una pauta d'emancipació molt similar, fins i tot lleugerament per sota. Les taxes d'emancipació entre els joves que provenen del Magreb o de l'Amèrica del Sud són semblants i una mica més altes que les dels autòctons. Els joves asiàtics mostren unes pautes més familiaristes i d'emancipació més tardana, en particular pel que fa als nois, però així i tot són superiors a les dels joves autòctons. Finalment, els que tenen unes taxes altíssimes d'emancipació són els joves que provenen de l'Àfrica subsahariana.
- Les dones certament s'emancipen i tenen fills abans (el grup d'edat en què es fa aquesta transició és el dels 25 als 29 anys), i en els homes aquestes transicions es fan amb un

petit decalatge. Les dones també es casen més i abans que els homes, i presenten una taxa de divorci una mica més alta (5,8%, vs 2,4%) dels 30 als 34 anys.

- Els joves més benestants s'emancipen residencialment més tard, en connexió amb una extensió dels estudis.
- Quan es donen un conjunt de condicions (assoliments educatius, ingressos a la llar), es fa una emancipació en parella o sol, on l'edat és el principal factor explicatiu.
- La satisfacció vital s'ajusta amb els anys amb les mitjanes de la població adulta. A diferència del que era esperable, el procés d'emancipació residencial *per se* no apareix com el factor determinant de la satisfacció, sinó que ho són més l'emparellament i tenir fills.
- El lloguer és de lluny l'opció d'habitatge més emprada pels joves en el seu procés d'emancipació. Si s'observa la situació d'habitatge dels joves, el 2017 es manté el predomini del lloguer, amb dos de cada tres joves vivint en habitatges de lloguer (66,8%), un de cada cinc en un habitatge de compra que estan pagant mitjançant una hipoteca (21,7%), 2,5% ja en són propietaris, i un de cada deu joves viuen en habitatges cedits o altres. Els joves expressen preferència i major satisfacció pel règim de tinença de propietat, com una opció que genera seguretat i que suposa una inversió.
- És clarificador analitzar el tipus d'habitatge actual dels joves emancipats segons la situació de convivència. Si la pràctica totalitat dels pisos compartits són de lloguer (el 96% dels joves que hi conviuen), en canvi la prevalença del lloguer disminueix entre les formes de convivència més compromeses a mitjà i llarg termini, com ara en parella (63%) i en parella amb fills (55%).
- Les dificultats per afrontar els pagaments de l'habitatge afecten en major proporció els joves que estan en règim de lloguer que en règim de propietat: el 21,7% dels qui estan en lloguer i el 14,1% dels que paguen una hipoteca.
- L'emancipació residencial és més probable en àmbits més urbans, on es concentra l'oferta laboral.
- Els joves emancipats majoritàriament estan ocupats, però les pautes d'ocupació varien entre homes i dones. Si entre els joves emancipats sense fills els nivells d'ocupació són semblants (79,4% per als homes i 74,2% per a les dones), amb un diferencial de 5 punts percentuals, la bretxa de gènere s'eixampla fins als 26,4 punts percentuals amb la presència d'un fill menor de 3 anys (89,2% dels pares i 62,8% de les mares) i es redueix a 15,1 punts percentuals amb fills més grans (70,9% dels pares i 55,8% de les mares), perquè en la nostra mostra es dona una davallada en la taxa d'ocupació dels homes pares.
- La taxa d'ocupació femenina assoleix el màxim entre les joves emancipades abans de tenir fills. L'impacte de la maternitat en l'ocupació es tradueix en una reducció d'11,4 punts percentuals quan els fills són petits, però s'eixampla a 18,4 punts percentuals si

s'observen les mares de la nostra mostra amb fills més grans de 3 anys. Si bé una part important de les dones –com els homes– consoliden en aquestes edats les seves trajectòries professionals, les dones amb nivells educatius més baixos tenen més risc que els episodis de discontinuïtat associats amb la maternitat –sobretot quan no es fan en el marc de llicències parentals o reduccions horàries voluntàries i reversibles per cura de fills– s'acabin traduïnt en trajectòries laborals que es van precaritzant. Així, destaca el percentatge important de mares que es declaren inactives (una quarta part de les mares amb fills de menys de 3 anys, i una tercera part de les que tenen fills de més de 3 anys).

- En el cas dels homes, també és destacable el fet que la taxa més alta d'ocupació s'assoleix en el grup de pares amb fills de menys de 3 anys (grup que té alhora les taxes més petites d'atur i d'inactivitat).
- Observar la situació relativa a l'activitat de la persona jove respecte a l'ocupació o activitat de la parella permet veure d'una banda com els arranjaments respecte a l'activitat s'entenen en el context dels arranjaments de parella. Però permet observar també la tendència a la polarització i acumulació d'avantatges (pel que fa a les parelles amb fills “riques” en ocupació remunerada) i de desavantatges (pel que fa a les parelles que sumen situacions d'atur i d'inactivitat).
- A la llar, les parelles sense fills tenen un repartiment de tasques més igualitari, mentre que en les parelles amb fills hi ha més protagonisme de la dona en la major part de tasques domèstiques, llevat la compra i les gestions (que es mantenen força igualitàries) i en les reparacions de la llar, on es dona sempre un clar predomini masculí.
- Les tasques de cura dels fills són assumides en major mesura per les dones joves que per les seves parelles (que poden ser joves o de grups d'edats més grans no representats a la mostra): un 63,5% de les dones joves afirmen que es fan càrrec sempre o més habitualment de la cura dels nens que les seves parelles, mentre que només el 6,6% dels homes diuen que són ells els qui sempre o més habitualment es fan càrrec de la cura dels nens.
- Hi ha un decalatge entre l'experiència percebuda de les dones i dels homes joves, en el sentit que els homes de la mostra diuen que els repartiments de tasques són més igualitaris que les dones.
- Diversos estudis ja han apuntat que en els darrers anys els valors igualitaris havien avançat notòriament en els grups d'edats més joves. Globalment, una mica més d'un de cada tres joves amb fills (36,4%) organitza igualitàriament la cura dels fills, i en un 38,7% dels casos se'n fan càrrec tots dos, tot i que més habitualment les dones. Finalment, en un 23,6% dels casos la cura dels fills és assumida essencialment per un sol progenitor, bàsicament les dones.
- Però en la cura dels fills sovint hi intervenen altres persones. Un 50,5% dels progenitors joves reben l'ajut dels avis o altres familiars com a mínim un cop per setmana, un 3,5% tenen cangurs, i un 3,1% compten amb altres persones (amics, veïns...). En el 44,2% de les famílies amb fills menors els pares se'n fan càrrec sense aquests altres ajuts.

- Pel que fa als progenitors amb fills de menys de 3 anys, el 34,2% porten els fills a l'escola bressol. És un percentatge relativament baix, comparat amb les dades disponibles per al conjunt de nens de menys de 3 anys, que apunta a una major vulnerabilitat dels progenitors joves, ja que l'ús de l'escola bressol és més alt a les llars amb més poder adquisitiu i on les mares tenen un nivell educatiu més alt. Aproximadament el doble de progenitors situats en el primer i el segon quartil d'ingressos fan ús de l'escola bressol respecte als del quartil més baix. Si es veu l'escola bressol com una oportunitat educativa per als petits, això mostra una realitat sobre la qual convé intervenir.
- Finalment, pel que fa a les expectatives, vora tres quartes parts dels joves que no tenen fills sí que en volen tenir, però més endavant. Els motius per no tenir-ne ara, més enllà del fet de sentir-se massa joves, són econòmics o d'inseguretat laboral, seguits del desig de tenir més temps per a un mateix o de no tenir parella. És bàsicament a partir dels 25 anys que apareix la intenció de ser pares. És destacable observar que en la franja dels 30-34 anys el 66% dels joves en volen tenir però encara no, el 10,6% no en volen tenir, i el 14% no ho saben o no contesten.
- A banda dels que encara són massa joves o dels que no tenen parella, un de cada tres joves indica els motius econòmics (20,5%) o d'inseguretat laboral (13,8%) per ajornar la parentalitat. Aquestes dades s'han de ressaltar perquè són aquells punts sobre els quals les polítiques socials podrien incidir més fàcilment amb mecanismes de suport a la solvència econòmica i a la seguretat laboral.

La hipòtesi que es genera a partir d'aquests resultats és que la convivència en la família d'origen és realment el que està canviant més profundament en els darrers anys. Fruit de la segona transició familiar i de l'anomenada transició sexual, majoritàriament viscuda en la generació de joves analitzada aquí, una part del procés d'emancipació i formació familiar es comença a realitzar de fet (i de forma més accentuada en una part de casos) a la llar d'origen. En aquestes llars d'origen, que com s'ha vist són més diverses, s'estarien ja expressant noves relacions de "cohabitació" entre fills adults i progenitors, més negociades i amb aportacions de les diferents parts. Això genera escenaris alternatius a la "intempèrie" en la qual desemboca una major dependència del mercat i unes lògiques capitalistes poc sostenibles en el mercat laboral i de l'habitatge, que generen un excés d'incertesa i precarietat en absència d'una regulació pública adequada. L'emancipació no és un element motivador en si mateix com potser ho havia estat en el passat, en contextos morals més restrictius i en moments econòmicament més favorables a l'emancipació.

Si, com s'ha vist, el que aporta més satisfacció vital no és l'emancipació residencial *per se*, sinó una bona convivència familiar, així com els processos d'emparellament i formació familiar, en la mesura que es comencen a fer amb més llibertat des de la llar d'origen això explicaria que aquestes adaptacions estructurals s'estiguessin fent electivament i de manera creativa.

Més enllà de la ja observada desestandardització de les trajectòries prèviament institucionalitzades, que respon a adaptacions a condicionaments estructurals, es podria dir que els joves catalans s'ho pensen bé i utilitzen els seus recursos familiars per ge-

nerar unes pautes diferents de transició a la vida adulta respecte a les que funcionen en altres països, com ara els nòrdics, tan referenciats pel fet de facilitar l'emancipació dels joves en connexió amb els estudis i unes trajectòries més flexibles i obertes, però distants de les realitats accessibles al nostre país. Potser molts joves catalans s'adaptin creativament al que sí que tenen a l'abast, que són uns recursos positius en capital familiar i la possibilitat d'incorporar el necessari component de flexiseguretat mitjançant "estratègies familiars", davant la dependència i les rigideses d'uns mercats tan distorsionats i mal regulats.

6.10.1. Implicacions per a les polítiques públiques

A continuació es plantegen una sèrie de propostes orientades a aconseguir millores en les polítiques públiques concretes a partir de l'anàlisi dels resultats de l'EJC17 analitzats en aquest capítol:

- Articular les polítiques de joventut en el conjunt de polítiques socials (perspectiva transversal o de *mainstreaming* de l'atenció al cicle de vida i a les diferents necessitats dels diferents grups d'edat i fases o transicions vitals).
- Prioritzar l'emancipació juvenil en les polítiques de joventut i en el conjunt de polítiques socials, per millorar l'acció i la regulació públiques i per superar els obstacles i les barreres que es generen, com s'ha vist, en mercats més que imperfectes (que es decanten estructuralment cap al profit a curt termini), i que dificulten de manera exagerada i injustificada els processos d'emancipació de les noves generacions i la constitució de noves llars i famílies, creant externalitats negatives en el conjunt del funcionament social a curt, mitjà i llarg termini.
- Política social d'habitatge per a joves i per a famílies joves (habitatge estudiantil, regulació de l'habitatge de lloguer i foment del lloguer per a joves...) que tinguin en compte les circumstàncies dels diferents territoris. Les mancances de la política social d'habitatge al nostre país han estat àmpliament posades de manifest per entitats i fins i tot per instàncies internacionals pel que fa a la protecció del dret a l'habitatge. En el moment en què es regulin, cal preveure un conjunt de mesures específiques orientades als joves (habitatge estudiantil, millora del lloguer) i a la formació familiar. L'EJC17 reflecteix aquesta escassa incidència de les polítiques d'habitatge social, pel baix percentatge de joves que reporten que viuen en un habitatge socialment protegit: el 6,7% dels joves en situació de lloguer i el 7,1% dels joves en règim de tinença de propietat. És una taxa de cobertura molt petita en termes comparatius.
- Polítiques laborals i actives d'ocupació que millorin l'ocupabilitat, el salari i la seguretat en les trajectòries professionals (l'anomenat *work-life balance*).
- Polítiques de conciliació de la vida laboral i familiar basades en el nou model familiar de doble cuidador i doble sustentador que tinguin en compte les especificitats de les situacions laborals dels joves (i les noves formes contractuals, amb especial atenció

a l'extensió de llicències parentals igualitàries, seguint propostes en aquest sentit que estan emergint, per exemple, al País Basc), l'accés a les llars d'infants de les famílies amb progenitors joves, amb menys recursos i menys estabilitat laboral.

6.10.2. Per on continuar la recerca sobre emancipació i relacions familiars dels joves

L'EJC17 ha permès analitzar la situació dels joves que conviuen en parella, si bé no les relacions d'emparellament sense convivència entre els joves. Molts experts apunten, i aquesta és la hipòtesi del present treball, que la facilitat i fluïdesa de l'emparellament explica, d'una banda, la llarga convivència dels joves a les llars parentals, així com la proporció –que creix de manera lenta però sostinguda– de joves emancipats en formes alternatives de convivència.

En següents edicions seria bo integrar un major nombre de preguntes sobre les relacions d'emparellament tant dins com fora de la llar d'origen (per exemple, l'edat de la parella), per conèixer millor els processos d'emparellament amb i sense convivència, tant si desemboquen en convivència (i per tant corresponen a “nuviatges”) com si no (i per tant corresponen a varietats d'emparellament sense convivència, l'anomenat *living apart together*).

Així mateix, seria interessant incorporar a l'EJC preguntes sobre les relacions i tasques domèstiques dels joves no emancipats, i sobre el procés de domesticació de les TIC en l'àmbit familiar i de les relacions socials dels joves.

Vist el resultat que no és l'emancipació residencial en si mateixa sinó la formació familiar –en la dimensió d'emparellament o de transició a la parentalitat– el que genera satisfacció vital, seria positiu aprofundir en l'estudi de les persones joves que viuen soles, ja que si bé sovint s'ha plantejat com un ideal desitjable emancipatori en una perspectiva liberal i d'individualització, cal veure com encaixa amb aquests resultats i quins nivells de felicitat genera a més llarg termini.

Els joves d'ara estan immersos en una cultura generacional canviant (l'etiqueta “millennistes” intenta caracteritzar aquesta dimensió cultural), amb uns condicionaments estructurals propis entre els quals s'estenen l'ús de les TIC (amb les noves generacions de nadius digitals), la globalització, i amb nous riscos socials, entre els quals el condicionament fonamental de la sostenibilitat. Tot això genera ja unes aproximacions diferents als encaixos i equilibris entre feina, formació, vida personal o familiar (anomenats en els debats acadèmics internacionals *work-family balance* o *work-life balance*), amb unes expectatives diverses respecte al que es pot esperar del mercat, de la feina, de l'Estat, de les relacions socials i de les relacions familiars i comunitàries. Seguint tendències internacionals (UN, 2013; OECD, 2018), s'ha emfatitzat l'anàlisi sobre el paper de la felicitat i la satisfacció vital –més enllà d'objectius de creixement material– per intentar comprendre millor els comportaments observables d'aquesta generació que afronta grans reptes i riscos socials (no és menor el de la necessitat de nous contractes intergeneracionals), en termes del que fan i no tant del que no fan. Ens sembla que és un enfocament fructífer.

Bibliografia

AJENJO-COSP, M.; GARCÍA-SALADRIGAS, N. (2016). "Las parejas reconstituidas en España: un fenómeno emergente con perfiles heterogéneos", a *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 155, pp. 3-20.

ALMEDA, E. (2015). "Género, diversidad y familias monoparentales", a *España 2015: Situación Social*, Madrid, CIS.

AYUSO, L. (2012a). "El deber de apoyar a la familia. Una revisión del pacto intergeneracional de las ayudas familiares en España", a *Panorama Social*, núm. 15, pp. 143-158.

AYUSO, L. (2012b). "Living Apart Together en España: ¿Noviazgos o parejas independientes?", a *RIS*, vol. 70, núm. 3, pp. 587-613.

AYUSO, L. (2013). *Relaciones Living Apart Together en Europa: características y perspectivas de futuro*. Comunicació presentada a l'XI Congrés Espanyol de Sociologia.

AYUSO, L.; GARCÍA, L. (2014). *Los españoles y la sexualidad en el siglo xxi*, Madrid, CIS.

AYUSO, L. (2015a). "Los cambios en la cultura familiar", a *España 2015: Situación social*, Madrid, CIS.

AYUSO, L. (2015b). "El impacto de las TICs en el cambio familiar en España", a *Revista Española de Sociología*, núm. 23, pp. 73-93.

BECERRIL, D. (2015). "La ruptura matrimonial en España", a *España 2015: Situación social*, Madrid, CIS.

BECK, U.; BECK-GERNSHEIM, E. (2002). *Individualization: institutionalized individualism and its social and political consequences*, Londres, SAGE.

BECK, U.; BECK-GERNSHEIM, E. (2013). *Amor a distancia: nuevas formas de vida en la era global*, Barcelona, Paidós.

BENEDICTO, J., et al. (2014). *Transitar a la intemperie: jóvenes en busca de integración*, Madrid, Instituto de la Juventud, col·lecció "Estudios INJUVE".

BOSCH, J. (2014). "Habitatge i condicions de vida", a J. Trullén (dir.). *Crisi econòmica, creixement de les desigualtats i transformacions socials. Informe general de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2011*, Bellaterra, Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB).

CASAS, F. (2015). "Children, adolescents and quality of life: The social science perspective over two decades", a F. Maggino (ed.). *A life devoted to quality of life*, Springer International Publishing Switzerland, col·lecció "Social Indicators Research Series", núm. 60, pp. 3-22.

CASAS, F. (2011). "Subjective Social Indicators and Child and Adolescent Well-being", a *Child Indicators Research*, núm. 4, pp. 555-575.

ESCOBEDO, A.; NAVARRO, L.; FLAQUER, LI. (2008). *El impacto de la maternidad y la paternidad en el empleo. Itinerarios laborales de madres y padres en hogares con menores de tres años. Análisis de cambios y discontinuidades a partir de la Muestra Continua de Vidas Laborales de 2006*, Madrid, Ministerio de Trabajo e Inmigración.

ESCOBEDO, A. (2015). "Las estrategias de conciliación de la vida laboral y familiar", a *España 2015: Situación social*, Madrid, CIS.

ESCOBEDO, A.; WALL, K. (2015). "Leave policies in Southern Europe: continuities and changes", a *Community, Work and Family*, vol. 18, núm. 2, pp. 1-17.

FLAQUER, LI. (2016). "La família davant els reptes de la Segona Transició Demogràfica", a S. Giner i O. Homs (eds.). *La societat catalana al segle XXI*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Enciclopèdia Catalana.

FLAQUER, LI. (2015). "El avance hacia la custodia compartida o el retorno del padre tras una larga ausencia", a *España 2015: Situación social*, Madrid, CIS.

FLAQUER, LL.; ALMEDA, E.; NAVARRO, L. (2006). *Monoparentalitat i infància*, Barcelona, Fundació La Caixa, col·lecció "Estudis Socials", núm. 20.

FLAQUER, LI., *et al.* (2012). "Document de treball. Bases per l'elaboració del segon pla integral de la família a Catalunya" [en línia]. <https://www.researchgate.net/profile/Lluis_Flaquer> [Consultada el juny de 2018].

FLAQUER, LL.; ESCOBEDO, A. (2014). "Licencias parentales y política social de la paternidad en España", a *Cuaderno de Relaciones Laborales*, vol. 32, núm. 1, pp. 69-99.

FLAQUER, LI., *et al.* (2017). "A igualdade de género, o bem-estar da criança e a residência alternada em Espanha", a S. Marinho i S. Vladimira-Correia. *Uma família parental, duas casas. Residência alternada*, Lisboa, Edições Sílabo.

FUSULIER, B.; NICOLE-DRANCOURT, C. (2015). "Pursuing Gender Equality in a 'Multi-Active' Society", a *Global Dialogue, International Sociological Association*, núm. 5.

GARCIA, A.; LÓPEZ, C. (2017). "El fenómeno de la dispersión residencial en la Región Metropolitana de Barcelona. Espacios, actores y tendencias", a *Papers de Sociologia*, vol. 102, núm. 4, pp. 727-760.

GARCIA-SALADRIGAS, N. (2018). *El uso del tiempo de los hogares reconstituidos y monoparentales*, tesi doctoral, Centre d'Estudis Demogràfics de la UAB.

GIDDENS, A. (1993). *The Transformation of Intimacy. Love, Sexuality and Eroticism in Modern Societies*, Cambridge, Polity Press.

GIDDENS, A.; SUTTON, P. W. (2014). *Sociología*, Madrid, Alianza Editorial.

JVALLOY, F. (coord.) (2007). *Bienestar y felicidad de la juventud española*, Madrid, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, INJUVE.

JURADO, T. (2008). “Las nuevas familias españolas”, a González, J. J., i Requena, M. *Tres décadas de cambio social en España*, Alianza Editorial, pp. 59-88.

LEWIS, J. (ed.) (2006). *Children, Changing Families and Welfare States*, Edward Elgar Publishing.

LÓPEZ VILLANUEVA, C.; PUJADAS, I.; RUBIALES, M. “Hogares unipersonales y curso de vida: diversificación por edades y concentración espacial en las regiones urbanas de Madrid y Barcelona”.

LÓPEZ VILLANUEVA, C. (2012). *Nous comportaments residencials a les llars catalanes*, Barcelona, Ed. Fundació Jaume Bofill, col·lecció “Informes Breus”, núm. 36.

MARÍ-KLOSE, P.; JULIÀ, A.; MARÍ-KLOSE, M. (2013). “Emancipació domiciliària i família. Joves i família en els processos de transició a la vida adulta: teixint nous lligams”, a P. Serracant (coord.). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2012. Volum 1*, Barcelona, Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya, col·lecció “Estudis”, núm. 34, pp. 225-329.

MARTIAL, A. (ed.) (2016). *Pères en solitaire? Ruptures conjugales et paternité contemporaine*, Presses de l'Université de Provence, collection “Penser le genre”, Aix-en-Provence.

MEC (2018). “Las Cifras de la Educación en España – Curso 2015/16. D1 La educación infantil” [en línia]. <<https://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/indicadores-publicaciones-sintesis/cifras-educacion-espana/2015-16.html>> [Consultada el 3 d'abril de 2018].

MEIL-LANDWERLIN, G. (2011). *Individualización y solidaridad familiar*, Barcelona, Fundació “la Caixa”, col·lecció “Estudis Socials”, núm. 32.

MEIL-LANDWERLIN, G. (2006). *Pares i fills a l'Espanya actual*, Barcelona, Fundació “la Caixa”, col·lecció “Estudis Socials”, núm. 19.

MEIL-LANDWERLIN, G. (2015). “Satisfacción, conflicto y violencia intrafamiliar”, a *España 2015: Situación social*, Madrid, CIS.

MEIL-LANDWERLIN, G. (coord.) (2015). “Capítulo sobre Familia”, a *España 2015: Situación social*, Madrid, CIS.

MORENO, A. (coord.) (2012). *La transició dels joves a la vida adulta. Crisi econòmica i retard en l'emancipació*, Barcelona, Fundació “la Caixa”, col·lecció “Estudis Socials”, núm. 34.

MIRET, P. (coord.) (2008). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliars i familiars*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

MÓDENES, J. A.; BOTELHO-AZEVEDO, A. (2017). “Más alquiler, ¿también más inseguridad residencial? Nuevas tendencias en los hogares jóvenes españoles tras la crisis”, a *Revista de Estudios de Juventud*, núm. 116, pp. 95-109.

OECD (2011). *Doing better for families* [en línia]. <<http://www.oecd.org/social/soc/doing-betterforfamilies.htm>> [Consultada el juny de 2018].

OECD (2013). *OECD Family Database* [en línia]. <<http://www.oecd.org/els/family/database.htm>> [Consultada el juny de 2018].

OECD (2018). *Better Life Index* [en línia]. <<http://www.oecdbetterlifeindex.org/#/111111111111>> [Consultada el juny de 2018].

RIVAS, A. M.; JOCILES, M. I. (2015). “Familias reconstituidas”, a *España 2015: Situación social*, Madrid, CIS.

ROIGÉ, X. (2012). “Un ‘élargissement’ de la famille? Parcours de pères divorcés et rédéfinitions de la paternité à Barcelone”, a *Ethnologie française*, vol. 42, pp. 117-126.

RODRÍGUEZ, J. A., *et al.* (2017). “El amor en el camino a la máxima felicidad. Un análisis global con la Encuesta Mundial de Valores”, a *Revista SISTEMA*, núm. 245, pp. 53-77.

UN (2013). *UN connects well-being and the pursuit of happiness* [en línia]. <<http://www.un.org/en/development/desa/news/social/intl-day-happiness.html>> [Consultada el 30 de març de 2018].

SERRACANT, P. (coord.) (2013). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2012*, Barcelona, Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya, col·lecció “Estudis”, núm. 34.

SERRACANT, P. (2015). “The Impact of the Economic Crisis on Youth Trajectories: A Case Study from Southern Europe”, a *Young*, vol. 23, núm. 1, pp. 39-58.

TRILLA, C., *et al.* (2017). *L'habitatge a la metròpoli de Barcelona. Informe 2017*, Barcelona, Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona.

WEST, A.; LEWIS, J. (2018). “‘Helicopter Parenting’ and ‘Boomerang Children’: How parents support and relate to their student and co-resident graduate children”, a *Routledge Advances in Sociology*, Abingdon, Routledge.

7. INGRESSOS I DESPESES

La situació econòmica de les persones joves

Francesc Valls Fonayet

7.1. Introducció

L'objectiu d'aquest capítol és aprofitar l'existència d'una enquesta específicament juvenil com és l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (EJC17, en endavant) per analitzar els ingressos i les despeses de les persones joves de Catalunya.

En els darrers anys s'està alertant que la pèrdua de capacitat econòmica de les persones joves s'ha anat traduint en un augment dels seus nivells de pobresa i en un empitjorament del seu nivell de vida. Per exemple, la font de què se serveix l'Idescat per mesurar la incidència de la pobresa a Catalunya (l'Enquesta de condicions de vida, vinculada al programa estadístic europeu sobre condicions de vida EU-SILC) situa en un 22,9% el percentatge d'individus nascuts entre 1983 i 2001 que viuen sota del llindar de la pobresa a Catalunya l'any 2017. Són 2,9 punts percentuals més que la mitjana registrada per tota la població (20%) i també que el registre d'aquest col·lectiu durant l'any 2009.

Els ajustos en l'edat d'emancipació –de les més altes a Europa– i en els nivells de fecunditat –dels més baixos– no semblen estar aconseguint el control de la vulnerabilitat econòmica entre les persones joves a Catalunya. Gentile i Valls (2015) alerten que la configuració del mercat de treball en etapes de recessió ha estat agreujant el bloqueig en la transició a la vida adulta a causa de la desprotecció que pateixen les persones joves: amb elevades taxes d'atur i de rotació laboral, amb una escassetat de drets derivats de la cotització, amb ocupacions precàries i poc remunerades i, en conseqüència, amb la posada en marxa de trajectòries fràgils d'emancipació. A aquesta problemàtica, cal afegir-hi una absència de cobertura de la protecció social cap a diversos col·lectius, entre els quals hi ha les persones joves (Ayala i Martínez, 2005; Esping-Andersen i Sarasa, 2002). Una circumstància que s'ha vist agreujada per l'estratègia d'austeritat en la despesa, que ha generat un debilitament de les polítiques públiques (Soler *et al.*, 2014; Alegre, 2010), alerta de la preeminència del paper del mercat privat com a proveïdor de serveis en el model de benestar català (com la formació, però sobretot l'ocupació i l'habitatge), de la debilitat de la política pública de l'Estat com a mecanisme d'igualació d'oportunitats i de la necessitat de complementar aquesta política amb la intervenció d'agents socials privats. Tot plegat representa un risc

pel que fa a la reproducció de les desigualtats socials, en tant que una part substancial de la protecció segueix recaient sobre les famílies i els cercles comunitaris de primer ordre i, en conseqüència, l'accés a la provisió del benestar està estretament vinculat a la posició ocupada en l'estructura social. En aquest context, la família es converteix necessàriament en una font per atenuar aquest malestar social, per garantir un determinat grau de benestar econòmic i per desactivar l'aparició de situacions de marginalitat. La problemàtica, però, apareix quan les famílies i les llars d'origen són cada vegada més vulnerables davant del nou context social i econòmic, fet que limita la seva capacitat d'oferir aquesta protecció. En definitiva, s'ha deixat que fossin les condicions macroeconòmiques les que promoguessin el benestar econòmic en les persones joves. Un benestar que estaria estretament lligat a l'evolució dels mercats privats i, per tant, immers en un context de lluita sota la lògica de l'oferta i la demanda.

Aquest capítol està estructurat en tres apartats. El primer avalua el nivell d'ingressos, tant pel que fa al percentatge de població perceptora com a les quantitats mitjanes, així com les principals partides d'on provenen aquests ingressos. El segon analitza l'estructura de les despeses de les persones joves, focalitzant l'atenció en tres destinacions: les vinculades a l'habitatge (en el cas de les persones emancipades), la capacitat d'estalvi i les aportacions econòmiques regulars que les persones joves fan als progenitors. El darrer apartat se centra en l'estudi de la vulnerabilitat econòmica: el risc de pobresa que afecta les persones joves, la percepció que tenen de la seva situació econòmica i la presència de problemàtiques derivades d'aquesta situació.

En la mesura del possible, els resultats obtinguts s'han creuat amb un conjunt de variables que adquireixen el rol d'explicatives i sobre les quals se sustenta l'EJC17: el sexe, l'edat, el lloc de naixement, el màxim nivell formatiu assolit pels progenitors, la llengua parlada principalment a la llar d'origen, la grandària del municipi i l'àmbit territorial, així com la situació d'emancipació. Quan metodològicament i tècnicament ha estat possible, s'ha fet la comparativa amb els resultats registrats cinc anys enrere per l'EJC 2012 (Cervini-Plá, 2013) per tal d'incorporar una perspectiva longitudinal a l'anàlisi.

7.2. Ingressos

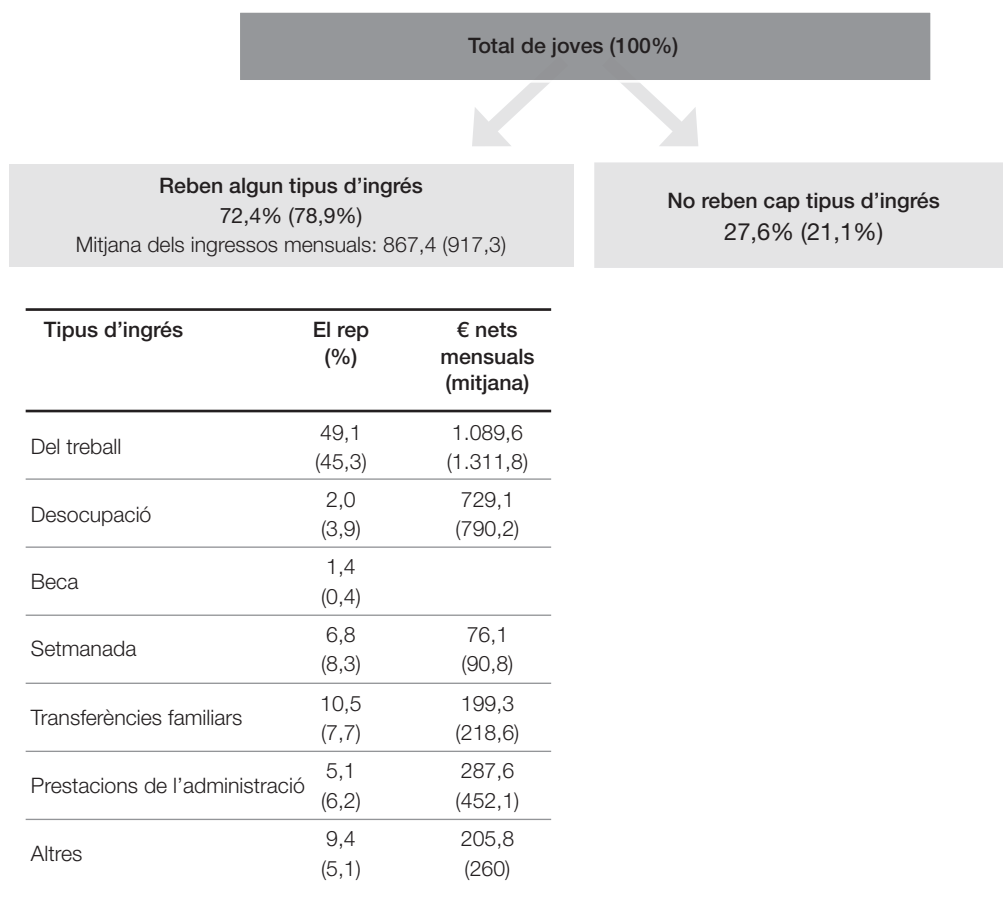
El 72,4% de les persones joves de 15 a 34 anys residents a Catalunya tenen algun tipus d'ingrés en el moment de realitzar l'entrevista, que de mitjana se situa en 867,4 euros mensuals nets segons les dades de l'EJC17.¹ Entre aquestes, sis de cada deu tenen uns ingressos suficients per pagar-se les despeses bàsiques i, per tant, consideren que podrien viure'n. L'edat mitjana a la qual s'assoleix aquest pas és als 20,3 anys.

---

1 Les partides analitzades en aquest apartat no són excloents i, per tant, hi ha la possibilitat que una persona rebi a la vegada dos o més tipus d'ingressos. Per això, el percentatge de persones de 15 a 34 anys que perceben algun ingrés (72,4%) és inferior a la suma separada dels percentatges de cada partida recollits al gràfic 7.1. Concretament, l'EJC17 recull set fonts d'ingressos: ingressos provinents del treball, prestació per desocupació, beques (només si estan estudiant), setmanada (només als individus de menys de 25 anys no emancipats), transferències de familiars, prestacions o subsidis per part de l'Administració pública (excloent la prestació per desocupació) i altres ingressos. D'altra banda, els càlculs de les quantitats mitjanes han estat fets després de la depuració dels casos que mostraven incoherència entre les dades d'ingressos segons les diferents partides i els ingressos totals (descartant un 36% de la mostra total entre casos sense dades -31,1%- i casos considerats invàlids -4,9%).

Com mostra el gràfic 7.1, el percentatge d'individus que té algun ingrés s'ha reduït en 5,5 punts respecte a les dades de l'EJC12, mentre que la quantitat ingressada també és inferior, en aquest cas en 49,9 euros nets al mes.

GRÀFIC 7.1. Ingressos segons font. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017 (i 2012 entre parèntesis). Percentatge de població perceptora i quantitat mensual mitjana neta en euros

- Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

Per incongruències en la suma de %, veure la nota al peu n. 1

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

La font d'ingressos més estesa entre les persones joves és el mercat de treball. Un 49,1% dels individus rep algun ingrés via salaris o via rendes provinents del treball per compte propi. Són 3,8 punts més que el registre de l'any 2012, que s'expliquen gràcies al repunt dels nivells d'ocupació entre aquest col·lectiu en els darrers anys. No obstant això, la millora del grau de cobertura no s'ha traslladat en un augment de la quantitat mitjana percebuda

pel treball, que s'ha reduït en un 16,9% entre les onades de 2012 i 2017 (de 1.311,8 euros mensuals a 1.089,6 euros al mes).

La segona font d'ingressos més generalitzada és la institució familiar. El 10,5% de les persones joves declara percebre algun ingrés directe provinent d'altres familiars, amb una quantitat mitjana situada en els 199,3 euros mensuals. Es tracta d'una font que ha guanyat rellevància en l'economia de les persones joves si es té en compte l'augment del grau de cobertura (que ha estat de 3,2 punts o, en termes relatius, un 41,6% més en cinc anys), malgrat que el volum monetari de les transferències dels familiars també s'ha reduït, en una vintena d'euros al mes. La millora en la capacitat de cobertura es pot entendre per la consolidació d'una estratègia de solidaritat dins de les famílies per la qual, en la mesura de les diverses possibilitats, s'intenta protegir les persones joves de la vulnerabilitat econòmica viscuda en altres camps. Això implica acceptar la idea d'una consolidació de la dependència juvenil respecte als recursos disponibles per part de la llar d'origen, una circumstància que al nostre entendre té tres conseqüències negatives:

- a) La primera és la tendència a reproduir les desigualtats socials dins de la mateixa joventut, ja que les llars no poden oferir el mateix grau de protecció (una alerta ja llançada fa anys per Baizán, 2003).
- b) La segona és que tendeix a emascarar i a augmentar la posició real de classe d'almenys una part de les persones joves, si bé aquesta premissa no es compliria entre les que viuen en les llars més vulnerables, ja que la posició econòmica de la llar no permet aquest ascens virtual del nivell de vida (com ja va apuntar Sánchez, 2010).
- c) La tercera és que la caiguda dels ingressos procedents d'aquestes fonts deixa entreveure la desfiguració d'un dels elements inherents al procés de transició a la vida adulta en les societats del sud d'Europa: el flux de protecció econòmica de la llar d'origen cap a les persones joves durant el període d'autonomia relativa (Valls, 2015), és a dir, en el període en què les persones joves tenen suficients ingressos per acumular garanties per a una futura emancipació però encara no per cobrir una emancipació immediata.

A banda, en aquesta dimensió familiar podem afegir-hi el 6,8% de persones joves que reben una setmanada,² que representa la quantitat mensual mitjana més baixa de totes, de 76,1 euros mensuals.

La tercera partida més estesa és la que l'EJC17 reserva per a "Altres fonts d'ingressos", la indefinició de la qual dificulta poder-la emmarcar de manera més concreta, ja que pot incloure des de rendiments de capitals, interessos o ingressos provinents de l'economia informal: feinetes irregulars, ajudes, etc. Si bé la quantitat mitjana percebuda ha caigut (de 260 a 205,8 euros mensuals), el percentatge de joves que reben aquest tipus d'ingressos gairebé s'ha duplicat des del 2012: del 5,1% al 9,4%.

---

2 A l'EJC17 tan sols es pregunta si reben una setmanada a les persones de 15 a 24 anys que no estan emancipades. D'aquesta manera, tot i que representen el 6,8% del total de persones de 15 a 34 anys, la reben un 18,5% de les possibles persones perceptores.

Les partides anteriors, a més de ser les majoritàries, són també les que han augmentat amb més intensitat la seva cobertura en el període 2012-2017, fet que evidencia que l'economia de les persones joves dels darrers anys s'ha anat sustentant cada vegada més en el treball (fruit de l'augment de la taxa d'ocupació) i en les transferències familiars (fruit de la posada en marxa d'estratègies de solidaritat familiar intergeneracional).

Finalment, apareixen les tres partides restants, totes vinculades al sistema de protecció social. Un 1,4% de les persones de 15 a 34 anys rep una beca per estudis, però no podem avaluar la quantitat mitjana percebuda a causa de l'escassa mida de la mostra resultant.³ Un 2% rep la prestació per desocupació. És la segona partida més rellevant pel que fa a la quantitat mitjana percebuda, amb 729,1 euros mensuals, per bé que a l'onada del 2012 la quantitat mitjana ascendia fins als 790,2 euros mensuals. Que hagi caigut el percentatge de població receptora respecte a l'EJC12 (d'un 3,9% a un 2%) es pot explicar en part per la reducció de la incidència de l'atur entre les persones joves de 15 a 34 anys (com constata el capítol de treball d'aquesta EJC17), per bé que una part d'aquesta població segueix sense tenir accés a una prestació de desocupació per no haver cotitzat el temps requerit o, directament, per no haver treballat anteriorment. En aquest sentit, l'EJC17 indica que vuit de cada deu persones de 15 a 34 anys que es troben en situació d'atur no perceben cap prestació de desocupació. És en aquest context que es pot entendre que no només hagi caigut el percentatge de població receptora sinó que també ho hagi fet la quantitat mitjana percebuda, que depèn del temps i de la quantitat que les persones beneficiàries han pogut cotitzar prèviament, cosa que està relacionada, doncs, amb la caiguda dels ingressos provinents del treball.

Finalment, la resta de partides d'ingressos vinculades a la protecció social cobreixen un 5,1% de les persones joves. En comparació amb les dades del 2012, s'ha reduït tant el percentatge de cobertura com la quantitat mitjana (de 452,1 euros a 287,6 euros nets mensuals), fet que reflecteix la pèrdua de rellevància de la protecció social en l'economia de les persones joves. Es tracta d'uns resultats esperats, tenint en compte que l'estructura de la despesa en prestacions de protecció social (segons les dades dels Comptes de la protecció social de l'Idescat del 2014, darrer any amb dades disponibles en el moment del tancament d'aquest informe) ja revela una focalització de l'atenció cap a altres col·lectius. Per exemple, el 40,4% de la despesa en prestacions socials a Catalunya es dirigeix a les pensions de vellesa, mentre que partides que incideixen directament en la transició a la vida adulta, com són les de família i infància (3,8%) o les d'habitatge (0,5%), tenen un pes pressupostari molt menor, també en el context comunitari.

Analitzar els ingressos de les persones joves de 15 a 34 anys com si fossin un únic col·lectiu homogeni ens allunya de les seves especificitats internes i de l'impacte que aquestes tenen pel que fa a les oportunitats econòmiques. Per això els subapartats 7.2.1, 7.2.2 i 7.2.3 s'aproximen amb més detall al tipus de font d'ingressos predominant en cadascun d'aquests perfils segons les variables estructurals personals (sexe, grup d'edat, lloc de naixement i situació d'emancipació), les variables estructurals d'origen (nivell d'estudis més alt dels progenitors i llengua parlada a la llar d'origen) i les variables contextuals (grandària del municipi i àmbit territorial).

---

³ En aquest capítol s'ha pres la decisió de no publicar resultats obtinguts a partir d'una mida mostral inferior a 20 casos i de publicar amb un avís els resultats obtinguts a partir d'una mida inferior a 50 casos.

7.2.1 Els ingressos segons les variables estructurals personals

El percentatge de persones joves que percep algun tipus d'ingrés no presenta diferències substancials per raó de gènere: un 72,6% d'homes joves i un 72,2% de dones joves tenen ingressos d'algun tipus. No obstant això, hi ha més partides que apareixen com a feminitzades, és a dir, on el grau de percepció d'ingressos és superior entre les dones. Això succeeix especialment en els casos de les beques i dels ajuts de les administracions públiques (en tots dos casos el grau de cobertura en les dones és aproximadament un 70% superior al dels homes) i, en menor mesura, en les transferències rebudes per part de familiars. En canvi, només la percepció d'una setmanada i els ingressos inclosos en la categoria "Altres" presenten més cobertura entre el col·lectiu masculí, mentre que tant el treball com les prestacions de desocupació tenen un notable equilibri.

Aquesta aparent igualtat de gènere desapareix, però, quan focalitzem la mirada en la quantitat mitjana percebuda, que és de 924,7 euros mensuals nets en els homes joves i de 817,7 en les dones joves. La desigualtat s'estén ara a totes les fonts d'ingressos avaluades, i la quantitat ingressada pels joves sempre és superior (entre 1,2 i 1,5 vegades) a la ingressada per les joves, fet que permet constatar que la posició d'homes joves i dones joves és desigual davant dels factors de risc (Gálvez, 2016). Per tant, les dades confirmen la hipòtesi que explica la desigualtat d'ingressos per raó de gènere entre les persones joves per la inserció prematura dels homes joves al mercat de treball (un aspecte que els ajuda a disposar d'un salari amb antelació respecte a les dones joves, a més de poder acumular antiguitat laboral i capacitat de cotització per a futures contingències com la desocupació) i per la discriminació salarial. Però, a més, també constaten que es tracta d'una hipòtesi parcial, perquè la desigualtat d'ingressos s'estén també a la resta dels àmbits avaluats, incloent-hi el familiar i la protecció social. Es tracta d'un comportament que ja apareixia en l'EJC12 i que el 2017 s'ha consolidat.

TAULA 7.1. Ingressos segons font, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge de població perceptora i quantitat mensual mitjana neta

Font d'ingressos	Sexe			
	Homes		Dones	
	%	€	%	€
Treball	48,6	1.189,8	49,5	993,1
Desocupació	2,0	748,1*	2,0	694,1*
Beca	1,0	–	1,7	–
Setmanada	7,5	89,2	6,1	60,7
Transferències de familiars	9,4	222,2	11,6	184,5
Prestacions Adm. pública	3,7	355,9*	6,2	246,9*
Altres	9,8	229,1	9,0	180,0
Total	72,6	924,7	72,2	817,7

– Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avís de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a l'edat, la taula 7.2 evidencia que a mesura que augmenta l'edat dels individus varien dues característiques vinculades als seus ingressos.

TAULA 7.2. Ingressos segons font, per grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge de població perceptora i quantitat mensual mitjana neta

Font d'ingressos	Grups d'edat							
	De 15 a 19 anys		De 20 a 24 anys		De 25 a 29 anys		De 30 a 34 anys	
	%	€	%	€	%	€	%	€
Treball	11,3	349,2	46,4	841,5	65,8	1.123,5	67,2	1.294,3
Desocupació	0,3	–	2,1	–	2,3	–	3,0	743,2*
Beca	1,9	–	3,2	–	0,9	–	0,0	–
Setmanada	22,9	62,4	8,6	119,0*	NP	NP	NP	NP
Transferències de familiars	13,3	116,2	14,6	220,6	9,5	215,6	6,0	269,5*
Prestacions Adm. pública	3,2	258,4*	3,4	380,5*	4,7	380,4*	7,7	214,8
Altres	8,7	49,4	11,7	182,2	8,5	222,9	9,0	338,4
Total	52,4	169,2	75,2	725,2	78,2	1.126,2	79,3	1291,4

– Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avis de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La primera és la millora en l'autonomia financera, que s'exemplifica en un grau de cobertura ascendent i en una quantitat mitjana percebuda elevada. La cobertura passa d'un mínim del 52,4% de joves que reben ingressos entre els 15 i els 19 anys al màxim del 79,3% entre els i les joves de 30 a 34 anys. En aquest sentit, cal alertar de l'alentiment de la millora en la cobertura en els tres darrers grups, amb uns percentatges que s'estabilitzen entre el 75% i el 80% del total de joves d'aquests trams d'edat. Una explicació consistiria en el fet que el grup de 20 a 24 anys ja s'acosta als nivells màxims de percepció d'ingressos, cosa que dificulta cada vegada més que els percentatges augmentin. Malgrat això, s'entén que és més satisfactòria l'explicació que es basa en la reducció de la presència de la dona al mercat de treball. Per exemple, el pas del grup d'edat de 25 a 29 anys al de 30 a 34 anys suposa una millora del 8,6% en el percentatge d'homes joves que reben un sou i una reducció de 5,2 punts en el de les dones joves. En conseqüència, la diferència respecte als homes joves passa de ser de +1,8 punts a –12,8 punts entre els dos trams d'edat. En aquest sentit, el percentatge de dones joves que no té ingressos és superior entre els 30 i els 34 anys (25,1%) que entre els 25 i els 29 anys (21,3%). Factors com l'inici de la vida en parella i, sobretot, la maternitat penalitzen l'autonomia financera en especial de les dones joves, a causa, com es veu, d'una desvinculació laboral més alta en aquestes edats adultes. Pel que fa a la quantitat percebuda, el grup de més edat presenta uns ingressos mitjans 7,6 vegades superiors als del grup de 15 a 19 anys, si bé el salt més intens es dona en passar

del grup de 15 a 19 anys al de 20 a 24 anys, pel pes que té la inserció al mercat laboral en la capacitat de generació d'ingressos.

La segona característica és la composició dels ingressos. A mesura que augmenta l'edat també ho fa la vinculació amb el mercat de treball, amb un augment de la població perceptora de sous derivats del treball (d'un 11,3% entre els 15 i els 19 anys a un 67,2% entre els 30 i els 34 anys) i una millora salarial de vora el 400%. També millora l'accés a la protecció social, a excepció de les beques (com s'aprecia en la millora en el grau de cobertura de les prestacions de desocupació i en els ajuts de les administracions públiques), mentre que, per contra, disminueix a menys de la meitat la presència de la institució familiar en la provisió d'ingressos.

El lloc de naixement de les persones joves de 15 a 34 anys és una altra variable que presenta una distribució desigual dels ingressos. Per no desagregar en excés la mostra i evitar així els problemes de fiabilitat en el càlcul de les quantitats mitjanes percebudes, s'ha optat per agrupar les persones joves en només dues categories (nascudes a l'Estat o fora de l'Estat), havent d'acceptar els problemes d'indefinició que això comporta, especialment en incorporar realitats tan heterogènies socialment en la categoria de persones nascudes a l'estranger.

TAULA 7.3. Ingressos segons lloc de naixement. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017.
Percentatge de població perceptora, font dels ingressos i quantitat mensual mitjana neta

Font d'ingressos	Lloc de naixement			
	Estat		Estranger	
	%	€	%	€
Treball	51,0	1.119,4	43,6	1.019,9
Desocupació	1,6	735,3*	3,2	710,0*
Beca	1,1	1.238,4*	2,1	–
Setmanada	7,3	71,3	5,3	83,5*
Transferències de familiars	11,8	175,4	6,9	316,4
Prestacions Adm. pública	4,8	225,1	5,4	329,1
Altres	10,3	216,6	6,8	152,4
Total	73,8	950,7	68,1	974,4

– Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avís de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

D'entrada, la població nascuda a l'Estat té més grau de cobertura d'ingressos: el 73,8% té algun tipus d'ingrés, per un 68,1% de la població nascuda a l'estranger. El grau de cobertura és superior en la via salarial i en les partides vinculades a la família (transferències familiars i setmanada), mentre que la població nascuda a l'estranger té més presència en les partides relacionades amb la protecció social: desocupació, beques i resta de prestacions de l'Administració pública.

Pel que fa a les quantitats percebudes, en canvi, els i les joves nascuts a l'estranger disposen d'uns ingressos mitjans superiors en totes les partides a excepció dels salaris i de la prestació per desocupació. Això fa que la quantitat mitjana ingressada sigui lleugerament superior entre aquest col·lectiu (974,4 euros nets al mes) que entre les persones joves nascudes a l'Estat (950,7 euros). S'ha de destacar que aquesta circumstància és determinada per una edat mitjana superior de la població jove nascuda a l'estranger (26,5 anys) respecte a la nascuda a l'Estat (24,8 anys). Quan es controla l'efecte edat, els ingressos mitjans de les persones joves nascudes a l'estranger segueixen sent superiors als de les persones joves nascudes a l'Estat en les primeres franges d'edat (cosa que es pot imputar a una entrada avançada al mercat laboral), però passen a ser substancialment inferiors en les franges d'edat adultes respecte als ingressos percebuts per les persones joves nascudes a l'Estat.

La fase d'emancipació es concep generalment com la culminació del procés de transició a la vida adulta. Aquest pas evidencia l'existència d'una modulació de les fonts d'ingressos i de les seves quantitats. El 80,8% de les persones de 15 a 34 anys emancipades té algun tipus d'ingrés econòmic, gairebé quinze punts més que les no emancipades (66,5%). A més, la quantitat mitjana ingressada és de més del doble (1.171,3 euros mensuals entre les persones joves emancipades i 562,7 entre les no emancipades). Com s'observa a la taula 7.4, això es deu a la millora generalitzada de la capacitat d'obtenir ingressos entre les persones joves emancipades, ja sigui per fonts salarials, per protecció social o per ajudes familiars. Una de les característiques del procés d'emancipació és, per tant, que es produeix quan hi ha una notable millora de les condicions econòmiques respecte a les condicions que tenen les persones que encara viuen a la llar d'origen.

TAULA 7.4. Ingressos segons font, per situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge de població perceptora i quantitat mensual mitjana neta

Font d'ingressos	Situació d'emancipació			
	Jove emancipat		Jove no emancipat	
	%	€	%	€
Treball	68,0	1.239,9	35,8	857,9
Desocupació	2,4	756,5*	1,7	-
Beca	0,9	-	1,8	-
Setmanada	NP	NP	13,2	76,1
Transferències de familiars	10,2	283,9	10,9	124,5
Prestacions Adm. pública	6,5	273,8	3,5	298,1*
Altres	8,5	327,8	10,6	128,1
Total	80,8	1.171,3	66,5	562,7

- Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avis de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

NP No pertinent

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

7.2.2. Els ingressos segons les variables estructurals d'origen

Una segona dimensió d'anàlisi fa referència a les característiques de la llar d'origen. S'han tingut en compte dues variables estructurals: el nivell màxim d'estudis assolit pels progenitors de la persona jove⁴ i la llengua habitualment utilitzada a la llar d'origen.

Pel que fa al nivell d'estudis dels progenitors, la taula 7.5 mostra que com més nivell d'estudis han assolit els progenitors, més alt és el percentatge de joves que perceben algun ingrés, però, en canvi, la quantitat mitjana percebuda és inferior, un comportament que es reproduïx en els ingressos provinents del treball. Això s'explicaria per l'entrada retardada al mercat laboral d'aquelles persones joves que tenen progenitors amb un nivell educatiu més alt (i amb un nivell econòmic elevat a la llar d'origen, degut a la vinculació entre ambdues variables), que fa que es mantinguin durant més temps en una situació de dependència o semidependència econòmica a causa de l'allargament de l'etapa formativa. Així, l'entrada al mercat laboral se situa en els 21,6 anys de mitjana quan els progenitors tenen estudis superiors, el registre més alt, i gairebé dos anys i mig més que quan els progenitors tenen estudis primaris o inferiors (19,2 anys). En aquest sentit, que el percentatge d'individus que percep un salari sigui del 48,7% entre les persones joves que tenen progenitors amb estudis superiors, gairebé sis punts menys que entre aquelles que tenen progenitors sense estudis o amb estudis primaris (54,6%), vindria a corroborar aquesta hipòtesi relativa a la inserció laboral tardana. Malgrat això, l'experiència laboral inferior originada per aquest retard no sembla penalitzar excessivament en termes salarials, ja que la diferència mitjana entre les persones joves de cadascun dels tres grups no supera els 32 euros mensuals.

TAULA 7.5. Ingressos segons font per nivell formatiu màxim assolit pels progenitors. Població de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge de població perceptora i quantitat mensual mitjana neta

Font d'ingressos	Nivell formatiu					
	Estudis primaris o inferiors		Estudis secundaris		Estudis superiors	
	%	€	%	€	%	€
Treball	54,6	1.100,6	52,3	1.113,8	48,7	1.082,6
Desocupació	3,3	–	1,6	–	1,7	846,2*
Beca	0,8	–	1,8	–	1,6	–
Setmanada	4,6	85,0*	7,2	74,1*	8,5	68,7
Transferències de familiars	5,2	179,6 *	8,5	191,1	15,8	206,3
Ajuts Adm. pública	6,2	277,1*	5,1	260,8*	3,3	233,8*
Altres	6,5	194,8*	8,6	264,8	11,9	170,5
Total	70,4	1.007,6	73,3	988,0	76,2	909,8

– Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avís de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

4 Concretament, el nivell formatiu màxim finalitzat pel progenitor amb el nivell més alt.

En una línia similar, el percentatge de joves que rep la prestació de desocupació descendeix a mesura que augmenta el nivell formatiu dels progenitors. Això vindria donat per un doble motiu: a) quan els progenitors tenen un nivell formatiu inferior, les persones joves tendeixen a inserir-se abans al mercat de treball i això garanteix més anys de cotització i, per tant, més probabilitats d'accedir a una prestació en cas de pèrdua de feina, malgrat que aquesta inserció ràpida al mercat de treball acostuma a donar-se cap a feines menys qualificades, amb més índexs de rotació laboral i, també, de probabilitats de caure en situacions d'atur, i b) en cas de tenir dret a percebre la prestació de desocupació, la quantitat percebuda és superior quan els progenitors tenen estudis superiors (846,2 euros mensuals), circumstància que vindria donada per una elevada quantitat cotitzada per part d'aquest perfil de persones joves, que han pogut accedir a feines més qualificades i més ben remunerades.

Pel que fa al suport familiar, es fan evidents unes possibilitats econòmiques més elevades de les llars en què els progenitors tenen més nivell formatiu. La probabilitat de rebre una setmanada és gairebé el doble (8,5%) quan els progenitors tenen estudis superiors que quan tenen estudis primaris o inferiors (4,6%), mentre que la mateixa ràtio passa a ser del triple en el cas de les transferències familiars (15,8% i 5,2%, respectivament), que també són més quantioses a mesura que augmenta el nivell formatiu dels progenitors.

Finalment, els ingressos vinculats a la protecció social (excloent la prestació per desocupació) mostren un elevat grau de cobertura entre les persones joves amb progenitors menys formats, com s'espera d'un sistema focalitzat a atendre les persones més vulnerables: d'un 6,2% de cobertura en el primer grup a un 3,3% en el tercer. Igualment, la quantitat percebuda també és decreixent a mesura que augmenta el nivell formatiu dels progenitors, cosa que reforça la idea de vinculació d'aquest tipus d'ingressos amb perfils de joves més vulnerables. En canvi, els ingressos per beques són més habituals en els joves amb progenitors que han completat estudis secundaris o superiors, un aspecte que de manera factible estaria lligat a l'allargament de l'etapa educativa en aquest perfil d'individus.

La segona variable d'aquesta dimensió és la llengua utilitzada a la llar d'origen. Si s'assumeix la hipòtesi que les llars on s'utilitza(va) el català són també aquelles amb més nivell formatiu assolit pels progenitors,⁵ s'observa que els resultats de les taules 7.5 i 7.6 són coherents. D'entrada, tant el percentatge de percepció d'ingressos com la quantitat mitjana percebuda són més altes entre les persones joves que viuen o van fer-ho en llars on s'utilitzava tant el català com el castellà (78,9% del total, amb una mitjana de 1.130,4 euros mensuals), tot i que les dades d'ingressos mitjans presenten un risc inferior de fiabilitat a causa de la mida de la mostra en aquesta categoria.

---

5 A l'EJC17, en el 61,7% dels casos en què els progenitors no van superar els estudis primaris la llengua parlada a casa de la persona jove és el castellà, mentre que en el 46% dels casos en què els progenitors tenen estudis superiors la llengua parlada és el català.

TAULA 7.6. Ingressos segons font per llengua parlada a la llar d'origen. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge de població perceptora i quantitat mensual mitjana neta

Font d'ingressos	Llengua parlada a la llar d'origen							
	Català		Tant català com castellà		Castellà		Altres llengües o combinacions	
	%	€	%	€	%	€	%	€
Treball	52,6	1.108,5	55,3	1.330,4*	49,6	1.069,6	42,8	1.097,9
Desocupació	1,2	–	0,5	–	2,0	569,9*	4,9	–
Beca	1,3	–	0,0	–	1,6	–	0,8	–
Setmanada	8,6	72,5	6,9	–	6,2	83,8	5,8	70,6*
Transferències de familiars	15,2	182,4	6,0	–	8,6	176,2	6,8	437,2
Ajuts Adm. pública	4,3	200,9	4,4	–	5,3	231,1	6,2	–
Altres	12,3	212,5	5,8	–	7,9	212,0	8,9	100,9*
Total	77,0	932,8	78,9	1.133,5*	70,2	948,4	72,2	962,2

– Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avis de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En les comparacions entre els altres tres grups, el percentatge més elevat de població jove amb algun ingrés es dona en les llars on s'utilitzava el català (77%), gràcies a un grau superior de cobertura del treball (52,6%) i dels ingressos provinents de la família (un 15,2% de persones joves perceben transferències familiars i un 8,6% perceben setmanada). En canvi, els ingressos per prestacions de desocupació i per ajuts de l'Administració pública són més habituals entre els i les joves que van créixer en llars on es parlava el castellà i, sobretot, altres llengües o combinacions.

En referència a les quantitats totals ingressades, destaca que una part substancial de les partides presenten problemes de fiabilitat a causa de l'excessiva desagregació de la mostra. On les dades són més fiables es veu que existeix una notable igualtat d'ingressos entre les tres categories citades: la diferència entre els ingressos totals és de només uns 30 euros al mes. Per categories, es registra un salari mitjà superior entre les persones joves provinents de llars on es parla català i una quantitat rebuda per setmanada superior en aquelles on es parla castellà. On sí que apareixen diferències és en les transferències familiars, que tot i estar més esteses entre les persones joves que provenen d'una llar on es parla català són més quantioses entre les que provenen de llars on no es parla català ni castellà (437,2 euros de mitjana), fet que estaria vinculat amb els resultats obtinguts a partir del lloc de naixement: les persones joves nascudes a l'estranger també eren les que rebien una quantitat superior en aquesta partida.

7.2.3. Els ingressos segons les variables contextuals

La darrera dimensió que s'ha analitzat és la territorial, en funció de la mida del municipi i de l'àmbit territorial de pertinença. Com s'aprecia a les taules 7.7 i 7.8, a causa de l'elevat nombre de categories i, en conseqüència, de la necessària desagregació de la mostra, una gran part de les partides presenta problemes de fiabilitat en els càlculs de les quantitats mitjanes percebudes, cosa que ens obliga a ser curosos a l'hora de fer interpretacions.

Pel que fa a la mida del municipi, a Barcelona és on la renda mitjana de les persones de 15 a 34 anys és més elevada i l'única on supera els 1.000 euros nets mensuals (1.082,2), gràcies a l'impacte que hi tenen els salaris (1.194 euros nets de mitjana), que són entre 100 i 170 euros superiors als de la resta de municipis. En tot cas, aquest avantatge salarial no es reproduïx en el grau de cobertura del treball com a font d'ingressos, que a Barcelona passa a ser el més baix de les cinc categories de municipis (46,8%), i que està encapçalat pels municipis de 2.000 a 10.000 habitants (52,1%).

TAULA 7.7. Ingressos segons font per grandària del municipi de residència. Població de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge de població perceptora i quantitat mensual mitjana neta

Font d'ingressos	Grandària del municipi de residència									
	Menys de 2.000 hab.		De 2.000 a 10.000 hab.		De 10.000 a 50.000 hab.		Més de 50.000 hab. (excepte Barcelona)		Barcelona	
	%	€	%	€	%	€	%	€	%	€
Treball	49,9	1.092,6	52,1	1.026,8	47,8	1.079,70	50,2	1.080,7	46,8	1.194,0
Desocupació	2,9	–	1,8	–	2,0	761,0*	1,9	677,8*	2,2	–
Beca	0,4	–	0,7	–	1,1	–	1,9	–	1,5	–
Setmanada	8,2	–	7,4	76,7	6,7	78,2	6,3	71,2	7,3	59,5*
Transferències de familiars	16,4	265,0*	9,5	214,6	9,3	250,9	10,8	149,2	11,4	177,6*
Ajuts Adm. pública	6,4	–	6,7	389,5*	4,2	308,8	5,0	217,8*	4,5	–
Altres	11,1	326,8*	8,4	233,7	9,2	193,5	10,2	207,8	8,7	175,2*
Total	77,9	938,7	73,7	879,9	69,5	947,10	73,2	916,7	72,8	1.082,2

– Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avis de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En el costat oposat, els municipis més petits són aquells amb més presència de la protecció provinent de la família, tant des del punt de vista del grau de cobertura com de la quantitat mitjana percebuda. Per exemple, el 16,4% dels i les joves de 15 a 34 anys que viu

en municipis de menys de 2.000 habitants rep algun tipus de transferència familiar (que a més és la més elevada, amb 265 euros mensuals de mitjana), i un 8,2% rep una setmanada (la segona més elevada). Són uns resultats que corresponen al model teòric que Paugam (2007) vincula als entorns rurals, amb unes rendes baixes generalitzades i amb un pes substancial de l'economia familiar i informal. Els ajuts de l'Administració i les prestacions de desocupació també són especialment rellevants en aquest perfil de municipis, incloent-hi els de fins a 10.000 habitants. En els municipis mitjans, finalment, el grau de cobertura de les diverses fonts d'ingressos tendeix a ser inferior a la mitjana, especialment pel que fa a les partides familiars i de protecció social (a excepció de les beques educatives).

TAULA 7.8. Ingressos segons font per àmbit territorial de residència. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge de població perceptora i quantitat mensual mitjana neta

Font d'ingressos	Àmbit territorial													
	Metropolità		Comarques Gironines		Camp de Tarragona		Terres de l'Ebre		Ponent i Alt Pirineu i Aran		Comarques Centrals		Penedès	
	%	€	%	€	%	€	%	€	%	€	%	€	%	€
Treball	50,2	1.115,9	46,1	1.083,5	45,9	1.105,2	44,1	1.064,9	47,9	1.079,8	51,4	1.014,4	45,8	999,7
Desocupació	1,9	-	3,3	-	1,7	-	1,8	-	3,2	-	1,7	-	1,5	-
Beca	1,8	-	0,5	-	0,5	-	1,0	-	1,4	-	0,4	-	0,3	-
Setmanada	7,0	69,7	6,4	70,0*	4,6	-	9,0	92,1*	5,8	80,7*	7,2	90,6*	8,0	51,7*
Transferències de familiars	9,4	168,6	11,2	308,1*	9,4	246,7*	17,2	180,6	17,9	167,1	10,0	171,2	13,6	259,8*
Ajuts Adm. pública	4,6	243,6*	5,6	-	6,0	249,9*	6,6	195,5*	4,6	-	6,0	241,7*	5,0	-
Altres	9,7	201,4	8,2	258,6*	7,7	216,7*	10,0	161,2*	9,8	275,7*	8,7	162,0*	10,0	156,1*
Total	73,3	973,8	66,4	984,5	68,0	972,5	73,9	818,3	76,1	887,0	72,4	925,0	72,7	848,0

M= Mitjana

- Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avis de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a l'àmbit territorial, de les dades de la taula 7.8 es pot destriar l'existència d'un primer grup territorial, format per l'àmbit Metropolità, les Comarques Gironines, el Camp de Tarragona i les Comarques Centrals, que està caracteritzat per un dinamisme elevat del mercat de treball com a font d'ingressos i una presència inferior de fonts compensatòries com la família o l'Administració pública.

L'àmbit Metropolità és on els salaris són més alts (1.115,9 euros mensuals nets de mitjana) i el segon amb més grau de cobertura (50,2%). Això l'empeny a ser el segon amb més quantitat mensual mitjana ingressada per les persones joves (973,8 euros de mitjana) i el tercer amb un percentatge més alt de població perceptora. També és el que disposa d'un percentatge més alt d'individus beneficiaris d'una beca (1,8%), si bé en la resta de partides els resultats són comparativament inferiors.

A les Comarques Gironines és on la quantitat total d'ingressos per part de les persones de 15 a 34 anys és més elevada (984,5 euros mensuals nets) tot i ser, al seu torn, l'àmbit amb menys percentatge de joves amb algun ingrés (el 66,4%). Aquest reduït percentatge de població que rep algun ingrés es reproduïx en gairebé totes les partides estudiades menys en la de desocupació (3,3% de joves que la reben, la dada més alta de tots els àmbits), que ajuda a fer créixer la quantitat mitjana d'ingressos. A més, és l'àmbit on les transferències familiars són més quantioses (308,1 euros mensuals, de mitjana), cosa que apunta també a un potencial econòmic superior de les llars d'origen.

El Camp de Tarragona no lidera cap de les partides ni pel que fa al grau de cobertura ni a la quantitat mitjana percebuda. És, això sí, el segon àmbit amb salaris més elevats (1.105,2 euros mensuals de mitjana) i el segon amb més cobertura dels ajuts de les administracions públiques. Gràcies a això, se situa com el tercer àmbit amb més quantitat mitjana percebuda (972,5 euros mensuals) a poca distància dels dos anteriors, malgrat compartir amb les Comarques Gironines el grau més baix de població de 15 a 34 anys amb ingressos (68%).

Aquests tres són els àmbits territorials amb més quantitat ingressada per les persones joves, per sobre dels 970 euros mensuals de mitjana, un aspecte vinculat essencialment als salaris disponibles més quantiosos. Tot i que la quantitat mitjana final percebuda se situa a certa distància (925 euros), en aquest grup s'hi poden incloure les Comarques Centrals, que són el territori amb un percentatge més elevat de població de 15 a 34 anys que rep algun salari, tot i que tendeixen a ser baixos. En contrapartida, també és l'àmbit on els ajuts de l'Administració pública són més quantiosos.

El segon grup està format pels àmbits de les Terres de l'Ebre i Ponent i Alt Pirineu i Aran, així com el Penedès. Malgrat que lideren el grau de cobertura d'ingressos, se situen a la cua en termes de quantitat mitjana a causa de la rellevància inferior que hi té el mercat de treball i l'emergència necessària d'altres fonts d'ingressos compensatòries, com les provinents de la família.

Les Terres de l'Ebre són l'àmbit amb més percentatge de joves que perceben setmanada (9%) i ajuts de l'Administració pública (6,6%), i el segon pel que fa a les transferències familiars (17,2%), la qual cosa ajuda a situar-lo com el segon àmbit territorial on més percentatge de joves rep algun ingrés. En canvi, se situa a la cua quant a població que rep un salari (44,1%), que a més és dels més modestos en termes mitjans. Globalment, aquest baix pes del mercat de treball fa que finalment sigui l'àmbit amb una quantitat mitjana inferior percebuda (818,3 euros mensuals nets, de mitjana).

Com passava amb el Camp de Tarragona, el Penedès tampoc lidera cap de les partides ni en grau de cobertura ni en ingressos mitjans. S'hi fa evident una problemàtica en l'àmbit del mercat de treball: és l'únic àmbit territorial on els salaris són inferiors als 1.000 euros mensuals de mitjana i, a més, és el segon amb menys percentatge de joves que en cobren (45,8%). Aquest dèficit no queda compensat per la resta de partides, tot i la importància relativa que hi tenen les transferències familiars (és el tercer àmbit pel que fa al grau de cobertura i el segon en quantitat mitjana), cosa que situa els ingressos mitjans en 848 euros mensuals.

Finalment, l'àmbit de Ponent i Alt Pirineu i Aran és el que encapçala el percentatge de joves perceptors d'algun ingrés (76,1%) però, com passava amb les Terres de l'Ebre, és un d'aquells on la quantitat mitjana percebuda és inferior (887 euros nets mensuals) i on sembla que més llars d'origen han de teixir una estratègia de protecció cap a les persones joves, ja que el 17,9% reben algun tipus de transferència familiar.

7.3. Despeses

El tercer apartat d'aquest capítol està dedicat a l'avaluació de l'ús que les persones joves fan dels ingressos que reben, i està estructurat a partir de tres destinacions: les despeses de l'habitatge, la capacitat d'estalvi i l'ajuda econòmica cap als pares i altres familiars.

7.3.1. Les despeses de l'habitatge

L'accés a l'habitatge és un dels elements intrínsecs del procés de transició a la vida adulta. Les dificultats derivades del seu cost en comparació amb els recursos disponibles per part de les persones joves es converteixen, en conseqüència, en un dels factors explicatius del retard en l'edat d'emancipació característic de la nostra societat.

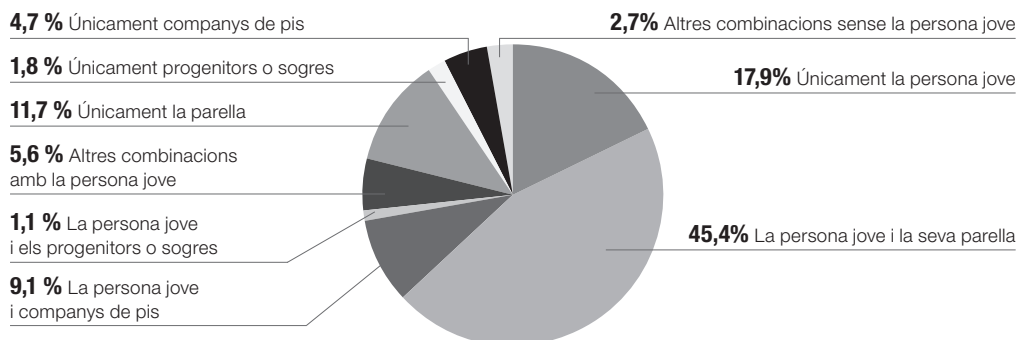
L'EJC17 té en compte la rellevància d'aquest element i pregunta a les persones joves emancipades els costos derivats del lloguer o de la hipoteca, excloent els casos en què no hi hagi cap pagament pendent: per exemple, perquè s'ha completat el pagament de la hipoteca o perquè l'habitatge està cedit gratuïtament.

El cost mitjà dels habitatges, que inclou les despeses d'escala però no les factures de llum, aigua o gas, és de 721,2 euros mensuals, fet que suposa un creixement del 18,2% respecte al registre de l'EJC12 (609,9 euros mensuals).

En el 79,1% dels casos la persona jove participa en el pagament dels costos de l'habitatge, ja sigui sent-ne l'únic pagador (17,9% del total, gairebé en la meitat dels quals la persona jove viu en solitari), compartint-ne el cost amb la parella (45,4%), amb companys o companyes de pis (9,1%) o amb familiars (progenitors, sogres o tiets) (1,1%), deixant la resta de possibles combinacions en un 5,6%. La presència d'una llar formada per una parella i on ambdós membres comparteixen la despesa de l'habitatge és reflex d'una bona situació econòmica, circumstància corroborada pel fet que només el 5,9% d'aquestes llars tenen uns ingressos inferiors als del llindar de pobresa, un àmbit que es tracta en l'apartat 7.4.

D'altra banda, hi ha un 20,9% dels casos en què la persona jove emancipada no participa en el pagament de l'habitatge on viu. En més de la meitat d'aquests casos són llars on tot el cost és assumit per la parella de la persona jove (11,7%), i aquest és un perfil nítidament feminitzat: el 84,3% de les persones joves emancipades que viuen en un habitatge costejat totalment per la seva parella són dones. La resta estan compostos per altres configuracions, entre les quals destaca el pagament per part de la resta de companys de pis (4,7%).

GRÀFIC 7.2. Persones que paguen l'habitatge on viu la persona jove. Joves de 15 a 34 anys emancipats i que viuen en un habitatge que no està totalment pagat. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La quantitat mitjana aportada per les persones joves entrevistades és de 337,7 euros mensuals. Tot seguit, les parelles de les persones entrevistades són la segona principal font de cobertura de la despesa de l'habitatge, amb una mitjana de 331,7 euros mensuals, seguides per altres companys de pis (286,1 euros mensuals) i pels progenitors i/o sogres de la persona entrevistada, que quan participen en la despesa de l'habitatge ho fan amb una quantitat mitjana de 255,4 euros mensuals.

Tenint en compte que els ingressos mitjans de les persones joves que estan pagant un habitatge és de 1.172 euros mensuals, els 337,7 euros destinats a cobrir la despesa de l'habitatge representen un 28,8% del total dels ingressos percebuts.

TAULA 7.9. Indicadors de despesa en habitatge. Joves de 15 a 34 anys emancipats i que viuen en un habitatge que no està totalment pagat. Catalunya, 2017. Euros mensuals i proporció respecte als ingressos mensuals nets

Indicador	
Despesa mitjana mensual efectuada per la persona entrevistada	337,7
Ingressos mitjans de les persones entrevistades que estan pagant un habitatge	1.172,0
Proporció mitjana dels ingressos destinada a l'habitatge	28,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Més enllà de les dades monetàries, l'EJC17 incorpora també una valoració subjectiva dels costos relacionats amb l'habitatge. Concretament, pregunta el grau de dificultats que la persona jove considera que té per pagar l'habitatge. Un 5,2% de les persones joves consideren que sempre o gairebé sempre tenen problemes per afrontar-ne els costos, un 14,7% sovint, un 23% rarament i un 57,2% mai o gairebé mai. La taula 7.10 agrupa aquests resultats en dues grans categories i els creua entre les principals variables explicatives que s'utilitzen de referència.

TAULA 7.10. Recurrència de les dificultats per pagar l'habitatge segons perfil de la persona jove. Joves de 15 a 34 anys emancipats i que viuen en un habitatge que no està totalment pagat. Catalunya, 2017. Percentatge

Variable	Categoria	Sempre, gairebé sempre o sovint	Mai, gairebé mai o rarament
Sexe	Homes	19,0	81,0
	Dones	20,6	79,4
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	–	–
	De 20 a 24 anys	26,3	73,7
	De 25 a 29 anys	20,3	79,7
	De 30 a 34 anys	18,6	81,4
Lloc de naixement	Estat	16,6	83,4
	Estranger	26,6	73,4
Nivell d'estudis més alt dels progenitors	Primaris o inferiors	21,3	78,7
	Secundaris	17,8	82,2
	Superiors	14,4	85,6
Llengua familiar d'origen	Català	12,3	87,7
	Tant català com castellà	19,6	80,4
	Castellà	21,7	78,3
	Altres llengües o combinacions	22,3	77,7
Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab.	16,7	83,3
	De 2.001 a 10.000 hab.	23,9	76,1
	De 10.001 a 50.000 hab.	21,9	78,1
	Més de 50.000 hab. (excepte Barcelona)	19,6	80,4
	Barcelona	16,8	83,2
Àmbit territorial	Metropolità	19,4	80,6
	Comarques Gironines	26,6	73,4
	Camp de Tarragona	17,3	82,7
	Terres de l'Ebre	24,7	75,3
	Ponent i Alt Pirineu i Aran	13,9	86,1
	Comarques Centrals	12,1	87,9
	Penedès	28,2	71,8
Risc de pobresa	Sí	41,8	58,2
	No	14,7	85,3

– Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avís de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

NP Categoria no pertinent atès que només responen individus emancipats

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Com es veu, les problemàtiques apareixen amb una freqüència similar entre els joves (un 19% declara que té problemes per pagar l'habitatge sempre, gairebé sempre o sovint) i entre les joves (un 20,6%), ja que bona part de les persones joves emancipades viu en parella i, per tant, la presència de tots dos sexes a la llar tendeix a quedar equilibrada.

En canvi, altres variables sí que presenten un risc diferenciat. Tenir més edat, el fet d'haver nascut a l'Estat i no a l'estranger, un nivell superior d'estudis dels progenitors, que la llengua parlada a la llar d'origen fos el català o que la llar no es trobi en risc de pobresa són elements associats a una probabilitat més baixa de patir problemes per costejar l'habitatge. Pel que fa al territori, els municipis de menys de 2.000 habitants i Barcelona ciutat són aquells on un percentatge inferior de persones joves declara tenir problemes per pagar l'habitatge, deixant per als municipis mitjans, el Penedès, les Comarques Gironines i Terres de l'Ebre les afectacions més habituals.

7.3.2. La capacitat d'estalvi

Respecte als resultats de l'EJC12, les dades de l'EJC17 indiquen que el percentatge de persones joves que ha pogut estalviar durant el darrer any s'ha mantingut a uns nivells similars (d'un 51,9% a un 50,6% de les persones de 15 a 34 anys), mentre que ha augmentat la quantitat mitjana estalviada: de 184,4 a 215,4 euros al mes.

La distribució de la capacitat d'estalvi entre els diferents perfils socials que estem analitzant és força heterogènia, com s'aprecia a la taula 7.11.

D'entrada, el percentatge d'homes joves que ha pogut estalviar és superior al de dones joves (53% i 48,1%, respectivament), com també ho és la quantitat mitjana (333 euros mensuals de mitjana, per 275,4). Aquest doble avantatge s'explicaria per dos motius: a) d'entrada, perquè l'edat mitjana entre els joves emancipats és superior en més de mig any a la de les joves emancipades i, per tant, els homes es mantenen més temps a la llar d'origen, cosa que els ajuda a controlar el nivell de despesa, i b) perquè, com hem vist a l'apartat d'ingressos, aquests són superiors en més de 100 euros mensuals de mitjana entre els homes que entre les dones (i en gairebé 200 en el cas dels salaris), fet que evidentment facilita una capacitat d'estalvi superior.

Pel que fa a l'edat, a mesura que augmenta disminueix la capacitat d'estalvi: d'un 55,6% de persones de 15 a 19 anys que declara que ha pogut estalviar a un 45,4% entre les de 30 a 34 anys. No obstant això, la quantitat mitjana que es pot estalviar és més elevada. Aquesta dualitat tindria a veure amb les dinàmiques d'ingressos i despeses de la població al llarg del cicle de transició a la vida adulta. En edats primerenques, caracteritzades per una situació de dependència o semidependència econòmica respecte a la llar d'origen i pels primers temptejos d'inserció laboral, tant els ingressos com les despeses de les persones joves són baixos. Que ho siguin les despeses ajuda a augmentar el percentatge de joves que pot estalviar, però que també ho siguin els ingressos fa que la quantitat estalviada sigui modesta (uns 76,8 euros mensuals, de mitjana, entre la població jove de 15 a 19 anys). En els grups d'edat superiors augmenten els ingressos per una vinculació laboral més

elevada i millor però, en la mesura que les persones joves inicien el procés d'emancipació, ho fan també les despeses i, en conseqüència, es redueix el percentatge d'individus que declaren poder estalviar. Per exemple, entre el grup de 20 a 24 anys i el de 30 a 34 anys el percentatge cau en 7,7 punts percentuals, però entre els que ho poden fer la quantitat mitjana estalviada es multiplica per 2,3 vegades. Com s'observa, aquests resultats estan estretament vinculats als que es registren a partir de la situació d'emancipació, en què les persones joves que segueixen vivint a la llar d'origen tenen deu punts més de probabilitats d'estalviar (un 54,6% respecte a un 46,6% entre els i les joves emancipats), però la quantitat mitjana és gairebé 160 euros mensuals inferior (227,3 respecte a 388,4).

El lloc de naixement és un factor que discrimina nítidament la possibilitat d'estalviar, amb 15,2 punts de diferència entre les persones joves nascudes a l'Estat (el 54,3% pot estalviar) i les nascudes a l'estranger (el 39,1%), cosa que estaria vinculada a la permanència més elevada a la llar d'origen entre les primeres. A més, la quantitat mitjana també és superior entre les persones nascudes a l'Estat, encara que només lleugerament. En tot cas, cal apuntar que el percentatge de joves que ha nascut a l'estranger i que ha pogut estalviar gairebé duplica el registre de l'EJC12 (21,7%).

TAULA 7.11. Capacitat d'estalvi segons perfil de la persona jove. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge de població que ha pogut estalviar durant l'any anterior i quantitat mitjana estalviada

Variable	Categoria	Ha pogut estalviar durant l'any anterior (%)	Mitjana mensual d'estalvi (€)
Sexe	Homes	53,0	333,0
	Dones	48,1	275,4
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	55,6	76,8
	De 20 a 24 anys	53,1	195,5
	De 25 a 29 anys	49,7	403,3
	De 30 a 34 anys	45,4	447,7
Lloc de naixement	Estat espanyol	54,3	304,0
	Estranger	39,1	298,0
Nivell d'estudis més alt dels progenitors	Primaris o inferiors	41,4	331,4
	Secundaris	54,5	298,3
	Superiors	56,7	294,5
Llengua familiar d'origen	Català	59,9	295,7
	Tant català com castellà	58,2	-
	Castellà	47,5	300,5
	Altres llengües o combinacions	38,2	234,7

Variable	Categoria	Ha pogut estalviar durant l'any anterior (%)	Mitjana mensual d'estalvi (€)
Grandària del municipi	Fins a 2.000 h.	56,3	240,9
	De 2.001 a 10.000 hab.	49,8	215,8
	De 10.001 a 50.000 hab.	48,1	352,9
	Més de 50.000 hab. (excepte Barcelona)	50,7	329,6
	Barcelona	52,9	266,8
Àmbit territorial	Metropolità	52,0	320,8
	Comarques Gironines	48,1	275,6
	Camp de Tarragona	47,6	283,1
	Terres de l'Ebre	50,2	217,6
	Ponent i Alt Pirineu i Aran	54,6	231,4
	Comarques Centrals	48,1	265,7
	Penedès	40,4	285,4
Situació d'emancipació	Emancipat/ada	46,6	388,4
	No emancipat/ada	54,6	227,3
Risc de pobresa	Sí	29,5	100,8
	No	58,2	330,3

– Quantitat mitjana descartada a causa de la mida de la mostra (n<20)

* Quantitat mitjana amb avis de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Les característiques de la llar d'origen segueixen el mateix patró que hem vist a l'hora d'explicar la capacitat d'estalvi. Els perfils més vulnerables, que són els que tendeixen a emancipar-se de manera més primerenca, presenten un percentatge inferior en la possibilitat d'estalviar, però això no es tradueix en una capacitat d'estalvi inferior. Així, el fet que els progenitors tinguin com a màxim estudis primaris està associat a la mínima capacitat d'estalvi (només el 41,4% de les persones joves d'aquest perfil poden estalviar), lluny dels registres que apareixen quan els progenitors tenen estudis superiors (el 56,7% pot estalviar), però, quan poden estalviar, els primers perfils ho fan amb més quantitat (331,4 euros mensuals respecte a 294,5). En una línia similar es mouen els resultats si es creuen amb la llengua parlada a la llar d'origen: que sigui el català augmenta el percentatge de població que pot estalviar, però disminueix la quantitat mitjana en relació amb el fet que sigui el castellà. Cal introduir un matis: quan la llengua parlada no era ni català ni castellà, tant la capacitat d'estalvi com la quantitat mitjana estalviada són les més baixes.

La perspectiva territorial situa els municipis de menys de 2.000 habitants i l'àmbit de Ponent, Alt Pirineu i l'Aran com aquells on un percentatge més elevat de joves té algun tipus de capacitat d'estalvi, del 56,3% i del 54,6%, encapçalant les respectives categories, mentre

que a la cua hi ha els municipis de 2.000 a 50.000 habitants i els àmbits del Camp de Tarragona i del Penedès. Pel que fa a la quantitat estalviada, són els municipis de més de 10.000 habitants (exceptuant Barcelona) i l'àmbit Metropolità els que registren uns valors superiors, deixant els territoris més rurals com les Terres de l'Ebre i Ponent, Alt Pirineu i l'Aran amb una quantitat mitjana estalviada inferior.

Finalment, com s'esperava, el risc de pobresa està vinculat a una capacitat d'estalvi inferior i, de totes les variables analitzades, és la que més discrimina els resultats. El percentatge de joves que han pogut estalviar és la meitat del que registren els que no es troben en risc de pobresa, mentre que, en cas d'haver-ho pogut fer, la quantitat estalviada és de menys d'una tercera part.

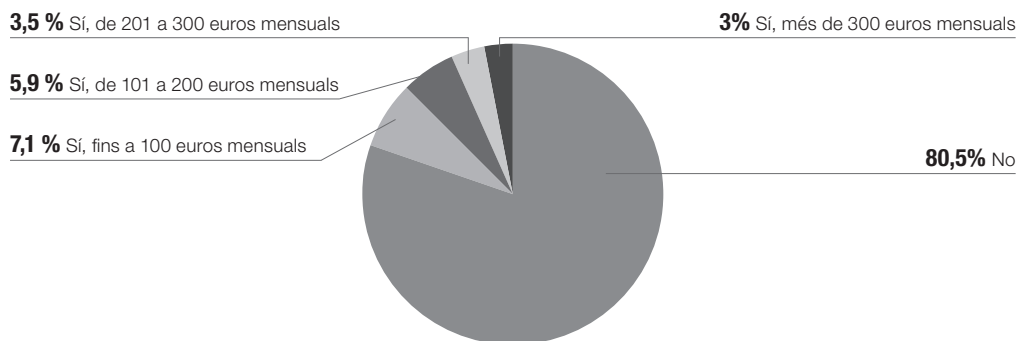
7.3.3. L'ajuda econòmica als progenitors

En l'apartat 7.2 hem vist que una de les fonts d'ingressos rellevants de les persones durant l'etapa de transició a la vida adulta és la família, a través de les transferències familiars i de la setmanada. Aquest enfocament només té en compte el sentit en què els ingressos van de pares/mares a fills/filles, i atorga a les persones joves un rol passiu en les estratègies de solidaritat familiar. Com ja apuntaven Cantó i Mercader-Prats (1999, 2001), la presència de persones joves també es converteix en un factor protector per al conjunt de la llar: les que ja treballen suposen una nova font d'ingressos, que de vegades esdevé clau per treure el conjunt de la llar de la pobresa.

En aquest punt, es vol fer una aproximació a aquest tipus de solidaritat que va de les persones joves cap a la família. Ens hi podem aproximar perquè l'EJC17 disposa d'una pregunta sobre si les persones joves fan alguna aportació als seus progenitors (o tutors legals, o figures similars amb aquest rol) i, en cas positiu, demana concretar-ne la quantitat mensual.

Els resultats indiquen que el 19,5% de les persones de 15 a 34 anys fan una aportació econòmica regular a la llar familiar (un percentatge superior al 13,4% registrat a l'EJC12), amb una quantitat mitjana aportada de 215,3 euros mensuals. Com s'observa al gràfic 7.3, la major part dels i les joves fan una aportació de fins a 100 euros mensuals (7,1% del total i el 36,4% dels que realitzen aportacions).

GRÀFIC 7.3. Aportacions econòmiques regulars als progenitors. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es comparen els registres anteriors amb els del gràfic 7.1 s'aprecia que, segons les dades que aporten les persones joves, la solidaritat cap a les seves famílies és superior a la que en reben. Tot i que pugui resultar sorprenent, s'ha de tenir en compte que aquestes preguntes fan referència exclusivament a aportacions econòmiques directes i, per exemple, no valoren com a solidaritat de pares/mares a fills/filles les despeses de manutenció, d'educació, de transport, etc. Entre les persones joves que s'han emancipat també s'apunta a aquesta solidaritat habitual cap als progenitors (el 15,4% fa algun tipus d'aportació, superior al 10,7% que indica que en rep alguna), si bé les quantitats percebudes són superiors, de mitjana, de pares/mares a fills/filles que a la inversa.

La taula 7.12 desagrega els resultats al voltant de les aportacions que les persones joves fan cap a les seves famílies.

Les probabilitats que la persona jove estigui aportant diners a la família són superiors si és un home (21,9%) i entre els grups de 20 a 24 i de 25 a 29 anys (que són aquells on es concentren els casos d'autonomia relativa, és a dir, on la persona jove disposa d'ingressos propis però encara no s'ha emancipat). A més, aquests perfils són també els que aporten una quantitat mitjana més elevada. Els resultats són coherents amb els trobats a partir de la situació d'emancipació: tot i que és més freqüent que facin una aportació a la llar d'origen les persones joves que encara hi viuen (23%) que no pas les que ja s'han emancipat (15,4%), la quantitat d'ingressos més elevada d'aquest darrer perfil afavoreix que les quantitats mitjanes aportades siguin superiors (254,7 euros mensuals respecte a 173,3). Pel que fa al lloc de naixement, les persones que han nascut a l'estranger aporten diners a la família de manera força més habitual (33,5%, per un 15% de les nascudes a l'Estat espanyol), cosa que remarca la importància de les economies familiars, però amb una quantitat mitjana lleugerament inferior a la que poden aportar les nascudes a l'Estat (230,2 i 199,5 euros mensuals).

TAULA 7.12. Aportacions econòmiques regulars als progenitors segons perfil de la persona jove. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge de població que fa una aportació i quantitat mitjana mensual

Variable	Categoria	Fa una aportació econòmica (%)	Quantitat mitjana mensual aportada (€)
Sexe	Homes	21,9	226,5
	Dones	17,1	200,4
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	7,0	212,7
	De 20 a 24 anys	28,3	228,5
	De 25 a 29 anys	23,3	234,7
	De 30 a 34 anys	19,3	181,0
Lloc de naixement	Estat espanyol	15,0	230,2
	Estranger	33,5	199,5
Nivell d'estudis més alt dels progenitors	Primaris o inferiors	19,2	171,8
	Secundaris	20,6	218,4
	Superiors	16,2	247,9
Llengua familiar d'origen	Català	11,7	232,3
	Tant català com castellà	13,5	286,5
	Castellà	23,6	221,1
	Altres llengües o combinacions	24,4	185,3
Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab.	13,5	375,5*
	De 2.001 a 10.000 hab.	16,0	250,9
	De 10.001 a 50.000 hab.	18,0	236,5
	Més de 50.000 hab. (excepte Barcelona)	20,2	198,2
	Barcelona	23,4	213,9
Àmbit territorial	Metropolità	20,6	222,1
	Comarques Gironines	19,5	201,7
	Camp de Tarragona	16,9	210,1
	Terres de l'Ebre	15,5	234,3
	Ponent i Alt Pirineu i Aran	18,3	271,7
	Comarques Centrals	15,1	197,2
	Penedès	17,2	188,0
Situació d'emancipació	Emancipat/ada	15,4	254,7
	No emancipat/ada	23,0	173,3
Risc de pobresa	Sí	25,5	182,9
	No	16,4	248,4

* Quantitat mitjana amb avis de fiabilitat a causa de la mida de la mostra (n<50)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Que la persona jove provingui d'una llar socialment acomodada redueix la probabilitat que el jove hi faci alguna aportació, previsiblement per absència de necessitat d'aquesta: les persones joves amb progenitors que disposen d'estudis superiors són les que menys probabilitats tenen de fer alguna aportació (16,2%). El mateix succeeix quan la llengua parlada a la llar d'origen ha estat el català (11,7%). Ara bé, aquests perfils, quan fan una aportació, la quantitat aportada és superior.

En relació amb la dimensió territorial, la probabilitat de fer aportacions econòmiques a altres familiars creix a mesura que ho fa la mida del municipi, d'un 13,5% en les persones joves que viuen en municipis de fins a 2.000 habitants a un 23,4% en les que viuen a Barcelona. No obstant això, la quantitat mitjana aportada presenta una tendència aproximadament inversa, per la qual cosa als municipis petits la quantitat aportada és superior. Aquesta pauta es reproduïx en avaluar els resultats segons els àmbits territorials: mentre que el Metropolità és on són més probables les ajudes (23,4%), a Ponent i Alt Pirineu i Aran i a les Terres de l'Ebre és on són més quantioses (271,7 i 234,3 euros mensuals de mitjana).

Finalment, com s'esperava, el fet de trobar-se en risc de pobresa redueix la quantitat econòmica aportada a la llar d'origen (182,9 euros mensuals) en comparació amb les persones joves que no s'hi troben (248,4 euros), degut als impediments econòmics en què es troben les persones joves. Ara bé, és precisament quan es troba en aquest risc que és més habitual que la persona jove aportï una part dels seus ingressos per a la solidaritat amb la resta de la família: una de cada quatre persones joves (25,5%) que es troba en risc de pobresa declara que aporta diners a la llar d'origen. Si desagreguem els resultats de pobresa en funció de la situació d'emancipació, veiem que quan la persona jove viu a la llar d'origen la probabilitat que aportï diners a la pròpia llar és del 27,4% si la llar es troba en risc de pobresa i del 22,6% si no s'hi troba. En canvi, en cas d'emancipació la probabilitat de seguir aportant diners a altres familiars només es manté a uns nivells similars si la persona jove es troba en risc de pobresa, cosa que indicaria que quan s'està en situació de pobresa es tendeix a mantenir més vincles familiars en l'esfera econòmica.

7.4. Pobresa, percepció de dificultats econòmiques i privació

El quart apartat d'aquest capítol està dedicat a l'abordatge del risc de pobresa i a altres aspectes vinculats a la vulnerabilitat econòmica entre les persones joves.

7.4.1. El risc de pobresa entre les persones joves

La pobresa és un fenomen complex que pot ser abordat des de diverses perspectives, cadascuna de les quals vinculada a unes decisions metodològiques i ideològiques determinades i que, per tant, no són neutres políticament. A grans trets, hi ha dos corrents que han canalitzat la manera d'aproximar-nos-hi durant les darreres dècades. El primer és el corrent que entén la pobresa des d'una perspectiva absoluta. Segons aquesta perspectiva, es consideren persones en risc de pobresa aquelles que no poden cobrir unes determinades necessitats bàsiques de manera satisfactòria (com l'alimentació, la vestimenta o l'habitatge), independentment del context social i històric on visquin. Aquest

enfocament va ser predominant fins entrada la segona meitat del segle xx, i des de llavors ha anat quedant progressivament arraconat per l'estudi de la pobresa en les societats amb menys desenvolupament econòmic. A partir de les dècades de 1950 i 1960, diverses veus crítiques (entre d'altres Galbraith, 1958, i Townsend, 1962) comencen a defensar que la pobresa no és un fenomen estàtic sinó dinàmic, és a dir, que es configura de manera particular en cada societat i en cada moment històric. Segons aquest nou enfocament, per determinar si una persona es troba en risc de pobresa no n'hi ha prou d'avaluar la seva capacitat de subsistència física, sinó que cal incorporar una perspectiva relativa, és a dir, tenir present el context històric i social en què s'insereix l'individu. Per tant, a més de la cobertura de les necessitats bàsiques caldrà tenir en compte quin és el nivell de vida de l'individu en relació amb els estàndards de la societat on viu. Aquesta perspectiva de la pobresa relativa és predominant en l'estudi del fenomen en les societats desenvolupades i és on s'emmarquen tècnicament les directrius que l'oficina estadística de la Unió Europea (Eurostat) propugna.⁶

Malgrat les diferències substancials que presenten ambdós enfocaments, des d'un punt de vista tècnic tots dos han tendit a utilitzar la renda com a variable analítica més rellevant, establint un llindar per sota del qual les persones es consideren en risc de pobresa.⁷

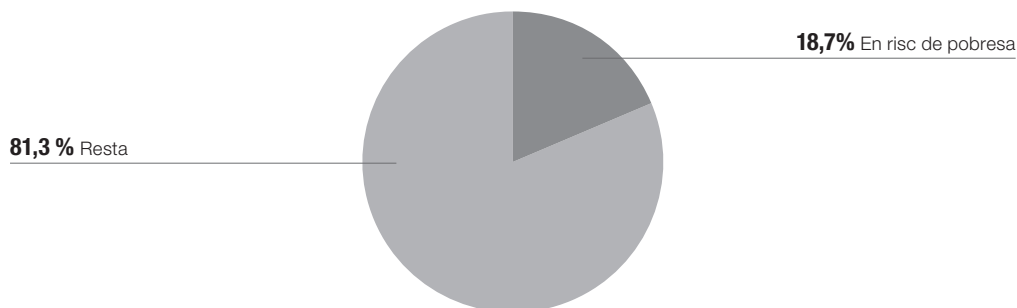
Seguint la metodologia d'estudi de la pobresa que proposa l'Eurostat, i que és la utilitzada als països comunitaris des de l'any 2004, les dades de l'EJC17 apunten que un 18,7% de les persones de 15 a 34 anys a Catalunya es troben en risc de pobresa.

---

6 Precisament, el càlcul de la incidència de la pobresa en aquest capítol s'ha efectuat seguint els protocols marcats per l'oficina estadística de la Unió Europea, l'Eurostat, que són els vigents entre els països comunitaris. Una vegada sumats els ingressos totals de la llar on viu la persona jove, s'han dividit entre una estimació del nombre d'unitats de consum equivalent obtinguda a partir de l'edat de la persona entrevistada i del nombre d'adults i de germans amb qui conviu. El llindar de pobresa es marca en el 60% de la renda mediana, que s'ha situat en 8.481,6 euros anuals per unitat de consum. Es tracta d'una quantitat inferior al llindar de pobresa registrat a Catalunya l'any 2017 per l'Enquesta de condicions de vida (ECV), que és de 10.097 euros anuals. Per coherència, en aquest informe hem optat per tenir en compte el llindar de pobresa establert a partir de les dades de la mateixa EJC17. En conseqüència, recomanem no comparar els resultats de pobresa publicats aquí amb els de l'ECV 2017, ja que tant el qüestionari com el disseny mostral són diferents.

7 Durant les darreres tres dècades s'han anat consolidant aproximacions alternatives a la noció de pobresa. Per exemple, la idea de la pobresa subjectiva atorga als subjectes la capacitat de situar-se en termes de pobresa. L'anàlisi de la privació multidimensional respon a la necessitat de no limitar la vulnerabilitat material a una carència monetària, i d'incorporar noves dimensions d'anàlisi (estat de l'habitatge, capacitat de consum, vestimenta, etc.). Estretament vinculada a l'anterior, la idea d'exclusió social té en compte l'acumulació de dèficits en diversos àmbits (relacional, sociosanitari, residencial, formatiu, de drets de ciutadania, entre d'altres), oferint un plantejament més social que econòmic.

GRÀFIC 7.4. Taxa de risc de pobresa. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Com mostra la taula 7.13, la distribució del risc de pobresa entre els diversos perfils socials i demogràfics és heterogènia.

D'entrada, el risc de pobresa és superior entre els joves (19,4%) que entre les joves (18%), mantenint la tendència registrada a l'EJC12. Podria sobtar que el sexe fos tan poc determinant en la determinació de la taxa de pobresa, i que el registre fos superior per als homes joves tenint en compte les desigualtats per raó de gènere pel que fa als ingressos que s'han vist a l'apartat 7.2.1. El que fa que existeixi aquesta igualtat fictícia es deu a una problemàtica metodològica que, com ja alerten Valls i Belzunegui (2017), emmascara les desigualtats per raó de gènere. El motiu és que els càlculs sobre la pobresa es basen en els ingressos del conjunt de la llar i, en la mesura que homes i dones tendeixen a estar-hi representats de manera equilibrada, és difícil que un dels dos col·lectius presenti uns registres de pobresa substancialment diferents als de l'altre.

Pel que fa a l'edat, es constata la tendència al decreixement del risc de pobresa a mesura que aquesta augmenta: d'un 23,6% de joves afectats entre els 15 i els 19 anys (que, a grans trets, consisteix en una prolongació dels elevats registres de pobresa infantil característics de la nostra societat en els darrers anys) a un 16,2% entre els 30 i els 34 anys. La consolidació de l'autonomia financera i la persistència de les persones joves a la llar d'origen fins que s'acumulen les garanties (formatives, laborals, econòmiques, etc.) per iniciar el procés d'emancipació familiar són dos motius que ajuden a entendre aquesta evolució decreixent. Com es veu, la situació d'emancipació està estretament vinculada a l'evolució del risc de pobresa per grups d'edat. En un model de transició a la vida adulta que Van de Velde (2008) defineix com d'instal·lació tardana i emmarcada en una lògica de pertinença familiar que normalitza el retard de l'edat d'emancipació i la vincula a la vida en parella, les estratègies residencials de les persones joves es basen en un càlcul de cost-oportunitat (Gentile, 2013), i això fa que el risc de pobresa entre la població de 15 a 34 anys emancipada sigui substancialment baix (15,1%) en comparació amb el de la resta del col·lectiu (21,6%). De fet, investigacions com les efectuades per Ayllón (2009) i Gómez *et al.* (2008) ja detectaven en el seu moment que el risc de pobresa a l'Estat era artificialment baix en

la comparativa amb els estàndards comunitaris precisament per les estratègies juvenils de retard de l'edat d'emancipació i d'ajustament de la fecunditat.

TAULA 7.13. Taxa de risc de pobresa segons perfil de la persona jove. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Variable	Categoria	%
Sexe	Homes	19,4
	Dones	18,0
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	23,6
	De 20 a 24 anys	19,3
	De 25 a 29 anys	18,5
	De 30 a 34 anys	16,2
Lloc de naixement	Estat espanyol	12,9
	Estranger	36,4
Nivell d'estudis més alt dels progenitors	Primaris o inferiors	24,8
	Secundaris	18,8
	Superiors	11,7
Llengua familiar d'origen	Català	9,9
	Tant català com castellà	19,5
	Castellà	20,6
	Altres llengües o combinacions	34,4
Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab.	11,8
	De 2.001 a 10.000 hab.	18,4
	De 10.001 a 50.000 hab.	20,1
	Més de 50.000 hab. (excepte Barcelona)	20,5
	Barcelona	15,6
Àmbit territorial	Metropolità	17,1
	Comarques Gironines	21,9
	Camp de Tarragona	23,8
	Terres de l'Ebre	27,8
	Ponent i Alt Pirineu i Aran	14,2
	Comarques Centrals	20,3
Situació d'emancipació	Penedès	25,2
	Emancipat/ada	15,1
	No emancipat/ada	21,6

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Entre les variables incorporades a la taula 7.13, la que mostra una desigualtat superior en el risc de pobresa és el lloc de naixement. La probabilitat de trobar-se en risc de pobresa entre les persones joves nascudes a l'estranger (36,4%) gairebé triplica la de les nascudes a l'Estat espanyol, pel fet d'acumular factors de vulnerabilitat social des d'un punt de vista formatiu, laboral o de capital econòmic familiar.

Pel que fa a l'origen social de les persones joves, s'evidencia la reproductibilitat generacional de la pobresa: les persones joves amb progenitors que tenen com a màxim estudis primaris presenten un risc de pobresa (24,8%) més de dues vegades superior al d'aquelles en què els progenitors tenen estudis superiors (11,7%). La llengua parlada a casa també mostra un comportament diferenciat: el risc de pobresa quan a la llar d'origen es parla català és substancialment inferior (9,9%) que quan es parla castellà (20,6%), i al seu torn en tots dos casos el risc és inferior a quan es parla una altra llengua (34,4%).

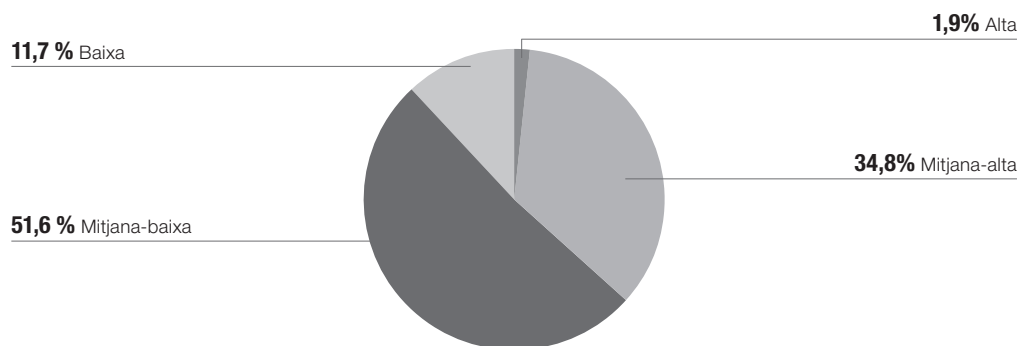
En darrer lloc, la dimensió territorial apunta que els registres més baixos de pobresa es localitzen als municipis de fins a 2.000 habitants (11,8%) i a Barcelona ciutat (15,6%). Tot i que al nostre entendre caldria una recerca específica que permetés aprofundir sobre aquests resultats, un factor explicatiu podria ser l'autoregulació del risc de pobresa per la via de l'emigració de la població jove més vulnerable, en el cas dels municipis petits per l'escassetat d'ofertes formatives i laborals i en el cas de Barcelona per les problemàtiques vinculades al cost de l'habitatge. En la resta de categories el risc de pobresa és relativament proper i es mou entre els 18,4 punts als municipis de 2.000 a 10.000 habitants i el 20,5% als municipis de més de 50.000 habitants (excloent Barcelona). Pel que fa a l'àmbit territorial, les Terres de l'Ebre, el Penedès i el Camp de Tarragona presenten els registres més elevats de pobresa entre les persones joves (27,8%, 25,2% i 23,8%, respectivament), conformant una franja de vulnerabilitat en aquest àmbit que engloba el sud del país. En canvi, l'àmbit Metropolità (17,1%) i les comarques de Ponent, Alt Pirineu i Aran (14,2%) tornen a presentar els riscos més baixos de pobresa. En el cas de l'àmbit Metropolità, els baixos registres de pobresa són coherents amb les dades obtingudes per l'Idescat en relació amb el risc genèric de pobresa (que és 2 punts inferior a la mitjana catalana per al conjunt de totes les edats) i amb una elevada igualtat en la distribució de la renda. No obstant això, aquesta coherència no es reproduïx en l'àmbit de Ponent, Alt Pirineu i Aran.

7.4.2. La percepció de les dificultats econòmiques

L'estudi de la pobresa monetària defineix la situació de cada individu i de cada llar en funció d'uns criteris tècnics establerts de manera externa per part dels equips investigadors, habitualment a partir d'un llindar de pobresa. Per tant, restringeix la capacitat dels subjectes a l'hora de poder definir el seu nivell de vida. Per això és interessant complementar els resultats obtinguts fins ara amb els que sorgeixen d'una sèrie de preguntes de l'EJC17 que, precisament, permeten fer una anàlisi sobre la visió subjectiva que les persones joves tenen del seu nivell de vida.

D'entrada, l'EJC17 pregunta a les persones joves sobre la classe a la qual creuen que pertany la seva llar d'origen. Les respostes més habituals han estat les que vinculen la llar d'origen a la classe mitjana, ja sigui mitjana-alta (51,6%) o mitjana-baixa (34,8%). Tant les categories de classe baixa (11,7%) com de classe alta (1,9%) han estat, per tant, força menys habituals.

GRÀFIC 7.5. Classe social autopercebuda de la família d'origen. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En el cas de les persones joves que ja s'han emancipat també se'ls ha preguntat sobre quin creuen que és el nivell de vida a la pròpia llar en relació amb el que tenien a la llar d'origen. Com s'observa a la taula 7.14, el 43,7% de les persones de 15 a 34 anys emancipades consideren que el seu nivell de vida és similar al de la llar d'origen, mentre que el percentatge de les que consideren que ha millorat (29,4%) i de les que consideren que ha empitjorat (26,9%) són inferiors i propers entre si. Això dona consistència a la literatura científica que descriu el procés de transició a la vida adulta als països del sud d'Europa com un procés que s'executa a mesura que es van complint garanties en diversos terrenys, entre els quals el del benestar material. Si es desagreguen els resultats en funció de la classe social en la qual s'ubicava la llar d'origen, s'observa que és habitual que el procés d'emancipació suposi una millora del nivell de vida per a les persones joves que provenen de llars de classe baixa (un 48,2% indica que el seu nivell de vida ha millorat, mentre que només un 13,1% apunta que ha empitjorat). A mesura que augmenta la classe social de la llar d'origen, el procés d'emancipació comporta menys beneficis pel que fa al nivell de vida, mentre que augmenta la presència de casos de mobilitat social descendent.

TAULA 7.14. Evolució del nivell de vida segons classe social autopercebuda de la família d'origen. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social	Nivell de vida		
	Ha millorat	Es manté	Ha empitjorat
Alta	–	–	–
Mitjana-alta	18,8	44,8	36,3
Mitjana-baixa	31,2	45,1	23,7
Baixa	48,2	38,7	13,1
Total	29,4	43,7	26,9

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Una altra pregunta vinculada a les enquestes sobre condicions de vida fa referència a les dificultats que les persones entrevistades tenen per arribar a final de mes, que a l'EJC17 s'ha focalitzat en les persones de més de 20 anys. Un 9,4% d'aquestes persones declara que sempre té dificultats per arribar a final de mes, un percentatge inferior al registrat a l'EJC12 (12%), i un 12,1% afirma que les dificultats apareixen sovint (un 15,4% el 2012). Per tant, sembla descriure's una tendència segons la qual les dificultats per arribar a final de mes estarien deixant de ser tan habituals com ho eren a l'onada del 2012. En el pol oposat, un 32,1% de les persones joves afirma que els problemes apareixen de tant en tant (23,3% el 2012, és l'única categoria que ha augmentat en els darrers anys), mentre que el 46,4% restant indica que mai es troba en aquestes circumstàncies (49,3% en l'onada anterior).

Una segona pregunta, formulada independentment de la resposta generada a l'anterior, demana si s'ha tingut la necessitat d'ajuda de familiars o amistats per solucionar un problema econòmic en el darrer any. Un 10,2% de les persones joves declara haver necessitat sovint aquest tipus d'ajuda durant el darrer any, un percentatge que també és inferior al del 2012 (12,7%), un 11,5% l'ha necessitat de tant en tant (9,1%), un 19,2% puntualment (12,9%) i la majoria, el 59,2%, apunta a no haver necessitat mai aquest tipus d'ajuda (65,1%).

La taula 7.15 desagrega els perfils de les persones joves que presenten les problemàtiques més greus en aquestes dues preguntes, és a dir: que sempre tenen dificultats per arribar a final de mes i que sovint necessiten ajuda econòmica per arribar a final de mes.

TAULA 7.15. Recurrència de les dificultats per arribar a final de mes i de la necessitat d'ajuda econòmica per arribar a final de mes segons el perfil de la persona jove. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Variable	Categoria	Sempre té dificultats per arribar a final de mes	Sovint necessita ajuda econòmica de familiars o amics per arribar a final de mes
Sexe	Homes	7,1	8,9
	Dones	11,6	11,4
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	NP	NP
	De 20 a 24 anys	12,2	13,5
	De 25 a 29 anys	8,8	10,8
	De 30 a 34 anys	8,3	7,7
Lloc de naixement	Estat espanyol	9,0	9,7
	Estranger	10,5	11,4
Nivell d'estudis més alt dels progenitors	Primaris o inferiors	11,4	10,7
	Secundaris	7,6	8,2
	Superiors	7,3	11,0
Llengua familiar d'origen	Català	7,8	9,9
	Tant català com castellà	3,5	2,5
	Castellà	10,3	10,4
	Altres llengües o combinacions	8,9	11,7
Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab.	8,8	11,7
	De 2.001 a 10.000 hab.	13,6	12,8
	De 10.001 a 50.000 hab.	9,6	11,3
	Més de 50.000 hab. (excepte Barcelona)	8,9	9,4
	Barcelona	7,5	8,2
Àmbit territorial	Metropolità	8,8	9,2
	Comarques Gironines	11,2	12,5
	Camp de Tarragona	7,9	11,4
	Terres de l'Ebre	7,6	10,6
	Ponent i Alt Pirineu i Aran	8,4	10,4
	Comarques Centrals	10,6	8,8
	Penedès	16,2	16,7
Situació d'emancipació	Emancipat/ada	8,6	8,1
	No emancipat/ada	11,0	13,0
Risc de pobresa	Sí	20,6	22,2
	No	7,2	7,7

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Les dones pateixen nivells superiors d'afectació en tots dos ítems (4,5 punts més en les dificultats per arribar a final de mes i 2,5 punts més en la necessitat d'ajuda econòmica). En relació amb l'edat dels individus, la recurrència de les dificultats disminueix a mesura que aquesta augmenta, un comportament esperat atesa la millora de la capacitat i de l'autonomia financera de les persones joves. Pel que fa al lloc de naixement, les persones joves nascudes a l'estranger pateixen de manera més habitual tots dos problemes: un 10,5% sempre té dificultats per arribar a final de mes i un 11,4% sovint necessita ajuda (un 9% i un 9,7%, respectivament, per a la població nascuda a l'Estat).

Les característiques de la llar d'origen també reflecteixen uns resultats diferenciats. La presència de dificultats disminueix a mesura que augmenta el nivell formatiu dels progenitors, i és també inferior quan la llengua parlada a la llar d'origen és el català en relació amb quan és el castellà o una altra combinació de llengües. Pel que fa a la necessitat d'ajuda econòmica, segueix sent menys habitual quan la llengua parlada a la llar d'origen és el català, però ara passa a ser superior entre les persones joves que tenen progenitors amb estudis superiors finalitzats.

En referència a la dimensió territorial, els municipis de 2.000 a 10.000 habitants són aquells on les persones joves tenen dificultats per arribar a final de mes de manera més habitual, i també aquells on es necessita de manera més freqüent l'ajuda econòmica de familiars o amistats. A continuació hi ha la resta de municipis de menys de 50.000 habitants, mentre que a Barcelona i als altres municipis de més de 50.000 habitants les afectacions són menors. Per àmbits territorials, el Penedès, les Comarques Gironines i les Comarques Centrals són els que presenten uns percentatges més elevats de dificultats per arribar a final de mes, mentre que els dos primers i el Camp de Tarragona són els àmbits que lideren la necessitat d'ajuda per part de les persones joves. En el pol oposat, l'àmbit Metropolità és l'únic en què els percentatges d'afectació són inferiors al 10% en ambdós ítems.

En relació amb la situació d'emancipació, els resultats tornen a corroborar la hipòtesi que les persones emancipades haurien cobert unes determinades garanties abans d'iniciar aquest procés, fet que les situaria en unes condicions de vida relativament acomodades. Tot plegat les ajudaria a tenir menys dificultats per arribar a final de mes i a necessitar ajuda econòmica de manera menys habitual que les persones no emancipades.

Finalment, i com s'esperava, el fet de trobar-se en risc de pobresa està associat a una possibilitat elevada de tenir més dificultats per arribar a final de mes (el 20,6% del col·lectiu sempre es troba en aquestes dificultats) i amb la necessitat recurrent d'ajuda econòmica (el 22,2% la necessita sovint), en tots dos casos amb uns registres d'afectació que gairebé tripliquen els obtinguts entre les persones joves que no es troben en risc de pobresa.

7.4.3. Privacions econòmiques

La precarietat econòmica té conseqüències en el nivell de vida. Una de les preguntes de l'EJC17 interpel·la les persones joves perquè identifiquin situacions de privació ocorregudes en els dos anys anteriors a l'entrevista i que siguin derivades de dificultats econòmiques. La taula 7.16 en sintetitza el grau d'afectació. El fet de sentir-se trist o angoixat ha estat el pro-

blema més habitual i afecta un 44,5% de les persones de 15 a 34 anys, seguit de l'obligació d'endarrerir o cancel·lar projectes (36,7%) i de plantejar-se anar a treballar a un país estranger (27,2%). Les problemàtiques que afecten aspectes elementals com l'habitatge, la salut i la compra de productes bàsics són les menys habituals, cosa que reflecteix que són les darreres que les persones joves permeten que es vegin afectades per la seva situació econòmica.

TAULA 7.16. Presència de situacions en els dos darrers anys causades per les dificultats econòmiques. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Situacions causades per les dificultats econòmiques	%
Sentir-se més trist o angoixat	44,5
Endarrerir o cancel·lar projectes	36,7
Plantejar-se anar a treballar a un país estranger	27,2
Endarrerir el pagament de factures	19,9
Augment dels conflictes a la família	19,7
Haver de deixar els estudis o no poder començar els que volia	17,8
Reduir el consum de productes bàsics	14,9
Algun problema de salut	12,7
Reduir o endarrerir la compra de medicines o les visites al metge	10,8
Haver de canviar de domicili	9,1
Altres	8,1

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Com que aquestes problemàtiques no són excloents, pot ser que apareguin de manera repetida: així, mentre que un 38,3% de les persones de 15 a 34 anys no pateix cap d'aquestes problemàtiques, un 14,8% n'ha patit una, un 11,2% dues, un 10,1% tres i un 25,6% almenys quatre en els darrers dos anys.

La taula 7.17 mostra el percentatge de població que ha patit almenys la meitat d'aquestes problemàtiques. Els resultats concorden, de manera majoritària, amb els vistos fins ara: la vulnerabilitat més alta es concentra en les dones, en les persones nascudes a l'estranger, en aquelles en què els progenitors tenen un nivell formatiu més baix, en les que l'idioma parlat habitualment a la llar d'origen no era el català, en municipis mitjans, així com en les llars en risc de pobresa. Ara bé, aquesta vegada el comportament de l'edat i de l'emancipació té un comportament diferenciat: a més edat no sembla disminuir el grau d'afectació sinó just el contrari, almenys fins al penúltim grup, mentre que les persones emancipades presenten un grau d'afectació que duplica el de les persones no emancipades. Aquests resultats són rellevants perquè, tot i que totes dues variables estan associades a una capacitat elevada d'ingressos i a un risc de pobresa inferior, no suposen automàticament una millora en el nivell de vida en altres àmbits no estrictament monetaris, que serien definits també per altres factors com, per exemple, els costos de l'habitatge o les necessitats derivades de la procreació.

TAULA 7.17. Acumulació de situacions (almenys sis) en els darrers dos anys causades per les dificultats econòmiques segons perfil de la persona jove. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Variable	Categoria	Privació en almenys la meitat dels ítems a la vegada
Sexe	Homes	10,8
	Dones	14,5
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	2,1
	De 20 a 24 anys	11,7
	De 25 a 29 anys	18,5
	De 30 a 34 anys	16,6
Lloc de naixement	Estat espanyol	10,7
	Estranger	18,9
Nivell d'estudis més alt dels progenitors	Primaris o inferiors	15,7
	Secundaris	13,1
	Superiors	9,2
Llengua familiar d'origen	Català	6,5
	Tant català com castellà	13,8
	Castellà	16,0
	Altres llengües o combinacions	15,2
Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab.	7,9
	De 2.001 a 10.000 hab.	12,8
	De 10.001 a 50.000 hab.	12,0
	Més de 50.000 hab. (excepte Barcelona)	15,6
	Barcelona	9,5
Àmbit territorial	Metropolità	12,3
	Comarques Gironines	14,1
	Camp de Tarragona	13,6
	Terres de l'Ebre	13,1
	Ponent i Alt Pirineu i Aran	11,9
	Comarques Centrals	10,0
	Penedès	16,1
Situació d'emancipació	Emancipat/ada	19,1
	No emancipat/ada	7,5
Risc de pobresa	Sí	24,9
	No	11,0

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

7.5. Conclusions

Les dificultats que troben les persones joves per inserir-se al mercat de treball i, per tant, per obtenir un salari a canvi de la seva força de treball són una de les principals problemàtiques que pateixen les persones joves. Tot i això, hi ha almenys dos matisos que imposen més complexitat a aquest model: a) en els darrers anys hi ha hagut una millora de la vinculació laboral de les persones joves que no sembla haver estat acompanyada d'una millora en els registres de pobresa, i b) en períodes anteriors els nivells d'atur juvenil ja eren superiors als dels altres grups d'edat, però això no es traduïa, llavors, en un elevat risc de pobresa entre les persones joves.

Per tant, per entendre la lògica que hi ha darrere de la vulnerabilitat d'ingressos que pateixen les persones joves cal incorporar noves explicacions. N'apuntem dues. La primera és la debilitat de la protecció social orientada a la joventut. Com apunten Planas-Lladó *et al.* (2014), les polítiques de joventut han patit sempre una manca de consolidació política i pressupostària, una situació que s'ha agreujat amb les restriccions dels darrers anys. Aquestes polítiques no semblen tenir encara en la pobresa i l'exclusió social juvenil un àmbit prioritari d'actuació. Així, és habitual que els plans sobre joventut no es refereixin a l'existència de desigualtats socials entre les persones joves ni prevegin programes específics d'actuació de tipus no universal. En aquest sentit, el tractament de la pobresa és pràcticament inexistent, mentre que el de l'exclusió social comença a aparèixer, però adquirint un to vague o enfocat a la marginalitat i/o a casos socials o específics: persones recloses, joves extutelats, dones víctimes de violència de gènere, etc.

Des d'un punt de vista estratègic, les polítiques de joventut segueixen allunyades d'aspectes nuclears de les condicions de vida de les persones joves com són l'accés al treball, la qualitat de les ocupacions o l'accés a l'habitatge, una circumstància paradoxal tenint en compte la conjunció que s'estableix entre aquests problemes crònics (les elevades taxes d'atur, el fracàs escolar i les dificultats per a l'emancipació) i els problemes emergents (l'augment de la pobresa juvenil). Tot i que s'ha construït una estructura administrativa específica en relació amb la joventut, els responsables finals d'impulsar les polítiques de joventut són habitualment els ens locals. Uns ens que tendeixen a impulsar polítiques afirmatives (com la participació i l'educació en el lleure) basades en la proximitat i orientades al conjunt de persones joves, mentre que les polítiques nuclears queden en mans d'altres àrees (ocupació, habitatge, educació, etc.) que no tenen una orientació exclusivament juvenil.

La segona és la desfiguració de les estratègies lligades a una esfera, la familiar, que s'ha convertit en una eina principal de protecció quan el mercat laboral i la protecció social fallaven. Si bé les estratègies de protecció vinculades a la procreació encara segueixen vigents (i, per exemple, la transició a la vida adulta encara es caracteritza pel retard de l'edat d'emancipació i per l'ajust de la fecunditat), les estratègies vinculades a la llar d'origen estan perdent la capacitat d'oferir benestar a les persones joves durant el seu transcurs pels itineraris d'inserció a la vida adulta. Estem parlant, sobretot, dels impediments en la transmissió d'una solidaritat familiar dels pares/mares cap a les persones joves al llarg de la fase d'autonomia relativa dins de la llar d'origen, a causa de la caiguda d'ingressos,

que ha afectat cada vegada més membres de la llar d'origen. Aquesta fase, en la qual la persona jove començava a disposar d'ocupacions però encara gaudia de la protecció econòmica de la llar, ha anat debilitant-se i, per tant, ha perdut la capacitat de convertir-se en una darrera xarxa de protecció.

En conseqüència, confiar o delegar les accions pròpies del règim de benestar sobre agents privats (mercat laboral, habitatge) i, a més, tenir unes famílies cada vegada més impedides econòmicament genera un impacte en termes d'augment de la pobresa i de reproducció de les desigualtats en un moment fràgil com és la transició a la vida adulta, i on les conseqüències es fan explícites tant en el present com també en el futur.

Aquest capítol ha permès una aproximació amb cert detall a aquestes realitats gràcies al fet d'estar davant d'una enquesta específicament orientada a les persones joves. Els resultats obtinguts apunten una conclusió prioritària: per molt que tendim a definir la joventut com un grup d'edat, la diversitat social que hi ha al seu interior té un impacte evident en la difusió d'unes desiguals condicions de vida.

Una segona conclusió seria la millora relativa d'alguns indicadors respecte als resultats de l'EJC12. Hi ha millores en l'augment del percentatge de persones joves que perceben un salari provinent del mercat de treball, en la capacitat d'estalvi, en la capacitat d'ajudar econòmicament els progenitors i en la reducció del nombre de persones joves que sovint tenen dificultats per arribar a final de mes o que sovint necessiten demanar ajuda econòmica a familiars o amistats. Tot això sembla traduir-se en un notable grau d'optimisme entre les persones joves: el 62,7% creuen que la seva situació econòmica millorarà en els propers dos anys, per només un 4,3% que creuen que empitjorarà i un 33% que consideren que es mantindrà igual.⁸

Malgrat constatar que aquestes línies evolucionen positivament, una tercera conclusió ha d'alertar de la permanència d'ítems amb resultats que no milloren els registrats a l'onada del 2012 o que, fins i tot, els empitjoren. Són, per exemple, la caiguda d'ingressos provinents del mercat de treball i dels ingressos mitjans totals de les persones joves, dels ingressos provinents de la protecció social i, també, de les quantitats mitjanes que les famílies poden aportar.

Finalment, cal explicitar fermament l'existència de determinats perfils de persones joves que pateixen de manera reiterada un alt grau de vulnerabilitat en els diversos ítems estudiats i que apunten a la idea de fragmentació dels itineraris de transició a la vida adulta. Es poden identificar els de menys edat, els de les persones que encara no estan emancipades, els provinents de llars amb un baix nivell formatiu o els de determinats àmbits territorials. Però cal destacar especialment dos perfils més.

En primer lloc, el gènere segueix sent una variable que determina unes desiguals condicions de vida durant la joventut. Les dones de 15 a 34 anys ingressen una quantitat inferior de diners des del treball a les prestacions socials i a la família, presenten un estancament

---

⁸ Una percepció que, d'altra banda, és coherent amb l'efecte edat que s'ha corroborat en aquest capítol, pel qual a mesura que augmenta l'edat tendeixen a millorar la seva posició en la majoria d'indicadors avaluats.

en la capacitat d'obtenir ingressos en el darrer grup d'edat analitzat (que fa que el percentatge de dones sense ingressos sigui més elevat dels 30 als 34 anys que dels 25 als 29 anys), tenen una capacitat d'estalvi inferior i pateixen més dificultats i privacions derivades de les restriccions econòmiques. Tot i que aquest capítol s'ha centrat exclusivament en la perspectiva monetària dels ingressos i de les despeses, fet que obvia altres aspectes socialment rellevants des del punt de vista del gènere com l'accés als recursos culturals, l'autoestima, la disponibilitat de temps, d'espai, la dedicació a les feines no remunerades o la violència de gènere, entre d'altres (Maestro i Martínez, 2003), ha estat suficient per fer sortir a la llum de manera nítida que el gènere encara és una variable clau per entendre com es configuren les desigualtats socials en el camí cap a la vida adulta.

A més del gènere, el lloc de naixement és una altra variable fonamental des del punt de vista dels ingressos i de les despeses. Com s'ha vist al llarg del capítol, les persones joves nascudes a l'estranger pateixen més vulnerabilitat material: més risc de pobresa, menys capacitat d'estalvi, així com més problemàtiques i privacions derivades de les restriccions econòmiques, entre d'altres. Es tracta, doncs, d'un dels col·lectius protagonistes de la vulnerabilitat econòmica de les persones joves. Tot i ser una variable de rellevància evident, sovint ha quedat oblidada en els estudis quantitius sobre la joventut (per exemple, en l'àmbit de la pobresa). S'imputa un factor metodològic a aquest buit, que consisteix en l'elevada dificultat de captar la mostra d'aquest perfil i en la impossibilitat de fer desagregacions del col·lectiu sense perdre representativitat estadística. S'entén, per tant, que cal corregir aquesta limitació i fomentar la visualització d'aquest col·lectiu en les recerques sobre joventut.

Per acabar, de cara a la futura EJC22, caldrà estar atents a l'evolució dels ingressos de les persones joves en un possible context postcrisi, si es pot concebre així, prestant especial atenció a la possible consolidació de la tímida millora en la cobertura salarial, a una necessària millora en les quantitats mitjanes percebudes, a l'espera que la protecció social es focalitzi de manera més decidida cap a les necessitats de les persones joves i a l'evolució del rol de la solidaritat entre les persones joves i les seves famílies. I, entenent que els ingressos són només importants des d'un punt de vista instrumental, caldrà estar atents especialment a si tot això afavoreix una millora en allò intrínsecament rellevant: que el benestar de les persones joves sigui d'aquí a cinc anys millor que el d'avui.

Bibliografia

ALEGRE, M. A. (coord.) (2010). *El règim de benestar juvenil a Catalunya*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona / Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP).

AYALA, L.; MARTÍNEZ, R. (2005). "Las políticas contra la pobreza: factores de cambio y efectos sobre la igualdad", a J. Ruiz-Huerta (ed.). *Políticas públicas y distribución de la renta*, Bilbao, Fundación BBVA.

AYLLÓN, S. (2009). "Poverty and living arrangements among youth in Spain, 1980-2005", a *Demographic Research*, 20(17), pp. 403-434.

BAIZÁN, P. (2003). *La difícil integración de los jóvenes en la edad adulta. Documento de trabajo 33/2003*, Madrid, Fundación Alternativas.

CANTÓ, O.; MERCADER-PRATS, M. (2001). "Pobreza y familia: ¿son los jóvenes una ayuda o una carga?", a *Papeles de Economía Española*, núm. 88, pp. 151-165.

CERVINI-PLÁ, M. (2013). "Ingressos i despeses. La situació econòmica de les persones joves", a P. Serracant (coord.). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2012. Volum 1. Transicions juvenils i condicions materials d'existència*, Barcelona, Departament de Benestar Social i Família, Generalitat de Catalunya.

ESPING-ANDERSEN, G.; SARASA, S. (2002). "The generational conflict reconsidered", a *Journal of European Social Policy*, 12(1), pp. 5-21.

GALBRAITH, J. K. (1958). *The Affluent Society*, Boston, MA, Houghton-Mifflin.

GÁLVEZ, L. (2016). "La post-crisis de la austeridad. Género y exclusión social", a M. de la Fuente (coord.). *Exclusió social i gènere a l'àmbit local. Transversalitat, interseccionalitat i empoderament*, Barcelona, Institut de Ciències Polítiques i Socials.

GENTILE, A. (2013). *Emancipación juvenil en tiempos de crisis. Un diagnóstico para impulsar la inserción laboral y la transición residencial*, Madrid, Fundación Alternativas, "Estudios de Progreso", núm. 73.

GENTILE, A.; VALLS, F. (2015). "La intensificación de la inestabilidad laboral entre los jóvenes en España. ¿Una cuestión crítica para el relevo intergeneracional?", a *Panorama Social*, núm. 22, pp. 111-125.

GÓMEZ, C. (coord.) (2008). *Informe de la inclusión social en España 2008*, Barcelona, Fundació Caixa Catalunya.

PAUGAM, S. (2007). *Las formas elementales de la pobreza*, Madrid, Alianza.

SÁNCHEZ, C. (2010). *Condicions de vida i hàbits socials de la joventut de Catalunya*, Barcelona, Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

SOLER, P.; PLANAS, A.; FEIXA, C. (2014). "Young people and youth policies in Spain in times of austerity: between juggling and the trapeze", a *International Journal of Adolescence and Youth*, 19(S1), pp. 62-78.

TOWNSEND, P. (1962). "The Meaning of Poverty", a *The British Journal of Sociology*, 13(3), pp. 210-227.

VALLS, F. (2015). "El impacto de la crisis entre los jóvenes en España", a *Revista de Estudios Sociales. Universidad de los Andes*, núm. 54, pp. 134-149.

VALLS, F.; BELZUNEGUI, A. (2017). "L'ocultació de la qüestió del gènere en les estadístiques sobre pobresa: revisió a partir de les dades de Catalunya", a *Barcelona Societat. Revista de Coneixement i Anàlisi Social*, núm. 21, pp. 65-80.

VAN DE VELDE, C. (2008). *Devenir adulte. Sociologie comparée de la jeunesse en Europe*, París, Presses universitaires de France.

PERSONES QUE HAN ELABORAT AQUEST VOLUM

Maria Caprile Elola-Olaso, directora d'investigació a NOTUS. Sociòloga per la Universitat de Barcelona amb postgrau en Ciències Polítiques i Socials per la Universitat Pompeu Fabra. En l'àmbit de l'ocupació ha treballat en estudis comparats, abordant aspectes com la qualitat de l'ocupació i el treball decent, les desigualtats al mercat de treball, l'impacte de la digitalització, les polítiques actives d'ocupació i els models de relacions laborals, amb especial incidència en les desigualtats de gènere.

Josep Lluís Condom Bosch és professor de sociologia a la Universitat de Barcelona. Doctor en Sociologia i llicenciat en Psicologia per la Universitat de Barcelona. Ha participat en més de 25 projectes de recerca com a metodòleg i és consultor en disseny i anàlisi d'enquestes. És membre del grup de recerca EPP del Departament de Sociologia de la Universitat de Barcelona. Ha participat en diferents estudis sobre el maltractament infantil i el procés de socialització de joves tutelats.

Aitor Domínguez i Aguayo és doctorand en el Departament de Sociologia de la Universitat de Barcelona i membre investigador del grup de recerca EPP (Estudis de poder i privilegi) en el projecte "La Industria de la Felicidad". Ha col·laborat en diferents projectes relacionats amb la salut (Projecte Sophie i Observatori de la Salut a l'Agència de Salut Pública, o a la Creu Roja Catalunya). Ha treballat com a consultor d'estudis de mercat en CECAS assegurances i com a professor associat de la Universitat de Barcelona en les assignatures de tècniques d'investigació social i estudis culturals.

Anna Escobedo Caparrós és professora de sociologia a la Universitat de Barcelona on coordina el Màster de recerca en sociologia "Transformacions Socials i Innovació". És doctora per la Universitat Autònoma de Barcelona amb Menció internacional, i estades a les Universitats de Tampere i de Roskilde. La seva investigació s'orienta a l'estudi de les trajectòries vitals en llars i famílies, la política social comparada, amb especial atenció a l'articulació canviant entre família i treball, i entre el treball formal i el treball informal. Ha participat en un ampli ventall de projectes de recerca tant a nivell nacional com internacional, i té experiència prèvia en investigació aplicada i consultoria en l'àmbit de la igualtat d'oportunitats, el desenvolupament local i el tercer sector no lucratiu. És membre fundadora de la Xarxa interdisciplinària de Recerca "Leave Policies & Research". Actualment coordina el Grup de Treball sobre Família i Infància de l'Associació Catalana de Sociologia.

Jordi Estivill i Castany és llicenciat en ciències polítiques i té màsters en joventut i societat i en participació i desenvolupament comunitari. Ha treballat preferentment en recerques sobre participació juvenil i activisme, avaluació de polítiques de joventut i desigualtats de gènere i joves a Catalunya i també al País Basc. És autor de les edicions de 2015 i 2016 de *l'Estat de la joventut. Informe del Sistema d'Indicadors sobre la Joventut a Catalunya (Sljove)*. Treballa com a tècnic del PRISMA – Observatori de la joventut de l'Ajuntament de Barcelona en anàlisi de la realitat juvenil i avaluació de polítiques públiques.

Maribel García Gracia és professora de sociologia de l'educació i investigadora del Grup de Recerca d'Educació i Treball (GRET) del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. La seva principal àrea d'investigació se centra en les transicions educatives dels joves, després de l'escola obligatòria, amb especial atenció a l'abandonament escolar prematur, l'absentisme escolar i les polítiques educatives i socials i els seus efectes sobre les transicions i les desigualtats.

Oriol Homs i Ferret és sociòleg, director d'investigació a NOTUS. Expert internacional de polítiques locals, formació professional i ocupació. Fundador i director de la Fundació CIREM de 1989 a 2013. Ha realitzat nombrosos estudis i publicacions nacionals i internacionals sobre qualificació, ocupació, desenvolupament local i polítiques juvenils. Col·labora regularment com a expert amb el CEDEFOP, diverses universitats i organismes governamentals a diferents països europeus, d'Amèrica Llatina i d'Àfrica.

Antonio Marín Saldo és sociòleg i estadístic. És investigador del CRIT de la Universitat de Barcelona, i amb Xavier Martínez-Celorrio acaba de publicar les recerques: “Trajectòries socials i integració dels joves nousvinguts a Catalunya (2015)” i “Crisi, descens social i xarxes de confiança. Anàlisi longitudinal del PaD (2008-2012)”. Les seves àrees d'interès són la desigualtat i la mobilitat social.

Alberto Martín Pérez és professor del Departament de Sociologia de la Universitat de Barcelona. És Doctor en Sociologia per l'École des Hautes Études en Sciences Sociales de París i per la Universitat Complutense de Madrid. És llicenciat en Sociologia i en Dret. Els seus interessos de recerca es centren en les diverses dimensions de la construcció social de l'idea de ciutadania en les societats democràtiques contemporànies. Ha estat investigador principal de dos projectes de recerca I+D (Ministeri de Ciència i Innovació i Ministeri d'Economia i Competitivitat) sobre el vincle entre immigració, ciutadania i polítiques i programes de benestar, incloent-hi la variable de joventut com a element principal d'anàlisi.

Rafael Merino Pareja és professor agregat del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), imparteix docència en l'àrea de sociologia de l'educació als graus d'Educació Social i Pedagogia i als màsters de formació inicial del professorat de secundària i al màster interuniversitari Joventut i Societat. És el coordinador del Grup de Recerca Educació i Treball de la UAB, i les seves línies de recerca són la transició de l'escola al treball, la formació professional i les reformes educatives. És el responsable per a Espanya de l'estudi longitudinal *International Study of City Youth*, a joves de diferents ciutats del món entre els 16 i 19 anys, membre fundador de la Red

de Estudios Juventud y Sociedad, i ha col·laborat en diversos treballs sobre Youth Work per al Youth Partnership.

Mireia Sala Torrent és llicenciada en Sociologia i té màsters en Mètodes de Recerca Social i en Societat de la Informació i el Coneixement per la Universitat Autònoma de Barcelona. Les seves àrees de recerca han estat la metodologia en anàlisis socials, polítiques públiques i joventut, mercat de treball, desigualtats social i anàlisi de xarxes socials. Actualment, treballa com a investigadora a l'Observatori Català de la Joventut de l'Agència Catalana de Joventut; ha participat en l'elaboració de l'Enquesta de la Joventut de Catalunya 2017 i és membre del Grup de Treball sobre Joventut de l'Associació Catalana de Sociologia.

Pablo Sanz de Miguel és doctor en sociologia. Investigador a NOTUS i professor associat del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha treballat en estudis comparats sobre polítiques d'ocupació juvenils, formació professional dual i formes d'ocupació fraudulentas amb especial incidència entre la població jove com les falses beques i el fals autònom.

Pau Serracant Melendres és sociòleg especialitzat en temes de joventut. És doctor en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona i treballa a l'àrea de recerca de l'Observatori Català de la Joventut de l'Agència Catalana de la Joventut, on coordina les diferents investigacions que es fan del món juvenil i les polítiques de joventut, com les darreres *Enquestes a la joventut de Catalunya*. Ha participat en el procés d'avaluació del Pla Nacional de Joventut de Catalunya, ha format part de Comitè d'Avaluació de les Polítiques de Joventut del Consell d'Europa i coordina el Grup de Treball sobre Joventut de l'Associació Catalana de Sociologia.

Ona Valls Casas és becària predoctoral al Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Graduada en sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona i va cursar el màster Interuniversitari en Joventut i Societat per la Universitat de Girona. És membre del Grup de Recerca en Educació i Treball (GRET) del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Les seves principals àrees de treball són l'engagement dels i les joves a l'escola, les transicions educatives dels i les joves després de l'escola obligatòria i les desigualtats educatives.

Francesc Valls Fonayet és Doctor Europeu en Sociologia per la Universitat Rovira i Virgili (URV) amb la tesi titulada *Les pobreses de les joventuts. Formes de vulnerabilitat social juvenil*. Llicenciat en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona, va realitzar una estada Pre-Doctoral a l'Équipe de Recherches sur les Inégalités Sociales de París. Actualment és tècnic de la Càtedra d'Inclusió Social, professor associat del Departament d'Infermeria de la URV i Col·laborador Docent als estudis de Psicologia de la Universitat Oberta de Catalunya. És membre del grup de recerca Social and Business Research Lab (SBRlab), reconegut per la Generalitat de Catalunya, i del Centre d'Estudis sobre Conflictes Socials (CECOS), que agrupa investigadors/es de diverses universitats. La seva trajectòria investigadora s'ha centrat en l'estudi de les situacions de vulnerabilitat social de diversos col·lectius com les persones joves i les dones, i s'ha reflectit en la publicació de llibres i articles en diverses revistes científiques.

COL·LECCIÓ
E**STUDIS**

Una anàlisi en profunditat de la situació i
les necessitats de la joventut a Catalunya

ISBN 978-84-393-9782-3

Aquesta publicació explora si les trajectòries seguides per les persones joves han tornat a les pautes habituals d'abans de la crisi i quines són les cicatrius que els han quedat. S'analitzen les transicions educatives, laborals i familiars així com els ingressos i les condicions de vida de la joventut. L'informe es basa en les dades de l'Enquesta a la joventut de Catalunya de 2017 (EJC17), analitzades per especialistes en les diferents temàtiques estudiades. L'anàlisi completa de les dades de l'EJC17 s'ha editat en dos volums. El segon volum se centra en les experiències juvenils en relació amb diferents àmbits (oci i cultura, participació, salut, llengua i mobilitat) i en les desigualtats dins del col·lectiu jove (per raó de gènere, classe social, immigració i territori).

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies**